

GRIMM

ÖSREGEK

297531

III.

Ant.

7280 a.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

140

ŐSREGÉK.

Ariadne.

Budapest, LAUFFER VILMOS kiadása.

REGÉK

A GÖRÖG ÉS RÓMAI ÓSKORBÓL.

G R I M M A. L.

UTÁN

ÁTDOLGOZTÁK

GYÖRY VILMOS és GYÖRY ILONA.

TIZENKÉT EREDETI RAJZZAL

ELLÁTTA

ANGYALFFY ERZSIKE.

MÁSODIK JAVITOTT KIADÁS.

BUDAPEST,
LAUFFER VILMOS KIADÁSA.

297531

BUDAPEST, RUDNYÁNSZKY A. KÖNYVNYOMDÁJÁBÓL.

TARTALOM.

	Lap
Arion	1
Thezeus	14
A szép Psyche	39
Dädalus és Ikarus	101
Gyges	109
Philemon és Baucis	129
Phaeton	139
Midas király, a számárfülű	157
Perseus	177
Rhampsinit tornya	221
Orpheus és Euridike	239
Odysseus	251

SAJTÓHIBÁK.

47. 1. 3. s. alulról	<i>csodábbaknál csodább</i>	h. olv.	<i>csodásabbnál csodásabb.</i>
49. „ 2. „ felülről	<i>a nemtő.</i>	„ „	<i>a nemtő,</i>
50. „ 15. „ alulról	<i>király leány</i>	„ „	<i>királyleány</i>
57. „ 6. „ felülről	<i>toghaták</i>	„ „	<i>foghaták</i>
64. „ 8. „ alulról	<i>lekküzdeni</i>	„ „	<i>leküzdeni</i>
77. „ 8. „ felülről	<i>vőmnek</i>	„ „	<i>fiamnak</i>
77. „ 10. „ alulról	<i>előtte</i>	„ „	<i>előtte</i>
85. „ 17. „ felülről	<i>épe</i>	„ „	<i>épen</i>
95. „ 12. „ alulról	<i>anyimet</i>	„ „	<i>enyimet</i>
111. „ 10. „ felülről	<i>meredeztek</i>	„ „	<i>merengtek.</i>
112. „ 2. „ alulról	<i>rémlet</i>	„ „	<i>rémlett</i>
121. „ 12. „ „	<i>mi te?</i>	„ „	<i>mint te.</i>
124. „ 4. „ „	<i>paroncsnok</i>	„ „	<i>parancsnok</i>
133. „ 11. „ „	<i>tengerfüvel</i>	„ „	<i>tengeri füvel</i>
136. „ 9. „ „	<i>becsületességtök.</i>	„ „	<i>becsületességetek.</i>
156. „ 1. „ felülről	<i>Ezze</i>	„ „	<i>Erre.</i>
210. „ 4. „ „	<i>hajtani</i>	„ „	<i>hajítani.</i>
214. „ 12. „ „	<i>irényban</i>	„ „	<i>irányban.</i>
217. „ 15. „ „	<i>Panaszokra</i>	„ „	<i>panaszokban</i>
292. „ 2. „ alulról	<i>hassa</i>	„ „	<i>hasa</i>
292. „ 1. „ „	<i>vesszőt</i>	„ „	<i>vesszőt.</i>
296. „ 3. „ „	<i>kezeket</i>	„ „	<i>kezet.</i>
298. „ 5. „ „	<i>kér, kit</i>	„ „	<i>kit</i>
303. „ 6. „ „	<i>ujászületett</i>	„ „	<i>ujjászületett</i>
307. „ 14. „ „	<i>keresesz</i>	„ „	<i>keressz</i>

ARION.

Sok évszázaddal ezelőtt élt egy híres dalnok, a kit Arion-nak neveztek. Lantjának zenéje mindenkit elbájolt, dalai meghatottak minden szívet. Mindenütt emlegették, csodálták Ariont. Mindenütt kitörő örömmel fogadták; kunyhókban, palotákban egyaránt csaknem istenített vendég volt ő. Királyok és fejedelmek versenyeztek egymással az ő kitüntetésében; roppant ajándékokkal halmozták el, csakhogy udvaraikba édesgessék a halhatatlan művészt. Mindegyik legnagyobb dicsőségét helyezte volna abban, ha egyedül és kizárólag a maga országában birhatja azon férfit, ki oly tehetségekkel volt megáldva, melyek ritkíták párjokat az akkori világban.

Arion azonban egyik országhoz sem ragaszkodott kizárólag, hanem tetszése szerint majd ebben, majd abban időzött; de Korinthusban Periander kényur udvaránál mégis leginkább szeretett tartózkodni. Periander kitűnő barátsággal viseltetett iránta; s nem csupán divatból volt tisztelője, mint korának többi fejedelmei; hanem szellemileg is fel tudta fogni, méltányolni lángeszű barátja magas művészetét, mert ő maga is gyakorlá a zenészetet s különös gyönyört talált ebben. Sőt olykor nemes izlésénél fogva nagy mulatságot talált abban, ha őt versenyre fölszólítá.

Arion egykor hosszabb ideig mulatván már Periander udvarában, megjelent ez előtt utiasan s bucsut vőn tőle, még pedig hosszú időre. A kényurnak nagyon neheze esett, mikor e szándékról értesült; mindent elkövetett, hogy Ariont maradásra bírja, sőt még arra is rá akarta beszélni:

válaszszon már egyszer állandó helyet hazájaul s ez Korinthosz városa légyen.

— Belém az anyatermészet nem oltá azon ösztönt, — felele a dalnok, hogy a föld valamelyik pontján folyvást veszteg maradjak; én értem hivatásomat, hogy kizárólag sem az egyik tartományé, sem a másik népe nem lehetek. Az én hazám a széles, nagy világ. Fogadd irántad érzett tiszteletem különös jeléül, hogy királyi városodat tartom mindenek felett hazámnak e széles, nagy világban. Ha azt óhajtod, hogy itt otthonosnak érezzem magamat, ne tagadd meg tőlem azt, a mi oly drágává, édessé teszi a családi tűzhelyet, azon szabadságot tudniillik, hogy tetszésem szerint jöhessek hozzá, távozzam tőle. A baráti felszólítások is korlátozhatnák ezen szabadságomat s így csak elégedetlenné, szerencsétlenné tehetnének.

Periander e nyilatkozat után nem marasztalá többé a művészt, csak azt kérdé még tőle: jelenleg hova szándékozik?

— Itáliából hirt vettem, viszonzá Arion, — hogy a hirneves dalnokok a világ minden tájairól Tarentom városába gyűlnek össze művészi versenyre. Nekem nem szabad onnan elmaradnom. Vagy meg kell nyernem a kitűzött díjat, vagy legalább bámulnom a művészt, ki azt felettem kivívja.

— Mi szükséged neked a dijra — jegyzé meg Periander: — azt ugy sem nyerhetné el senki előled. Hisz a világ tiszteli benned művészeted ágának első hősét! Mit kívánsz többet? Drága életedet akarnád kőczkáztatni oly dicsőségért, mely a földön ugy is kizárólag a tied, s a melyért senki sem versenyezhet veled? A tengeri utazás Tarentomba, főleg ez évszakban, szerfelett bajos s a gyakori viharok miatt igen veszélyes.

Arion szilárd elhatározottsággal ragaszkodott szándékához; Periander őszinte fájdalommal vőn tehát bucsut barátjától, szerencsét kívánván neki utazásához; s a mint

ez a kikötőből elevezett, lelkében is áldásokat bocsátott utána drága életeért.

Óhajtása teljesült is. A szelek folyvást kedvezők voltak Arionnak, ki rövid hajózás után kikötött a tarentomi parton. A versenyre kitűzött napok közelegtek; a híres pályatársak száma is mindinkább szaporodék; közel és távol városokból seregesen tódulának a műkedvelők, résztveendők a ritka élvezetben.

Az ünnepély napja felvirradt. E célra egy oszlopszatos körcsarnokot ékesítettek föl a legnagyobb pompával. A falakat tarka színvegyületű virágfüzéreik diszesítették; az oszlopok közti téren: emelkedő lépcsőzet formára padsorok álltak egymás mögött a hallgatóság számára. Ezek körében külön emelvényen a műértők választmánya ült, s ennek állott tisztében, a díjt a pályanyertesnek majdan oda ítélni; a szinkör közepén pedig szinpad gyanánt másik emelvény állt, melyre minden oldalról hat lépcső vezetett föl. Ez emelvény és lépcsőzete drága szövetekkel volt borítva; a lépcsőzetet a város legvirulóbb hölgyei állták körül, mindegyiknek kezében egy-egy babérkoszoru minden egyes dalnok számára.

A hajadonok legbájosabbika természetes babérkoszorú helyett műkoszorút tartott kezében, mely aranyból művészi utánczata volt a természetes babérnak; levelei tiszta smaragddarabok voltak. Ezen koszorú a pályanyertesnek volt kitűzve a legmagasabb díjúl.

A versenyzők ott álltak sorban egymás mellett a műbírák előtti téren, kört képezve. Innen mentek föl rendre egymásután az emelvényre. Számos fenséges ihletett dal, számos bájjengzetű ének hangzott le az emelvényről s ringatá boldog önfeledésbe a közönséget; sok szűzi kéz tűzé már föl a diszkoszorut a pályázók fejére: az aranykoszorút, a fődíjat azonban csak a műbírák ítélték oda; ezek pedig csak akkor hozhattak ítéletet, midőn majd az utolsó dalnok lelépett az emelvényről.

Igy telt el két nap, s a friss baberkoszorúk mind ki voltak osztva a dicséretet nyert művészeknek. Végre az utolsó versenytárs lépett föl az emelvényre. Kezdetben csak úgy könnyedén siklott tova keze a hangszer húrozatán.

— Ki az a fiatal ember? kérdék a hallgatók egymástól.

— Nem ismerjük — felelék többen. Nem lehet valami csodafi, hisz nevét sem mondá meg a műbiráknak, alkalmasint azért, hogy ha nem sikerül merénylete, annál könnyebben kotródjék el ismerelenül a városból.

Alig folyt le e közben pár másodperc, az ismeretlen művész már is magára vonta a közfigyelmet; a beszélgetők, csevegők elnémultak, mert remek játéka perczenként magasztosabb, elragadóbb lőn. Egyszerre az egész néptömeg a legmélyebb csendbe merült. Ekkor megzendült Arion kellemes, férfias hangja s oly bájos dalt zenge el, melyet mindenki bámulva s ihletve hallgatott. A műbirák jelentős pillantásokat kezdének egymásközt váltogatni s csakhamar minden figyelmök a művész dalára irányult; az elámult hallgatóságnak még lehellete is megakadt s önfeledten nyugtatá szemeit a fiatal művészen. A dal tartalma perczenként magasztosabb, a dallamok és a zene mind andalítóbbak, lelkesítőbbek lőnek; végre egészen elhaltak a búbajos hangok s a lantos befejezte föladatát. A meglepetés, néma bámulat, mély csend még perczekig tartott ezután, s csak akkor, midőn a közönség ábrándos merengéseiből magához tért: akkor tört ki a tapsvihar, s mindenünnen harsogott a kiáltás: Az övé a díj, övé az arany babérkoszorú!

Pillanatnyi csend beálltával fölkelt a műbirák legidősbike és így szólt:

— Ugy mint ő, egy versenytársa sem énekelt; úgy mint ő, bizonyosan maga Arion sem énekel.

A dálnok meghajtván magát, szerényen mondá:

— Bocsánat, hogy állításodat meg kell czáfolnom; Arion ép úgy énekel, mint én énekeltem, mert Arion maga áll előttem.

Ezen nyilatkozatra az örömteljes lelkesedés, éljenzés, taps még őrjöngőbben viharzott; Arion neve szájról-szájra keringett s mennydörgésszerűleg harsogott a lelkesült tömeg ajkairól a kiáltás: Arionnak a dijt, Arionnak a dijt, neki az arany koszorút!

Mielőtt e szavak elhangzottak volna, már ott termett a halhatatlan Arionnál a hajadonok legbájosbika s fejére tette a koszorút. Leirhatatlan öröm fogta el az egész közönséget. A város legtekintélyesebb emberei oda sietének a művészhez s meghívásokkal ostromlák. Mindegyik vendégeül kívánta volna magánál tisztelni.

Több hó mult el így s Arionnak még eszébe sem jutott Tarentomot odahagyni. Egyik ünnepélyből a másikba hívták s mindenki igen megtiszteltnek érezé magát, ha meghívását Arion elfogadta. Mindenki túl akart tenni a másikon a világhírű művész elfogadásában. Egyik sem bocsátotta el magától emlékajándékok nélkül, melyeket oly gyöngéd előzékenységgel adtak át a művész vendégnek, hogy azokat vissza nem utasíthatta.

Arion ekként roppant kincset szerzett Tarentomban; de ez még sem feledtette el vele Korinthoszt s királyi barátja emlékét. A tarentomi kikötőben egy napon korinthoszi hajóra találván, ennek tulajdonosával megalkudott s a tengerre szállt. Az időjárás és szelek kedvezők voltak, s így szívet a leggyorsabb, legszerencsésebb hazaérkezés reményével kecsegteték.

Az elemek kegyelték őt; de más oldalról az ármány veszélyt forralt ellene, mit ártatlan lelke nem is sejtethet. A hajósok megtudván, mily roppant kincseket visz magával a híres ember, felébredt a vágy kincsszomjas lelkekben s azoknak birtokába akartak jutni. Összeesküdtek tehát élete

ellen, s elhatározták, hogy megtámadják, megölik, holttestét a tengerbe dobják s aztán vagyont maguk közt felosztják.

Mig a gonosz emberek így szőtték ellene az ármányt, Arion nyugodtan ott szendergett a hajó bensejében, s álmában mintha valami jó nemtő figyelmeztette volna a közel veszélyre. Felébredése után is nagyon élénken érezte fejében s vérében a rémálom hatását. A körötte sürgő hajósnép különös tekinteteket lövelt reá, minden szem, minden arcz gyanut gerjesztett benne s ő sejteni kezdé, hogy álma nem sokára keservesen megvalósul. A mint így merengett, egyszerre csak körülveszik a zsiványok, villogtatják fegyvereiket, követelik kincseit s egyenesen tudtára adják neki, hogy meg kell halnia! — Vegyétek kincseimet — szólt a dalnok — vegyétek mind, boldoguljatok velök, csak életemet hagyjátok meg. Mit használhat nektek az én halálom?

— Biztonságot kell szereznünk magunknak — felelnek amazok — te bevádolhatnál bennünket a királynál s akkor nem kerülhetnők ki büntetésünket.

Arion könyörgött, megújítá ajánlatát, megesküvék, hogy soha el nem árulja őket. De mind hasztalan volt. Azok szilárdul elhatározták maguk közt halálát.

— Az emberi akarat könnyen változik — viszonzák. Most hallgatást ígérsz, de ki kezeskedik nekünk arról, hogy valaha nem fogsz-e beszélni akarni? Azért jobb, tanácsosabb, biztosabb, ha örökre lezárjuk ajkaidat.

— Ha kérelmem meg nem indít benneteket s meg kell halnom — mondá Arion — teljesítsétek legalább két kérésemet halálom előtt s adjatok kegyelmet rövid ideig. Figyeljete szavaimra! Ének és lant foglalták el egész életemet zsenge koromtól kezdve a mai napig; ezt ti is tudhatjátok. Éjjel nappal, ébren s álmomban, csöndes magányban és nagy világ zajában egyiránt csupán művészetem foglalkoztatá lelkemet; a mit láttam, tapasztaltam a természet ölen, az életben, a társadalomban, a családi körök-

ben, a művészek és iparosok műhelyeiben, az mind dallá alakult szellemekben s tova zengett lantom húrjairól. Engedjétek meg tehát, hogy a közel halál keserű sejtelmét énekeimben elpanaszoljam s lantom zengésével kísérem. Ha bevégeztem, nem bánom, történjék rajtam, a mit elhatároztatok.

Kérése megadatott. Arion fényes ruhába öltözött, a ragyogó smaragdkoszorút fejére tette s kezébe ragadván lantját, oda állt a fedélzet közepére; ekkor keze végig lejtett a húrokon s néhány műfogás s remek hangfutam után megzendült éneke; fájdalmát megragadó hangokban áradoztatá. Megéneklé az élet édességét, meg a halál keservét, kinjait; azután szivreható hangon azon kérdést intézé gyilkosaihoz: hogy csakugyan meg akarják-e őt ölni?

Fürkész s könyörgő tekintetet vetett sorba reájok, remélvén, hogy meglágyítja szívöket: de a mord arczokon a könyörnek, szánalomnak semmi kifejezése nem volt látható, sőt ellenkezőleg, durva vonásaik, zord tekintetök, türelmetlenségök épen a gyilkolás vágyát árulták el. Ekkor hirtelen merész lépésre szánta el magát: húrjain még bájosabb, még megragadóbb dallamokat zengedeztet s kesergő énekének tartalmát a tenger hullámaihoz s nemtőihez intézvén, hirtelen összerázkodik, neki rohan s egy ugrással a tengerbe zuhan, melynek hullámai azonnal összecsaptak koszorús feje fölött.

A hajósok meglepetten, de némi örömmel nézték halálát: bármint kívánták is azonban vesztét, az mégis igen fájt telhetetlen vad szívöknek, hogy a smaragdos aranykoszorú nem maradt birtokukban. Egyébiránt a meglevő kincseket megtekintvén, megelégedtek velök s víg kedvvel s újított gyorsasággal evezének Korinthosz felé.

Arion azonban nem lelte sirját a tenger hullámaiban. Énekének és zenéjének bűbája számos tengeri nemtőt csábított a hajóhoz, kik azt láthatatlanul kísérek s gyönyörrel hallgatók a varázs hangokat. E nemtőkkel együtt egész sereg cselle (delfin) is körül rajongá a hajót. Midőn Arion a mélységből

a tenger felszínére felküzdte magát: ugyanazon perczen alája simult hirtelen egy cselle s hátán kényelmesen s a lehető legnagyobb sebességgel usztatá tova a távol part felé s rövid idő múlva egy tengeri nemtő parancsa szerint kitette a szárazra.

A meglepett művész nem ismeré a tájt. Beszolt tehát a közeleső kunyhóba, hol megtudta, hogy a föld, melyen kiszállt, Peloponnész s a táj annak legdélibb csúcsa.

— A szikla, — monda tovább a kunyhót lakó földművelő — mely itt a tengerbe kinyúlik, a tenaroszi előfok; amott éjszak felé Taygetos hegység ormait láthatod; itt oldalt a tengerből hatol be, melynek hazánk, Lakonia adott nevét; végre ott, hol ez az öböl messze a földek közt végződik, az Eurotas folyót fogadja magába, melynek friss vize egész Lakonián végig hömpölyög.

Arion megköszönte az embernek a barátságos tájékoztatást, s az öbölpart hosszában felfelé menvén az Eurotas torkolatához jutott. Innen a folyó mellett jó darabig haladván, egy völgybe fordult, melyen az Eurotas mellékpatakjainak egyike folydogált végig. Így keresztül gyalogolván Lakonia földén, Argolis partvidékére ért. Ezen tartományt is éjszaki irányban átjárván, végre a korinthoszi határt pillantá meg. Másodnap már az Akrokorinthosz tetői fénylettek elébe, miután a Tenarosz fokról kezdve a Korinthoszi szorosig egy egész hónapba került útja.

Periander már hónapok óta nem hallott semmit barátjáról s így képzelhetni, minő lehetett meglepetése, öröme, midőn őt egyszerre váratlanul udvaránál megjelenni látta. Kérdéseivel kezdte ostromolni. Arion elbeszélte mindent; végül főlemlíté balsorsát is, elmondá, mily közel állt a halálhoz, s mily megfoghatatlan csoda által menekült attól. Ennek hallatára a király hirtelen haragra lobbant, szemeiben boszúvágy égett. Azonnal a kikötőbe rendelte poroszlóit, mert különben is hallotta, hogy egy hajó érkezett Tarentum-

ból s maga elé idéztette a hajós népet. Ariont fölszólítá, hogy addig távozzék a mellékterembe és hallgatódzzék.

Esetleg ez épen azon hajó volt, melynek embereire Arion hazajövet életét és kincseit bízta volt. A vihar kisodrá azt egyenes utjából s csak hosszú bolyongás után érhetett a honi kikötőbe. Hogy Periander maga elé rendelte a hajósokat, az nem tűnt fel, mert szokása volt neki maga elébe idézni a hazatért tengerészeket, s elbeszéltetni velök magának utazások viszontagságait; nemkülönben a messze földekről hozott áruszállítmányokat is meg szokta tekinteni. Ennélfogva a hajósok semmi rosszat sem gyanítván, bátran és jó kedvvel siettek föl a palotába s minden félelem nélkül járultak Periander színe elé.

— Ti, nemde, Tarentomból érkeztek? kérdé a kényur. Nekem is egy barátom régen elutazott oda, de mindeddig egy szót sem hallat magáról. Nem hallottátok ott valahol véletlenül az ő nevét? Nem tudátok megmondani, hogy megy dolga? Ő az a világhírű, csodatehetségű dalnok, Arion.

E név hallatára a hajósok titkos, gyanus pillantásokat váltottak egymással, mintha előbb értekezni akarnának az adandó felelet felől. Egyikök azonban felele:

— Arion? Ó, igen, emlékszem nevére. Ő, neki nagyon jól megy dolga. Nagy tiszteletben él Tarentum városában s hirlik, hogy roppant kincseket és halhatatlan dicsőséget szerzett ott magának. Elindulásunkkor még ott volt.

Beszédét a többi társ egyhangulag „igen“-nel erősítette.

Arion e perczen a mellékteremből kilépett ugyanazon öltözetben, melyben őt utoljára látták, midőn a hajóról a a tengerbe ugrott, fején a smaragdkoszorúval. A hajósok saját szemeikkel látták, hogyan merült a habokba, hogyan veszett el: s ime, most mégis előttök áll élve, maga egész valóságában, vagy legalább egészen úgy, mintha élne: mert, hogy valóban él, azt nem hihették; ha ember volt, el kellett vesznie a tenger hullámai között. Így tehát

vagy tulvilági lelkének gondolák az előttük álló alakot, ki eljött boszut állani rajtok, vagy azt hitték, hogy a dalnok, kit halandónak tartottak, emberfeletti lénynyé, halhatatlan nemtővé dicsőült. Kételyeikből nem tudván kibontakozni, borzadály futá végig tagjaikat s a földre borultak, hol elfedvén szemeiket kegyelemért esedeztek.

— Borzadástok gonosztettetek bizonysga — szólt Periander. A gyilkossági szándék meg volt lelketekben, a miért is ti gyilkosai vagytok barátomnak, habár ő él is. Bűnhődjetek ezért érdemetek szerint!

Ezzel egyet intett testőreinek, kik kivezették a hajósokat. Mindnyájan a bitófán lakoltak undok bűnökért.

A hajót a király elkoboztatta; Arion visszakapta kincseit s élete végeig királyi barátjánál tartózkodott.

Aegens.

THEZEUS.

Kréta szigetén hajdanta egy Minosz nevű hatalmas király uralkodott. Ez egykor azon gyászhirot kapta, hogy fiát, Androgeoszt megölték. Miután első fájdalma panaszokban és könyűkben kitörvén, némileg enyhült, maga elé hívatta a gyászhiρνőket, és kikérdezte az esemény részleteiről.

Az ifju Androgeoszt a természet a legkiválóbb tehetségekkel áldotta meg s ezek egyenkint úgy ki voltak képezve, hogy kortársainak példányul szolgálhatott. Testi erő és szellemi tehetségekben egy sem mérkőzhetett vele. A nyilvános játékok alkalmával mindig ő lett a győztes, ő vivta ki a dicsőséget, ő nyerte el a babérkoszorút. A közönség zajos tetszésnyilatkozatai, tapsai annyira felkelték az irigységet néhány megarai és athenei ifju szívében, hogy alattomban élete ellen összeesküdvén, egyszerre mind megtámadták s agyonverték.

A király végig hallgatván a jelentést, hirtelen leküzdé magában siró fájdalmát, és ez bűsz haraggá, féktelen boszuvá fokozódott keblében: rögtön felszerelteté hajóit, megrakta harczedzett katonákkal s oda eveztetett Megara tengerpartjára. Az országot elárasztá hadnépével, borzasztó vérontást csinált, bevette a várost és leigázta a népet.

Ezután Athén ellen indult. Aegeusz, athenei király harczra készen várta ugyan, de hamarjában összegyűjtött hada sehogy sem volt képes Minosz diadalmas seregeinek ellentállani, a miért is nem sokára küldöttséget menesztett Minosz királyhoz, békeért könyörögni, Minosz haragos és borus tekintettel fogadta a küldöttséget.

A követek felhasználták ékesszólásuk egész erejét, tehetséget, sőt sirtak is, előterjeszték aztán a háboru okozta nyomorukat, szenvedésöket, s a legalázatosabb kifejezésekkel remegő hangon rimáncodtak: kimélné meg Athén városát, mert ők hajlandók elfogadni minden feltételt.

Komoly gondolkozás után Minosz így szólt:

— Legyen, ti megöltétek fiamat, közelgő aggnapjaim támaszát, és én ezért véres boszut esküdtem. Ezért viselem most e háborut. Ha szent eskümet nem akarom megszegni, csak egyetlenegy súlyos feltétel mellett köthetek békét. E feltétel a következő: Athen városa hét ifjat fog küldeni, mindig tizennyolcz éveseket, minden évben Kréta szigetére, kik ott boszum áldozatai lesznek. Ha elfogadjátok e feltételt, megkimélem népeteket és seregemmel elvönulok innen.

A követek azt remélték, hogy ellenségök szigorú gondolkozásmódját majd szelidíthetni fogják; de csalódtak. Minosz kérlelhetetlen maradt.

— Hogy pedig a sorsot is tudjátok — folytatá — mely Krétában a hét ifjura vár, elmondom. Szigetemen egy retentő szörny van, melynek egyedüli tápláléka emberhus, mivel én látom el. A szörny neve: Minotaurus. Én őt azon földalatti épületben tartom elzárva, melyet a halhatatlan építész, Daedalus alkotott országomban. Bizonyosan halottátok ez épületnek hírét, melyet Labyrinthnak neveznek. Egymásba mesterileg bonyolult tévutakból áll az egész. A ki belépett, úgy eltéved ösvényeinek kanyarulatos tömkelegében, hogy csak is csoda által menekülhet. Minden második ujholdkor egy ifjut vitetek a Labyrinthba, táplálékul Minotaurusnak, mert tovább nem tűri e szörny az éhséget s ha az ujholdra következő első napon nem kapja meg táplálékát: székvárosomra s a környékre, sőt gyakran egész Krétára is azonnal valami vést zúdit. Eddig csak fegyenczeket adattam neki és gyakran kénytelen valék csekélyebb bün-

tetteket is kegyetlenül megbüntetni, csakhogy eledelem legyen számára és népemet megóvjam a csapásoktól.

Ezeknek hallatára mélyen elszomorodtak az athenei követek. Egyetlenegy neki bátorodván, így szólt:

— Hatalmas király! Egy javaslatom volna. Kivánatod szerint küldjön tehát Athén hét ifjút, de ígérd meg, hogy mind a hetet egyszerre bebocsátod e Labyrinthba s bajnokságukra bízod, hogy a szörnyet megöljék, ha megölhetik s aztán hazatérjenek, országodról egy nagy csapást elhárítva. Azon esetre, ha Minotaurust nem sikerül agyonverniök, ígérjük neked Athén nevében, hogy egy év múlva pontosan ismét hét ifjút küldünk hozzád s ezt mindaddig folytatni fogjuk, míg találkozik közöttök hős, ki végre ily vérszomjas szörnyről a földet megszabadítja.

— Hallgass! — mennydörgé Minosz, homlokát haragosan összeránczolva. — Ki mondta, hogy én Minotaurust meg akarom öletni? Te hiú vakmerő! Azt hiszed-e, az ilyesmihez rászorúlnék segítségtekre? Krétának vaskarú bajnokai igénybe vennék-e legyőzött foglyaik segélyét? Ez persze, ismét inyetek szerinti vállalat volna; heten egy ellen! Igen, ily esetben ti hősök vagytok. Ily módon gyilkoltatok meg fiamat is, így akarnátok Minotaurust is kivégezni. Ő ugyan nem fiam, de gondviselésem alatt áll s így rokonomnak tekintsétek őt; ezért hangzik az ő nevének első két szótaga azonosan az enyémmel. Ha szinte szörny is ő, köztünk bizonyos kapocs van, melyet előttetek fedeznem nem szükség. Ezt még az utókor sem fogja megtudni. Szóval, semmi sem lesz kérelmetekből. A feltételeket itt csak én szabhatom; ha nincs kedvetek azokat elfogadni, szabadságtokban áll, bevárni a következőeményeket.

A többi követnek sok fáradságába került a király haragját lecsillapítani. A nyomasztó szükség kényszeríté őket a szigorú feltételt elfogadni s így a béke megkötött.

Minosz egyébiránt önszántából igérte, hogy ha az athéni ifjak valamelyike egymaga megölné Minotaurust és a Labyrinthból ki tudna vergődni: ezen hős ifju, bajtársaival együtt életét és szabadságát visszanyerendi s a békekötés véres feltétele is örökre meg lesz szüntetve.

Három évig egymásután pontosan teljesíté Aegeusz, Athén királya a gyászos feltételt, háromszor szállított át Krétába egy-egy athenei hajó hét-hét, tizennyolcz éves ifjut, s így huszonegy család siratá már egy-egy fiának dicstelen halálát. Most már negyedszer közeledék az idő, midőn a gyászhajónak ismét el kellett indulnia a szerencsétlen áldozatokkal.

Már a lefolyt három évben is vérengző szívvvel látta Aegeusz közeledni a végzetes időt; de most negyedszer már atyai aggodalom is vegyült népe iránt való gondjai közé, mert egyetlen fia, Thezeus is tullépte már életének tizennyolczadik évét, s így őt is találhatná a sors, hogy Krétába menjen. Felvirradt végre a sorshuzás napja, s az illető korosztályu ifjak megjelentek; beláthatatlan néptömeg hullámza körül a tért, kíváncsian várván az eredményt, míg némelyek lelkében türelmetlenség, másokéban aggály dult.

Végre megjelent a király is méltósága jelvényeivel, országa nagyjai és szolgálinak kíséretében. Kézen fogva vezette fiát, Thezeust. Arczán az atyai szeretet és a vér-áldozatok iránti őszinte szánalom vegyes kifejezése ült. A nép tisztelettel nyitott neki utat. A király elfoglalván trónemelvényét, legelőször is fiát mutatá be a már összegyűlt fiatalságnak; mindenki láthatta, miként csatázik egymással a király szívében a benső, mély megindulás a külső férflas önmehtagadással. A király rövid szünet után így szólt:

— Athén lelkes fiai! Ámbár a sors királyotokká tett, azon viszontagságokat illetőleg azonban, melyek az embert

mint embert érhetik, egyenlő vagyok, egyenlő akarok lenni veletek, egyelő alattvalóim legutolsóbbjával. Nem akarok, mint királytok, mint atyátok semmi előnyben sem részesülni felettetek, nem kívánok kivételt tenni a legszegényebb polgárral szemben sem, a kinek fia tán körötökben áll. Ime, itt az én fiam is. Hol a haza iránti szent kötelességről van szó; ott a hon feje fiának sem szabad elmaradni; sőt joga és kötelessége elsőnek lenni soraitokban. Döntse el tehát Thezeus fiam szerencsáját is a sors.

Thezeus e szavak után tüstént odaállt sorstársai közé; a király pedig fellépett a néptömeg harsány éljenzése közt a trónemelvényre; az országnagyok félkört képeztek körötte.

A sorshuzás megkezdetvén, az első golyó mindjárt Thezeust találta. Atyja szive hangosan kezdett dobogni, s fájdalmában csaknem kettéhasadt.

Környezete visszakíséré a palotába, s néhányan tanácsot is adtak neki, miként menthetné meg fiát s helyette miként küldhetne mást Krétába: de a nemeslelkű király, habár fel volt dülva atyai szive, visszautasított minden ilyszerű bectelen ajánlatot.

— Nem színleg cselekvém én így — szólt az öreg, és ha még olyan nehezen esik is atyai szivemnek, még is őszinte megadással vetem alá magamat a sors végzetének; az ég, mely reám rója a terhet, erőt is fog adni annak elviselésére.

Másnap korán reggel már ott horgonyozott a kikötőben a hajó, mely első vitorlázása óta e gyászos szolgálatra volt kizárólag rendelve. Ki is lehetett azt többi társai közül ismerni, mert árboczfáján nagy fekete vitorla lengett.

A távozó ifjakat barátjaik, rokonaik kísérték a kikötőbe; Thezeus is bánatos atyja oldalánál ballagott oda. A partot már roppant néptömeg állá körül, mely folyvást növekedett, a mint a gyászmenethez csatlakozott. Midőn odaértek s az atyák szeretett fiaiktól könnyezve, tán

örökre, bucsuzának, az anyák pedig hangosan jajgatva kezeiket tördelék; sőt midőn az ifjak közül is néhányan, szülőik kitörő fájdalmán ellágyulva, szintén zokogni kezdtek: ekkor Aegeusznak elfojtott fájdalma is zokogásban tört ki, és magán kívül borult fia karjaiba, a legmélyebb keserv hangján e bucsuszókat rebegvén neki: A jó nemtők kísér-jenek örökre, édes fiam!

Thezeus szeme ellenben mint villám sugárzott; nem csupán a könny ragyogott ki belőle, hanem egyszersmind a férfias magasztosság tüze.

— Szárítsd le drága könnyűidet, édes atyám! szólt mély megindulás hangján; keblem istene azt sugalja, hogy nem utolszor látom e kikötőt. Légy boldog a szerencsésb viszontlátásig!

E közben oda lépett a kormányos és jelenté, hogy társai csupán a királyfira várakoznak a hajón. Thezeus erre kibontakozván atyjának ölelő karjaiból, távozni akart, de Aegeusz még e szavakat intézé hozzá és a kormányshoz:

— Ha a sors várakozásunk és reményünkön felül úgy akarná, hogy Thezeusom a gyalázatos halált kikerülne vagy legyőzné: azon esetre kérlek titeket, tépjétek le azt a fekete vitorlát s függesszetek ki helyébe mást, például fehérét, hogy én azt, mint megőrzött élete jelét messziről felismervén, előre készülhessek ama határtalan örömré, hogy őt ismét atyai szivemhez szoríthatom; mert az öröm tán életembe kerülhetne, ha hirtelen meglepne.

Mindketten megígérték, hogy parancsát teljesíteni fogják. Thezeus még egyszer hévvel átkarolván atyját, remény- és vigaszteljes szavakat intézett hozzá s aztán férfias elszánt-sággal követé a kormányost a hajóra, hol bajtársai már teljes számmal várták.

Kedvező szél fujván, hamar messze hátrahagyták a honi tengerpartokat, úgy hogy visszapillantván csak homá-

lyos körvonalait láthatták a kikötő vidékének. Később perczenként a föld az ég és a tenger, a távol és közel tárgyak mindinkább összefolytak az éj homályában.

Aegeusz mindaddig merev tekintettel kíséré a távozó hajót, míg csak könybe lábbadt szeme a gyászvitorlát kiveheté s a sebesen tovalejtő járművet a többi tárgyaktól meg tudta különböztetni; sőt egészen addig, míg az csak mint kis pont tűnt föl előtte a tenger magaslatán, de a mint e pontocska is elenyészett az éj sötétében: feldult kebelével távozott a parttól, a többi kesergő atya kíséretében. Otthon csendes magányában ismét kitört leküzdött fájdalma s keservesen siratá titokban, elvesztett egyetlen derék fiát.

A nap már egypárszor lövelé alá aranyló sugárait a Peloponéz- és Kis-Ázsia közti tengerre és ennek sziget-csoportjaira, de a gyászvitorlájú hajó még folyvást dél felé evezett, míg végre a halálnak szánt ifju áldozatok megpillantották tengerpartjait azon szigetnek, mely utazásuknak szomorú célja volt. Közepén az Idahegy emelkedék, mint főcsúcsa egy hosszú hegyláncznak, melynek szép alakulatai oly éles körvonalokban tűntek ki a tiszta keleti ég derült kékjében. Az elődombokat a legnemesebb gyümölcsfa-erdők szegélyezék, itt-ott szőlőkkel váltogatva. A legelső hegyecs-kék közt kövér legelőkkal gazdag kies völgy terült el, melyen számos nyáj legelészett; elől pedig a tenger felé egy nagy város tűnt föl, fényes épületeivel; tovább két földnyelv nyult ki a tengerbe, kertekkel s kéjlakokkal, mintha csak két vendégszerető kart képeztek volna, melyek kitárultak azoknak ölelésére, kik a kikötőbe rándultak.

Csak Thezeus műérzékei voltak képesek e táj csodaszépségét megbámulni; nem is tudván magát e nagyszerű látványra visszatartóztatni, így szólt buba merült társaihoz:

— Ó nézzetek, nézzetek oda! Mily derült, festői, mosolygó táj ez!

— Az a mi temetőnk — jegyzé meg egy másik.

— A mi temetőnk? kérde Thezeus; és ha szinte az volna is, nem bájолhat-e el azért szépsége?

Eközben a hajó a kikötőbe nyomult, s a mint egy meredek, fenn kissé kidülő sziklafal mellett elhaladt, melyet, mint valami kertet, virágos bokrok és fák fedének: egyszerre csak lerepül a sziklafalról egy koszorú a hajóra s épen a királyfi fejére száll, mintha szándékosan tették volna oda.

Thezeus utitársai elszörnyűködve nézték e jelenetet, mert ez babonás hitök szerint, baljóslat volt. Egyikök azt jegyzé meg:

— Koszorúkkal szokták az áldozatra szánt állatokat is felékesíteni, mielőtt azokat az oltárhoz vezetik és megölik.

Thezeus ellenben, levevén fejről a koszorút, különös figyelemmel tekinté meg minden oldalról. Olaj- és babérfa ágacskákból s fésző rózsákból volt fonva.

— Nem, nem úgy van, mint ti mondjátok — viszonzá — a fésző rózsák friss ifju életre mutatnak, nem pedig halálra; a babér győzelmet jelent; az olajág békét.

Egyuttal felpillantván, honnan a koszorú lerepülhetett, kiálta:

— Bárki legyen is, a ki e koszorút leröpíté, ő bizonyosan barátom, s így e koszorú is, mint baráti kéz műve, nem emlékeztethet a közel halálra, hanem ellenkezőleg szabadulásra, győzelemre, öröme; e hitemben visszateszem azt fejemre s addig hordom azt ott, míg sorsom el lesz döntve.

Ezzel a koszorút ismét feltette fejére, s e pillanatban úgy rémlett előtte, mintha a magasból e gyöngéd szózatot hallaná lehangzani:

— Hited nem csal.

Még egyszer hirtelen föltekintvén, egy gazdagon öltözött, bájos szűzet pillantott meg, ki a virágos bokrocskákon át egész derekával kihajolt s nyájasan mosolygott le.

Ez alatt a hajó a sziklafaltól elcsavarodva, a város révében vetett horgonyt. Az örök messziről ráismervén a közelgő hajóra, azonnal jelzék azt királyuknak. Ez mindjárt őrcsapatot küldött ki a szállítmány átvétele végett. Ez megtörténvén, az őrtiszt felszólította az ifjakat, hogy kövessék s a nélkül, hogy sokat törődött volna velök, névtelen utczákon az egyik földnyelvre vezette őket egy magánosan álló, jó karban levő középületbe, hol addig kell vala őrizet alatt állniok, míg Minotaurus martalékaul ki fogják őket vezetni.

De már ekkor elterjedt az egész városban a hir az áldozatra szánt ifjak megérkezéséről; a nép minden oldalról ellepte az utcákat, melyekben őket az őrcsapat kíséri. Némelyek gunyolták, pirongatták, átkozták a szerencsétleneket, mások ellenben részvétet és szánalmat tanúsítottak irántuk, sőt egy-kettő meg is kérdé a csapatparancsnoktól, hogy ki az a nemes természetű ifju, kinek fejét a koszoru köríti, és miként tehetett szert a tengeren e friss rózsákra?

Az őrtiszt mindenkit csak úgy gorombán odavetve ezen válasszal elégitett ki: — Én nem tudom; tudom is én. De végre a sok tudakozás felkelté az ő figyelmét is, szorosabban szemügyre vette az érdekes foglyot s íme most neki is feltűnt Thezeus bajnoki magatartása, deli termete; kíváncsian kérdé tehát tőle nevét.

— Én Thezeus vagyok, Athén királyának fia; a végzet társává tőn, e hat földimnek.

Az őrtiszt szánni kezdé őt, de Thezeus így vigasztalá:

— Én nem kétkezem szabadulásomon. Egyébiránt ha meghalok is, nem vagyok szánandóbb e hat bajtársnál; mert én nem rettegem úgy a halált, mint ők. Én bátran szemébe nézek neki.

Ez elszántság igen megtetszett a csapatparancsnoknak ; a miért is sajnálatát nyilvánítá, hogy nem áll hatalmában megmenteni a hős ifjut ; megigéré azonban, hogy a fogoly sorsát tőle kitelhetőleg enyhíteni fogja.

— Nincs szükségem semmi kitüntetésre, semmi előnyre bajtársaim felett, — viszonzá szilárd hangon Thezeus — mi most tökéletesen egyenlők vagyunk : ha azonban részvéttel viseltetel irántam, mondd meg nekem, kié az a kert ott a magánosan álló sziklafal tetejében a kikötő oldalán, és ismered-e azon nőket, kiknek joguk van az ottani ablakokból kinézhetni ?

— Természetes, hogy ismerem — válaszolt az őrtiszt. Azok Ariadne és Phaedra, Minosz király leányai ; a kert amott az övék s ez tőszomszédságában van azon háznak s kertnek, melybe most vezetlek benneteket.

E párbeszéd közben a fogházhoz értek, hol szigoru őrizet alá tették. Az őrtiszt egy órát engedett nekik naponként friss levegőt szívni a fogház kertjében, mely körül magas falak emelkedtek s fegyveres őrök jártak fel s alá.

Egykor a tiszt szokatlan órában megjelenván, kihivta Thezeust a kertbe és séta közben ezt mondá neki :

— Ritka bátorságod, nemes lelkületed annyira megtetszettek nekem, hogy nem tehetek róla, ha kötelességemet ezennel megszegem és merényletre vetemedem. Egyébiránt ő királyomnak leánya, és így szintén urnőm. Látod-e amaz ösvényt ott a bozót közt ? Menj rajta egészen a falig, mely a kertet szomszédjától elválasztja. Beszélni akar ott valaki veled. Én itt maradok s bevárlak ; nem sokára vissza kell térned.

Thezeus távozott : különös kíváncsiság ragadta meg lelkét, mely tovaűzte. Nem tudta elképzelni, ki óhajt vele ez idegen országban beszélni ? Midőn a falhoz ért, fenn az erkélyről egy fának sűrű lombozatán keresztül ugyanazon

szüznek bájos arcza mosolygott ki, a kit már egyszer látott, midőn a gyászhajón a koszorú fejére szállt. Ariadne volt.

— Nemes ifju! — szólítá meg őt gyöngéd hangon — midőn hajótokat jobban látni kívánván, kiebb hajoltam, a koszorú leesett fejemről s a szél nemtője úgy akarta, hogy az a te fejedre szálljon: ugyanazon perczben hallám bizalomtelt felkiáltásodat is s azonnal fogadást tettem magamban, hogy meg foglak menteni. Ime, vedd e czérnagombolyagot, szegezd le egyik végét a Labyrinth bejáratánál s a mint aztán beljebb hatolsz, a szerint ereszd folyvást magad után a czérnaszálat. Visszajövet ez leend majd utmutatód, ha ismét lépésről lépésre a leeregetett czérnaszálat felgombolyítod. — Lehajítván a gombolyagot, folytatá: — Vedd e három fekete golyót is; ezeket azért adom, hogy mindannyiszor egyet-egyet dobj Minotaurus torkába, valahányszor kitátja azt, hogy felfaljon. Ezek mérséklék fojtó lehelletének dögleletességét. Az ég örködjék fölötted. Éljen boldogul! — Fejét e szavak után bevonta, de ismét kihajolt és érzékeny hangon mondá: — Én megmentelek, kedves idegen, de saját életemet kockáztatom általa. Ha ti kimentek a Labyrinthból, atyám adott szavát szentül teljesítendő s titeket haza bocsát. De ki fog engem az ő haragja és boszujától megmenteni? Mert nehezen fog titokban maradni előtte, hogy csakugyan én voltam az, kinek tanácsával és segélyével te a szörnyet megölted; akkor pedig jaj nekem, vége életemnek, ha még hatalmában vagyok.

— Én foglak megmenteni — viszonzá lelkesülten az ifju. — Esküszöm, megmentelek!

— Kérlek, nemes ifju — monda félig suttogó hangon a szűz, ne élj vissza bizalmammal. A legjobb sikert kívánom neked.

E szavak után eltűnt.

Thezeusnak úgy tetszett, mintha édes álmából rezzenne föl; de megemlékezhén, hogy az őrtiszt várja, felhagyott

ábrándos merengéseivel s elrejtven a gombolyagot meg a golyókat, visszasietett.

Néhány nap múlva a hold megújult. Ennek előestéjén a király maga elé rendelte az athenei ifjakat. Ő maga trónján ült méltóságos fényében s országnagyjai környezetében. Szelid komolysággal és fürkész tekintettel nézte végig tetőtől talpig az előtte álló fiatalokat. Végre rövid szünet után megszólalt:

— Holnap felvirad a nap, melyen Minotaurus áldozatát várja; holnap egyitek utóljára látja feltűnni az éltető napot. Én mindnyájatokat egyiránt gyűlöllek; egyiket ép úgy, mint a másikat, s így nekem tökéletesen mindegy, bármelyik szánja rá magát első a halálra. Válaszszatok magatok közül egyet; csupán ennyi a kegyelem, a mennyiben részesíthetlek.

Thezeus erre kivált társai sorából és szokás szerint tisztelegve a királynak, szilárd hangon szólt:

— Hatalmas király! A földi lét mindig drága a halandónak s reményeinek valószínűsége gyakran egy percztől függ; előttem azonban ott, hol az ügy kétes, a gyors elhatározás becsesebb, tanácsosabb, mint a csalóka remény, bár szerencsétlen legyen is a kimenetel. Az én természetem türelmetlen; nem viselhetem el a céltalan tespedés nyügeit. Inkább szeretek holnap neki menni a halálnak, mint tétlenül várni hónapokig. Rám áraszd tehát kegyelmed azon malasztját, hogy én legyek első martaléka a szörnynek. Egyébiránt esküszöm, hogy szilárd elhatározottságom: nem engedni magamat, mint valami pulya gyávat, védtelenül megöletni.

— Ez szabadságodban áll — vága közbe Minosz — de a hajó, melyen jöttetek, tán el is vihetné egyuttal haláloed hírét hazádba. Minotaurus vérétől úgy sem fog pirosítani fegyvered, hanem te léssz martaléka.

— Mégis kérlek — viszonzá Thezeus — bármennyire meg légy is erről győződve, engedd meg, hogy hajóm még

várákozzék reám három napig az ujhold után. Ha e határidőig meg nem jelenném, hadd vitorlázzék vissza és vigye meg atyámnak halálom hírét.

— Kába remény — mormogá magában Minosz és az ifjuhoz fordulva folytatá: — Ha felteszem is, a mi lehetetlen, hogy te megölöd Minotaurust; de kérdlek: miként reménylesz, Labyrinth tévfolyosóiból kibontakozhatni és szabad ég alá kerülhetni? hisz addig tizszer is szenvedhetsz éhhalált. Mindazonáltal legyen meg akaratom; hajód még három napig fog reád várni az ujhold után.

A király ezután a többi ifjuhoz fordulván kérdé: megnyugosznak-e abban, hogy Thezeus legyen köztük az első áldozat?

Mindnyájan meglelégedéssel és köszönettel fogadták a királyfi ajánlatát, mert azon remény vigasztalá keblöket, hogy az elszánt hős királyfinak tán sikerülend a szörnyet megölni s így őket is a gyalázatos, szomoru haláltól megmenthetni.

Másnap korán reggel bevezették Thezeust a Labyrinthba néhány királyi szolga és eddigi őrei kíséretében. Mindnyájan csüggeteg fejjel s némán lépdeltek; arcukról le lehetett olvasni az őszinte részvétet, szánalmat a nemes ifju iránt, a kin azonban a szomorúságnak, levertségnek semmi jele sem mutatkozott, sőt ellenkezőleg arcán a szilárd elszántság daczos kifejezése ült.

Nem sokára egy árnyas ligetbe értek, mely épen virulásának legszebb pompájában diszlett. Itt az ut észrevétlenül emelkedni kezdett s csakhamar egy meglehetősen dombnak meredek lejtőjéhez jutottak. Ennek közepén magas kapuhomlokzat ötlött szemökbe, mely első tekintetre művészietlen, durva műnek látszott, de roppant tömege s részeinek szabatos aránya által a szemnek egyszerűen szép látványt nyújtott. Ez bejárata volt a világhírű Labyrinthnak; itt kellett bemennie Thezeusnak.

Be is ment kis távolságra. Mig a kijárást láthatá háta mögött, gyorsan haladt előre, de mihelyt útja kanyarodni kezdett, azonnal megállt és gombolyaga első végét oda szegezte erősen egy falhasadékba; azután lépésről lépésre lassankint leeregeté a czérnaszálat, mely rendre keresztül kasul kigyódzék minden tekervényen és kanyarulaton, melyeken áthaladott. Másik kezében a három golyó egyikét tartá, hogy azt a szörny megpillantásakor azonnal torkába dobhassa.

Igy haladt folyosókon, alagutakon, ösvényeken, csarnokokon, szobákon keresztül; majd fel néhány lépcsőn, majd ismét le. Majd úgy rémlett előtte, mintha oly földalatti barlangban volna, melyet maga a természet alkotott; majd olyanban, melyben az emberi kéz nyomára akadt, s melyben a magasabb művészet csinjára ismert. Sötétség azonban sehol sem uralkodott; hanem mindenütt bizonyos alkony-szerű világosság derengett, melynél a tárgyakat egymástól megkülönböztetheté. Azt észrevette ugyan, hogy a napfény felülről lövel alá, de semmikép sem tudta fölfedezni a nyilást, melyen a sugarak behatottak. Hosszu tévelygés után csakugyan meggyőződött, hogy nehéz s csaknem megoldhatatlan feladat: ezen oly csodásan össze-vissza bonyolult menetek, szobák, folyosók utvesztőjéből kibontakozni, mert mindezek épen megfoghatatlan hasonlóságuk által hozták a bennök járót tévedésbe s útját, ugyszólván, mindinkább megnehezíték. Sokáig ott bolyongott a hős ifju az utak tekervényein és talán el is hatott az épület egyik végétől a másikig; de sehol sem akadt még élő lény nyomára. Csupán saját lépteinek dobogását és fegyverzete zörgését hallá visszhangzani; nemsokára azonban a borzasztó csendet valami hang zavarta meg, mely egy bösz bika bömböléséhez hasonlított.

Thezeus meg nem rettenve, bátran arra felé irányzá lépteit, honnan a hang csapott füleibe. Nem sokára valami

különös nehéz lehelletet hallott. Az eiszánt ifju megállt és figyelt. Már nem messze lehetett tőle. Hát oly közel lenne hozzám a szörny? gondolá magában és szíve kissé hangsabban kezdett dobogni, mert hisz a közel jövő percz élete vagy halála fölött határozott. Sokáig azonban nem töprenkedett magában, hanem gyorsan előnyomult s egyszerre egy teremben látta magát, mely tágasabb volt a többinél. Ennek közepén dult-fult az undok szörny: Minotaurus.

Alól, talpától csipőjeig egészen óriás emberi alkata volt; felső része felfelé egyenesedő roppant ökörtesthez hasonlított, bőrén fekete pikkelyek sötétlettek; hosszú nyaka egy lelógó, ránczos bikanyak volt, melynek végén egy szerfelett nagy s idomtalan ökörfej hinbálózott két, kifele hajlott szarvval.

Alig pillantá meg Thezeus a szörnyet, leejtette a gombolyagot s önkénytelenül fegyvere után kapott. Minotaurus pedig roppant bőgés közt, dühösen neki rugaszkodott s kitátván iszonyú torkát, két hegyes fogsort mutatott, mely inkább illet volna krokodilnak, mint ökörnek szájába. A mint a szörny nagyokat lépve és szemeit vérszomjasan forogtatva az ifjunak rohant, ez megtette ugyan a maga kitérő fordulatait, de mégis érezni kezdé, hogy a szörny forró lehellete fojtó s bódítólag hat reá s már alig volt annyi lélekjelenléte, hogy az egyik golyót ellensége kitátott torkába dobja.

A szörny, szájában érezvén a golyót, hirtelen megállt s mintha gyönyört lelt volna annak élvezetében, szemeit szelidebben forgatá s pár perczig kedélyesen rágicsált a csemegén. Thezeus használni kívánván a kedvező alkalmat, hirtelen összeszedi magát, s elővevén a második golyót, beröpité az újból kitátott torokba. A szörny azt is szétmorzsolván, lenyelte, s mintegy bámész tekintetet vetett az ifjura, miközben mindig kisebb lehelletet vőn: de csak — egyszerre ujra neki dühödik s rárohan martalékára, hogy

felfalja. Thezeus egy villámsebes oldalmozdulattal kikerülván a halálos harapást, a harmadik golyót dobá a rémitő szájba, s nem érezvén már többé fojtónak a lehelletet, bajnoki műugrással neki rohan s bunkós buzogányával oly súlyos ütést mér az emberbika koponyájára, hogy ez csakugy tántorgott bele. E szokatlan eset szörnyű dühbe hozta a szörnyet; felugrott, ordított, bömbölt, kapálózott, csikorgatá fogait, hogy csaknem szikráztak bele, aztán pedig neki szegezvén két szarvát Thezeusnak, ezt halálra kezdé üldözni. A hős ifju azonban a bikaviadal szabályai szerint tevén ugrásait, a szörny homlokára kétszer, háromszor, négyszer rásujtott buzogányával, sőt vakmerő bátorsággal megragadván ennek szarvát, s megfeszítvén erejét: úgy össze vissza döngeté buzogányával a szörny sziklakoponyáját, hogy megrendült benne az agyvelő s testének hátsó része leroskadt. . . .

Ekkor a hős ifju egészen urává lőn a vadnak; bátran szembe szállt vele, s vaskarjával hátratulván roppant fejét, egyik térdével ráereszkedik szügyére, miközben a másik kézzel szétzuzza koponyáját egészen a fogsorig. A szörny szemén, száján, orrán egyszerre megindult a vér; lélegzete hörgéssé változott, ez is mindinkább gyengült, végre egyszerre megakadt s pár percz mulva tökéletesen megszűnt. Minotaurusz ott hevert élettelenül a bajnok lábainál.

Thezeus meggyőződván ellensége kimultáról, levágta nagy késével ennek idomtalan fejről a krokodilfogu állkapczát s azt vállára akasztá, hogy győzelmét elvitáztatlanul bebizonyíthassa.

Most már a gombolyag után nézett s letörölvén arcza izzadtságát, kezdé a fonalat felgombolyítani. Ezen utmutatóban nem csalatkozhatott; csak utána kellett lépnie; biztosan végig vezette az minden kanyarulatokon, tekervényeken, melyeken bejött. Heves vérmérsékleténél fogva, borzasztó lassunak tetszett előtte a kiérkezés, de így biztosan,

eltéveszthetetlenül visszaérhetett azon pontra, hol bejövetkor a fonalat beleszegezte a falhasadékba. Nem sokára ott volt a vésteljes Labyrinth kapuja előtt, melyen már nem egy szerencsétlen ment be, de soha többé ki nem jött.

Azok, kik a kapuig elkisérték, már rég honn voltak. Az előtte elterülő vidék csendes, elhagyatott volt; egy erdön áthaladva szabad mezőre ért, honnan a várost és kikötőjét megláthatta.

A mint a város felé sietett, egy pár munkást ért utol, kik elvégezve napi munkájukat, szintén a városba igyekvének vissza. Ezek illedelmesen üdvözlővén Thezeust, kérdeék tőle, honnan jön?

— A Labyrinthból — felele ez. A két munkás bámész tekinteteket vetett reá s rövid szünet után megpirongatták, mondván:

— Ha csakugyan el akarod titkolni, hol valál — nem szükség ily vastagon hazudnod; mi elnézők vagyunk, kiméletesek vagyunk mindenki iránt, ki titkát reánk bizni vonakodik, vagy óvakodik.

Thezeus ismétlé fennebbi állítását, de hasztalan. Hiába állítá, hogy ő becsületes, igazmondó természetű, hogy a hazugságot mindenek felett gyűlöli, még sem akarták neki elhinni, hogy ő egyenesen a Labyrinthból jön, mig nem a szembeötlő állkapcsot jobban megnézve s minden oldalról gondosan megvizsgálva, végre is meggyőződtek, hogy ezen fogfajta csakugyan nem lehet ököré, sem az állkapocs közönséges állaté. Mindez valami sohasem látott teremtményre, valódi idomtalan szörnyre mutatott. A becsületes munkás emberek meggyőződván eként Thezeus állítása valóságáról, vállalkra emelék őt s örömrivalgások, dicséretök közt, mint valódi diadalmast ünnepélyes diszmenettel vitték be a városba. A ki csak találkozott velök az uton, hozzájuk csatlakozott. A hír azonnal elterjedt, hogy Thezeus szerencsésen kiszabadult a Labyrinthból s

az agyonvert Minotaurus állkapcsát hozza bizonyítékul. Mennél közelebb érkeztek a városhoz, annál nagyobb lőn a néptömeg, annál zajosabb az ujjongás. Valódi diadalmenet volt.

A király meghallván palotájában az örömittas nép zajongását, tudakozódott ennek oka felől. A zshivaj mindig közelebb-közelebb hangzott s a király perczről-perczre kíváncsiabb lőn megtudni: micsoda örvendetes esemény lehet az? De szolgálai még mit sem jelentének neki. Maga kiment tehát palotája kapuján s elbámulva látta az idegen ifjut a hullámzó néptömeg közt nagy büszkén belépni az udvarba, — azon ifjut, kit ugyanaz nap reggelén Minotaurusnak prédájaul küldé be a Labyrinthba.

Kezdetben saját fülének sem akart hinni, midőn hallotta, mi történt; midőn hallotta, hogy Minotaurusát az ifju megölte — s csak akkor kezdte hinni a valót, midőn ez a szörny iszonyu állkapcsát lábaihoz letevén. A király nem tudta, mit tegyen? Csudálkozzék-e vagy haragudjék? Haragját azonban elfojtván szólt:

— Te csodát tevé!; beszéld el, miként sikerült neked ez emberfeletti feladat?

Thezeus nemesebb lelkű volt, semhogy hazudott volna, de más részről Ariadne iránti kiméletből sem akarta elárulni a valót; így felele tehát szerényen:

— Hatalmas király! É titkot hiven megőrzöm magamnak, mert ha mindenki tudná, mikép kell elbánni az ily szörnyekkel, akkor mindenki tehetne csodákat s az én dicsőségem megszűnnék az lenni. Elégedjél meg azzal, ha tudod, hogy egyedül voltam benn a Labyrinthban, hogy magam egyedül vágtam le a szörny állkapcsát, s engedd meg még csak azt az egyet, hogy emlékeztesselek királyi fogadásodra, mit ezen esetre nekem és hazámnak tenni kegyes valál.

— Nincs szükségem emlékeztetésedre — vága közbe Minosz. Én szavamat soha sem szoktam megszegni. Sza-

badon visszatérhetsz társaiddal hazádba. Athén nem köteles többé ifjakat küldeni Krétába s ezzel Athén iránti boszsum le van csillapítva. De kiöntendem boszsum egész hevét azon, a kiről megtudom, hogy tégedet, ellenségemet, tanács-csal vagy tettel gyámolított, ha szinte saját magzataim ellen is kell kegyetlenkednem.

Nyilatkozatát azonnal ünnepélyes esküvel pecsételé.

Thezeus társai még azon nap kibocsáttattak fogságukból, örömtől dobogó kebelrel siettek hozzá s hálás köszönettel halmozák el életök megmentőjét. Azután a gyászhajót mentek fölkeresni. A hajószemélyzet kezdetben szótlan bámulással tekintett a közelgőkre, de csakhamar reájuk ismervén, zajos örömnnyilatkozatokra fakadt. Thezeust e jelenet annyira megindítá, hogy zokogva borult a kormányos nyakába.

Ez pedig, az első örömkítőrés lecsillapultával így kiáltott fel:

— Legények! most már ne késsünk; vitorlázzunk azonnal el. Hogy fog örülni majd a jó király, hogyan atyáitok, anyáitok, ha majd ismét kebleikre szoríthatják elveszettnek vélt fiaikat!

Thezeus azonban ellenzé a rögtöni elhajózást és félrevezetvén a kormányost, titokban közlé vele, hogy ő csupán Ariadne segélyével vívta ki a diadalt s így a leány ki nem kerülheti atyja boszuját, ha magukkal el nem viszik.

— Ó ez nagyon jól összevág — viszonzá a hű öreg szolgálga; — csak most jut eszembe, hogy mit mondott a királyi őrtiszt nekem, hogy t. i. ott túl a sziklán, melyről a koszorú leesett fejedre, van egy biztos hely, hova csak hajtsunk oda azon esetre, ha tüstént elindulnánk s késsünk ott rövid ideig, mert ott vár majd reánk az, a ki a koszorút leejté; ha pedig csak három nap múlva indulnánk, akkor csak siessünk el a kijelölt pont mellett minden megállapodás nélkül, mert már akkor minden késő!

E hirre azonnal felkészültek s utnak indultak. A kijelölt parthelyen megállván, igen kellemesen voltak meglepetve, mert ott várta őket a két királyleány: Ariadne és nővére, Phaedra, kik őszinte testvéri szeretettel csüggték egymáson s egyaránt féltek az atyai haragtól, minthogy ez utóbbi is be volt avatva Ariadne titkába s ő maga is segített ennek a Minotaurus vesztére vált golyók elkészítésében.

A művelt hős ifju igen örült, hogy a hála adóját így lefizetheti jóltevőjének. Mind a kettőt hajójára vezeté, igérvén nekik hazájában, atyja udvarában a legszivélyesebb fogadtatást. Ekkor már beköszöntött az éj; az ég tiszta, derült, csillagos volt; a hajó megindult s kedvező szél mellett tovaeveztek Krétától.

Utjuk folyvást északnak vivé őket, s már a Cykladok csoportját is elérték baj nélkül, midőn az ég egyszerre beborult, a láthatáron sötét felhők usztak s a tenger háborogni kezdett. Hogy a hajótörést kikerüljék, a Naxos nevű szigeten partra szálltak. A szélvész valóban borzasztóan dühöngött, de a nélkül, hogy nekik menhelyükön ártott volna, ismét lecsillapult. Thezeus indulásra szólítja föl embereit. Mindnyájan jelen voltak; a hajószemélyzet, a kormányos, a kiszabadult ifjak és Phaedra — csupán Ariadne hiányzott.

Minden irányban keresték, nyomozták őt, nevét számtalanszor hangoztaták, de a leánynak sehol semmi nyoma; végre azon hitben, hogy vagy a tengerbe veszett, vagy a vadak martaléka lett, fölhúzták a horgonyt és eleveztek.

Ariadne azonban nem veszett el, hanem elfáradtan egy sűrű bokor alá heveredvén, mély álomba szenderült, s csak akkor ébredt fel, midőn a hajó már messze járt a szigettől.

A parthoz rohanván, messze távol látta azt lebegni; kiáltozni, jajgatni kezdett iszonyu fájdalmában. Hasztalan,

a hajó mindig tovább haladt. A leány kezeit tördelé, haját tépte, zokogott, de a szívtelen hajó mindig tovább uszott, ott hagyván szegényt minden gyámol nélkül, kétségbeesett helyzetében.

Borzasztó elhagyatottságban az égő fájdalom egészen megtöré testi erejét, alétan összerogyott s mély álomba merült.

Álmai közé egyszerre némi zaj vegyült, mely mindig közelebb-közelebb ért füléhez; belezendültek a zajba koronkint pengő czimbalom- és méla fuvolahangok, lelkét ismeretlen kélérzet fogta el, mely őt csakhamar tiszta eszméletre ébreszté.

Felébredése percében, előtte arany hintó állt, melybe négy szelid oroszlán volt befogva, a hintóban csodaszép-ségű ifju ült. Deli természet pongyola bő ruha folyá át; dus hajfürteit, melyek repkény s rekenyővel voltak koszorúzza s hátul csomóba fonva, drágaköves homlokszalag szorítá hátra. A hintót számos nő és férfi hullámmá körül; kezökben borostyán és venyigével körülfont botokat tartva tánczoltak, vigadtak, pajzánkodtak, folyvást ezt kurjongatva: Evoe, evoe! Eleléosz!

A bájos ifju intésére a zaj elnémult; ő pedig Ariadnéhoz fordulva szólt:

— Én nemtő vagyok, ki az embereket a bor örömeiben részeltetem. Sorsodat tudom. El vagy hagyatva attól, a kit te nemeslelkűleg megmentettél. Hallottam, mint jaggattál itt kétségbeesett helyzetekben; pedig te magasabb szerencsére vagy méltó, mint a minőt e földi élet neked nyujthatna. Légy az én nőm; én téged halhatatlanná teszek s így örökké élvezheted a nemtő-világ boldogságát.

Ariadne beleegyezett s követé a szép Bacchust, mint férjét, ki oroszlánfogatával az egész földet beutazta diadalmeneti pompával neje társaságában, s csak miután bevégzé

a világhírű körutat, vezette be szeretett Ariadnéját a nemtői világba.

A gyászhajónak elmenetele óta, az öröm, derült kedv egészen kihaltak Athén városában; az egész nép királyával együtt mély gyászt öltött magára. Közeledvén az idő, melyben a hajót visszavárhatták Krétából, a király minden nap kiment a tenger partjára s egy magas fokról nézett kémlelve a távolba, hogy szive drága gyermekét megpillant-hassa.

— Ha a hajó — szólt magában — fehér vitorlát lobogtat fekete helyett, akkor Thezeus él s én boldog vagyok.

A szegény öreg nem is sejté, hogy az örömittas hajósok szabadságuk érzetében könnyen elfelejthették az utasítás szerint megváltoztatni a vitorlát. Egy napon csakugyan megpillantá a hajót messze távolban, de rajta a fekete vitorla lengett; e látványra egyszerre hideg borzadás futá át testét s ő kétségbeesetten fölkiálta:

— Nincs tehát többé fiam; egyetlen gyermekem, egyetlen reményem, örömöm s agg napjaimnak támasza benne elveszett. Minő érdekkal birhat már most előttem e rideg élet? Maradj magadnak, te hiu világ, mely annyi bút árasztál szivemre.

Ez utóbbi szavakat már esése közben ejté ki, mert örült elkeseredettségében a fok ormáról a tengerbe ugrott.

Szolgái látták őt a hullámok közt elmerülni; utána rohantak megszabadítani, de már késő volt. A hullámok összezsaptak már feje fölött. A nép meghallván e gyászeseményt, őszintén siratá jó atyját.

A kikötőben ellenben az öröm üté föl tanyáját. Thezeus kiszállt társaival a gyászhajóból a nép harsány örömrivalgásai közt. A szülők is odagyültek, átvenni a hajószemélyzettől fiaik végüdvözetét; midőn azonban saját fiaikat látták kiszállni a hajóból, a vér megakadt ereikben.

Egy percz mulva egymásnak karjai közt hullaták a váratlan viszontlátás örömkönyűit.

A nép összegyűlvén, azonnal királyának kiáltá ki Thezeust. Ez hosszú ideig és mélyen gyászolá atyját, mert érezé, hogy csakis ő maga okozta halálát könnyelmű fedékenysége által.

Később nőül vette Phaedrát, Ariadne nővérét s hatalmas királylányá lőn, kinek tettei annyi évszázad után még napjainkban is világszerte ismeretesek.

Psyche.

A SZÉP PSYCHE.

I.

Élt egykor egy király s egy királyné ; három leányuk volt. Mindhárom rendkívüli szépség, azonban Psyche, a legfiatalabbik, annyira felülmulta e tekintetben nővéreit, hogy őket hozzá sem lehetett hasonlítani. Az ő csodaszépsége volt minden körben a társalgás tárgya. Az udvari körökben sok főúr, sok királyi rokon, barát, számos alattvaló fordult meg és így volt alkalmuk Psychét látni ; ezek egyhangulag állíták, hogy Psychét csak csodálni, bámulni lehet, mert az emberi nyelv sokkal szegényebb, sem hogy az ő szépségét s kecsseit kellően kifejezhetné.

A csodaszép leány hire nemsokára elterjedt nemcsak atyja s a szomszéd királyok tartományaiba, hanem a messze tengerek és szigetekre is, sőt a tengerentúli országokba is elszállongott az. Ennélfogva minden világtájáról fejedelmek, királyfiak, minden rendű s rangú férfiak, nők, ifjak és leányok özönlének a városba, hol Psyche atyja udvarában élt és mindenki feledé az ut távolságát, a tengeri utazás fáradalmait, ha részesülhetett a szerencsében, a dicsőített szépséget bár egyszer megpillanthatni, rajta, a páratlan hölgyön elbámulhatni. Gyakran történt, hogy a bámulók valamelyike így szólt társához : A világ eddig bálványozó tisztelettel csodálta Venus szobrai, mint legmagasztosabb, s utánózhatlan mintaképeit a női szépségnek.

Állítják ugyan, hogy ezen szobrok hű képmásai egy ily nevű hatalmas istennőnek, a ki e néven hölgy alakban

számos helyen, láthatólag megjelent, de mindaddig, a mig azt a Venus istenasszonyt színről színre nem láthatom: én csakugyan ezt a saját két szememmel látott élő Psychét tartom holtomiglan minden szépség és báj mintaképének, mely teljesen elhomályosítja a leghiresebb márvány szobrokat is, kerültek legyen bár a legnagyobb művészek vésői alól.

Habár ezen ítélet általános volt s hasonló magasztalások, természetöknél fogva, egészen a csodált leány füléig hatottak: Psyche még sem lőn hiu és szépségének legnagyobb disze mégis folyvást a szerénység, alázatosság maradt. Ezeknek kifejezése arczán, kölcsönzé épen a legnagyobb varázst lényének.

Különös azonban, hogy daczára mindezen előnyöknek, daczára a hódolatnak, melylyel a világ neki adózék; még sem találkozott bár egy király- vagy fejedelemfi, vagy egy nemesebb, előkelőbb rangú férfi a nép közöl, vagy valamely ifju is, ki őt nőül kérte volna szüleitől. Nővérei már rég férjhez mentek két távolabb ország hatalmas királyaihoz; Psyche tehát maga egyedül volt az atyai házban, a mi atyja kedélyére igen leverőleg hatott.

— Mi már öregek vagyunk — így szólt egykor a király hitvesének — maholnap könnyen kiszólíthat bennünket a halál a világból. Ez esetben édes leányunk, Psyche, egyedül fog állani az életben, fivér és férj nélkül, ki őt védhetné a szomszéd fejedelmek s királyok ellen, kik majd fegyveres erővel törnek rá, hogy a gyámoltalant megfoszszák atyai országától. Nővérei távolabb vannak, semhogy segíthetnék. Ezen okokból igen aggaszt jövője s nincs szívemnek forróbb vágya, mint sorsát egy nemes férj oldala mellett biztosítva látni.

— Az emberek azonban, mint tapasztaltam, őt általában valami magasabb tüneménynek tartják, melyhez a köznapi szívek nem is emelkedhetnek. A bizonytalanság: ha vajjon teljesülend-e valaha, s ha igen, miként és mikor szívemnek ezen óhaja, kinos fájdalmatok szül keblemben. Elhatároztam

tehát, hogy ez ügyben jóshoz fordulok s így a jövőt magamnak némileg lelepleztetem. Biztos jós azonban nem találkozván itt székvárosom közelében, utnak indulok e napokban egy távol eső helyre, hol egy férfi él, kinek jóslatai mindig valósulnak s nem csálnak soha.

Rövid idő múlva már uton volt az aggastyán hű szolgálai kíséretében s nehéz fáradalmak után el is erte utazása célját. A jós, kit keresett, éppen honn ült barlangjában; állát hófehér szakáll köríté s arcvonásain komolyság boronga. Értésülvén a király érkezéről, vendége elé ment s néma komolysággal kényelmes ülőhelyre vezeté, négy magas pálmafa árnyában. Azután tisztes távolban tőle megállván, roszaló, de egyszersmind szelid hangon szólt:

— Agg ember! nem tett-e még okossá éveid hosszú sora? Miért jössz ide a jövőt tudakozni? Azt véled, boldogabb lélsz általa? Hidd meg, legnagyobb jótétemény a halandókra nézve, hogy egy bölcs kéz elrejtette szemeink elől a jövő titkait. Fő ohajtásom, bárha ezen boldog tudatlanság nekem is osztályrészemül jutott volna.

Egy nemtő azonban, ki ellen évek előtt nagyot vétettem, bűnhődésemül hatalmába kerített s mondatja velem a dőre s hiu sokaságnak a jövőndőt. Ők a balgák irigylik sorsomat s büntetésemet isteni adománynak nevezik; de tudnák csak, mily kevéssé boldogít az, bizonyosan inkább sajnálnának mint az emberek legnyomorultabbikát, a helyett, hogy most boldognak híresztelnék.

A király elmondá a látnoknak szeretett leánya sorsát s utazásának célját.

— Ha bizonyosan tudom — ugymond — hogy oly sors vár leányomra, melyet én néha reszketve sejtek: ezen bizonyosság engem nem tesz szerencsétlenebbé, mint a milyen most vagyok. Meglehet azonban, hogy ok nélkül gyötörődöm, és ha látnoki tehetséged erről meggyőz, akkor enyhült szívvel, kibékült kedélylyel térek vissza birodalmamba.

— En figyelmeztettelek — viszonzá az agg — és te mégis hiszed, hogy bölcsen cselekszel. Rajta tehát, kérdezz; én kész vagyok felelni.

— Elérem-e Psyche leányom férjhez menetelét? kérde a király.

A titkok embere fölpillantott az égre s ime egy arany veréb röpült sebesen elé, rászállt a pálmafák egyikére s darab ideig ott csiripelt. A látnok nézte s egész figyelemmel hallgatá csevegését. A mint a madár elnémult, s tovaröpült, az agg nagyot sohajtva, így szólt mély megindulás hangján:

— Boldogtalan atya! mennyire szeretném kérdésedre válaszomat elhallgatni, hanem most már beszélnem kell, hogy a még nagyobb szerencsétlenség elmellőztessék. Leányod magára vonta egy hatalmas istenasszonynak gyűlöletét, kit eddig a művészet Venus neve alatt szobrokban ábrázolni és az emberiség a szépségnek legmagasztosabb eszményképe gyanánt tisztelni szokott. Minthogy pedig leányodat szépsége miatt oly általánosan dicsőítik: az istenasszony azt véli, hogy leányod által el van homályosítva, föltette magában, hogy iszonyu boszut áll leányodon. Ő neki van egy fia, szép, de vakmerő ifju, kitől magok a nemtők is tartanak, minthogy pajkos merényletei őket sem kimélik. Neve Cupido. Leányod megbüntetését Venus erre bizta; ez pedig egy szörnyhöz akarja őt nőül adni. Sőt ezuttal is már azt követeli tőled, hogy a közel jövő holdtölte reggelén Psychédet azon magas kősziklára felvezesd, mely királyi városod közelében a hegylánczon előnyúlik s nem ok nélkül sárkánykőnek neveztetik. Ott hagyd őt menyasszonyi öltözetben magánosan, hogy a nemtő onnan elvihesse és utálatos férjének átszolgáltathassa. Ha elmulasztod ezeket, jaj akkor neked, jaj leányodnak, jaj egész országodnak!

Kevés híja volt, hogy a király, ezeknek hallatára, alétlan össze nem rogyott. Még egy pillantást vetett reá az agg látnok s e szavakkal:

— Mily szívesen segítnék rajtad, ha hatalmamban állana — visszavonult barlangjába.

Azalatt a király szolgálai urokkal foglalkozának s őt, mihelyt lelki zavarodottságából föleszmélt, elvezették. Néhány nap múlva minden további baleset nélkül visszaérkeztek vele a fővárosba. A szomorúság általános lett, miután elterjedt a hír, hogy a csodaszép királyleányt a sárkánykőre vezetik s ott egy szörny lesz a férje. Leirhatatlan bú üté föl tanyáját a fejedelmi palotában. Az apa agyában egy ép gondolat sem tudott megvillanni. Szemei fénytelenül meredeztek ki üregeikből s koronként átkozódó kiáltások közt kétségbeesetten öklöze homlokát. Az anya végtelen panaszai s fájdalmai által kimerült; könnyforrása elapadt. Psyche pedig a kétségbeesés és halál kinjaival küzdve, magán kívül tördelé s kulcsolá kezeit.

A király tanácsosai hivatlanul is összegyűltek a palotába s tanakodának a teendő fölől. Roppant jutalmakat tűztek ki annak számára, a ki módot talál a királyleány megszabadítására; embereket is küldöztek szét más jósokhoz s csillagászokhoz, megtudni ezektől, ha vajjon valóban az-e Psyche rendeltetése, hogy egy szörnynek legyen nejévé? De senki sem találkozott, ki a kitűzött jutalmat megnyerte volna; mert a gyűjtött jóslat csakugyan mind megegyezett abban, hogy az országra s a királyi családra mondhatlan szerencsétlenség nehezednék, ha Psychét ki nem állítják a sárkánykőre, honnan aztán őt a nemtő a félelmetes szörny számára elviendi.

A holdtöltének rettegve várt napja közeledett. Psychét virágokkal koszorúzták fel, mint valami áldozati bárányt. Siránczó nőcselédei fényes menyasszonyi ruhába öltöztették s nyomban, bucsuvétel végett édes anyja elé vezették. Az anya megpillantván a halotthalavány arcot, melyet a bú ily rövid idő alatt annyira kizsákmányolt, elájult s hanyattesett ágyába, a leány pedig öntudatlanul hanyatlott nőcselédei karjaiba.

A palota udvara már zsufolva volt néppel. A királyi tanácsnokok, az országnagyok, a város előkelő emberei, az udvar tisztjei és szolgálai tarka vegyületben sereglettek össze részint kötelességöknél fogva, részint kíváncsiságból, hogy a szánandó királyleányt felkísérjék az átkos sárkánykörre. Midőn Psyche bús atyja oldalánál s hölgyei környezetében az udvaron megjelent, azonnal elnémult minden ajk. Minden arczon az őszinte részvétel és szánakozás volt olvasható, a szerencsétlen áldozat s a bánat sulya alatt görnyedő atya iránt. A menet megindult, lassan s ünnepélyes csendben vonult át a székváros utczáin, inkább hasonlítva temetési, mint menyegzői menethez. Az utczákon semmi néző, semmi nesz, mindenütt síri csend. A ki csak elmehetett, vagy betegség s kor által nem akadályoztatott, a gyászkiisérethez csatlakozott s azon kevés számu erőtlének s betegek, kik honn maradtak, ablakaikból nézék a menetet, s részvét-könyűket hullatának fájdalmukban.

A magas hegy, melynek ormán a sárkánykő meredezett, a város közelében a tenger partján emelkedett. Az ut hozzá termékeny rónákon vezetett s mindjárt kezdetben egy gyümölcsös erdőbe kanyarodott, mely a hegyre való kilátást gátolá. De a mint a menet sokára a gyümölcserdő homályából kibontakozott: azonnal általános jajveszékelések s zokogás váltá fel a csendet, az ünnepélyes hallgatagságot, mert már szembeötlött a nagyon közel álló hegy rémletes sárkánysziklájával.

Végre felérkezett a menet a magaslatra.

Noha a hegy ormán a sárkányszikla körül nagy rónaság terült el, mégsem volt ez elég tágas az egész kíséret befogadására; ezer meg ezer embernek kellett a hegy felsőbb s kiálló fokain tolongnia, csak hogy szemtanúi lehessenek a megtört keblű atya és leánya végbucsujának.

Kétségbeesett fájdalmuk szótlan, néma volt s így sokáig nyugvának egymásnak karjaiban és kinos érzéseiket csak

könyűik hirdetéik, melyek arczukon gyűltek össze, mielőtt a szárazföldet nedvesítenék.

A királyi tanácsosok és az első szolgák azonban, feltvén urok életét, nem akarák őt tovább is a szivszaggató fájdalom hatalmában hagyni, hozzáléptek s vigasztaló beszédekkel, szelid erőszakkal szétválaszták a két bucsuzót. A királyt, leghűbb szolgálaitól támogatva, oly gyorsan vezették le a hegyről, a mily gyorsan csak kimerült ereje engedé; a leány pedig egyik legbátrabb testőr karjain haladt fel az egyetlen keskeny ösvényen, mely lépcsőként vezet felfelé a sárkánykő tetejéig. Elérvén az utolsó lépcsőt, azonnal odahagyta őt a testőr, s a lehető legnagyobb sietséggel lemászván a veszedelmes ösvényen, a városba visszaigyekvő tömeghez csatlakozott. Egyik sem akart utolsó lenni a visszamenetnél; mindenki csak előre tolongott, s csupán a lassan lépdelő király jelenléte tartóztatá némileg vissza őket, különben rémületökben, mely megszállta volt a kishitűeket, mindnyájan hanyatthomlok rohantak volna haza. De a király csak tántorogva járdalt; szolgálai inkább vívék, mint vezetéik. Néma kétségbeesésében kezeit tördelé, tépdelé ősz hajfürteit, verdesé homlokát s gyakran kimondhatlan fájdalommal visszatekintett elvesztett leánya után. Ez pedig a sárkányszikla ormán ijedten, sápadtan s kimerülten állt ott mint valami márványszobor s így várta sorsát.

A menet azonban mindinkább távolodék, mindinkább tovatűnék a fák sűrűjébe, s a nép nemsokára ismét elszéledt városi lakásaiba. Most már az egész vidéken nem volt más tárgya a beszélgetésnek, mint ezen szomorú történet. És midőn másnap reggel hire ment, hogy Psyche eltűnt a sárkányszikláról, minden ember törte fejét, száz meg száz sejtelem merült föl e felett: vajjon mi lehetett a szűz sorsa s csodábbaknál csodább hírek keringének eltűnése s ennek körülményei felől. Majd azt regélték, hogy egy tűzokádó rettenetes sárkány, majd azt, hogy egy borzasztó

denevér szárnyu nemtő röpítette volna el körmei közt, ködös felhőzetben.

Némelyek gyaníták, mintha a sárkánykőről az alatta meredező sziklacsúcsokra, innen pedig a még alantabb tátongó mélységbe zuhant volna s ott feküdnék most összezúzott holtteste, sőt néhányan azt is rebesgeték, hogy az átkos szikláról levergődven, valamely rejtelmes hegyhasadékba huzódott s ott fogna időzni mindaddig, míg a vész elvonul s ő majd ismét az udvarnál megjelen.

Mig a kíváncsi nép ily találgatásokkal vesződött, addig a kedélybeteg agg király a maga csarnokában ült s nejével együtt teljes elvonultságban, egyedül fájdalmának élt; birodalmi tanácskozmányokban is csak igen ritkán vett részt, csak akkor, ha jelenlétét az ügy fontossága igényelte.

II.

Psychet azonban sem sárkány, sem valami rémes nemtő nem ragadta el a sárkányszikláról, sem holtteste nem hevert összezuzottan a hegyhasadékban. Sőt nem is igen sokáig várakozott egyedül ott a sziklatetőn, mikor hirtelen szózatot hallott, mely az ő nevét hangoztatá. Kíváncsian körülteint, de senkit sem lát. A szózat ismét kiálta:

— Psyche, légy bátor! ugorj le a szikláról, én fölfoglak karjaimmal s uram rejtélyes lakába viszlek. Ő paracsolá ezt meg nekem; bizzál bennem, én nemtője vagyok a gyöngéd lenge szellőnek, mit ti halandók, Zephyrnek neveztek.

Alig hangzottak el ezen szavak, már is gyöngéd légfúvalom enyelge arcza körül s fűszeres rózsailat áradozá őt körül. Ekkor Psyche erőt vevén fájdalmán, így tanakodék magában: Mi lehet sorsom egyéb, mint a halál? Egy ugrás e szikláról percz alatt oda vezet czélomhoz — a halálba. Bizzam-e benne, vagy nem? Mindegy megyek — s ezzel leugrott.

Összeűzta-e magát a sziklákon, vagy felfogta-e karjával a nemtő. Psyche nem tudta, mert eszmélete elhagyta őt.

De érzékei ismét fölélédtek, s fölocsudván édes álmából, élénkzöld virányon látta magát. Egy csermely andalító csergedezéssel sietett alá virágzó cserjék s fák árnyékában. Átellenében fényes csarnok emelkedett, melynek pompája, első pillanatra meggyőzte őt arról, hogy az nem emberi kéz műve.

A táj és csarnok elhagyottnak, őrizetlennek látszék. Psyche bámulta a virágokat, mik a virányt diszíték, bámulta a lepkéket, melyek őt körülröpdösék s a virágkelyheken ringatóztak; tarka himporos szárnyaik vetekedének a virágkoronák szinpompájával. S mind e csoda-látvány még sem hatott nyugtalanítólag kedélyére, mind ez boldog önfeladásba ringatá. Nem tudta, álmodik-e jelenleg s felébred-e újra korábbi szenvedéseire? vagy hogy szenvedései nem voltak-e egyéb nehéz álomnál, melyből most ébredt föl?

Miután e csendes szemlélődéssel egy ideig foglalkozott, a palota felé irányzá lépteit. Tárva lévén a kapuk, bátorságot vőn magának s bement.

Diszes előcsarnokon keresztül szobába ért, melynek falai buzavirág színű kőanyagból valának.

A falak ezüst és elefáncsont czifrázatain mindennemű virágok s állatok ábrándos vegyületben voltak lerajzolva. Magas oszlopokon nyugvó boltozata egyetlen, négyszögre köszörült jegecből állt, min szivárványos színekben tükörződék a nap fénye.

Mínthogy itt semmi emberi alak nem jelentkezett, semmi emberi hang nem volt hallható: azért bátrabban belépett a legközelebbi szobába s úgy tovább egyikből a másikba. Mindegyik sajátságos modorban volt diszítve, de a drágakövek és érczek általában oly pazarul voltak alkalmazva mindegyikben, hogy azt lehetett volna hinni, hogy azok itt mi becszel sem birnak. A szobák és folyosók falai, a

csarnokok oszlopai, a remekül készített ajtószárnyak mind úgy ragyogtak, hogy maga a napfény itt szükségtelennek látszott.

Mindezen csodának gyönyörteli szemlélése által csalogtatva, a hosszú palota szobáinak sorát végigjárta.

Utoljára egy terembe ért, melynek butorzatát körösleg számtalan fióku szekrények tették. Közepét tizenkét hosszú csodafényezetű ébenfa tábla foglalta el. Itt össze valának halmozva a világ minden részeinek kincsei, itt mindenmű drágakövek, gyöngyök, arany s ezüst, a legfinomabb acél s elefántcsont részint feldolgozatlan, részint a legművészebb ékszerek alakjában, mindenféle hasznos és díszeszközökké átdolgozva, tévék a számtalan osztály és fiók tartalmát, vagy ott heverének a táblákon izléses rendben mintegy számítva a szem élvezetére.

Ezen látvány még inkább meglepte Psychét s rejtélyesnek látszott előtte, hogy e drágaságok roppant készlete itt sem zár alatt nincs, sem egyáltalában nem őrzik. Eközben nem messze tőle egy hang megszólalt:

— Mit csodálkozol, király leány, miért nézed e kincseket oly elfogultan, mintha nem mernéd közelebről megtekinteni vagy érinteni azokat. Jer közelebb, érintsd meg, nézd meg, használd azokat tetszésed szerint; hisz ezen palota s minden, a mi benne van, a tiéd. Tégy itt mindent akaratom s kívánságod szerint. Kell étel, kell nyugalom, vagy óhajtasz talán fürdőt? Csak parancsolj. Férfi és nőcselédek állnak itt körül, kiknek egyedüli kötelességek, megelőzni kívánataidat, ha nem is látod őket, vagy engemet.

E váratlan nyilatkozat látatlan ajkáról csak nevelé Psyche bámulatát; azonban mégis érezvén a testi enyhülés szükségét, kétes félénkséggel fürdőt rendelt. A szózat kijelölvén a helyet s az odavezető utat, Psyche követé az utasítást s igen csinos fürdőszobába ért. Kezdetben azt

nívé, hogy természetes lugosban van, de csakhamar meggyőződött, hogy a tengeri növények levelei s száalai, melyek alól a falakat övedzék s a kanyargós indák felettök kigyózva, fenn majdnem boltozattá ölelkezének, művészileg sokféle árnyéklatu kövekből állítvák ki s rendezvék. A mit ő kezdetben az ég átlátszó boltozatának tartott, az félig átlátszó kékes színű drágakődarab volt, melyen át a nap mérsékelt fénysugarakban világolt be. A padolaton zöld szőnyegek hullámzottak, mikbe szintén mindennemű levelek és virágok valának himezve.

Ilyyszerű szőnyegtakarók borítanak egy puha, vánkosos pamlagot is. A medencze, mely fürdőül szolgált, csupa gyöngyházból oly remekül készített mű volt, hogy egyetlen egy gyöngyháznak látszott.

Itt Psychét láthatatlan kezek segíték levetkezni s a fürdőben is a megkívántató szolgálatot megtették: fürdősalakkal bemázolták, s aztán megmosták, illatos olajokkal bekenték, aztán újra leszáritották s nyugágyra fektették. Rövid pihenés után felöltözteté magát. De saját öltönye helyett mást kapott, sokkal izlésesebbet és drágábbat, úgy hogy láthatatlan szolgaszemélyzetének ki is nyilatkoztatta a feletti bámulatát, hogy testére a ruha oly tökéletesen rátapad, mintha reá szabták volna.

— Ó igen, úgy is kell — volt a felelet — hisz épen s egyedül urnőm számára csinálták; reménylem, a többi öltöny is mind így fog állani.

— Melyik öltöny? — kérdé Psyche.

Válasz helyett a már ismeretes szózat kijelölé a szobát, melybe mennie kell, hahogy kedve van az öltönyt megsemlélni. S valóban itt hihetetlen pazar készletben öltönyöket talált, mindegyiket más más drága szövetből s izlésteljesen szabva.

Kiváncsiságát kielégítvén, a legnagyobb mértékben érezte, hogy étel nélkül többé már el nem lehet. Az étte-

rembe vezettetett. Egy percz alatt párolgó tálakkal meg-
rakott asztal kínálkozott.

A meleg étkek s gyümölcsök oly izletesek voltak,
hogy Psyche nem emlékezett, evett-e valaha hasonlókat?

Étvágya ki levén elégítve, uj csodák ragadták bámulatra.
Fülébe gyönyörű dal hatott, czitera kíséretében, melyet
szintén láthatatlan művész remekül pengette. Ezt mintegy
versenyjátéka követé az ének- és húrzenének, mi végre
egy egész karnak teljhangu dallamaiba olvadt.

Ezen élvek alatt csakhamar beköszöntött az est, s
miután a szobába átment, mely neki alvószobájául jelöl-
tetett ki, így vallatá láthatatlan komornait:

— Ugyan mondjátok meg, hol vagyok én jelenleg?
Gyermeteg kacaj követé a kérdést.

— Hát hol volnál — felel több ajk — másutt, mint
férjed csarnokában, vagy is inkább saját magad palotájában;
mert férjed ezt csupán a te számodra építtette s ékesíttette
föl ily tündérileg.

Ezután tudakozta, hogy kicsoda a férje. Ezen kérdésére
azonban nem nyert feleletet s csak pár percz mulva hallá,
hogy ő jelenleg távol van ugyan, de az éjjel még visszatér.

E hír igen nyugtalanítá. Az agg látnok szavai réme-
sen emlékezteték a borzasztó szörnyre, mint leendő férjére
s egyuttal fel sem foghatta, hogy miért emeltetett számára
ily pompás lakot, ha csakugyan oly szörny. Részint ezen
gondolatok, részint a napnak eseményei sokáig tartották
még ébren, habár fáradt volt. Végre győzött a lankadság
és kimerültség s az álom ónsúlylyal kezde nehezedni pilláira.

Alig aludt egy órát, közel zörej riasztá föl álmából.
Ugy rémlett előtte, mintha fegyverzörgést hallott volna.
Lehelletét visszatartván, kíváncsian fülelt s ime ekkor
hallott legelőször uj lakában kivehető lépéseket s általában
valami testi lény mozgásának neszét. — Jaj! ez a szörny
— gondolá magában és szemeit erőltetvé, a mint csak lehetett,

hogy lássa, mily alkotásu teremtés az; de, oly sötét volt, hogy mit sem láthatott.

Az álom kerülvén szemeit, megmozdult, s nyugtalan mozdulatai elárulák, hogy nem alszik. Egyszerre csak összerezzen, mert az áthatlan sötétből épen ágya közvetlen közelében kérdé tőle valaki:

— Hogy vagy Psyche, kedves nőm? Hogy tetszett a ház berendezése, meg vagy-e vele elégedve?

Psyche a vélt szörnytől borzadtában nem talált szavakat, csak nehéz sóhaj tört ki melléből.

— Mi bajod? Kérdé az iménti hang ismét. — Nemde unatkoztál? Igen sajnálom, kedves nőm, hogy nappal sohasem lehetek körülödben. Ügyeim folyvást távol tartanak; mulattatásodra azonban mindent előállítandok. Add csak tudtomra minden éjjel, mi szolgálhat örömdre másnap, s meglesz. A veszteséget, melyet az emberekkel való társalgás s a világgal való érintkezésed megszűnése által szenvedsz, igyekszem majd kipótolni, közölvén veled tapasztalataimat, miket naponkint szerzek. Hidd el, én többet látok és hallok egy nap, mint a mennyit elmondhatnék egy éjjel, ha hallgathád.

Psyche kezdetben egy szót sem viszonzozhatott, de midőn tapasztalta, mily emberiesen, mily előzékenyen, mily gyöngéden szól hozzá a szörny, lassan-lassan annyi barátságot s bizalmat nyert, hogy kezdetben „igen-“ vagy „nem-“mel felelgete, de nem sokára igen közlékeny lett, míg az álom félbe nem szakasztotta beszédjét és figyelmét.

Felébredésekor a nap sugarai keresztültörték alvótermébe az ablakok tömött s arany himzetű függőnyein. Szeme először is a szörnyet keresé, de az már eltűnt. Ez a nap is, valamint a rákövetkező, akkép múltak el mint a legelső, hogy Psyche a palotának s kincstermeinek drágaságait szemlélgeté.

Minden nap talált valami új látni és csodálni valót. De

a sűrű szövetű nehéz függönyök minden este leereszkedtek, s midőn az alkony utolsó sugara eltűnt, a lámpa kialudt s teljes sötétség uralkodott; ekkor hallatszott mindig a fegyverzörej is, ekkor jelentkezett rendesen férje, ki a szűz ágyánál lerakván fegyverzetét, olykor éjjelig mesélt neki a világ eseményeiről. Előadásai mindig mulattatók és tanulságosak voltak. Minthogy ő azonban mindig a leány fölébredése előtt szokott eltűnni, jelenlétében pedig a legmélyebb homálynak kellett lenni: ebből szintugy, valamint férje gondos alakoskodásából Psyche végre azt következteté, hogy férje valóban szörny, s így érdekében áll neki, torzalakját előle elrejtteni. Lassankint megszokta e gondolatot is, s mivel helyzete különben is igen kényelmes volt, boldogul élte napjait.

III.

Igy folyt el több hónap. Ezen idő alatt az agg király és királyné mit sem tudhattak Psyche leányuk sorsa felől, s így mindketten mély bánatban tölték napjaikat.

Két idősb leányuk azonban meghallván messze országban, hogy mik történtek édes atyjuk udvarában: azonnal utnak indultak szeretett szülőiket meglátogatni. Történetesen mindketten ugyanazon nap érkeztek meg a gyászoló szülők csarnokában s velök együtt siratták elvesztett nővéröket.

Ugyanezen nap éjén így szóla Psychéhez ismeretlen férje:

— Én aggódom, kedves nőm, miattad, mert látom, hogy nagy veszély fenyeget. Ha azonban óvatos lélsz, kikerülheted azt. Nénéid atyád fővárosába érkeztek s bizonyosan a sárkánykőre is fel fognak menni, hogy rajta halálotat sirassák. Megtörténhetik, hogy jajgatásaikat meghallod, mert az a szikla nem esik oly távol e palotától s tulajdonképen különös csellel csak el van mintegy leplezve az emberi szem elől, ugy, hogy sem innen oda, sem onnan ide el nem láthatni. Ha eddigi sorsod tűrhető itt e palotában, kérlek, el ne indulj, ne hallgass panaszaidra s mit se felelj

nekik; ezáltal nekem a legkeserűbb fájdalmat, magadnak pedig vesztedet okozhatnád. Reménylem okos lélszsz.

Psyche megigérte, hogy teljesíti férje kívánatát. De meggondolván másnap a dolgot, lelkében oly hatalmasan felébredt a vágy szülőit és testvéreit látni, hogy a legmélyebb buba merült s igen elkeseredett adott szava miatt.

— Ugyan nem mindegy-e, akár itt vagyok, akár halott volnék — így töprenkedék magában. Mit nekem ez a fény, ez a pompa? Mi hasznát veszem e roppant kincsnek? Mindez rajtam mit sem segít. Egy emberrel sem beszélhetek, senki sem osztakozik örömben, bánatomban s így kényelmes helyzetem e palotában nem egyéb mint fogság fényes börtönben, melynek bár ember volna őre. Hát még nővéreimhez se intézhessek vigasztaló szavakat, ha utánam majd sirnak, jajgatnak?

Mennél többet forgatá elméjében ezen eszmét, annál nyomasztóbbnak érezé helyzetét, mely oly kinos volt, hogy sem étel, sem ital nem kellett neki s szemei folyvást könnyűkben usztak. Az elkeseredés ily perczében lepvén őt meg egykor férje, a részvét egész melegével tudakozá a könnyűk okát s kérelmeivel is addig ostromlá a vigasztalhatatlant, míg végre ez kivallotta, mennyire óhajtaná testvéreit látni, miként hasadna meg szive, ha őket panaszkodni, jajveszékelní hallaná, de látni, vigasztalni, könnyűiket törlení nem merné.

— Legyen akarated szerint — monda a siráson elérzékenyűlt férj — megengedem hát, hogy nővéreidet meglásd, vigasztald, sőt meg is ajándékozhasd a palota kincseiből, de azon szentül megtartandó fogadalmat kell tenned, hogy soha sem engedended elcsábíttatni magadat sem testvéreid, sem magad kíváncsisága által arra, hogy megkisérteni kívánnád, az én alakomról s testalkatomról meggyőződni.

Psyche megigéré s egyszersmind biztosítá férjét, hogy ő neki, láthatlanul is, drága s kedves, hogy soha sem

fürkészi, mily alaku s alkatu a férje s megelégszik azzal, hogy szert tett oly férjre, a ki okos beszédei, finom társalgása, kellemes és tanulságos elbeszélései által éj idején tökéletesen kárpótolja neki a nappali magány unalmait. Ezután őszintén megköszönte a nyert engedélyt s csak azt kérde tőle még: mi módon jöhetnek le majd gyászoló testvérei a sárkány szikláról a völgybe s innen a csarnokba ő hozzá?

— Hadd ugorjanak csak le a szikláról — mondja a férj — én majd megparancsolom Zephyr szolgáltnak, hogy felkarolja s hozza át ide őket.

Erre Psyche elaludt s csak férje eltűnte után ébredett föl, mint eddig rendesen.

Ugyanazon reggel korán testvérei már utban voltak a sárkányhegy felé. Felmásztak tetejére látni a helyet, melyről hugoknak utolsó nyomdoka elenyészett. Számtalanszor hangoztaták aztán rimánkodás és siránkozás közt elveszett nővéröknek nevét. Psyche hallá őket s kirohant a palotából.

— Itt vagyok — kiáltá — mit sirtok, mit panaszkodtok? Hisz itt vagyok. Jertek, testvéretek karjaiba.

— Hol vagy hát? Mi nem látunk — felelék a nővérek. Miként juthatnánk hozzád?

— Ugorjatok csak le a szikláról — kiáltá fel hozzájuk Psyche. — Férjem egyik szolgálja majd felkarol titeket s ide hoz.

Alig ejté ki e szavakat, s ime a völgy határán a fák lombos koronái felett valami pirosuló felhőcskét vön észre lebegni, mely mindig közelebb, közelebb jött és szeme láttára leereszkedvén szétfoszlott.

Testvérei ott fekvének lábainál a gyepen, épen a mint mély álmukból ébredézének. Azonnal egymásra ismervén, örjögő hévvel összeölelkeztek s örömlükben sirtak.

Az öröm ez első kitörése után Psyche a palotába vezette nénjeit s megmutatta nekik a fényes termeket, meg a kincseket, melyek minden zugban pazarul felhalmozva

ragyogtak, megmutatá drágábbnál drágább öltőnyeit s ékszereinek roppant halmazát. Ezután a legválogatottabb, legizletesebb étkekkel megvendégelé őket, mialatt a legbájosabb zengemények s andalító dallamok gyönyörködtették.

A vendég nővérek ámulattal nézték, mi történik körülük, s főleg azt föl nem toghaták, hogy oly számos férfi- és nőcseléd zsibongá őket körül, és mégsem láthattak egyet sem közülük.

Azonban sem a szomorúság, vagy fájdalom kitörése, melyet Psyche elveszte felett mutattak, sem a viszontlátás öröme nem volt a nővérek részéről a valódi testvéri sziv őszinte kifolyása, hanem csak mulékony ömlengései kedélyöknek, mit a véletlen benyomások felvillanyoztak. Ebből magyarázható meg az is, hogy a Psyche részéről tapasztalt szívélyes fogadtatásnak becse, annyi fény és kincs láttára, csakhamar megcsökkent, részvétök melege kihült, s helyét az irigység, kajánság foglalta el, főleg miután mindezt saját helyzetökkel összehasonlíták.

Végre az egyik nővér, kíváncsiságától ösztönöztetve, kérdé tőle, hogy kicsoda hát a férje? Psyche tetteté magát, mintha nem hallotta volna, de amaz oly nyomatékkl ismétlé a kérdést, hogy Psyche feleletével többé adós nem maradhatott.

— Az én férjem — monda — szeretetreméltó, okos fiatal ember. Nappal rendesen a mezőkön és erdőkben vadászattal tölti idejét s csak éjjel tér haza; sajnálom, hogy személyesen meg nem ismertethetem őt veletek. Bizonyosan megtetszenék nektek.

Tartván azonban attól, hogy nővérei be nem érnék a felelettel, rögtön más tárgyra fordítá a társalgást.

— Igaz — folytatá — el is feledtem volna, hisz még emléket sem adtam nektek roppant kincseimből.

Jertek, fogadjatok tőlem szívesen némi ajándékot s ne feledkezzetek meg hugotokról.

Ezzel a terembe sietvén, mindegyik számára hozott egy pár arany karpereczet s drágakövekkel gazdagon kirakott nyaklánczot.

— De most már ideje van, kedves nővéreim, hogy távozzatok. Én részemről szívesen marasztanálak, de nem akarom, hogy édes szülőink még inkább elkeseredjenek, mert ha ti ma nem tértétek vissza, azt hinnék, hogy titeket is hasonló sors ért. Siessetek tehát vissza, vigasztaljátok őket, mondjátok meg nekik, hogy élek s boldog vagyok. Távozzatok, kérlek. Az est már közelg s a sárkányhegyről még jó darab út a városig.

Időt sem hagyván nekik ellenvetésekre, kikisérté a palotából. A virágos rétre ismét könnyű felhőcske bocsátkozott le, s a két vendéget, kik azonnal varázsálomba merültek, a szellő szárnyain magasra fölörpítvén, eltűnt a fák mögé.

A sárkányhegyen fölébredt a két nővér. A tündércsarnokban látott s hallott csodák emlékezete megújulván, fölébredt bennök egyuttal hugok iránt is az irigység.

— Mégis csak méltatlanság a sorstól — kezdé végre az egyik — hogy mi annyira háttérbe vagyunk szorítva fiatalabb nővérünk előtt. Nem láttad, mennyi gyűrű, csat, nyakláncz hevert ott szétszórva, mennyi diszöltöny, mily nagyságú drágakövek — mindenütt aranyra tapos az ember.

Ha még férje is valóban oly nyájas, szeretetre-méltó, minőnek ő festi, mit kíván akkor még? Valóban mindene van, a mi az életet boldoggá teszi. Számptalan kincs, ékszerek, drágaságok, öltönyök vannak birtokában, igen nagy számu, fürge szolgaszemélyezettel rendelkezik; a legizletesebb ételek, italok bőségében van s kéjeleghet a legkellemesebb zenében, a mikor csak kedve tartja. Ha utazást akar tenni, bárhova is, csak parancsolnia kell a szellőknek. Mert hisz csak enyhe szellő volt az is, a mi bennünket ide hozott.

— Épen ez az — viszonya a másik — a mi szeget üt fejembe. Az a láthatatlan szolgaszemélyzet, az a tömérdek kincs, valami emberfelettire mutatnak. Férje kétségkívül nemtő. Az is igazolja sejtelmemet, hogy nappal nem látja magát.

— Igazad lehet — monda a másik — mert csak ugyan kevély lett, mióta a nemtővel van. Bizonyosan azt reményli, hogy férje úgy megszokja társaságát, hogy végre őt is nemtővé varázsolja, csakhogy tőle többé ne kelljen elválnia, ha majd rövid emberi élete megszűnik. Nem vetted észre, mily gőggel osztá parancsait annak a láthatatlan szolgaszemélyzetnek.

— Mily siralmas a mi állapotunk az övével szemben — sóhajtja a másik. Az én férjem király ugyan, de ha birodalmának összes kincstárait mind kimerítené is, alig ékesíthetne fel azokból egy termet oly pazar fényvel, mint itt a legsilányabb fel van díszítve. Ezenkívül férjem már öreg, zsémbes, beteges és teste tele van sebhelyekkel, melyeket gyakran magam vagyok kénytelen mindenféle utálatos tapasztokkal, kenőcsökkel kötözgetni.

— Az én sorsom sem irigylendő — vága közbe testvére. Psychének ellenben minő jó dolga van. És ő, mint látszik, tudatával is bír ennek. Nem vetted-e észre, minő negélylyel, minő méltósággal viseltetett irányunkban? S őszintén mondvá, mi idősebbek vagyunk, s így a tisztelet bizonyos nemével kellene irántunk viseltetnie. Ő azonban mindjárt kincseivel kezdett kérkedni, megmutatá drágaságait és szenvelgé, mintha ezek előtte mind csak csekélységek volnának. De, ha csakugyan csekélységeknek tartja drágaságait, miért adott nekünk azokból csak ily jelentéktelen ajándékokat? Azokat a silány karpereczeket s nyaklánczokat toltá reánk s tüstént távozni kényszerített mint tolakodó koldusnőket, kiktől mielőbb szabadulni kívánt.

— Igazad van — kiálta boszusan a másik. Ez engem

is bántott; ezt meg nem bocsátom neki soha. Figyeld szavaimra; egy eszme villant meg agyamban, mely módot nyújt boszut állani rajta. Neki felcsigázott képzelmei vannak gazdagságáról, s azzal kecsegteti magát, hogy mi atyánknak, anyánknak s minden embernek feldicsérjük azt, és szinte óhajtja, hogy csodaszerencséje a közbeszéd tárgyát képezze, s hogy mindenki bámulja őt. Még csak akkor lenne valóban boldog! Mi azonban most már csak daczból is hallgatunk és senkinek sem mondjuk meg, hogy láttuk őt. Rejtsük el tehát óvatosan a kapott ajándékokat; őt leginkább az fogja emésztetni s boldogságát leginkább az zavarja meg, ha senki sem tudja meg, mily boldog! És erre csakugyan lesz is gondunk. Hadd érezze, hogy mi neki nővérei s nem cselédei vagyunk.

Terve viszhangra talált nővérénél is s elhatározták, hogy édes szülők keserveit sem fogják enyhíteni azon örömhírrrel, hogy Psychét látták.

Miután drága ajándékaikat gondosan elrejték, szétzilált hajjal, könnyes szemekkel, zokogva s tántorgó léptekkel mentek az agg király elé. Azt hazudták, hogy feldult arcuk őszinte bánatuk következménye, minthogy szerencsétlen nővérok nyomára sehol sem akadhattak. Szinlelt fájdalomuk ily heves kitörése újból felszaggatta a bánatos szülők sebeit. A két nővér szemtanuja volt ősz atyjuk és szegény anyjuk gyötrelmeinek.

Egyetlen szó ajkaikról lecsillapíthatta volna ezek fájdalomai bős rohamát; de ők elég szivtelenek voltak hallgatni. Nemsokára bucsút vévén, haza indultak s otthon mindkettő azon törte fejét: miként lehetne ártatlan nővérok boldogságát fedulni. Az irigység, kajánság, boszu annyira elfoglalá lelköket; a szenvedély oly erőt vőn rajtuk, hogy semmi eszköztől sem riadtak vissza, melyek természetöknél fogva nővérok életét is veszélyeztették.

IV.

Sok idő folyt le eközben azóta, mióta Psyche sem nénjeiről nem hallott, sem egyáltalában emberrel nem beszélt. Egykor férje éjjel ismét megszólítja őt.

— Ujra nagy veszély fenyeget — monda — nővéreid ismét eljönnek. Ha eszes vagy, ne kívánd őket látni, ne kiálts fel hozzájuk, ha jajjaikat hallani fogod a sárkánykőről. Ha azonban le nem küzdheted magadban a viszontlátás ösztönét, legalább őrizkedjél feleletet adni nekik, hogyha majd pompádról kérdezősködnék, majd rá akarnak beszélni, fedezd föl kilétemet s alakomat nekik, de te ne kövesd tanácsaikat, ne hallgass fondor sugallataikra, mert különben megsemmisíted saját boldogságodat az enyémmel együtt. Te ugy is sokkal régebben lakol már e nemtői palotában, sem hogy a halandók közti életet valaha ismét meg tudnád szokni. Pedig mihelyt engem megpillant emberi szem testi alakomban, azonnal tűnde álmoként el fog enyészni e csarnok, s akkor reám is hiában fognál várakozni, hogy társalgással fűszerezem óráidat, vagy máskint boldogítsalak.

Psyche szentül megígérte, hogy eszes lesz, hivatkozván egyuttal titoktartására, mit nővérei irányában első látogatásukkor tanusított.

— Én semmi figyelemre sem fogom méltatni kísértő beszédeiket — ugymond — s ha a kíváncsiság netán fölébredne bennem, igyekezni fogok azt leküzdeni. Hogy is lehetnék oly dőre, életem egész boldogságát kockáztatni, mert azt csakugyan őszintén meg kell vallanom neked is, hogy bő tudományosságod, kellemes társalgásod, okos beszédeid, példátlan nyájasságod, finom előzékenységed melylyel minden kívánataimat teljesíted, életem boldogságához egyáltalában nélkülözhetetlenné váltak.

A férj ezen nyilatkozattal megelégedett.

Néhány nap mulva ismét tudtára adta Psychének, hogy másnap reggel újra hallani fogja nővéreinek siránkozását a sárkánykőről.

— Ők eljönek — folytatá — mint két éhes farkas a prédára. Legtanácsosabb őket kiabálni hagyni a szikla ormán s nem bocsátani közel lakunkhoz.

Psyche azonban megjegyzé, miként ő a vérség kötelekeivel van hozzájuk kapcsolva s tán némi rágalom is szól férje ajkairól, mert ha nővérei birnának is emberi gyöngeségekkel és gyarlóságokkal; még sem lehetnek oly elfajultak, minőknek őket férje tartja. Aztán felhozta védelmökre a kíváncsiságot is, mely minden emberben megvan, s a nőknél épen megbocsátandó, mert kiolthatatlan. Ezenkívül oly esdeklőleg kérte férjét, oly eleven színekkel festé vágyát, melylyel gyakran bús magányában nővéreit látni sovárog, hogy férje végre engedett s megigéré, hogy vendégeit ismét Zephyrrel hozatja le.

Másnap csakugyan ott termett a két nővér a hegytövénél, melynek tetején a sárkánykő meredezett.

Még szülőiket sem látogták meg, utjokat sietve egyenesen ide irányzák. Boszúvágyuk kielégítése haladéktalanul ide sarkalta őket.

Psyche hallván rimánkodásaikat, elérzékenyült; felkiáltására leugrottak nővérei a sziklaoromról, jól tudván, hogy a szellő mily gyöngéden fogja fel és szállítja tova. A felhőcske ismét ellebegett terhével a fák lombkoronái fölött, s midőn szemeiket fölnyiták, már előttök állt Psyche, mint a multkori látogatáskor s karjait kiterjeszté ölelésökre. Ők szinlett örömmel üdvözlék testvéröket, ki azonnal a csarnokba vezetvén őket, fürdőt rendelt számukra, mely utazásuk fáradalmi után igen üdítőleg hatott reájuk. Fürdés után mindegyiket a legdrágább ruhákba öltözteté láthatatlan komornái által. Ezután újból bejárta velök termeit, megmutatta nekik, kívánságok szerint, roppant kincseinek vakító

fényét; nemsokára az asztalhoz ültek, miközben a szokott bájának boldog önfeledésbe ringatá őket; szóval, minden tekintetben példás testvéri szeretetet tanúsított irántuk.

Az est közelegvén, a vendég nővérek ez alkalmat felhasználták arra, hogy hugok férjéről ismét kérdezősködjének.

— Te ugyan említéd a minap — szólta az idősbik — hogy ő milyen; de én ezt az akkori viszontlátás örömeinek túláradatában valóban elfeledtem. Idős-e vagy fiatal? Mivel foglalkozik? S miért nem láthatni őt soha körömben? Nem hinném, hogy boldogságtokon valami búféreg rágódnék.

E kérdések igen meglepők voltak Psychére nézve. Feledé, hogy a multkor mit felelt nővéreinek hansonló kérdéseire.

— Ah — mondá szinlett egykedvűséggel — férjem ép, erőteljes férfi s középkoru. Hogy körömben nem látjátok őt, az igen természetes.

Ő kereskedő, kinek nagy üzletei vannak, mindig utazik; ritkán lehet itthon egy pár napig. Ügyei folyvást igénylik jelenlétét.

Ezeket mondván, hirtelen távozott, részint, hogy hazugsága miatti zavarodottságát elrejtse, részint hogy újabbi ajándékokat hozzon számukra s aztán valami ürügy alatt a palotából kicsalja őket, hogy ne legyen tovább kitéve kisértő kérdezősködéseknek. Nemsokára visszatérvén hozzájuk, mindegyiknek hozott egy-egy gyönyörű arany övet, mely a legfinomabb, legremekebb gyöngyökkel s drágakövekkel volt kirakva. Eközben fölemlíté az ut távolságát a városig, mint a multkor, sürgetőleg ajánlván nekik az elindulást. A nővérek természetesen kénytelenek voltak Psychét követni. Ott a bűvös felhőcske ismét beburkolta őket és csak a sárkánykövön eszméltek föl álmukból.

— Nem hallottad-e? — szólalt meg aztán az idősbik.

— Alig egy éve, hogy nála voltunk, s férje akkor még fiatal, csinos, nyájas ember volt, s ma már középkoru.

Igen hamar öregszik. Ha ez így megy, egy év múlva már elaggott öreg lesz. Különben foglalkozását is hamar megváltoztatta. A multkor erdésznek állítá őt, most meg már kereskedőnek. Ebből világos, hogy vagy ámit bennünket, vagy önmaga sem tudja, mit mondjon férjéről.

— Bizonyosan maga sem tudja — folytatá a másik, — de ez épen jó víz a mi malmunkra. Minthogy e furcsa férj ily titokba burkolózik: vagy valami utálatos szörny lehet, vagy más valami oka van így alakoskodni. Izgassuk csak fel kíváncsiságát, hogy tekintse meg egyszer a lámpa világánál. Így vagy azt fedezi föl, hogy igen rút, s így undorral fog viseltetni irányában, vagy ezáltal legalább férjének engesztelhetlen haragját vonja magára, a miért holtiglan lakolhat aztán.

Igy mindenesetre fel lesz dulva boldogsága, mely most csupán tudatlanságában gyökerezik. De minek is legyen ő boldogabb, mint mi; hisz ő fiatalabb.

— Igazad van — mond amaz újra; terved igen helyes.

— Csak gondoljunk ki valami módot, amivel rávehessük, hogy férje alkatáról magának meggyőződést szerezzen s őt egyszer a lámpa világánál megnézzze.

Ily fondor tervekkel meglátogatók szülőiket.

Késő éjjel érkezvén meg, felzavarták ősz atyjuk és gyöngélkedő anyjuk éji nyugalmit. De ők nem sokat törődtek ezzel. Ajándékaikat ismét elrejték, s egy szóval sem említék, hogy látták Psychét. Azt hazudták, hogy honn nincs nyugtok, s nem tudják magukban lelküzdeni a sovár vágyat, mely őket ellenállhatatlan erővel a sárkánykőre ösztönzi, hogy ott forró könyűket hullassanak elveszett szerencsétlen testvérök felett.

S ezen ürügy alatt mindjárt másnap reggel ismét kiindultak a sárkánykőre. Itt vörösre dörzsölték szemeiket, hogy lássék, mennyire sirtak; aztán zokogva fájdalmasan hangoztaták Psyche nevét; ennek felkiáltására

leugráltak újból a szikláról s Zephyr ismét a palotához szállítá őket.

Mihelyt felnyiták szemeiket, arcukon a legmélyebb bánat álnok kifejezése borongott; szemeiket még erősebben megdörzsölték s így a színlett bú kinyomatával léptek nővérök elé.

Szegény Psychét visszariaszták a dúlt arcok s aggódva kérdé:

— Az égre kérlek, mi történt veletek?

— Ah, kedves, ártatlan nővérünk! válaszoltak siró hangon, félbe-félbeszakasztva egymást. Te kérded, szánalomra méltó szegény teremtés? Te kérded mi a bajunk? Azért hullnak könnyűink, mert sorsod igen fáj nekünk. Te gyermeked vidorsággal, játszi enyelgéssel szökdécselsz virágaid körül az örvény szélén, mely alattad tátong. Tegnap zavart nyilatkozatodból azt következtetjük, hogy te férjedet tulajdonképen nem is láttad még. Mi tudakozódánk felőle a vidéken. De ah, kedves gyermek, borzasztó az, minek nyomára jöttünk. Férjed egy méregtől duzzadozó kigyótestű, rémtorku szörny. Emlékszel-e még arra, mit jósolt az öreg jós atyánknak?

— A jóslat, fájdalom, valósult; minden ember állítja ezt. A sárkánykőről palotád nem látszik, s még is mindenki tudja, hogy közelében a sárkány lakozik. A vadászok és földmivelők már gyakran látták őt estvéneként a hegy egyik oldalában a posványban; látták, hogy minden élőlényt, melyre szert tehetett, felfalt s aztán kiterjesztvén undok szárnyait, s levegőbe kapaszkodva, csendesén felvergődött a hegy ormaira.

Azt is beszélik, hogy te neje vagy, s azért lát el oly bőven mindennel, hogy annál kövérebb légy, s aztán egyszer mint izletes falatot elnyeljen.

— De igaz is — folytatá a másik; te ritka jó színben s jó husban vagy, meghíztál, mióta szülőid házából távoztál.

— Hjah, hiába; tévé hozzá hangnyomattal a másik — ha te magad akarod, hogy kövér falatjává hizlaljon, ez már a te dolgod; mi, mint nővéreid, megtettük figyelmeztetésünk által irányodban kötelességünket.

Nővéreinek e nyilatkozatai megtörték szilárdságát. A körülmény, hogy férje előtte oly gondosan rejtegeti arczát, csakugyan felkölté benne a gyanut, hogy férjének rendkívüli alkatunak kell lennie. Az undok sárkány leírása s a gondolat, hogy minden éjet e szörnynyel egy szobában kénytelen tölteni, hol az őt minden perczben elnyelheti, majd nem örültté tette. Rémültében elfeledte férjének gyakori intéseit s az iszonyat hangján kiálta fel:

— Segitsetek, segítsetek rajtam, drága testvéreim! Mentsetek meg ez undok szörnytől. Igaz, hogy minden úgy lehet, a mint ti mondjátok. Én még sohasem láttam őt, s ha valaha egy szóval is érintém előtte e tárgyat, mindjárt azzal ijesztgetett, hogy ő nemtő, s a ki nemtőt, akarata ellen, csupa kíváncsiságból, emberi alakban meg nézni merész volna, azt nagy veszély fenyegetné. Segítsetek kérlek! Mi haszna, ha a veszélyt felfedeztéték előttem s nem nyújtotok módot azt kikerülnöm.

— Oh szívesen, miért ne tennők — válaszoltak egyszerre; miért ne gyámolítanók tanácscsal és tettel szeretett nővérünket? Mi azonban csak egyetlen egy módot tudunk. Rejts ágyadba egy éles nagy kést, aztán háló szobád valamelyik rejtekébe dugj egy égő lámpát. Ha majd aztán férjed elalszik, vedd elő a lámpát, ragadd elő a kést, s gyilkold meg az undok szörnyet.

Psyche megköszönte a tanácsot. Nővérei azonban félvén közelében tartózkodni, még azon este elvitorláztak atyjuk országából saját birodalmaikba; ne hogy rájok is sulyosuljon a szerencsétlenség, mely Psychét lesz érendő, ha majd ez tanácsukat követi. Azt hitték, a távolban a veszély nem érheti őket utól.

V.

Psyche a legizgatottabb kedélyállapotban volt.

A leírás, melyet nővérei adtak férjéről, sehogy sem illett ahhoz, a mit róla már eddig tapasztalt. Társalgása oly finom, oly gyöngéd; miként lehetne tehát emberevő szörny?

— De — tevé aztán hozzá — miért rejtheti el oly gondosan előttem arcát? Mi oka lehetne nővéreimnek ily koholmányokra?

Igy váltakoztak egymással lelkében a hit és bizalmatlanság. Végre győzött a félelem, s Psyche készüléteket tőn nővérei tervének kivitelére.

Beesteledvén, lámpát vőn elő, megtöltötte olajjal, meggyújtotta s odaállította alvó szobája egyik zugába, aztán ráborított egy nagy vasfazekat s erre szőnyeget, hogy elrejtse még azon bágyadt fénysugárt is, mely az alsó nyilásból kilopózhatnék. Ezután egy nagy, két élű kést hozott elő, s azt a kövön jól kifenvén, ágyába rejté s lefeküdt.

Férje, szokása szerint megjött. Semmit sem vőn észre; nem is sejtette sem a világosságot, sem az elrejtett kést. De Psyche nyugtalansága s zavarodottsága majdnem elárulta az ellene szőtt ármányt. Férje kérdé is tőle, miért vān ennyire felizgatva? Psyche csak kitérő feleletet adott, azt mondván, hogy nővéreitől való bucsuja okozza, minthogy többé alig fogja viszontláthatni őket, mert ezek azt mondák, hogy ily hosszú utazást aligha tehetnek többé.

A férj meglegedett a felelettel, minthogy Psyche álmosnak tetteté magát, ő is csakhamar elaludt.

Alig vette ezt észre neje, azonnal felkelt, megragadta a kést, kivette a fazék alól a lámpát és szivszorongások, a kétségbeesés és remény tusái közt férje fekhelyéhez köze-

ledett. Ennek oldalánál egy csinos ív hevert s egy nyilakkal terhelt tegez, a váncosok és szőnyegeken pedig korántsem valami undok szörny nyugvék, hanem csodaszép ifjú, hasonló a legszebb virágszálhoz.

Psychét e meglepetés csaknem megdermeszté; élettelen szoborként állt ott mozdulatlanul. Bal kezében a lámpa égett, magasra emelt jobbában a kétélű kés villogott. Előbb, mintsem föleszmélt volna ámulatából, a lámpát odatartá az alvó fölé, hogy közelebből is megtekintse. E perczen az ifju meztelen vállára egy csepp forró olaj hullt. Fájdalmában összerezsent az ifju, fölébred s látja Psyche remegő kezében a döfésre irányzott kést. Erre tüstént fölragadja ívét, tegzét s kiterjesztvén szárnyát, az ablakfüggönyöket félretolá. Psyche addig időt nyert, őt egyik bokájánál megmarkolhatni s minden erejével magához szorítván azt, remélte, hogy visszatárazhatja. De hasztalan volt erőlködése! Alig nyitotta meg a nemtő az ablakot, azonnal kiröpült rajta, s mivel Psyche görcsösen magához szorítá, őt is magával röpíté. Hiába rimázkodott, könyörgött — férje nem felelt, hanem mindig tovább, tovább szállt.

Már a hajnal pirja kezdett derengeni a láthatáron, s a nap csakhamar lelövellé első sugarait, midőn Psyche, erejét fogyni érezvén, elereszté végre a szárnyalót. Épen puha virányra találván esni, semmi bántalma nem történt.

Esése közben elveszté szeme elől röpülő férjét.

Ez azonban nem hagyta őt el egészen; egy cziprusfa tetejéről, melyre leereszkedett, ezt kiáltá le hozzá:

— Miután oly igen kíváncsi vagy, tudd meg, hogy én ama nemtő vagyok, kit ti halandók Cupidónak neveztek, én vagyok a hatalmas Venus fia. Ártatlanságod iránti tekintetből, nőm gyanánt tartottalak palotámban, csakhogy elrejtselek anyám boszuja elől. Te sem parancsaimat, sem kéréseimet nem teljesítéd, sőt ellenkezőleg ravasz nővéreid fondor tanácsait követtéd. Én csak azzal büntetlek, hogy

örökre távozom tőled; de őrizkedjél anyám boszujától.

E szavak után sebesen felszállt a magasba s egy percz alatt eltűnt Psyche ámuló tekintete elől.

Psyche ott fetrengett a földön, kezeit tördelé, haját tépte, sirt, rimánkodott. Végre kétségbeesésében hirtelen felszökött, a völgyön keresztül a közel folyamhoz rohant s hullámaiba vetette magát, hogy véget vessen nyomorú életének.

De a hullámokban nem lelte sirját. A folyóban egy nemtő lakott, ki Cupidónak barátja volt. Ez gyöngéden tovavivén őt habhátán, egy ponton kitette az elalélt Psychét a part virányira.

Psyche nem foghatta fel, mi történt vele; végre körülnézett s közelében egy ősz embert pillantott meg, kiben még elég életerő buzogott. Épen nádfurulyát készített magának, s körötte játszi, fürgé kecskenyáj legelészett.

Az öreg megpillantván Psychét, fenyegetőleg inte ujjával s kétes fejsóválással szólt:

— Leány, leány! Te nagyot vétettél; véget akartál vetni életednek. Egy magasabb hatalom meghiusította bűnös merényedet. Bármilyen szerencsétlenség ért is, azt vagy magad vétke által megérdemled, s ekkor bűnhődnöd kell, vagy magasabb kéz róttá azt reád kísértésül s ezt is szintén erős lélekkel kell túrnöd. Távozzál tehát és tűrj!

Psyche e szavakra bűnbánólag magába szállt s lelkiismerete azt súgta, hogy az öregnek igaza van. Megköszönte tehát tanácsát és távozott.

VI.

Psyche nem tudván hol van, czéltalanul bolyonga a vidéken. Szüntelen a bűnbánat marczangolta keblét, hogy férjének jóakaratu intései daczára nővérei gonosz, ármányos

tanácsait követé. Ehez járult még a fájdalom, melyet elvesztett boldogsága felett érzett, s a melynek becsét csak most tudta felfogni, midőn azt nélkülöznie kell. Ily buszkomor hangulatban vándorolt a világon anélkül, hogy tudakozódnék hogy hol van, vagy hogy csak egy emberrel is szóba állna, habár sokkal találkozott is.

Hosszu vándorlás után egy utra vergődött, mely nagy város felé vezetett. Nemsokára egy mellette elhaladó utas szájából saját nevét hallja. Psyche nevének hallatára mintegy álmából rezzent föl.

Ez éppen székvárosa volt azon országnak, melynek királya férje volt legidősb nővérenek. Bement s a királyhoz vezetetté magát.

Nénje nagyon elbámult és megdöbbsent megjelenésén. Mindazonáltal szinlett nyájassággal fogadta őt s kérdé: mi lehet az oka, hogy fényes palotáját s boldog életét odahagyva, eljött az ő látogatására? Psyche hiven elmondott mindent, a mi utolsó találkozásuk óta vele történt. Elmondá, hogy tanácsuk következtében lámpával és késsel férje fekhelyéhez lépett s gyilkolásra felemelvén karját, férjében nem szörnyet, hanem emberi alakban Cupido nemtőt látta maga előtt.

— A mint bámultam őt — folytatá — szerencsétlenségemre forró olaj cseppent vállára a lámpából s férjem fölriadt álmából. Ott látván engem maga előtt a lámpával s a villogó késsel, felugrott s félretaszítván, méltatlannak nevezett azon boldogságra, mit nála élvezék s hozzá tette, hogy helyettem tégedet veend nőül. Nevedet érthetően ejté ki.

Ezen koholmányt azon szándékkal fűzte szavaihoz Psyche, hogy boszut állhasson nővérén, kinek fondor csel-szövényei miatt ily szerfelett boldogtalanná lőn. Tudta ugyan is, hogy nénje nem óhajt maga részére nagyobb szerencsét, mint ama tündér palotában élni. De abban a is bizonyos volt, hogy nagyravágyó nővérenek az lesz a

büntetése, ha tudja, hogy a nemtő kész őt palotájába fogadni; míg neki magának fejedelmi férjétől elválni teljes lehetetlen. Nénje azonban gonoszsága miatt sokkal súlyosabban bűnhődött, mintsem Psyche sejtette volna.

Miután Psyche egypár napot a fővárosban töltött; a nyugalanság, bűnbánat és fájdalom tovább űzték, s ismét vándorolni indult a széles világba.

Nővére agyában e percztől kezdve csak egy gondolat élt, az, hogy a nemtő őt nejeül kívánja a tündércsarnokba. Főlelevenült lelkében a termék pompájának, az öltözeteknek, a számos ékszernek és más egyéb kincseknek emlékezete, s csak azon töré fejét, mi módon juthatna ő mindennek birtokába.

Néhány nappal Psyche távozása után így szólt férjéhez:

—Értesültem, hogy édes anyám meghalt, s agg atyám veszélyesen beteg, sőt, hogy ő is közel van a halálhoz; ezért forró ohajtásom volna, hazámba sietni, hogy legalább, ha még lehet, az elhagyott atyát végnapjaiban ápolhassam s így teljesítsem iránta a gyermeki kegyelet szent kötelességét.

A király sokkal gyöngédebb volt, semhogy nejének kívánságát megtagadhatta volna. Ez még az nap el is indult hazájába — illetőleg a sárkányhegyre.

Gyors utazás után megérkezett a hegy tövéhez.

Ősz szülőinek állapota legkevesbé sem feküdt szívéen, különben legalább is egy napot nekik szánt volna, hogy látogatásával megörvendeztesse. De az ő gondolatai csupán a tündérpalota kincsei körül forogtak. Erősen hitte, hogy a nemtő csakugyan őt akarja boldogítani, s így egy perczet sem akart elveszteni. Még az nap felmászott a sárkánykő ormára.

Alig érkezett föl, máris ugyanazon helyen, hol előbb irigyelt hugának nevét jajgatva hangoztatá, kiabálni kezdte a nemtőhöz:

— Cupido, Cupido, Cupidó! Hatalmas nemtő! Itt vagyok méltatlan nődek testvére, kit te helyébe ohajtasz palotádba fogadni. Szállíttass le szolgáladdal, hadd halljam mielőbb szádból az édes szót: Üdvözlégy.

Igen hangosan kiáltván e szavakat a sziklavölgy fölött: a viszhang szintén hangosan ismétlé utószavait: Üdvözlégy.

— Azon hitben, hogy ez magának a nemtőnek válasza, melylyel őt palotájába hívja; örömeben leugrott. De mi történt? Zephyr nem termett ott szolgálataira, a rózsailatu felhőcske nem karolta fel gyöngéden s édes álom ölen nem ereszté le a virágos gyepre; hanem a kiálló szikláról a mélységbe zuhant, s ott hevert szétzuzott holtteste, marta-lékul a ragadozó madaraknak, melyek köröskörül a szikla-ormokon tanyáztak. Így veszté életét, mint kincsvágyának s irigységének áldozata. Senki sem szánta, senki sem siratta, senki sem gyászolta. Tökéletesen elenyészett, s hova lett, sohasem tudta meg senki.

Nemesis igazságos büntetése el nem marad; űzi s utól is éri a bűnösöket, az egyiket előbb, a másikat később. A második irigy nővér is meglakolt gonoszságáért. Psyche hozzá is eltévedt vándorlásában; ez is színlett nyájassággal fogadta. Neki is elmondá Psyche, hogy, tanácsát követvén, férjétől elutasított. Ezt is azzal ámította el, hogy a nemtő csak őt óhajtja nőül palotájába Psyche helyébe, mint ezen ritka boldogságra sokkal méltóbbat.

A királyné ezek hallatára alig titkolhatta örömét; mert ő is a boldogság netovábbjának tartá azon fény-pompát és kincshalmazt, melyet a tündércsarnokban látott; s alig távozott tőle Psyche, azonnal a királyhoz ment s tudósítá, hogy nyugtalanító híreket vőn szülői halalos betegségéről s így kénytelen őket meglátogatni. A király nem kétkedett szavai valóságán s távozni engedé. A hiu s kincsvágyó nő lélekszakadva szaladt a sárkányköig; ugyan azon sietséggel felmászott az oromra, mint nővére s

megcsalatva a viszhangtól, levetette magát a szikláról, szint-
ugy mint nővére s a mélységbe zuhant. Összezuzott holt-
teste ott hevert mereven nénje csontjai mellett. Róla sem
tudta meg senki soha, hogy hova lett.

VII.

Psyche folyvást vándorolt a széles világon. Férjét keresé, hogy tőle bocsánatot kérjen. Kész volt bármi büntetést elszenvedni tőle, csak hogy kiengesztelhesse. De Cupidónak sehol sem hire sem nyoma nem volt. Végre sűrű erdőbe érkezvén, több napig bolyongott ennek benőtt ösvényein. Bogyókkal vagy gyümölcscsel táplálkozott; ágyául pedig puha moh szolgált magas fák árnyában. Gyakran meredek magaslatra vezetett föl az ösvény, gyakran ismét lefelé kanyargott, míg végre folyvást emelkedett az. Így feljutott a magas hegy tetejére, honnan néhány napig ismét le kellett csusznia több meredek ponton életveszelyvel, míg ismét róla vidékre vergődhetett le. Itt is kénytelen volt a bokrok sűrűjén keresztül törtetni, míg végre nehéz küzdelmek, sok fáradalom után a szabadba ért.

Itt minden csodaszép színezetben tűnt fel előtte. Azt vélte, a más világon van. Előtte kies halom magasodék, körötte vidor növényzet tenyészett, s Psyche elbámult a buja érett kalászosokon, mert tudtával még messze volt az aratás ideje. Közelebb lépven megtekinté a kalászosokat, meglepetésében visszadöbrent, mert ezek nem valódi gabna — hanem tiszta arany kalászosok voltak, legművészebb utánzatai a természetes kalászosoknak.

A távolban kissé emelkedettebb dombon fényes épület pompázott, inkább templomhoz hasonló, mint várhoz. Psyche közelebb ment hozzá. Feljutván a dombra, látá, hogy itt az aratás már megkezdődött.

Nehány helyen a földeken már ott hevert a gabna kepekben, másokban meg a kepek keresztben álltak. Mennél közelebb ért az épülethez, annál nagyobb remény dagasztá keblét, hogy itt valahára némi hirt vesz férje felől.

Először is a lak körül a szántóföldön kalászkoszorúkat látott buzavirágok s pipacsok tarka vegyületében. A sarlók, kaszák s más aratási eszközök rendetlenül heverték szétszórva, mint ezt néha látjuk, midőn az égető nap heve kiszorítja a szántóföldről az aratókat, s ezek hús árnyékba menekülvén, ide s tova dobják eszközeiket.

Szemével az aratókat keresé, de sehol sem látott embert. Azt hiven, hogy a várba mentek, ő is oda indult, de minthogy szemt a szétszórva heverő aratási eszközök csilláma sérté, megállt s így tanakodott magában:

— Bárkiéi legyenek is ezen eszközök, jobban fog neki esni, ha azok szép rendben egymás mellett hevernek, mint így szétszórva. Én nem sajnálom fáradságomat; ki tudja, tán még kedvöket nyerem meg az által, ha rendbe szedem eszközeiket.

Ily gondolatok közt hozzá fogott a munkához; szépen sorba rakta a széthányt koszorúkat, összeszedte a sarlókat. Így akart a többivel is bánni; de közelében egyszerre zörejt hall, hasonlót valami nagy madárszárny csattogásához. Hirtelen a nesz felé fordulván, csodafényű szekeret lát maga felé lebegni, melyet két röpködő sárkány vont. A csoda szép fogat leszállván, a palota előtt megállt. Méltóságos, királyi tekintetű nőalak emelkedett ki a kocsiból. Halántékait tömött kalászkoszorú köríté, egészen hasonló azokhoz, miket Psyche ott a szántóföldön rendbe szedett volt. Hosszu fehér ruháját egy másik, szép redőzetekben lefolyó köntös átlátszólag fedé be, s köpeny helyett feje tetejéről egészen bokáig festői hullámokban egy fátyol ömle le, kezében arany nyelvű tiszta ezüst sarló s néhány érett mákfaj volt látható.

Méltóságteljes, de szelíd arczczal lépett a megfélemllett Psychéhez s gyöngéd komolysággal megszólítja:

— Miként kerültél te ide a nemtők országába? Én ismerlek, te Psyche vagy. Nem tudod, mily aggodalmat okoztál a nemtőknek s mégis ide mertél jönni? Egy csepp forró olajat hullattál férjed vállára, mi által őt megsebezted. Most figyelj szavaimra! Ha valamelyik nemtő emberalakot vesz föl s azon a legcsekélyebb sérelem esik, a seb csak a leggondosabb ápolás s hosszú idő múlva heged be; azonkívül kénytelen az ily nemtő emberi alakját megtartani mindaddig, míg tökéletesen fel nem üdült. Azon nemtő is tehát, kit te egykor férjednek neveztl, most súlyos betegen fekszik s anyjának Venusnak palotájában szenvedni égető sebe kinait; anyja talán meg is halt volna már eddig táj-dalmában, ha fensőbb lény nem volna. Ennek haragját már azelőtt magadra vontad, minthogy az emberek őt miattad elhanyagolták. De most még inkább gyűlöl, mert fájdalommal tapasztalta, hogy fia épen téged választott, tudtán és akaratján kívül nejévé, téged, az ő ellenét, kin fiának anyjáért boszut kellett volna állania. Haragjában a nemtőket mind felszólította, hogy keressenek téged föl s adjanak át boszujának, és ime, te magad jössz a nemtők birodalmába. Miként fogod magadat védeni dühe ellen? Te veszve vagy szegény teremtés! Szivemből szánlak.

Ez utóbbi szavakat oly részvétellel ejté ki, mely bizalmat és bátorságot önte Psyche szívébe. Elmondá neki helyzetét, el őszinte bűnbánatát. kinyilvánítá, hogy kész minden kigondolható elégtételre férje irányában, aztán felkéré a nőt, hogy engedje meg neki hosszú utazása fáradsalmait a kepék közt kipihenni. Sőt együgyűségében ezt is mondá: „Légy szives alkalmilag Venusnál kibékítő közbenjáró lenni.“

Eközben földre borult előtte, könyűivel áztatá lábát s csodaszép hajfürtjeivel a föld porát sepré.

— Hova gondolsz? — szólt a fejedelmi nőalak — nem látod-e sárkányfogatomon, palotámon és saját magamon, hogy nem emberi nő előtt heversz a porban? Én Céres vagyok, szintén istennő. Uralmam alá a szántóföldek rendelvék; férjed anyjával sokkal bensőbb viszonyban állok, semhogy ellenségét elrejtethném vagy oltalmam alá vehetném. Csak távozzál mielőbb innen s a környékből és segíts önmagadon, a mint tudsz.

Psyche leirhatatlan lelki fájdalommal távozott. Oly vérmes reményeket táplált lelkében a nyájas, komoly istennő iránt, s ime e remények is meghiusultak. Még nem haladt messze, s már is új csoda tűnt fel előtte.

Egy kies völgyben még sokkal fényesebb palota pompázott, mint a milyen Céresé volt. Minden egyes része bevégzett remekmű. Körülötte magas fák félkörben mintegy udvarát képezték. Az egyik fától a másikig hosszú takarók csüngtek, mint valami függönyök kiterjesztve s arannyal gazdagon áthímezve.

Az üldözött Psyche mindjárt sejté, hogy e palota is valamelyik isten vagy istennő laka, de oly boldogtalannak érezé magát, hogy föltette magában, mindegyik nemtőnek kikönyörögni ótalmát, segítségét. Összeszedvén tehát magát, belépett az árnyékos félkörbe.

Itt egyszerre kitarult előtte a palotának két ajtószárnya, s belőle két óriási pávától vont hintó lebegett ki, melyben ismét fejedelmi külseje nő ült. Homlokát drágakövektől csillogó szalag köríté, s termétét arany csillagokkal behintett széles fátyol folyá körül. Egész külsője tiszteletet parancsoló volt.

Psyche megpillantván őt, imára kulcsolt kézzel a földre borult.

— Én Juno vagyok, a istenek királynéja — szólalt meg a nő. Mi bátorított föl téged hogy udvaromba lépj? Mit keressz nálam?

— Hatalmas királyné! — felele Psyche. — A halandók legszerencsétlenebbike könyörög lábaidnál oltalomért, segélyért, szolgálóid egyikének Venusnak, üldözései ellen.

E nyilatkozatra a nemtő-királyné komoly arcza még komolyabb kifejezést öltött, de mégis nyugodt és szelid hangon viszonzá:

— Igen szívesen teljesíteném kérésedet, de nem lehet. Venus, a ki üldöz, vőmnek, Vulkánnak neje; én szeretem őt mint leányomat, s így ügyeibe nem avatkozom. Te pedig fiának vagy neje, s így Vénusnak, mint napadnak, engedelmeskedni tartozol. Távozzál, én saját rokonom ellen nem vehetlek ótalmam alá.

Psyche sirva fakadt, keserű könnyűk zápora pergett le arczán s zokogva emelkedvén föl a földről, távozott a félkörből.

— Hát csakugyan minden reménnyel fel kell hagynom? — sóhajta magában. Ki segítsen már rajtam, midőn ezt a hatalmas nemtők sem tehetik; pedig oly szíves jó akaratot tanusítanak irányomban. Merre vegyem még utamat? Hová rejtsem el magamat a hatalmas Venus üldözései elől? Vagy tán én magam keressem fel s feltétlenül ellenségem kezeibe adjam magamat; így tán lecsillapítanám olthatatlan haragját!

Ily belső tusák közt folytatván tovább utját, egyszerre egy fiatal ember sietett eléltte. Könnyű öltözkék fedé tagjait, fején alacsony, és széles karimájú utikalap volt, melyen aranybarnás, vörös taréju kakas ült, mely ép e perczben hangosan háromszor kukorékolt. Az utazó vándorbotot tartott kezében, s lábán egy-egy pár szárny volt, melynek segélyével csaknem röpülve haladott tova.

Az ifju egyszerre csak megállt s hangosan kiálta: — Vénusnak, a hatalmas istennőnek nevében hirdetem a nemzeteknek s ezennel itt is a nemtők országában, hogy a ki Psychét, a bűnös földi leányt vándorlásában elfogja

és neki átszolgaltatja: azt Venus igen meg fogja jutalmazni, s ha az illető halandó, nagyszerű ajándékokat kap tőle, ha pedig isten, ennek ajánlja viszonzószolgálatait.

Midőn ezt az ifju elmondá, a kakas, kalapja tetején ismét háromszor hallatá magát, és Merkur, a hirnök tovább folytatá utját. Psyche pedig gondolá magában:

— Most már el van döntve sorsom; menekülésről többé szó sem lehet. Legtanácsosabb lesz, ha magam keresem őt fel s átszolgáltatom magamat neki.

S bátor elszántsággal követé a hirnököt, remélvén, hogy ez, miután eljárt dolgában, visszatér asszonyához, hogy hirdetései sikeréről tudósítsa.

VIII.

Nem is csalódott reményében. A hirnök nyomdokain nemsokára illatos rózsaligetbe ért. A rózsák milliói virágoztak ott legszebb szinpompájukban. A levegőt a legkellemesebb virágillat árasztá el s a rózsás verőfényben minden oly szépen csillámlott. Innen egy berekbe jutott, melynek myrtusbokrai minden lépésnél magasbak lőnek s fenn tágas kört képeztek, melynek közepén fényes palota ragyogott. Ez előtt jókora tó terült el, melynek vizében a legszebb hattyúk pajzánkodva játszadoztak. A fák lombjain verebek seregei csicseregtek, a galambok turbékolva csókolóznak, a gerlék bűgva szerelmeskedtek, s mindenféle madárfaj édes örömhangokkal árasztá el a levegőt.

Mindezekből meggyőződött Psyche, hogy Venus palotája előtt áll. Mielőtt közelebb ment volna, összeszedte lelki erejét s elszántan megállt a bejárattal szemben.

Nemsokára megjelent maga Venus ragyogó aranyhinta-jában. Négy hófehér galamb volt befogva drágaköves szerszámban; a kocsit egy sereg sárga veréb zsibongá körül.

Megállván a lak előtt a hintó, Venus lebegve lépett ki

s a halálsápadt Psychéhez közelgett. Kezdetben fürkész tekintetet vetett reá, de csakhamar hahotára fakadva kiálta fel:

— Miként részesülhetek a váratlan szerencsében, édes fiam csodaszép nejét magamnál tisztelhetni? Hisz te nagyon siettel meglátogatni napadat!

E perczen hirtelen erőt vőn rajta a méreg; dühe legyőzött minden kiméletet s neki rohanván Psychének, mindkét kezével megragadta ennek dús haját s kegyetlenül tépni kezdé.

— Majd lakolni, majd bűnhődni fogsz könnyelműségért. Van két szolgám; ezek majd megismertetik veled előízét azon büntetésnek és szenvedésnek, mely itt reád várakozik. Hej, jertek ide hű szolgálaim; ide Bánat! és Gond! szaporán!

E parancsszóra a két szolgál megjelent, neveiknek megfelelő külsővel; az egyiknek egészen vörös haja volt, mely pongyola ziláltságban lógott le hosszas arcza hosszában s képét egészen eltorzítá, vonásait feldúlá; a másiknak arczára mély redők vésődtek, szája körül keserű mosoly ült, és szeme fénytelenül meredezett ki üregéből.

— Hurczoljátok el ezt innen — parancsolá az urnő — s bánjatok el vele, a miként érdemli.

A két hóhér hajánál ragadta meg az elnémult Psychét s elhurczolták a palotának legsilányabb zugába, hol aztán megostorozták, vértfagylaló kegyetlenséggel össze-vissza kinozták, s végre másnap reggelig elzárták.

Álmatlanul és sirással átvirasztott éj után kinzói egy épületekkel körükerített udvarra vezették őt börtönéből, hol Venus már várakozott reá.

— Egyik barátnőm — szól az istennő — mint rendszerető, munkás, ernyedetlen szorgalmu nőt dicsért föl téged előttem. Mindezt magam is szeretném tapasztalni. Hüvelyes veteményeim hanyag kezelés által összeke-

verődtek. Ime, itt e rakásban vannak mind. Ha tevékenységed csakugyan olyan nagy, könnyű lesz azokat neked, még mielőtt a nap leáldoznék, kiszemelned, s mindegyiket külön rakásba gyűjtened. Ha ezt megteszed, engedni fogok barát-ném közbejárásának s elfogadlak még fiam nejeül. Azonban ez esetben is meg foglak bízni néhány teendővel, melyek fiam gyógyítására mulhatlanul szükségesek. Te nem veheted rossz néven szigorú eljárásomat, mely éppen saját kezedbe jásza szerencsédet.

Beszéde közben oda vezeté Psychét az udvar közepére, s kijelölván egy nagy rakás babot, árpát, rizst és kölest, magára hagyá szegényt. A rakás oly nagy volt, hogy halandó hónapokig fáradozhatott volna a szemek kiválasztásával, és Psychének azokat egy nap alatt kellett külön rakásokra kiszemelni!

A lehetetlenség mély szomorúságba ejté; de egyszerre saját nevét hallja gyöngéden hangoztatni. Oda tekint, honnan a hang jött s egy kis hangyát pillant meg maga előtt.

— Ki hangoztatá nevemet? — kérde Psyche.

— Én — felele a hangya. Te nem ismersz többé, de én jól ismerlek. Nem emlékezel, egykor egy rózsán, melyet kebledre akartál tűzni, egy kis hangyát pillantál meg. Te oda nyujtád a rózsát nőcselédnek, mert a hangyát sajnáltad. A cseléd a szegény párát el akarta taposni; te nem engedted sőt megparancsolád neki, hogy egy másik rózsára tegye azt át s hagyja életben. Ezen hangyácska én voltam. Te életemet mentetted meg, a miért én még most is hálával viseltetem irántad, s ép azért jöttem ide, hogy könyűfidet örömmé változtassam át. Igaz ugyan, hogy ily parányi hangyácska nehezen képes szolgálatot tenni oly hatalmas teremtménynek, minő az ember; azonban ha tehetném s ezáltal hálámat irányodban megmutathatnám: ez legnagyobb öröme volna lelkemnek.

— Te jóságos állatkám! viszonzá Psyche a megin-

dulás hangján. Igazad van, hogy rajtam nem segíthetsz. Nézz csak ide; e szemhalmokat kell egyenkint kiszedeget-nem külön rakásokba, még pedig ma estig. Ettől függ életem boldogsága.

— Oh, ki tudja, nem segíthetek-e rajtad e tekintetben? szólt a hangya. Nekem itt közel sok barátném, számtalan rokonom van; ezek mind szívesen segítenek nekem.

Ezzel eltűnt a hangya s csakhamar beláthatatlan hangyasereget vezetett elő a föld alól temérdek hasadékból. Ezek körülvették a halmazt s minden oldalról úgy neki rohantak, hogy egy percz alatt az megelevenedni látszott. Amoda a számtalan köles, ide a tömérdek árpaszem s így tovább minden fajtát külön rakásokba hurczoltak. A mit egy nem bírt el, ahoz ketten-hárman fogtak hozzá, s végre az egyesült erő győzött. Csak a babszemek maradtak még rakásban. A munka gyorsan s nagy erélylyel folyt. Alig telt el e munkában egy rövid óra, Psyche keblében már fölébredt a remény, hogy estig minden kiszemelve s osztályozva lesz. A szorgalmas állatkák annyi csapatra osztottak, a hány szemfaj volt a rakásban s így mindegyik csapat csak egynemű szemeket szállított a maga helyére.

Psyche reménye minden perczben fokozódott, s gyönyörrel nézte a parányi állatok tevékenységét, buzgalmát. Lassankint el lőn a rakásról minden más szem takarítva, csupán a bab borítá még tetejét.

Ekkor a háládatos hangyácska ismét Psyche előtt termett és szólt:

— Légy szíves kezddel összekavarni a rakást, hogy a kisebb szemek fölkerekedjenek, különben igen fárasztó lenne munkánk s megtörténhetnék, hogy nem lennénk vele készen a kiszabott időre.

Psyche teljesíté szolgálatkész barátnőjének kérését. Addig kavarta a rakást, míg más szemek kerekedtek a bab fölébe. A hangyanép erre ujult buzgalommal, megfeszített

szorgalommal ismét hozzáfogott a munkához. Psychének nemsokára ismét fel kellett kavarni a rakást s ezt többször ismétlé, míg végre a régi rakásban nem maradt egyéb bab-szemeknél, s ezzel a nagy munka be lett fejezve, mielőtt a nap leáldozott volna.

Psyche a legszívélyesebben megköszönte kis jóltevőjének nagy fontosságu szolgálatát s óhajtá azt viszontszolgálattal leróhatni. A hangyácska a köszönetet visszautasítá, többször ismételvén, hogy ő Psychének még mindig adósa. Nyájas csevegését így fejezé be:

— Hogy pedig tudjad, Psyche, kicsoda az a kis barát-néd, a ki rajtad nyomasztó helyzetekben most segített, megmondom, hogy én nem valami közöséges hangya vagyok, hanem szintén nemtő, a szorgalom nemtője.

Ezzel elsietett seregével azon hasadékokon, melyekből kijött.

Mihelyt a nap leáldozott, megjelent Venus az udvaron, balzsamillatot árasztva szét maga körül, mert fején rózsakoszoruk ragyogtak. Látván a bevégzett munkát, elcsodálkozott, s ámulata előtt darab ideig háttérbe szorult boszuvágya. De meg levén győződve, hogy feladatának teljesítése egy emberi teremts erejét felülmulja — így szólt:

— Nem tagadhatom, munkáddal meg vagyok elégedve, de ki győzhet meg engem arról, hogy te azt magasabb segély nélkül fejezted be? Majd végére járok én ennek is. Addig azonban vonulj szobádba, hol kevés étel várakozik reád. Készülj, mert roppant feladatod lesz. Fiam még folyvást szenved seblázában, csaknem kétségbeestem felgyógyulásán. Egyetlen egy gyógyszer van számára, s ezt neked kell előteremtened.

Ezzel szobájába vezették Psychét, hol búgondja miatt ismét álmatlanul virrasztá át az éjt. Csak reggel felé nehezült az álom pilláira. De ekkor is álmai közé a legcsodálatosabb, legborzasztóbb látások s ábrándképek szövődtek.

Alig ébredt föl, már ott termett nála üldözője s fellezette őt a palota erkélyére, honnan az egész vidék látható volt. A távolban egy erdős vidéket mutatott neki, mondván:

— Ellátsz-e amaz erdőig, ott a folyam partján? Menj oda! A parton egy birkanyáját találsz legelészni. A birkák nem közönséges birkák, hanem csupa arany gyapjasok. Ezen gyapjuból hozz nekem egy maroknyit. Mily uton módon tehetsz rá szert, az a te gondod. Mint hallom, nem könnyen juthatni hozzá, de nekem okvetlenül szükségem van reá, mert csak e gyapjuval kötözhetem fiam sebére a gyógyirt, melyet szintén tenmagadnak kell megszerezned. Indulj tehát és gyorsítsd lépteidet, nehogy elkéssél. Mert még ma birnom kell a gyapjut, különben minden reményed meghiusul.

Psyche elindult a kijelölt folyó irányában s utközben így tanakodék magában:

— Mai feladatom könnyebbnek látszik és még is nehezebb! És ezt Venus maga mondja? Ha úgy van, minő reményem lehetne nekem gyarló teremtésnek, sikerrel járni el feladatomban? Az első munkát sem győztem volna magam egyedül, ha a hangyák nem segitenek.

Ily gondolatokba merülve folytatá útját, végre elérte a folyót. Az arany gyapjas birkákat még sehol sem látta s nem is tudta, felfelé vagy lefelé menjen-e a víz partján, hogy ráakadjon a ritka állatokra.

A mint így tünődék magában, szemébe öltik a folyó közelében egy pocsolya, s ebben egy halacska, mely ijedségében és szorongásában ide s tova eviczkélt, mintha a halállal küzködnék, mert a víz már annyira kiapadt, hogy alig borítá el a szegény párát.

— Bizonyosan itt hagyott téged, szegény árva, a kiáradt folyó — szól Psyche; még néhány óra, s tán elvesztél volna, jer, én megmentlek.

Ezzel kivette a halacska a pocsolyából s a folyóba ereszté, hol is a kis állat örömpesve tűnt el szabadítója elől.

Psyche még mindig ott állt a parton s elmerengett az előtte elterülő folyó felett; egyszerre úgy rémlett előtte, mintha nevét hallaná hangoztatni; de csakhamar azt hitte, hogy a közel lengő nádszálak okozák e suttoást.

Megfeszítvén azonban figyelmét, csakugyan e szavakat hallá hozzá intéztetni.

— Neked könnyörületes szived van, Psyche, más teremtmények iránt; te is tehát hasonló könnyörületet érdemelsz részokról. Te jelenleg a halál torkába mészsz. Az arany gyapjas juhok most déltájt a nap tikkasztó hőségében igen dühösek s halálra sebeznek mindenkit hegyes szarvaikkal és mérges harapásaikkal. Ne közelíts most hozzájuk, hanem rejtse el magad ama juharfa mögé, mely körül oly sűrű a bozót.

Ha dühök lecsillapul, elnyújtózkodva ott szoktak heverni a folyó partján, hogy fáradalmaikat kipihenjék. Ekkor aztán lép ki rejtekedből s a folyó mentében gyűjtsd össze a gyapju finom arany szárait a bokrok tüskeiről, a fák törzseiről és kérgeiről. Ha a juhok lehevertek, nincs tőlük mit tartanod, mert akkor senkit sem bántanak, hacsak valaki fel nem izgatja őket. Tanácsosabb lesz azonban, távol maradnod tőlük.

Psyche megköszönte a szíves tanácsot és elrejtőzött a vén juharfa bozótjában. Innen szabadon kiláthatott a térre, hol az arany gyapjas juhok bőszerűen űzék egymást. A halacska szavai teljesültek. A juhok dühöngve rohanának ide s tova s dühöket majd a fák, majd a bokrok, majd egymással érezteték; szarvaikkal egymást döfték s homlokaikat oly erővel koczczták össze, hogy csak úgy haragott bele az erdős vidék, mintha valami óriások sziklákat zuztak volna szét roppant kalapácsaikkal. Dühök csak addig tartott ily nagy mérvben, míg a délnek legmagasabb foku hévsége el nem mult.

Délután, mintegy három óra felé a tikkasztó hőség csillapulván, az aranygyapjas juhok felhagytak öldöklő játé-

kukkal s mintegy kimerülten leheveredtek s egymás mellett a fűben elnyújtózva, békésen nyugodtak.

Psychének nem volt vesztegetni való ideje; utja vissza a palotáig jó hosszú volt, s még naplemenetele előtt ott kellett az arany gyapjunak Venus kezeiben lenni. Mihelyt tehát az utolsó juh leheveredett, azonnal odahagyván rejtékét, meglehetős távolságban szedegetni kezdé a bokrokról fakérgekről a gyapju arany szálait és pelyheit. Annyit könnyen összegyűjthetett, mennyit a hatalmas istennő tőle követelt. Zsákmányát tehát ruhájába takarván, haza sietett.

Még fennragyogott a nap, midőn Psyche szerencsés volt a gyapjut Venusnak kézbesíteni. Ez elbámult a csodán s nem kevésbé boszankodott, hogy az együgyű szűznek minden feladat ily könnyen sikerül, végre a szavakra fakadt:

— Meg vagyok győződve, hogy valami felsőbb kéz avatkozik a játékba, különben miként teljesíthetnéd te, gyarló lény oly könnyen parancsaimat, mintha azok épe semmi nehézséggel nem volnának összekapcsolva. De reménylem, a feladat, mit holnapra kitűzök, nem lesz oly könnyű, ha segílyre találsz is.

Ezzel Psychét szobájába bocsátá, hol ez egészen kifáradtan tüstént álomba merült s egész reggelig mélyen aludt.

Midőn Psyche fölébredt, a nap már jó magasan futá pályáját, és Venus már ott állt előtte. Felöltvén magára ruháját, felvezette a palota erkélyére, hol a istennő ujjával egy távol hegycsucsra mutatván, mondá:

— Látod-e ott ama szikla hegyét? E hegy innenső oldalán forrás buzog, melynek vize fekete. Töltsd tele azon vízzel e korsócskát. Reménylem, nem veszed tulzottnak parancsomat, mert ama fekete víz az egyetlen gyógyszer, mely orvosolhatja a sebet, mit kíváncsiság és bizodalmatlanságból magad ejtettél fiamon. Tagadhatatlan, hogy e vállalat igen merész és vészteljes, de csak az által teljesülhet egyedüli forró kívánságod, ha a vízből e korsócskát

megtöltöd. Ha majd közremunkálásod és ápolásod által fiam egészsége helyre áll; még egy teendőt bizok reád, a mely által aztán végkép meg fogsz győzni arról, hogy te irántam, mint napad iránt határtalan tisztelettel s engedelmességgel viseltetel. Akkor aztán hajlandó leszek téged fiam nejeül elismerni. De siess; az ut nem hosszú ugyan, de sok nehézség, akadály sok idődet fogja igénybe venni.

Alig haladt el a nap a dél pontjáról, Psyche a meredek sziklahegységet már megmászván, a fekete forráshoz közeledék. Azonban a mily könnyűnek látszott az ide vezető ut, ép oly nehéz volt egy cseppet is felfogni a forrás vizéből, mert ez egy igen meredek, széles falforma sziklából buzogván ki, azonnal elenyészett az alatta nyiló hasadékba s csak egészen alant zuhogott ki egy medenczeszerű kőbe, melyet vagy a víz vájt ki évezredekén át, vagy a természet szakított le ily alakban hajdan az anyaszikláról. E medenczéből a víznek láthatatlan kifolyása volt; ide pedig nem lehetett máskint közelíteni, mint szédítő mélység felett tova vonuló keskeny ösvényen. Psyche azonban még akkor sem boldogulhatott, ha e veszélyt kikerülte is. A medenczét két oldalról két tűzokádó sárkány őrizé s az elrémult leányra fenyegető pillantásokat vetett, mihelyt látta, hogy a leány kíváncsian tekint a víz felé. A mint a szegény leány magában tana-kodék: egyszerre úgy rémlett előtte, mintha a forrás maga tisztán kivehetőleg e szavakat csörögné feléje: Távozzál! vigyázz magadra. Fontold meg higgadtan merényedet; fuss, menekülj, különben veszve vagy.

Psyche látta, hogy lehetetlenséget merényel, s e gondolat teljesen elzsibbasztá akaraterjét, megtöré erélyét, még sirni sem birt, már pedig a néma fájdalom legkinosabb. Hosszu, de vigasztaló merengései után legalább próbát akart tenni: nem ereszkedhetnék-e a sima sziklalapra le a forrásig, s bármily csekély reménység kecsegteté is, mégis neki indult a hajmeresztő utnak, mely meredek, köves volt és törpe cserjével

volt benőve. Tagjai remegtek fárasztó menésében, s botot keresett, mire támaszkodhatnék. Találván egyet, pár lépést tőn lefelé. Itt egyszerre éles sziszegés riasztá vissza, mely közé perczenként szorongó víjogás vegyült. Csaknem lába alatt roppant madárfészek volt egy sziklahasadékban. A benne levő két félmezteten madárfi rémülettel hányódék ide s tova és egy feléjük tartó kigyóra sipogtak, mely épen közibük vágni s legalább egyet felfalni készült. E perczben Psyche oly erővel sujtott botjával a kigyó fejére, hogy ez azonnal széthasadt, a kigyó élettelenül hevert ott lábainál. Miért nyomja el e földön mindig az ártatlanságot a gonoszság? gondolá e tett után magában Psyche.

Alig haladt azonban pár lépést tovább, szárnycsattogás üti meg füleit, mire egy nagy sas szállt fészkébe. A sasfiak örömeiket sipogták el az öregnek, s úgy látszott, a kikerült veszélyt csevegték el neki. Erre az öreg sas a még ott merengő Psyche felé fordult s érthető emberi hangon ezt mondá neki:

— Te fiaimat megmentetted; én is háladatos kívánok ezért lenni irányodban. Én kedvencz madara vagyok a nemtők királyának; ennél hallottam ma esetleg, hogy tégedet ide rendelte egy korsó fekete vizért. Minthogy meg vagyok győződve, hogy te vagy a sárkányok martaléka lennél, vagy a meredek sziklafalról a mélységbe zuhannál — felkérlek, add át nekem a korsót. Nekem a forrás mérges őrei nem árthatnak, mert ott fogom megtölteni a korsót, hova fogaik és körmeik el nem hatnak, sőt a hova égető lángjaikat sem szórhatják.

Psyche néma örömmel adta át a korsóját Jupiter mada-rának; ez megragadván azt egyik körmével, azon pontra röpült, hol a forrás a sziklából kibugyogott. A sárkányok észrevevén őt, dühösen felágaskodtak és hosszú tűzgomolyokat okádtak feléje. De mind hiába!

— Mit hetvenkedtek? — szólott hozzájuk a sas. Hát

nem ismertek? Nem látjátok, hogy én Zeusnak, a hatalmas nemtőkirálynak vagyok szolgálja? Ellenezni mernétek ti, hogy én az ő számára és parancsára a fekete forrásból e korsót megtöltsöm?

Erre a sárkányok meghunyászkodtak; a korsó csakhamar megtelt, és a sas sebesen repült vele a reá várakozó Psychéhez, ki hálaömlengések közt vette át tőle az edényt s azonnal haza indult, hova még a nap leáldozása előtt megérkezett, kézbesítvén üldözőjének a fekete vizet. Venus nem nyomhatta el egészen a belőle kitörő örömyilatkozatokat, de a daczot sem, mely szép arczvonásain oly élénken tükröződött.

— Szolgálataid — monda — bárminő uton hajtád is azokat végre, valóban csodálatra méltók. Én megigértem neked, hogy fiam nejeül elismerlek. Az istenek nem szokták megszegni szavukat. Most már csakugyan begyógyíthatom fiam sebét. Mihelyt egészsége helyreáll, megláthatod őt. Hanem addig is egy követséget bizok reád. Ez által már csupán azt fogod tanusítani, hogy irántam, mint napad iránt engedelmességgel és tisztelettel viseltetel. Igaz, hogy e követség sok fáradsággal és veszélylyel is össze van kötve, de te mégis hiven eljárhatsz benne, mert mint tapasztalom, minden nehézségen tudsz diadalmaskodni. Figyelj hát szavaimra! Mélyen alattunk, a föld gyomrának kellő közepén, még egy nemtőország van a halandók szemei előtt elrejtve; közönsegesen alvilágnak nevezik. Ezen alvilág királyának hitvese egy eszközzel bir, mely a szépséget felfrissíti, megújítja. Ezen eszközre jelenleg némi szükségem volna. Vidd e szelenczét le az alvilágba, keresd föl ott a királynét, s mondd neki nevemben ezt: Venus üdvözl téged, hatalmas Proserpina s kér, légy szíves neki abból a bizonyos szerből csekély adagot juttatni, mert tömérdek aggodalma és beteg fia ágya körül tett virrasztása kissé megviselték és szépségének ártottak. — Az alvilágba vezető utat könnyen feltalálhatod.

A visszajövetel onnan azonban nem oly könnyű; de az már ismét a te gondod. Itt a szelencze. Indulj — szerencsés utat kívánok.

IX.

Psyche még az nap elindult, de nem tudta melyik irány felé vegye útját. Ment, haladott egész sötét éjig, míg végre a csillagok fényénél egy erdőbe ért. Itt már oly sötét volt, hogy a szegény vándor leány tovább nem mehetett, habár aggodalmában tagjainak lankadságát sem érezé. Leülvén egy terebélyes fa alá, neki támaszkodott s mély gondolatokba merülve várta vagy a jóltevő álmot, vagy a virradatot. Nemsokára feltűnt a hold a csillagos égen s a fák sűrű lombjain keresztül alálövellő ezüst sugarait Psyche ölére. Ennek fényénél hirtelen egy nagy szárnyas állatot vőn észre, mely egyenesen neki tartott s ölébe ereszkedett; ezt egy bagoly vette volt üzőbe, de emberalakot pillantván meg, rémülve odahagyá áldozatát s tovaröpült. A szárnyas állat Psyche kezére szállt úgy, hogy ez közéről megtekintheté azt a hold fényénél. Nagy sárgafekete foltozatú pille volt, hátán halálfejjel. A szárnyas csakhamar megszólalt.

— Köszönet neked, Psyche, szives köszönet. Neked köszönöm életemet; a rút bagoly mindenestre megkapott és felfalt volna, ha te el nem ijeszted. Én meg akarom ezt neked hálálni, meg is hálálom tüstént, mert módomban áll. Én egyik nemtője vagyok az alvilágnak, hova téged Venus követül küldött. Én is felkiváncsoztam egyszer a felvilágra hozzátok, hogy körülnézzek benne, s ime csaknem életemmel lakoltam volna kíváncsiságomért. Neked még sokkal veszélyesebb az utad oda le. Halld tehát tanácsomat s jól jegyezd meg magadnak intéseimet! Holnap virradatkor indulj el s csak egyenesen haladj az ösvényen; nemsokára egy keresztutra érsz, itt fordulj balra, s jó távolban ettől egy barlang torkolatára fogsz bukanni. Ez az alvilág kapuja. De ne merészelj

ám belépni, hacsak nincs legalább két darab pénzéd és néhány falat kenyered. Utközben pedig szánakozó, könyörületesszivednél fogva semmi áron ne engedd magadat arra csábíttatni hogy valakinek, bárki legyen is, kérelmét teljesítsd, vagy bármi szolgálatot tégy. Midőn azon folyóhoz érsz, hol az öreg révész csónakába fogad, add neki át az egyik pénzdarabot; a másikat pedig tartsd meg a visszajövetre. A pénzt azonban mindkét ízben fogad között tartsd s úgy nyujtsd oda az öreg Charonnak, hogy ő maga vegye ki szádból. Továbbá egy óriási szörnykutya előtt kell elhaladnod. Ennek dobj egy falat kenyeret, s egy más falatot tarts meg számára a visszajövetre. Az alvilág királynéja nyájasan fogadand, meg fog kínálni ételekkel, puha ülőhelyekkel, de te a földre ülj és csak száraz kenyeredből egyél. Mihelyt átnyújtja neked a szelenczét, tedd azt jól el, örökké zárva tartsd és semmi esetre ki ne nyisd. Most már áldást, szerencsés utat kívánok neked. Semmit se felejts abból, a mit tőlem hallottál.

A halálfejj az utolsó szó kiejtése után tovaszállt.

Psyche azonnal zsebébe nyúlt és szerencséjére talált benne pénzdarabokat és kenyeret. Érzé ugyan hogy éhes, de inkább koplalt, semhogy fogyatkozást szenvedjen abban, a mit neki útjára az alvilági nemtő mint nélkülözhetetlent ajánlott.

Mihelyt fakadozni kezdett a hajnalpir az éjjeli homályból, elindult. Nemsokára odaért a keresztuthoz, aztán balra kanyarodott s egészen az alvilág bejáratáig meg sem állott. Itt összeszedvén lelki erejét, elszántan belépett s kezdetben jó darabig a legnagyobb sötétben bolyongott. Ily átláthatatlan sötétség bárkit is visszariasztott volna, kinek szívért szerelem nem hevíté s kit jó tanács nem kalauzolt. Perczről perczre ritkult azonban a sötétség homálya s végre oly világos lőn, mint nálunk ősszel, ha a nap ködös.

Az első lény, kire szeme akadt, emberalak volt,

ki szamarat hajtott. Mindketten igen lassan sántikáltak tovább. Psyche könnyen utólérte őket, s a mint épen el akart mellettök haladni, a szamar hátáról pár hasábfá hullott le.

— Oh, légy oly szíves — esde az emberalak — szedd föl azokat a hasábfákat; törődött testemnek oly keservesen esik a lehajlás. Psyche veleszületett szolgálatkészségénél fogva már-már lehajolt; de eszébe jutott a halálfej intése, s tovább ment, egy szót sem váltván az öreggel.

Jó darabig haladott, midőn egy agg nőre bukkant, a ki az ut szélén ülvé, siralmasan jajgatott, ordítózott. Psyche kérdé sirása okát. Az agg nő elmondá, hogy lelke az alvilágba kívánczozik, de a folyón át nem evezhet, mert az az ősszakálu, pénzsomjas révész fizetés nélkül nem akarja átszállítani; zokogva esdekle tehát Psychének, hogy legalább csak egy aranypénzecskevel segítsen rajta. Psyche szíve már-már ellágyult s töprenkedni kezdett magában, vajjon az öreg révész nem szállítaná-e őt egy darab aranyért oda is, vissza is. De a halálfej szavai ismét fölélénkültek emlékezetében s így nem nyujtván segélyadományt a siránczó agg nőnek, tovább folytatá útját. Ily könnyörtelen szívet volt kénytelen mindenki iránt tanúsítani, kik hozzá folyamodtak utközben segélyért; mindenkin sajnálkozott, de egyen sem segített.

Eljutott már a folyóhoz is. A révész már ott várta a parton. Komor, zilált haju, ócska, rongyos öltözetű ősz volt; egészen odaillett rémletes helyére. Némán fogadta őt csónakába s átszállítá. Evezés közben odarohant uszva a csónakhoz egy öreg férfi alak, kétségbeesetten megragadja görcsös vonaglások közt a csónak szélét, és felkapaszkodni erőlködik, miközben remegő hangon esdekle: hogy nyujtsa le neki kezét és segítse föl a csónakba, mert ereje már kifogyott s ő örökre menthetetlenül veszve van. Psyche csak nagy nehezen küzdhette le szíve sugallatát; nem

segített ennek sem, s a csónak a túlparthoz érkezett. Ekkor fogsora közé tévé a pénzdarabot s odanyújtá a révésznek, a ki azt hasonló módon elvette.

Kiszállván a partra, még sok kísértésnek kellett ellenállania, míg egy roppant épülethez közeledett, mely csupa fekete márványból volt rakva. Itt Plutó, az alvilág királya kocsizott el mellette ébenfa hintóban; sűrű hajzata, tömött szakála különös árnyéklatot kölcsönzének komor arcvonásainak. Fején szintén ébenfa koronát viselt, melyet nárcisz koszoru övezett; egyik kezében kétágu királyi pálczát, a másikban arany gyeplőket tartott, melyekkel a szurokfekete négy mént igazgatá.

Az épület kapujánál hevert a bejárat őre, a háromfejű szörnyeb, Cerberus. Szőr helyett kigyók fedék tagjait. Nyaka elől háromfelé ágazott, s mindegyik végén egy-egy rettentő fej lógott. Megpillantván Psychét, dühösen neki ugrott, lánczát iszonyúan zörgette, s aztán oly rettentő ugatásra fakadt, hogy az alvilág rengett bele. Egyszersmind éles fogait mindhárom torkából egyszerre vicsorítá s hat szeméből fenyegető villámpillantásokat lövelt.

Psychének nem volt bátorsága elmenni a szörny előtt; de mit tegyen? kénytelen volt menni, hacsak kudarczczal nem akart visszatérni, vagy pedig életboldogságát, sőt tán életét is veszélyeztetni épen most, midőn utolsó feladatát vala teljesítendő.

Oda veté tehát egy darab kenyerét az ebnek, mely mohón elkapta, s egy perczig, míg tundniilik lenyelé, ugatásával felhagyott. E perczet használni kívánván Psyche, erősen dobogó szívvel átsurrant a rémletes kutya mellett s rémületében keresztülillant a kapun is.

Többé már semmi akadály sem gördült elébe, háborítatlanul bemehetett az épület belsejébe. Itt szintén fekete márványból volt a falazat, feldiszítve tiszta, tömör arany czífrázatokkal, a butorok hasonlóan ébenfából készítvék, a

vánkosok fekete bársonnyal borítvák s egyszerű sárga arannyal voltak himezve.

A közel teremben ott ült az alvilág királynéja ébenfa trónon, melyet gazdagon himzett lombozatok körítének. A királyné fején remek munkájú kék aczélskorona fénylett, mely alul hajának éjfekete fürtai kicsüngtek; öltözete is sötét kék színű volt, apró arany csillagokkal behintve; jobb kezében egy granát almát, baljában egy virágszálat tartott, melyen valami nárcisféle virág díszlett.

Psyche földre borult a királyné színe előtt és szegélyeit csókdosá a szőnyegnek, melyen a trón áll.

— Kelj föl — mondá az alvilág királynéja — kelj föl lányom s mondd meg, mi vezetett téged ide le orszá-gomba?

Psyche fölemelkedett s átnyujtván neki a szelenczét, felele:

— Venus nemtő, kit mi halandók a szépség tökélye gyanánt tisztelünk, üdvözöl téged, s minthogy szépségének jelenleg valami felfrissítő, ujító eszközre van szüksége, kéret általam téged, hogy tégy abból e szelenczébe, hogy neki megvigyem.

— Jól van — viszonzá a királyné; a szelenczét azonnal megtöltöm.

S kezébe vevén azt, csakugyan távozott, miután előbb egy szép vánkost kínált Psychének ülésül. Ez azonban megemlékezvén a halálfej tanácsára, nem fogadta el a kegyes ajánlatot, hanem a földre ült. Jöttek aztán férfis-nőcselédek elő, kik mindenféle válogatott ételeket raktak elébe s kínálgaták az éhes jövevényt; de ez nem fogadta el, hanem elővévé zsebéből utolsó kenyérmorzsáit, ezekkel csillapítá le éhségét. Csak egy darab kenyeret takarított el gondosan a szörny kapuőr számára.

Eközben visszatért az alvilág királynéja s ezen szavak kíséretében átnyujtá Psychének a teli szelenczét:

— Menj, vidd ezt urnődnek; a legjobb sikert kívánom neki:

Psyche átvevén a szelenczét, óvatosan zsebébe tevén azt s hódoló bókók közt távozott a csodaszép királynétól. A kapuban a kutyát még nagyobb dühben találta, mint az imént; attól tartott, hogy lánczait a szörny szétszakítja; az ezer meg ezer kigyó mind egyszerre felmérgeedett, feléje sziszegett s kétélű nyelvét dühösen villogtatá. A halál torkában hívé magát Psyche, s még csak a darab kenyérbe helyezte reményét; oda dobván tehát ezt Cerberusnak, ez ismét elhallgatott egy perczre s ezalatt a remegő leány szívszorongva kiosont mellette, s végig szaladván a boltozatos kapun, szerencsésen kiszabadult.

Az ősz révész elbámult, látván Psychét közelegni. Az öreg Charon tudta a törvényt, hogy az alvilágba be mindenkit, de abból ki, nem igen szabad szállítani. Ennél fogva nem is volt hajlandó őt a tulpártra vinni. Psyche fogai közé tevén az aranypénzt, mutogatá a kétkedőnek. Ennek nagyobb hatása volt, mint bárminő esdeklésnek. A pénzszomjas öreg azonnal megragadta az evezőt, eloldotta a csónakot, gyöngéden és óvatosan belesegítette Psychét s a tulpártra röpíté. Psyche szaporán kiszállt, s tova sietett könnyebb szívvél, mint a minővel ide jött.

X.

E percztől kezdve tul volt minden veszélyen. Utja elé semmi akadály sem gördült többé, mely életét kockáztatná. Felkerült végre szerencsésen a felvilágra. Az éj épen ott lepte meg az erdőben, hol azelőtt a halálfejjel találkozott. Testi, lelki szenvedései által kimerülve leheverni készült, hogy felüdítse lankadt tagjait.

De még be sem csukódtak szemei, már is valami körülrepeste. Kezdetben figyelemre sem méltatta. De az

mindig közelebb, közelebb jött annyira, hogy Psyche már szárnyra lengését is érezé. A fáradt leány ekkor neki kapott kezével s vagdosott is utána, hogy nyugalma háborítóját elijeszze. Az alkalmatlankodó nem volt egyéb, mint egy különös nagyságu denevér. Ez mindig ki tudva kerülni a leány hadonázó kezeit s nem ijedvén meg tőle, még közelebb tolakodék hozzá, sőt egészen a füleig hatolt s ennek közelében több perczig lebegvén, érthetően ezeket sugá neki :

— Psyche, ne ijeszgess. Én nemtő vagyok, az alvilág királynéja szolgálatában. Én tudom, minő drágalátos kenőccsel töltötte ő meg neked ez arany szelenczét; azért siettem tehát utánad, hogy tanácsot adjak, melyet ha követsz, meg nem bánod. Nyisd föl a szelenczét, mártsd bele ujjadat, kend meg vele aztán arcodat s meglátod, szépséged még ragyogóbb leend, mint valaha volt, melyet úgy is a kiállott lelki tusák és testi előködések nagyon megviseltek. Csak ekkor lesz mind férjed öröme, mind a te boldogságod tökéletes.

E szavak után tovarepesett.

Psyche leányszével megfontolta a tanácsot.

— A kenőcs — gondolá magában — mely Venusnak szépségét emelheti, kétségkívül képes lesz az anyimet is helyrehozni. A remény, hogy minden szénvedésen már tul van és férje már kigyógyult sebéből, felvidítá bus szívét.

Boldogsága érzetében feledé a nemtő intését, ki neki ép e helyen halálfej alakjában megjelent. A női hiuság győzött és ő felnyitá a szelenczét.

S ime! füst rontott ki belőle, mely lassan emelkedék felfelé mindig sűrűbb gomolyokban. Psyche látta, hogy a szelencze üres. Eszébe jutott az intő szózat, mely jóakarólag figyelmezteté, hogy a szelenczét semmi esetre föl ne nyissa, és lélekmarkosó bánat szállta meg kebelét. Oly közel volt már szénvedései végpontjához, s ki tudja most még minő

uj pokoli gyötrelmek várakoznak reá? Ki tudja, a rárovandó uj szenvedések érnek-e valaha véget és mikor?

Mig ily komor gondolatok csatáztak agyában, a felzállt füst megsűrűdött, s belőle egy undok nagy denevér alakult, melynek neve vampyr. Ez lebecsátkozván, az előbbenivel együtt, mely kisebb volt, Psychére telepedett, s mig ez rémülten hadonáza ellenök kezeivel, az alatt az utálatos denevérek oly altató legyezgetéssel hűtögeték őt szárnyaik által, hogy a szegény Psyche perczről perczre veszté eszméletét, mig végre öntudatlanul mély álomba merült. A vampyr azonnal oda szegzé száját a szűz nyakának, s mind addig szívott rajta, mig a vér abból folyni kezdett, melyet aztán mohón szítt.

A kisebbik denevér kérkedék, hogy oly fényesen sikerült csele s mindenféle gonosz vállalatot tervezett, melyet majd együtt a felvilágban ki fognak vinni. Psychének roppant nyugtalan volt álma. Altában a nyakán érzett fájdalom áthatott lelkére is; iszonyú rémképek jelentek meg előtte. Ott lebegett szeme előtt kérlelhetlen üldözője is boszuló alakjában; minden remény kihalt lelkéből; érezte, hogy ezentul roppant veszélyekkel kellend küzdenie, melyeknek sulya alatt folyvást roskadozni fog, s ha felüdül, ismét ujabb meg ujabb küzdelmek várakoznak reá.

Ily aggasztó tünődések közt egyszerre zaj csap füleibe, mely dorgáló szavakat hallata; a hangra mintha ráismert volna. Álmában ismét fenyegető rémképeket látott maga előtt lebegni, az ismeretes hang szózata pedig álmaiba szövődött s a nyugtalan alvó leány erre mintegy könnyebben látszott lélekzeni. Ugy rémlett előtte, mintha e hang jövődő megváltója leendne.

Nem sokára uj szózat hatott füleibe.

— Ébredj, Psyche! ébredj boldogabb jelenre!

Psyche most teljesen ráismert a hangra, s ennek varázshatása alatt fölrezzent álmából. A hang férje hangja

volt. Psychének első tekintete a kedves alakra tapadt, a ki ott állt előtte egész szépségében, a mint azt egyetlen egyszer látta, midőn el is veszté. Meglepetése leirhatlan volt, öröm és gond, remény és félelem váltakoztak egymással szívében; ezeknek benyomása alatt ott állt némán, mintegy megdermedve.

Férje előtte állt s kezében a nagy denevér czinczogott kinjában, mert szárnyainál fogva erősen szorította.

— Térj magadhoz, édes nőm, s nyujtsd át azt az arany szelenczét!

Psyche néma engedelmességgel átnyujtá azt; Cupidó belenyomta a Vampyrt s rácsavarván fedelét, monda:

— Szerencsés órában érkeztem, E denevér az alvilág gonosz nemtője. Anyám és az alvilág királynéja összebeszéltek, hogy ez utóbbi a te hiuságod és kíváncsiságod büntetését belerekeszsze a szelenczébe. Én meg vagyok győződve, hogy te ellentállottál volna kíváncsiságod sugallatának, ha az ide zárt nemtőnek gonosz testvére el nem csábít téged, s bátyját ez ki nem szabadítja. Anyám nem számított az ily külső csábításra. Ő előtte te igazolva vagy; én meggyógyultam sebemből merész s hű szolgálataid által s így boldog jövőnknek semmi sem áll többé útjába. Jer, siessünk haza.

Ezt elmondva, karjaiba emelé a meglepetett leányt, s megcsattogtatván szárnyait, felemelkedett a levegőbe és sebesen tovaröpült kedves terhével. Psyche bűvös álomba merült s csodák körében ébredt fel. Ismeretes és ismeretlen látványok közt volt egykori palotája egyik teremében, a sárkánykő tőszomszédságában.

Még mielőtt teljesen föleszmélt volna, már ott termett nála férjének anyja s anyai szeretettel megölelvén monda:

— Bocsásd meg leányom, mind azon szenvedést, mit neked okoztam. Hidd meg, másképp nem cselekedhettem. Fiamnak nem volt szabad semmi halandó lénynyel össze-

kelnie, ki őt rövid élet után magára hagyta volna. Meg akartalak kísérteni, méltó vagy-e arra, hogy a nemtők országába fölvétessél. Te fényes sikerrel álltad ki a próbákat, tudom ugyan mily segédkezek által, de azt is tudom, hogy a segílyt mindig szép és jó cselekedetek által érdemléd meg.

Alig végzé beszédjét Venus, egy fenséges külsejű, erős testalkatu férfi lépett Psyche elé. A férfi, ki előtt mindenki tisztelettel hátrált, így szólt:

— A mig földi életed tart, élj itt e palotádban boldogul férjeddal, s uralkodjál vele együtt mint királyné atyád országában. Férjed e rövid idő alatt emberi alakot s természetet viselend. Ha pedig egykor életed forrása kiapad: akkor magasabb lény nyé fogsz változni, felvétetel a nemtők mennyországába s a mi halhatatlan életünkben részesülsz, menten minden fájdalomtól, gondtól és félelemtől. Ezt ígérj neked Jupiter, a nemtők királya.

Többen közeledtek aztán hozzá s elmondák szerencsekívánataikat. Mindenek felett legnagyobb kegyességgel és nyájassággal viseltetett iránta Junó, a nemtők királyának neje, s az élelem istennője Ceres. Átalános jó kedv, gondatlan vidorság uralkodott a teremben.

A közbeszéd tárgya volt: minő kísértéseken ment keresztül Psyche, s mily állhatatossággal, hős lélekkel és türelemmel állta ki a próbákat, s hogy végre csak nem áldozata lőn egy gonosz nemtő ármányának, ha férje meg nem menti.

Nem sokára távoztak a nemtők; a férj egyedül maradt vele, szárnyai eltűntek testéről s tökéletes emberalak lőn, csakhogy szebb és szeretetre méltóbb mint a többi halandó a földön.

— Jer — szólt Psychéhez, az ablakhoz vezetvén őt — mit látsz amott?

— Ah, hisz az édes atyám városa. Ott van ni szülőim laka. Mondd meg kedvesem, élnek-e még ők, hisz ugy szeretem őket!

— Még ma meglátod őket — felele a férj.

A gyermeki szeretet most mindent háttérbe szoított; kiszaladt férje karján a palota elé, hol nagy ámulat fogta el. A keskeny völgy, mely elrejtett palotáját környezé, elenyészett, a sárkánykőnek semmi nyoma, helyét a fejedelmi lak foglalta el, honnan a városig a legszebb ut vezetett.

A palota előtt disz-kocsi várta; nyolcz hófehér ló volt befogva, körötte számos szolgál, s a mint férjével felült, a kocsi villámsebesen tovarobogott. Nemsokára ott voltak az öreg király palotája előtt.

A néptolongás és zaj odacsalta a két öreget. a királyi párt is az ablakhoz. Nem foghatták föl, mit jelenthet e szokatlan népcsődület s a mint tanakodtak egymás közt, hirtelen berohan egy szolgál kiáltván: „Öröm, öröm, határtalan öröm, fölségtek!”

— Mi az? kérdé a király.

— Uram! — vizonzá a szolgál — képzeld a lehető legnagyobb örömet, a mi a világon még érhet.

— Lehetséges volna-e? kiáltának fel a király és királyné egyszerre. — Psyche?

— Igen, igen, leányotok Psyche — felele maga Psyche betoppanva s karjaik közé borulva.

A váratlan nagy öröm halált okozhatott volna az öregeknek, de a nyugodtság, mely e kornak sajátja, mérséklé az érzelmek kitörését s elvesztett eszméletek csakhamar visszatért.

— És most készüljete, szülőim — rebegé Psyche — meglátni azon borzasztó szörnyet; kit az öreg látnok férjemül jósolt.

E perczben a legszebb, a legdelibb ifju lépett be és mély tisztelettel üdvözlé a szülőket, kik el voltak ragadtatva szeretetreméltó vejük látása által.

Az örömhír, hogy az elveszettnek vélt Psyche visszatért,

villámsebesen szárnyalá be a várost s a kíváncsi néptömeg ezrenként tódult a királyi lak elé, őt, a csodaszépet meglátandó. Harsány örömkriáltás hangzott egyszerre sok ezer torokból, midőn Psyhe, férje karján az erkélyre kilépett.

Az öreg király és királyné visszakisérték leányukat és férjét palotájukba. A nép már azon változásról is hallott, mely a sárkánykövet érte, hogy tudniillik, ennek helyén pompás palota áll. Ennek valóságáról mindenki személyesen akart meggyőződni. Így történt, hogy az uton egészen a hegytetőig roppant néptömeg hullámszott. E tömegben kellett keresztülkocsizniok s így hallák a lázas örömrivalgást, mely őket mindenütt kíséri.

E naptól kezdve a fiatal házaspár egy fedél alatt maradt az agg szülőkkel; mindennap társalogtak együtt, folyvást legbensőbb szeretetüket tanúsítván irántok, s ez által az öregek hanyatló napjait is fűszerezték, boldogíták.

Miután az öregek az örök életre átszenderültek, Psyche és férje maguk kormányzák az országot. Bölcs és szerezettteljes kormányuk alatt áldás, szerencse, béke uralkodott népeik közt. Sok sok boldog év után egyszerre csak eltűntek a halandók szemei elől. A nemtők országába költöztek át, höl a halhatatlanok boldogságát élvezik.

DÄDALUS ÉS IKARUS.

Az ős hajdankorban élt egy ember, kinek neve Dädalus volt, s a ki magát nem egy tudományban s mesterségben kitüntette. Főleg az építészetben ritkította párját s általában leleményes, teremtő eszűnek tartották.

Minos, Kréta szigetének akkori királya, magához hívatta egykor Dädalust s vele egy igen elmés szerkezetű épületet csináltatott, melynek oly számos földalatti s feletti szobája, oly számos egymásba vágó folyosója volt, hogy azoknak tekervényes szövedékében mindenki eltévedt s a kijáratot meg nem találhatta. Minosz ezen épületet Labyrinthnak nevezte el. Oly nagy büszkeségét és dicsőséget helyezett abba, hogy a remekmű az övé volt, hogy annak szellemdús építőjét sohasem akarta többé országából elbocsátani, nehogy ennek alkalma legyen, valamely más hatalmas királynak hasonlót építeni. — Kezdetben a hála és baráti vonzalom ürügye alatt igyekvék őt magánál tartóztatni; de később, midőn az építész komolyan követelte elbocsáttatását: a király minden lehető kijáratot elzárt előle, és szigete összes kikötőihez azon tilalmat menesztette, hogy vendégét egyik hajó se merje, halálbüntetés terhe alatt, tovaszállítani. Ezen intézkedésen kívül vendégeinek minden lépteire rendőrei s legvizsgább kémjei által ügyeltetett, úgy hogy valóban egy hajós sem játszhatta volna ki a tilalmat.

Dädalus eszerint valóságos fogoly lőn. Többször megkísérté a szökést, de siker nélkül: e hasztalan törekvések

után kedélye csaknem beletörődött, beleszokott fogságába; leleményes agyában azonban újabb meg újabb tervek villantak meg, melyektől szabadulását remélte.

A gondolatok egymást válták föl agyában, míg a hosszú vajudásnak egy szerencsés ötlet lőn szüleménye, melynek azonnal leendő megvalósítását szilárdul föltette magában.

„A földet és tengert — ugymond — hadd zárja el előlem Minosz; a szabad levegőt azonban nem rekesztheti el. Hadd legyen ura mindennek: a levegőn nem uralkodhatik. Ott, ott fenn kell keresnem a mentő utat.“

E percztől kedve ritkán járt ki; Ikarus nevű fiával szobáiba s lakának udvarába zárkózott. Minosz látván ezt, többé nem gyanakodott s nem őrködött oly óvatosan fölötte.

Az eszélyes mester csendes magányában a tervének kiviteléhez szükségelt tollakat megszerezte s ezeket aként illesztgeté, füzögeté egymáshoz, miként azt a természet teszi, midőn szárnyakat teremt a madaraknak. Viaszszal, szurokkal, czérnaszálakkal oly rendszerbe egyesíté a tollakat, hogy mesterséges s oly nagyságu szárnyak váltak azokból, hogy ember fölrepítésére is elegendők és természetadta madárszárnyakhoz a bámulatig hasonlók voltak. Még gyermekkoru fia, Ikarus szüntelen mesterkélő atya körött forgott, gondtalanul nézte a munkát, nem gyanítván gyermekesével, mily veszélyt hozhat majd fejére atya műve. Majd a fel s alá szállongó pelyhekkal játszadozék, majd a viaszt gyurá kisdud ujjáival, majd a szétzilált czérnaszálakat bonyolítgatá; gyermeteg játékával gyakran zavarta atyját csodamunkájában.

A két pár szárny végre elkészült. Dädalus meg akarván kísérteti találmánya czélszerűségét, először is saját vállalai s karjaihoz kötözte a nagyobbik szárnyat s megkísérle vele

a röpülést, hadd tapasztalja, képes lesz-e őt majd a levegőbe fölemelni. A próba tökéletesen sikerült. Nagy könnyűséggel fölszállt a levegőbe s ott lebegett. Mire neki bátorodván, előhívá fiát, Icarust, s kellőleg ráillesztgetvén a szárnyakat, megmutatá, hogy miként mozgassa azokat. Inté egyszersmind, hogy sem kelletinél magasabbra, sem alacsonyabbra ne repüljön. „Mert — ugymond — a tengerre fogunk ám kiérni, édes fiam. Ha tehát kelletinél alantabb jársz, szárnyad a vízpárától megnehezül ; ha ellenben kelletinél magasabban röptölsz, a nap égető heve megpörkölheti szárnyadat s te menthetlenül veszve vagy. Én majd előre röptölk, s neked utat és irányt mutatok. Csak szorosan hátam mögött röptölj.”

Ez oktatás után a legbensőbb atyai gyöngédséggel megölelé, megcsókolá szeretett gyermekét ; szemeiből könnyár patakzott alá, mert nem küzdheté le magában azon kinos sejtelmet, hogy vállálata és a menekülés ezen módja igen merész és veszélyes.

Csakhamar ezután mozgásba hozá szárnyát s fölemelkedett a földről. Gyakran hátratekintett fiára az aggály kifejezésével arczán. Ikarus szintén erélyesen dolgozott szárnyaival s játszi könnyűséggel röpkedett atyja után. A mint így a sziget fölött röptölnének, itt-ott egy-egy pásztor észrevette őket s botjára támaszkodva bámész szemeket vetett utánuk ; itt-ott egy-egy földmivelő pillantotta meg őket, s markában feledvén az eke szarvát, csodálta, a mint feje fölött ellebegtek.

Mindenki, a ki látá őket, bámulátában azt gondolta, hogy nem emberek, habár emberi alakjuk van is. Különben miként tehettek volna szert a szárnyakra? Bizonyosan nem-tők, halhatatlan, emberfeletti lények, kik csak ideiglenesen ölték föl magukra az emberi alakot s a madarak szárnyaival szállnak, a hova nekik tetszik.

Csakhamar a tengerparthoz értek, honnan aztán a sik tengerre röptölk. A gondos atya gyakran visszatekintett

a beláthatlan víztömeg fölött szeretett fiára, a ki vigan s erősen mozgatta szárnyait s folyvást atyja közelében volt.

Már jó hosszú utat tőnek a tenger fölött; már néhány sziget is messze hátra maradt mögöttük, már Labyrinth s a mézdús Kalymnét is túlszárnyalták, sőt Sámos, Délos és Páros szigeteken is túl voltak, midőn Ikarus a röpülés gyönyörétől elkapatva, egyszerre sebesebben s nagyobb erővel kezdett csapkodni szárnyaival, és magasabbra föl-emelkedett a légbe, aggódó atyjával többé mit sem törődván. Gyermekedet öröme mindig magasabb légrétegekbe csalta őt a nap égető hevéhez közelebb.

A viasz azonban, mely a nagyobb tollak közti hézagot betöltő kisebb tollazatot összetartá, egyszerre olvadni kezdett a nap hevétől. Csakhamar nagy cseppekben kezdett aláhullni; a tollak elválván egymástól, alászállongtak; mire a levegő keresztül hatolt a megritkult tollrendszer hézagain. A fonadékok bomladozni, szakadozni kezdenek úgy, hogy a szerencsétlen vakmerő fiú szárnya helyett csupán karját mozgató.

Kezdetben csak lassan szállt alább-alább, de csakhamar minden másodperczben fokozódó gyorsasággal sülydezett alá. Rémültében elsápadt; atyja nevét hasztalan kiáltozá, míg végre iszonyú rohammal lezuhant a tengerbe, s a hullámok összecsaptak felette.

Dädalus nem hallá fia jajveszékléseit. Nyugodtan folytatta tova útját, hisz mind e perczig szót fogadott neki fia s mindig közelében tartózkodott, a miért is kevesebb félelemmel, aggálylyal és ritkábban tekintgetett hátra. Most azonban véletlenül hátranézett, de fiát sehol sem látta. Jobbra, balra, fel és alá vizsga szemeket vetett, de hasztalan! Nevén szólítá: Ikarus! Ikarus! Hol vagy? hol keresselek? Semmi nesz, semmi nyoma fiának. — A megdöbbsent atyának keble szorongani kezdett, mert semmi felelet nem követé aggályos és hangos kiáltozásait.

Nemsokára a tenger tükrén elszórtan ide s tova úszkáló tollakat látott, mire hideg borzalom futá át tagjait. Szeretett fiának szerencsétlen sorsát már sejté egész borzalmasságában. Megbánta, átkozni kezdé tanulmányát, mesterségét, sőt a honvágyat is, mely őt e vészes tanulmányra ösztönzé, s egyetlen kedves fiától megfosztá. De már késő volt!

Szomorúan s feldult szívvel ereszkedett le szárnyain a már gyermektelen atya, s igen közel lebegtetve testét a víz tükréhez, nyomozni kezdé habsíkjában fia holtestét. Sok fáradság után föllelé. A tenger egyik folyama egy kis sziget partjához usztatta.

Azon a helyen, a hol föllelé, el is temette. Siremléket emelvén neki, a bánatos, magzattalan atya visszatért hazájába.

A sziget, hol Ikarus, sirja volt, róla Ikáriának nevezetett el; a tenger pedig, melyben a merész fiú sírját lelé, Ikárosi tenger nevet kapott.

GYGES.

Kis Ázsia nyugati részében, a tengerpart hosszában nagy darab föld terül el. A természet kedvező égaljjal áldotta meg; tenyészeté oly buja, oly változatos, hogy az élet minden kényelmi igényeit kielégítette. Lydia volt valaha e tartomány neve, s már az őskorban is saját királyai alatt állt.

Ezen ország egyik vidékén, mesénk korában egy Gyges nevű fiatal juhász ült egy hegy tövében; a nap egész fényözönében lövellő le aranyló sugárait; az ifju szemei a távol tengersíkon meredeztek; körötte nyája legelészett tarka szíveggyületű réten. Fiatal juhászunk a tenger tükréről csekély felhőcskéket vőn észre a láthatárra fölszállongni, sokkal kisebbeknek s távolabb levőknek tűntek föl azok előtte, semhogy belőlök fenyegető, vészes égi háborút sejtett volna fejlődni, a miért is eszébe sem jutott, hogy előlük valahol menedéket keressen.

De a nyugodt vitztükör egyszerre megmozdult, a hullámok dagadozni kezdtek s mindig növekvő tömegekben hömpölyögtek tova; a tornyosuló hullámáradat már a part szikláit kezdé csapdosni. Ekkor belátta már a fiatal juhász hogy a vihar kitörése előtt kunyhójához el nem érkezhetik mert már a felhők is sebesen kezdtek tornyosulni feje fölött s egészen elboríták a láthatárt sűrű tömegökkel. Szemével menhelyet keresett a vihar elől. Nem messze tőle a hegy tövében egy terebélyes fa emelkedett, melynek egyik oldalán a gyökerek meztelen álltak ki a földből s az alant

elvonuló ut felett mint valami ivboltozatok elnyulva, azt befödék. E fa alatt biztosítva hitte magát az eső ellen.

Alig érkezett menedékéhez, a vihar kitört. Az ég megdördült, a villámok sűrű változatokban cikáztak, az eső vastag ereken kezdett aláhullni. A villámok egymást sűrűen felváltva, borzalmas robajjal kezdtek alácsapni, egy-egy szemvakító cikázástól követve.

Egy hatalmas dördület következett végre, mitől a föld megrengett, a fa széthasadt s Gyges eszméletlenül rogyott össze.

Egy óra múlva lassanként ismét feleszmélt. Ott látta maga előtt a fát villámsujtottan elterülni. Ő maga sértetlenül hevert a fa törzse alatt, egészen biztosan, egy kis gödörben. A fa épen feléje zuhant, de, óriási gyökerei törzsének egyik részét feltartván, őt nem érinthette.

Kivánszorogván fekvőhelyéből, elámult, a mint látta hogy a hegyalatti csermely ott a völgyben hatalmas folyammá duzzadott. A hegyről kisebb patakok csörtettek le, a hegy lejtőjén több ponton források buzogtak föl s juhászunk közvetlen közelében is zuhatagként ömlött alá a völgybe tájtéknő habárjával egy folyó. Szóval, minden arra mutatott, hogy borzasztó felhőszakadás volt. De most már a vihar megszűnt, és az eső is megállt.

A mily hirtelen felzúdult, ép oly hirtelen alábbhagyot, a vihar. A hegyről lezuhanó patakok minden perczen kisebbültek; a források elapadtak; a völgy folyama is már patakká s végre csermelylyé törpült. Gyges figyelmét egy nagy üreg vonta magára, melyet a duló vizroham épen közelében vájt ki, vagy tán csak felfödött. Ezen üreg oly magas és oly széles volt, hogy benne az ember kényelmesen megférhetett. A bejáratnál az agyag el volt mosva s darabos kőlapokkal volt kirakva. A kíváncsiság egy pár lépéssel tovább csalta a juhászt az üregbe. Ugy rémlet előtte, mintha szűk folyosó lett volna, hova lépett. Ennek

végén kis fényes pont világa derengett eléje, s tovább hatolván, végre e fényes ponthoz érkezett. A víz felülről ide hatolván, nyiladékot hagyott maga után, melyen keresztül a fénysugár belövelt. Gyges egy köralaku nagy termet látott maga előtt, melynek falai tömör szikladarabokból álltak s még egészen tetejükig vizesek valának, miből a juhász azt következteté, hogy a behatolt víz az egész termet eltölté s ott, a hol ő bejött, utat törve magának, kifolyt. De a mint jobban szemügyre vett mindent, egy, ismeretlen érczből öntött roppant lovat látott maga előtt Ezt minden oldalról megtapogató, sőt kődarabbal is megkoczogtatá. A ló üres hangot adott. Azonban figyel-mesebben megnézegetvén, oldalán kis ajtót fedezett föl. Miután ezt sokáig siker nélkül próbálgatta felnyitni, türel-mét veszté és távozni akart; de kezei egyszerre véletlenül egy jelentéktelen gombocskát érintének. A gombocskát meghuzá, de semmi eredménye nem lőn; végre egyet nyomott rajta és ime, az ajtócska felpattant oly erővel s robajjal, hogy Gyges, habár különben bátorszívű volt, visszaborzadt.

Majd ismét merészebb lőn, közelebb lépett s betekintett. A ló ürege oly sötét volt, hogy mit sem látott benne; kezével bele nyulván, tapogatózott és ismét hideg borzalom szállta meg, mert keze egy emberi hulla kezét érinté. A natal juhász összeszedte bátorságát s tovább tapogatózván meggyőződött, hogy egy férfiúnak tetemei hevernek ott épen, mentten a rothadástól. Különös módon lehetett be-balzsamozva, mert a rothadás semmi bűze nem volt érezhető rajta, s nem volt, mint rendesen más bebalzsamozott testek szoktak lenni, füvekkel s illatos fűszerekkel beburkolva. A holttesten nem volt gyászruha, sem egyéb ékesség, csupán balkezánek mutatóujján egy gyűrű.

„Miért hagyjam én itt e sötét barlangban e gyűrűt, mely talán nagy értékű s engemet szerencsésé tehet —

gondolá magában Gyges. — Ama rémületért, mely kezének első érintésére egész valómat átjárta, valóban megérdemlem e kárpótlást.“ — E szavak után saját ujjára huzá a gyűrűt s távozott a barlangból. Alig ért ki, a bejárat fedele összeomlott mögötte s az utána lemállott földtömeg annyira eltakarta azt, hogy minden nyoma elenyészett.

Most már szorosabban szemügyre vevé a gyűrűt. Egyszerű, sima, tiszta, arany karika volt, előlapján átlátszó sötétvörös kő ragyogott; a lap közepén egy behunyt szem s körötte csodajegyek voltak bevésve.

Leletét folyvást vizsgálgatta s az érthetetlen jegyeket kiértelmezni hasztalan kísértgette, az ujján a gyűrűt szüntelen forgatván, úgy hogy köve majd ki — majd befelé állott tenyere oldalán. E perczen két utas haladott el mellette, a kik egymással párbeszédet folytattak. Az egyik közölük mondá: „Csak találnánk valakire, ki megmondaná, mily messze vagyunk még a várostól. De az iménti vihar után mintha kihalt volna a vidék, emberre nem akadhatunk.“

Gyges csodálkozott, hogy őt észre sem veszik. De e perczen megszólal a másik utas:

„Nézd csak, ott juhok legelnek; tán a juhász sem lesz messze tőlük, de nem látom, bár merre tekintek.“

„Becsületes, hű juhász — jegyzé meg az első utas — nem hagyta volna magára nyáját még ily viharban sem; a szegény párak alkalmasint valami lusta, naplopó siheder gondviselésre voltak bizva, ki szigorú büntetést érdemelne. Valóban nem ártana, ha őt jövőre óvatosabb, lelkiismeretesebb szolgává tennők. Jer, öljük le nyájából azt az ürüt ott, s a javából vigyünk a korcsmába. Ki tudja, megérkezhetünk-e még ma valami lakott helyre. Aztán ki tudja, drága pénzen is kapunk-e ott husétket?“

„Indítványodat pártolom — felele társa s egészen Gyges közelébe lépett, hol a kövér ürü hevert. A szegény ürüt megfogta s kését torkának irányzá. Gyges látván,

hogy nyájának legkedvenczebb darabja veszélyben van s különben is neheztelvén az iménti sértő párbeszédért, felbátorodott s oly pofont adott a mellette álló utasnak, hogy ez feljajdulva megfutamlott.

— Mit kiabálsz, mit jajgatsz oly eszeveszetten? szóla elcsudálkozva utitársa.

— Nem jó helyütt járunk — viszonzá ez — szörnyű pofont kaptam, s nem látom, ki adta.

Utitársa jóízűen felkaczagott, mondván:

— Képzeldöl, barátom; várj, magam fogom az ürüt megölni, ha szinte két pofont is kellene érte kiállanom.

Ezzel neki ment az ürünek s meg akarta ragadni; e perczen két hatalmas: paf! paf! csattogott arczán. Gyges izmos tenyerével jobbra balra pofozta; az utasnak csak úgy szikrázott bele a szeme. Elbizott utasunk tántorogva szaladt el a színhelyről, két kezébe fogta fejét, s fájdalmasan kiáltá társának, hogy csak szaladjon. Mindketten neki iramodva, néhány percz alatt hegyen völgyön túl valának. — Gyges föl nem foghatá, mi vakíthattata el az utasokat annyira, hogy őt nem láthaták?

Mig e rejtély megoldásán törte fejét, egy ismerős gyerkőcz jöve feléje, s közel hozzá megállván, monda magában: „A mint látom, ez Gyges nyája, de hol van ő maga? Ő megmondhatná nekem, nem ment-e el erre bátyám? De távol innen csak nem lehet. Gyges! Gyges!”

— Ugyan mit kiabálsz esztelen! szólalt meg Gyges — mintha mértföldnyi távolban volnék tőled, hisz itt állok melletted.

A gyermek bámész szemeket vetett maga körül, kérdvén:

— Hát hová bujtál? Én nem látlak.

— Előtted állok — felele Gyges.

— Dehogy állsz, én nem látlak — ismétlé a gyermek.

„Talán ezen gyűrű bir oly bűverővel, a mely láthatatlanná tesz“ — gondolá magában Gyges.

Ezen gondolat közben megfordítá ujján a gyűrűt, úgy hogy köve kifelé állt.

E perczben a gyermeköz megdöbbenve visszahátrált, vonagló ajakkal rebegvén:

— Honnan teremsz oly hirtelen elő, hisz én nem láttalak jönni, s most ime előttem állsz.

Hasztalan erősíté Gyges, hogy ő szüntelen előtte állt; a fiu csak a mellett maradt, hogy Gyges tréfált vele s valami furcsa módon elbújt előle s most hirtelen előtermett.

Fiatal juhászunk a lefolyt eseményekből meggyőződött, hogy gyűrűje csakugyan csodaerővel bir, mely őt láthatatlanná teszi, s mikor tetszik, egyszerre ismét láthatóvá. Meggyőződése folytán, több kísérletet tőn s a titkot csakhamar fölfedezte.

Valahányszor tudniillik a gyűrű előlapját befelé forgatta, eltűnt a jelenlevők szemei elől; ha pedig magát láthatóvá akarta tenni, egyet kellett fordítania a gyűrűn, hogy előlapja kifelé álljon, a miként a czimeres gyűrűket közönségesen ujjunkon hordani szoktuk.

A mily nagy örömet okozott neki e fölfedezés, oly gondosan tartá titokban, hívén, hogy ez neki még nagy szerencsét hozhat valamikor.

Nemsokára nyílt is részére alkalom, mely reményét valószínűsíteni ígérte. A gondviselésére bizott nyáj csak kis része volt a számos királyi nyájaknak, melyek az ország különböző vidékein el valának osztva s egy a királyi udvarnál nagy tekintélyben álló egyén felügyelete alatt álltak. Ez, saját belátása szerint, a nyájakat koronkint egyik vidékről a másikkra rendelte, hogy legelőiket változtassák.

Igy történt, hogy Gyges a maga nyájával nem sokára a gyűrűkaland után egy királyi mulatókastély közelébe rendeltetett.

Megérkezése után csakhamar maga a király is, neje-

vel és egész udvarával a kastélyba költözött, hol a magány csendjét az ünnepélyek, vigalmak zaja váltá föl.

Gyges annyit s oly sok szépet hallott a királyi szolgáktól az ünnepélyek fényéről beszélni, hogy föltette magában, a legközelebbi alkalommal láthatatlan tanuja lenni azoknak.

A vigalom a kastély kertjeinek egyikében rendeztetett. Gyges befordítván gyűrűje kövét, besétált a kertbe. Be akarván menni a főkapun, hallotta, hogy a két kapuőr, kik az ide nem tartozó egyének elutasítására voltak oda állítva, titokban s nagy jelentékenyen beszéltek egymással. Láthatatlanul hozzájuk lépven, hallgatá párbeszédöket. Elfojtott dühvel s neheztelessel nyilatkoztak a királyi nyájak főfelügyelője ellen s főleg arany lánczát irigyelték, melyet a király, különös kegye és meglegedése jeléül neki ajándékozott.

Miután haragjukat ellene kölcsönösen kiönték, elhatározták, hogy este, ha az ünnepélyről lakására visszatér, megtámadják, megölik, arany lánczától megfosztják s aztán megszöknek.

Gyges azonnal föltevé magában, főnökét a fondor cselszövényről értesíteni, s őt egyszersmind óvatossá tenni. Ezért egészen oda furakodott a vendég tömegben keresztül, hol a király udvaronczaival s udvarhölgyeivel társalgott. Itt láthatatlan levén, folyvást a kegyencz közelében tartózkodott, hogy őt alkalmilag a fenyegető veszélyre figyelmeztethesse.

A mulatóhely körül volt véve virágzó fák s bokrokkal, melyek fűszeres illatot árasztának szét. A király és királyné szolgaszemélyzetök környezetében diszsátorokban ültek, melyek ritka illatos virágfüzérékkel, koszorukkal voltak fölékesítve. A sátrak mindkét oldalán zöldelő gypadok álltak az udvaroncok és udvarhölgyek számára; a padok mindkét végén pedig más két sátor emelkedett,

melyekben az ételek és italok egész halmaza állt. A sátrak előtti tágas téren viadorok mulattaták lándzsatöréseikkel a királyi vendégeket. Különböző tánczokat lejtettek felváltva zenével és dallal, hogy a látásban kifáradt szemek kipihenhessék magukat. E közben frissítő csemegéket és italokat kínáltak; a férfiak, ha kedvök tartá, a fák üde árnyában sétálgatva élvezték a multság gyönyöreit.

A királyi nyájak főfelügyelője is ott sétálgatott az egyik teremben. Gyges nyomba követé őt, s egyik kanyarulatnál gyűrűjét megforgatván, egész látható alakjában elibe került.

A főfelügyelő elcsudálkozva kérdé tőle: miként jöhetett be a kertbe?

A fiatal juhász nem adott egyenes feleletet kérdésére, hanem megnevezve magát, fölfedezte neki az élete ellene szőtt merényt, majd egyik oldallugosba lépven visszaforgatá gyűrűjét, mire ismét láthatatlanná lőn.

A kegyelt udvaronc annyira meg volt lepette s rémülve a közel veszély hallatára, hogy tüstént a királyhoz szaladt, s előtte térdre borulván, elbeszélé neki az eseményt, könyörögvén, hogy fogassa el a két kapuőrt. A király teljesíté kegyenczének kérését, parancsot adott testőrkapitányának, hogy a kapuőröket váltassa fel másokkal az előbbieket pedig királyi színe elé vezesse.

— Való-e — kérdé az előtte bilincsekben megjelenő kapuőröktől — való-e, valljátok be őszintén, a mit ezen hű szolgám ellen forraltatok?

A két fogoly ámulattal tekintett egymásra, nem foghatván föl, ki lehetett tanuja halk párbeszédöknek. Rendkívüli rémületekben bevallottak mindent, a mint Gyges őket bevádolta. Azonnal a börtönbe kísérték mindkettőt.

A király még azon este maga elé rendelvén Gygest, kérdé tőle, miként juthatott a két kapuőr párbeszédének tudomására, miután a főkapu közelében semmi oly zug,

oly bűvőhely nincsen, melyben láthatlanul lappanghatott volna.

Gyges nem akarta elárulni titkát, a miért is csak odavetve mondá: hogy a természetől nyerte azon tehetségét, melynél fogva az emberek ajkairól, a mikor csak tetszik neki, a legtitkosabb beszélgetéseket ellesheti s ez után a legalattomosabb vétkes szándékokat fölfedezheti s meggátolhatja.

Kandaules király e nyilatkozat után gondolatokba mélyedett, s csakhamar közelebb lépven Gygeshez, így szólt:

— Figyelj szavaimra. Te oly egyén vagy, minőre épen szükségem van. Szolgálj nekem hiven, s trónomhoz legközelebb fogsz állani. A szerencse engem oly polczra emelt, hol szüntelen veszély környez. Mennél magasabban áll az ember, annál közelebb tátong alatta a szédítő mélység. Ha azon csekély ajándék is, melylyel egy hű szolgámat kitüntettem, oly vérlázító merénnyt idézhetett elő: mily nagy mértékben fogja még felizgatni a boszuvágyat s fondorlatokat a néptömegben annak hatalma, ki az ajándékot adta s általában a ki mint fejedelem ajándékozhat? Különben is lehetetlen mindenkinek egyformán szolgálatni igazságot, mindenkit egyformán részeltetni a kegyajándékokban s mindenkinek kedve szerint cselekedni. A követelések ki nem elégítése tehát mily könnyen föltámaszthatja az emberek szívében a boszu szomját! Én gyakran félelemmel s leirhatlan beltusák közt fekszem le. Te képes vagy nyugalmat szerezni nekem, ha közelemben maradsz; szolgálaim érzületét kipuhathatod s engem fondor cselszövényeikről értesíthetsz, miket netalán életem ellen forralnának. Akarsz-e engem hiven s becsülettel szolgálni?

— Készen állok minden jóban parancsodra — felele az ifju, s a király, kegyelme biztosításával bocsátá el őt magától.

Az udvaroncok szerfelett elbámultak, midőn másnap soraikban Gyges is megjelent, s a király őt szembetűnő kitüntetéssel fogadta.

Az ifju egyébiránt oly ildomosan, illedelmesen viselte s oly otthoniasnak érezte magát e fényes körben, mintha egész életében az udvar sima padlóit tapodta volna. Szerénysége, előzékenysége oly kedvelté tették őt, hogy rögtöni szerencséje iránt, többi társai szívében sem irigységet, sem gyűlöletet nem támaszthatott.

Alkalmaztatása óta gyakran forgatta gyűrűjét s oda furakodván az udvar nagyjai és szolgálai közé, elleste beszédjüket. Ez által számos bekövetkezendett igazságtalanságot, jogtalan cselekményeket meghiusított vagy eszélyes rendelkezés vagy váratlan közbevágás által. Ellenben azt is kellett tapasztalnia, hogy sok gonosz tett, mit ő alattomban szövödni látott s a királynak bejelentett, ennek daczára mégis bekövetkezett, mert a király azt meg nem gátolta; a mely körülmény benne bizalmatlanságot támasztott királyának némelykori jogellenes gondolkozása iránt. Ennek folytán megleste egykor magát a királyt is, a midőn egy magas rangu udvarnokával tanácskozott, kinek már több igazságtalan tettét elnézte. E percztől kezdve Gyges keblében a király elleni gyanuja meggyőződésévé érlelődött.

Kandaules elpuhult, gyanakvó természetű ember volt, szerette a fényűzést s pazarlást. Hogy tehát szenvedélyét kielégíthesse, népét roppant adóval terhelé, s ha valaki alattvalói közül megfeszített szorgalom, takarékoság által jelentékeny vagyoni állapotra vergődött, valamely kikoholt alaptalan ürügy alatt halálra ítelteté azt, hogy véres verítékkel szerzett vagyonát saját királyi kincstára számára elkoboztathassa. A nép előtt már régen elviselhetetlenné lőn e nyomás, de ennek zsibbasztó bilincseiből kibontakozni nem tudott, mert a király élete ellen szőtt összeesküvést Gyges felfedezte s ez által elnyomta azt, mielőtt azonban hazája nyomasztó állapotát s királya kincsszomjas zsarnokságát közelebbről ismerte volna. De most tökéletesen kiismervén urát, föltevé magában ennek jó utra vezetését

megkísérteni s honát ez által a nyomás alól felszabadítani.

Ily szilárd szándékkal lépett be egykor a király termeibe. A király épen a királyné lakosztályába volt menendő, a miért is felszólította Gygest, hogy kövesse oda.

Gyges örömet engedett a parancsnak, mert remélte, hogy a közvélemény szerint igazságos királyné jelenlétében a jó akaratú intések nagyobb hatást gyakorolnak majd a királyra, főleg ha azokat a királyné is támogatni fogja. De egyszerre egy eszme villant meg agyában, mire szabadkozni kezdett s Kandauleshez fordulván így mentegetőzött:

— Nem cselekszem-e az illem ellen, uram király! — ha minden előleges bejelentés nélkül lépek felséges nőd termeibe? Az országos szokás s erkölcs tiltja, másnak nejét leplezetlen látni. Megtörténhetik, hogy a királyné biztos magányában letette fátyolát s így általunk meglepetve, szemérme sértve fogja érezni magát.

— A mit Lydia királya jónak és illőnek tart — szólt a fejedelem — abban, hiszem, mindenki megnyughatik.

— Bocsánat, uram király — viszonzá Gyges — a mi a szokás és illem szabályait illeti, ezekre vonatkozólag legutolsó szolgád neje is érvényesebb ítéletre van feljogosítva, mi te?

A király tetteté magát, mintha e megjegyzést nem hallotta volna s parancsolá Gygesnek, hogy kövesse.

A királyné csakugyan leplezetlen volt. A magas urnőnek már volt alkalma, férje új kedvenczének nemesebb gondolkodás módját s jogérzetét kiismerni. Ennek folytán nyílt őszinteséggel tanusítá neki háláját mindazon közjóért, miket az országban létesített vagy előmozdított.

Gyges használni kívánván a kedvező alkalmat: megragadó, eleven színekkel ecsetelte az ország állapotát, a számos ártatlan kivégeztetéseket, a nép elégtelen hangulatát s a királyt fenyegető veszélyt, esedezvén ez utóbbinak,

hogy a tartomány súlyos terhein könnyítsen s így életét, trónját szilárdítsa, biztosítsa.

A királyné élénk részvéttel hallgatta a becsületes, hű szolgáló előterjesztéseit s maga is támogató kérésével.

Kandaulest mindez legkevésbé sem indította meg.

— Mit nekem a nép? ugymond. Nekem magamról kell gondoskodnom. Csökkentsem-e udvartartásom fényét, mely a közbámulat tárgya, hogy jó létet szerezzek azon söpredéknek, mit ti népnek neveztek? A gazdagok vagyónára is szükségem van, hogy udvarom megkezdett pazar fényét fentarthassam. Nem czélszerűbb-e, a halál rövid kinjait éreztetni velök, mint kitenni őket a keserű inség, nyomasztó szükség lassan, de biztosan emésztő gyötrelmeinek? Engem a sors királylyá tőn. Az ország és nép nekem hódolni, engedelmeskedni tartozik, nem pedig megfordítva én nekik. Aztán nem vagy-e te hű nemtöm, védszellemem, ki az ellenem szőtt tikos ármányt felkutatod, fölfedezed? Hadd e beszédet máskorra; ez igen komoly tárgy, nem inyemre való. Térjünk át derültebb tárgyra. — Te Gyges, az imént nőink szokásai s erkölceiről hallatád véleményedet. Valóban izetlen s oktalan szokás, hogy azok a férfiak szemei elől elleplezik magukat. Én meg akarom országomban ezt szüntetni, minek bizonyossága az, hogy saját nőm az első, ki fátyol nélkül láttatja magát.

Még el sem végzé mondatát, pajkosan felkaczagva, lerántotta a királyné képéről, ennek ellenzése daczára, a fátyolt s örömsugárzó tekintettel mutatá szolgájának a csodaszép arcot, melyen egyszerre a felindulás és megsértett szemérem pirja ömlött el.

Gyges azonnal szerényen elfordult, kimélni akarván a királynő szemérmét, zavartságát.

A királyné azonban nemes haraggal, reszkető hangon monda:

— Az által, hogy szolgád előtt lefátyolozád arczomat,

kigunyolád az erényes szokást, melyet legutolsó szolgád is szentnek tart. A ki ilyenre képes vetemedni, kivetkőzött minden emberiségből; az ég nem fogja engedni, hogy a ki lábbal tiporja a szokások szentségeit, sokáig uralkodhassék a népek ezrein.

E boszus kitörés után kirohant s termeinek egyikébe zárkózott.

A király némán távozott; Gyges szóttanul követé.

Éjjel Gyges álmai közé élénk színezetű képek szövődtek. Szokatlan nagyságu s tisztos kinézésű férfialak lépett ágyához s kérdé tőle — Ismersz-e?

— Én ugyan sohasem láttalak — felelé álmában Gyges, de mégis tudom, hogy te vagy az, a kinek ujjáról a sirboltban a gyűrűt lehúztam. Tán visszakövetelni jöttél azt? Im, itt van, vedd vissza.

— Tartsd meg csak magadnak — felele az idegen alak. Ez oly bűvszer, mely egy nemes lelkűnek ujján népet boldogíthat; egy nemtelen lelkűnek kezén ellenben a nép átka lehet. Kandaules méltatlan a koronára; az éjjel lehulland ez fejével együtt. Ő maga szoktatta gyilkosát ily büntettre, a jogirtó fegyver éle most már ellene fordult. A királygyilkos azonban büntetlen nem marad; a korona az ő fejére nem fog szállani. Siess Gyges, s kísértsd még megmenteni uradat s ha talán későn érkeznél is a bűnméreny színhelyére, még sem későn arra nézve, hogy hazádat sokkal súlyosabb sorstól megóvjad.

E szavak után a férfialak eltűnt, s Gyges fölébredt.

Álma éber állapotában is oly élénken lebegett lelke előtt; mintha valódi esemény lett volna, s bármiként igyekvék magával elhitetni, hogy csak álom volt, nyugtalansága mégis annyira fokozódott, hogy oda hagyni kényszerült fekhelyét.

A hold mélabús fénye elárasztá szobáját. A szép éj kicsalta a kertbe, mely a királyi kastélyt övezé.

Itt megforgatván gyűrűjét, láthatatlanná lőn. A csarnokon végig haladva a király termei előtt megállt; a bejáratnál egy őrt sem látott, belülről pedig szokatlan zaj üte meg fülét.

Berohanván elszörnyedt, maga előtt látván a királyt véreben a földön elterülve, s mellette állva a királyi testőrség parancsnokát két alárendeltjével. Mindegyiknek kezében meztelen kard villogott, még párologva a király véréből.

Gyges látta, hogy itt már többé nem segíthet, mert ura már halott volt. Ha pedig magát láthatóvá teszi, a gyilkosok bizonyosan hirtelen rárohannak s megölik. Ennek folytán tanácsosnak tartá láthatlanul figyelemmel kísérni, mit lesznek a gyilkosok tovább teendők, s azután bevárni az alkalmat, midőn büntetettöket fölfedezheti s bebizonyítja.

— Már nem moczczan többé — szólt a testőrparancsnok — kiadta lelkét. Fektesseitek vissza ágyába; a vért pedig szárítsátok föl a fátyolokkal, miket a királyné termeiből kiloptam; a fátyolokat vessétek aztán a kijelölt zugba. Ha majd reggel vallatni fognak titeket, mondjátok, hogy a király termeiben a királyné volt az utolsó; és csak éjfél tájban rohant vissza termeibe bősz sietséggel és arczán a felhevülés kifejezésével. Én előhozatom aztán a véres fátyolokat és ráfogom, hogy a királyné ablakai alatt bukkantam rájok, s így a gyanu érvényesülni fog, hogy Kandaulest saját neje gyilkolta meg. Ti pedig azzal rémítsetek el a népet, hogy az én hatalmam nagy, hogy az egész testőrség kész, életét feláldozni értem. Ez nem tévesztheti el hatását; a nép majd reám ruházza aztán az uralmat, minek folytán én titeket hálám jeléül a legmagasabb polczra emellek.

Mig a két testőr a király hulláját az ágyba visszafekteté, a parancsnok saját kardját vizsgálgatta, ihletett hangon mondván: Be kár! ép a legjobb fegyveremet rontottam el rajta, hegye letörött, alkalmasint oldalbordájában maradt.

Gyges úgy vélte, hogy az elkövetett büntettről eleget tud s visszavonult hálósobájába.

Korán reggel a kastélyt s a várost átszárnyalta a hír, hogy a királyt az éjjel saját ágyában meggyilkolták. Ámbár a nép, mint zsarnokát, gyűlölte, meggyilkoltatása mégis közreműletet okozott. Az országnagyok rögtön összegyűlvén, maguk elé idézték az illető két testőrt. Ezek úgy nyilatkoztak, a mint főnökük meghagyá. Csakhamar megjelent a testőrség parancsnoka is, magával hozván a vérfoltos fátyolokat, mint a királyné ismert fátyolait; az előlegesen szőtt terv szerint azt állítá, hogy azokat korán reggel a fejedelemnő ablakai alatt lelte, s véleménye szerint a büntett elkövetője iránt semmi kétség sem lehet többé; miután a királyné különben is már több ízben tanusítá gyűlöletét a király ellen. Indítványozá végre, hogy a királynét, mint férj- és királygyilkost, el kell ítélni és kivégezni.

Gyges láthatatlan alakjában jelen volt az értekezleten, melynek folyamát nesztelenül hallgatta. Az indítvány hallatára azonban nem tartóztathatván magát, nagy erővel nyakon ragadta a szemtelen testőr-parancsnokot s oly hatalmasan megrázogatta, hogy ez fájdalmában feljajdult. Az országnagyok kérdezték: mi a baja? — Gyges levevén izmos kezét a parancsnok nyakáról, ez azzal mentegetődzött: hogy hirtelen rosszszul lett, de már ismét jól érzi magát.

Ámbár a vád s a bűnjelek némileg igazolni látszának a királyné büntettségét, még sem találkozott senki, a ki a nemeskeblű királynét lelke meggyőződéséből ily undok tettekre képesnek találta volna.

Az elágazó vélemények eme bizonytalanságában némelyek Gyges után tudakoztak a gyűlésben, mert nem látták őt jelen. Mire Gyges észrevétlenül férelépven megforgatá gyűrűjét s láthatóvá lőn.

— Gyges! — szólíták meg többen — te már gyak-

ran oly titkok tudomására jöttél, melyekbe más emberek magukat be nem avathatták; ments föl bennünket e kétes bizonytalanságtól. Szólj, ki a király gyilkosa?

— Nincs könnyebb feladat — viszonzza hideg nyugalommal Gyges — mint ezt fölfedezni. Ti magatok is megtehetitek ezt. Parancsoljátok meg, hogy a jelenlevők közül mindenki oldja le kardját.

Ámbár egyikök sem gyanítá Gyges célját, kardját mégis mindegyik leoldá. Csupán a testőrparancsnok teljesíté némi habozással a rendeletet.

— Most már — folytatá Gyges — egy halottvizsgáló orvost rendeljete a király holttestéhez. Oldabordájában egy mély seb van, s ebben egy kardnak letörött hegye. Azon kard, melyre e hegy jól ráilleszthető, bizonyosan a gyilkos kardja.

Az országnagyok bámulattal hallgatták a felfedezést; a testőrparancsnok tagjait hideg borzalom futotta át. Igyekvék azonban magát el nem árulni.

A sebész ez alatt megvizsgálta a hullát, behozta magával az ülésterembe a sebben talált kardhegyet, melyet több szemtanú vallomása szerint a király egyik oldalbordájából húzott ki.

A bírák ezután a kardokat elővevék egyenkint, s felmutaták kérdezőn, hogy kié, s van-e hegye?

A gyilkos kardjára kerülván a sor, kérdezték tőle, hogy magáénak ismeri-e el? Mire a gyilkos daczosan viszonzá:

— Minek az a sok teketória, ha csakugyan életemet akarjátok elvenni? Igen, e kard sajátom, és, ha hegye hiányzik, a hon javáért törött az el. Kandaules zsarnok volt, s mint ilyen, halálát tökéletesen megérdemlé.

A sebből kihuzott kardhegy csakugyan tökéletesen ráillett kardja végére.

— Királygyilkos! Ez egyetlen szó harsogta át menny-

dörgés gyanánt a termet a jelenlevők ajkairól, mi által a halálos ítélet ki lőn mondva a testőrparancsnok fölött. A két testőr még egyszer kihallgattatván, bevallák, hogy ők is bűnrészesek. Ezek életének is pallos vetett végét.

Senki sem tudta felfogni, miként kutathatja ki Gyges az emberek titkait. Általánosan azt hitték, hogy valamely nemtővel áll szövetségben, ki neki azokat fölfedezi. Mint-hogy pedig az ország jól tudta, hogy Gyges a királyt gyakran visszatartóztatta igazságtalan tettektől, s hogy Gyges a jónak, nemesnek barátja, a rosszat pedig lelke egész utálatával megveti, egyhangulag királynak kiáltották ki.

Igy került a szegény juhász, gyűrűje segítségével, Lydia trónjára, és nőül vette nemsokára az özvegy királynét, a ki szintén jótékony, nemeskeblű nő volt, s kinek szívében semmi sem feküdt annyira, mint a nép boldogsága.

Gyges a gyűrűt gondosan őrizte, mi által számtalan alkalma nyílt, üdvös dolgokat tenni s a veszélyt kikerülni.

Hosszu, jótékony életpályáját megfutván, meghagyta, hogy gyűrűjét vele együtt temessék el; mert az álmában megjelent férfialak szavai igen mélyen bevésve maradtak emlékében: hogy tudniillik e gyűrű nemeslelkű ember kezén a népre áldást, visszaélés által ellenben valamely gaznak ujján arra vészt hozhat. Utódját nem ismerte, s így a gyűrűt vele együtt eltemették s azóta senkinek birtokába nem került.

PHILEMON ÉS BAUCIS.

Philemon és Baucis.

Messze távol tőlünk kelet felé, Kis-Ázsiában egy termékeny tartomány terül el, mely az őskorban Phrygiának neveztetett. Kies fekvésű dombok és szép völgyek ékesítik, lapályait folyók hasogatják át; itt-ott patakok csörtetnek, vagy források buzognak.

Itt élt számos évvel ezelőtt egy jó, öreg házaspár Philemon és Baucis szerény egyszerűségben, szegényen, viszszavonulva a nagy világ zajától; de azért megelégedettek, boldogok voltak. Rozzant vityillójuk a domb tövében a völgy oldalán állt, némi távolságban a gazdagabb szomszédok lakaitól. A kunyhó fedele szalma- és nádfonadék volt. Lakói azonban aligha cserélték volna fel e szerény kunyhót a szomszéd fényes házak bármelyikével. Kedves lőn nekik az, a hosszú megszokás által, mert mint fiatal házaspár kezdték azt lakni s meg is öszültek benne.

Élelmöket gondosan ápolt kertjük s egy kis szántóföld szolgáltatta, melyet maguk miveltek.

Egykor, a mint a kertben munkálkodtak, a legközelebbi szomszéd házából iszonyu kutyaugatás ütötte meg füleiket. Lenézvén a völgybe, szomoru jelenetet láttak: két idegen lépett ki a szomszéd udvarból, kiket az ebek mérgesen ugattak; a kapu alatt pedig szomszédjuk állt, ki öklével fenyegetőzván s káromolván a két utast, a kutyaikat rájuk uszítá.

— Ugyan mi történhetett oda lent! szólott Philemon nejéhez.

— Hát mi történhetett volna egyéb? viszonzá Baucis Nem ismered-e a szomszéd vendégszeretetlenségét, nyers modorát? A két idegen tán szállást kért tőle, és ő szokása szerint alkalmasint kiűzte udvarából őket

Philemon megcsóválván ősz fejét, mondá:

— Ez csakugyan gyalázatos tett volna! Azonban lehetséges; hisz szomszédjaink nem ismerik a vendégszeretet kötelességeit.

Mig a két öreg így beszélgetett: a két idegen a kunyhó felé vezető ösvényen haladt feléjük. A becsületes két öreg észrevevén ezt, felhagyott a munkával s a hátsó ajtón belépve a kunyhóba, ott várta az utasokat. Nehány percz mulva előttük állt a két idegen.

— Nem lesztek-e szivesek, jó emberek — szólítá meg őket a magasabbik — megengedni, hogy kunyhótokban kevésbé kipihenjük az ut fáradalmait? Nem alkalmatlankodnánk, hahogy a hosszú gyaloglásban ki nem merültünk volna s megpihennünk nem kellene. A völgy minden házába bekoczogtattunk, de egyikbe se fogadtak be. Az egyiknek kapui zárva voltak; kiáltásunkra semmi feleletet sem kaptunk; a másikat épen orrunk előtt csukták be; itt szitkokkal halmoztak, amott a kutyákat uszították reánk, másutt meg ütlegekkel is fenyegettek. Az egész völgyben nem találtunk szállást, barátságos, emberséges fogadást, vendégszeretetet, s ha itt nálatok is úgy járnánk . . .

— Ugyan kíméljen meg kérem — vágá közbe Philemon. — Felőlem nem mondhatja senki, hogy fáradt utastól csekély hajlékomat s a kitelhető eledelt megtagadtam volna. Szegények vagyunk ugyan, de a mink van, szívesen megosztjuk szívesen látott vendégeinkkel. — Foglaljatok helyet. Elégedjete meg azonban, a mivel szegénységünk szolgálhat.

Philemon egy rozzant padot igazíta számukra, mire Baucis ócska, egyszerű, de tisztán tartott szőnyeget borított.

A két idegen hálálkodva helyet foglalt, miközben Baucis nyájas hangon így szólt hozzájuk.

— Legyetek türelemmel, uraim! Lábvizet készíték számotokra; ez legjobban fel fog üdíteni titeket. Különbösen éhesek sem fogtok maradni. Majd találunk valamit, mivel éhségeteket enyhíthetitek. Tőlünk ne várjatok semmi nyalánk csemegéket, ugynevezett uri étkeket; nálunk az éhség, a jó akarat fűszerezi az étkeket.

Ezzel tűzhelyéhez távozott, felkavarta a paraszat s fölébe egy bográcsot helyezett.

Philemon ez alatt kertjéből zöldséget hozott elő; az öreg Baucis neki állt, tisztogatta, szemelte; miközben Philemon a kémenyből kétágu villájával sonkát vett le, mely már régen ott honolt a kormos keresztrudon; levágott aztán belőle egy jó darabot. E foglalkozás közben folyvást társalgott a két jó öreg vendégeivel, hogy az est unalmait elűzzék.

A langyos lábviz elkészült; az utasok felüdültek általa, miközben Baucis az asztalt teríté. E körül nyugágyak nyultak el, az ókor szokása szerint, s az étkezők félkönyökükre támaszkodva heverének rajtuk s úgy ebédeltek. A gazdagabbak e nyugágyakat pazar fénynyel szokták ékesíttetni, Philemonnál azonban ezek csupán fűzfavesszőfonadékból álltak; a vánkosok tengerfűvel voltak tömve; boritékuk pedig durva szövet, melyre Baucis ünnepi héjat vont, ez is már ócska, elavult volt. A vendégek a nyugágyakra leterültek, és Baucis eléjük állította az asztalt. De ez, a becsületes jó öreg minden erőlködése daczára, folyvást inogott, mert egyik lába rövidebb volt a többinél. Végre cserépdarabot tőn alája, s az asztal nem inogott többé. Ezután jóillatú füvekkel kenvén meg azt, föltálalta étkeit:

Olajbogyót, somot, retket, turót, lágytojást, sonkát. Bor sem hiányzott; Philemon egy tágas öblű agyag korsót állíta vendégei elé, mely domborművű jelképekkel volt

felczipfrázva. A billikomok fából faragvák, belől viaszkkal bevonvák.

Ezekután Baucis behozta a meleg étkeket, s végre a csemegéket: diót, datolyát közönséges szilvát, almát, szőlőt, és e csemegehalmaz közepében sejtes mézet. Mindez saját termelése volt. Dicsekvének is ezzel a jó öregek vendégeik előtt; de mindamellett oly előzékeny nyájassággal, szolgálatkészséggel forgolódtak körülök, hogy az idegenek merőben feledék a föltálatlalt étkek becsét.

Philemon egyremásra töltögeté az üres billikomokat; hanem nagy bámulatára észreveszi, hogy a korsó nem ürül, hanem folyvást csaknem egészen tele van. E körülmény figyelmét magára vonván, ujra töltögetni kezdé a billikomokat; miközben éles tekintetet vetett be a korsóba, s ime, ebben a bort nem fogyni, hanem ellenkezőleg szaporodni látja. Nejét is figyelmeztetvén szemintésével e csodára, mindketten elbámultak fölötte s suttogni kezdték egymással.

— Ezt csakugyan nem értem — suttogá Philemon. Ha máskor oly gyakran töltögetek e korsóból, ez folyvást üresebb lesz: most ellenben folyvást tele van. Ezen idegenek nem lehetnek közönséges emberek. Nézd csak anyjuk, mily komoly, tiszteletet parancsoló külseje van annak az egyiknek.

— Ugy van — hebegé Baucis — és az a másik sem úgy beszél vele, mintha egyenlő ranguak volnának, hanem az alázat hangján, mint urával a szolga. Nem veszed-e észre, mily fény környezi az egyiket?

— Oh igen — felele Philemon — az bizonyosan valami hatalmas nemtő.

A két öreg meggyőződött, hogy vendégeik nem emberek, hanem emberfeletti lények. Minek folytán elrémültek s reszketve közeledének vendégeik elé, összekulcsolt kezekkel esedezvén kegyes elnézésért, hogy őket csak ily szegényesen vendégelheték meg. Be sem várván a feleletet,

mindketten kiszaladtak a kis-udvarra, s erőködtek megfogni egyetlen ludjokat, hogy a hatalmas vendégek számára megsüssék.

A szegény pára ellenben, szeretvén életét, ide s tova futkosott s nem engedé magát megfogatni. A két jó öreg neki-neki iramodott s már-már kezökben volt az áldozat, de a lud mindannyiszor kisikamlott markolásaik alól, nagyokat gágogva ide s tova futkosott, s szárnyaival mindegyre verdesett; az öregek szüntelen nyomában voltak. A szegény állat sehol sem találván menhelyet, a kunyhóba rohant, hol mintegy védelemért esedezvén, az idegenek egyikéhez simult, Baucis és Philemon fuldokolva rohantak be utána, hogy ott elfogják.

Az egyik idegen azonban, kihez a lud simult, fölemelé kezét, mondván:

— Hadd éljen a szegény állatka, mely hajlékotok fölött eddig oly éber figyelemmel őrködött, s ha éjjel tolvaj jelentkezett, gágogásával titeket föllármázott. Egyébiránt ti nem csalódtok. Mi nem vagyunk közönséges emberek. Én Zeus vagyok, a nemtők királya; utitársam pedig Hermes, szintén hatalmas nemtő. Emberi alakot azért öltöttünk magunkra s azért jöttünk ide, hogy e völgy lakosainak romlottságát, gonoszságát saját szemünkkel tapasztaljuk s megbüntessük. Titeket azonban, kik oly jámborok s vendégszeretők vagytok az idegenek iránt, nem fog érni a büntetés, mely ezen völgyre sulyosul. Hagyjátok tüstént ide kunyhóitokat s kövessetek bennünket a hegytetőre.

E szavak után fölkelt a nyugágyról és Hermes kíséretében a völgyön végig haladva, a hegyeknek tartott. Philemon és Baucis előrevén botjukat, utána indultak. Nagy nehezen ők is felvándorogtak a kitüzött hegytetőre.

Alig voltak még két nyillövésnyi távolban a hegytetőtől, midőn hátuk mögött egyszerre mennydörgésszerű zugást hallottak, mire hátra tekintettek. De a völgynek

semmi nyoma sem volt látható; eltűnt örökre; a házak, mezők, kertek elsüllyedtek emberekkel, állatokkal egyetemben; az egész tért nagy tó borítja. Kunyhójuk egyedül állt épen a tó partján.

A bámulat és véletlen meglepetés fájdalomhangokat csalt ki a két jó öreg ajkairól; de az előttük elterülő látvány nagyszerűsége elnémítá őket. Csak később jutottak eszökbe szomszédjaik; mire a legőszintébb részvét könyűi peregtek le arczaikon.

A mint merev mozdulatlanságukban szemeiket az eltűnt völgyön tévedezteték, új csodajelenet tárult föl előttük. Rozzant, régi kunyhójuk egészen másnak látszott. Magasabb, szélesebb lőn. A durva gerendák, melyek eddig a fedélzetet támogatták, egyszerre magas, művészi izlésű oszlopokká finomodtak; a fedélnek fakult szalmafonadéka élénk sárgaszínű lőn, s az egész fedél magas, arany kup alakot öltött magára; a vályogot körösleg finom, simított, gyönyörű márványdarabok boríták, s a széles kapuszárnyakra finom czifrázatok vésődtek; a rozzant kunyhó pompás templommá varázsolódott át.

Midőn így szótlan bámulatukban szemeiket az alattok elterülő látványon legettetik: hozzájuk lépett Zeus, a nemtők királya, kegyteli komolysággal mondván nekik:

— E völgy lakosainak sorsán hatalmamnak s a megérdemlett büntetésnek példáját látjátok; a ti jámborságtok, becsületességtök ellenben nemcsak megóv titeket a bűnhődéstől, hanem jutalomra is érdemesekké tesz. Én nektek ezennel ígérem, hogy két ohajtástokat teljesíteni fogom. Tanácskozzatok ketten, hogy mit kérjetek tőlem, s én betöltöm kívánságaitokat.

Philemon és Baucis imádattal meghajolván a nemtők előtt, félrevonultak, tanácskozni az előterjesztendő kérelem tárgya felől.

A tanácskozás nem sokáig tartott.

— Közöljétek hát ohajtástok tárgyát — szólt Zeus feléjük fordulván.

— Uram — mondá Philemon. Mi mindketten már öregek lettünk; a miért is nem e világba, nem emberek közé valók vagyunk mi már többé, különben is nehezen tudnánk már más vidékhez szokni. Kérünk tehát, hagyj bennünket itt, mint papjait ama templomnak, mely eddig lakunk volt.

— Ohajtástok eszélyes és illendő, — legyen teljesítve! szólt a nemtők királya. Halljam második óhajtástokat.

— Második kérelmünk — felele Philemon — az, hogy ha majd végóránk közelg, az anyjukkal egyszerre húnnyjuk be az örök álmra szemeinket. Mi hosszú évsort töltöttünk egymással; a miért is nekem véghetetlenül fájna, ha agg napjaiban elválni s eltemettetéséről gondoskodnom kellene, és viszont szeretett Baucisomnak is nehezen fogna esni ha engem elhagyni s élete hátralevő napjait örömtelen magányban tölteni kényszerülne.

— Legyen betöltve emez ohajtástok is — szólt Zeus és kísérőjével együtt hirtelen elünt szemeik elől.

A két jó öreg ohajtása teljesült. Sok évig tevének még papi szolgálatot a templomban.

A mint egy gyönyörű estén, a templom lépcsőzete előtt állva a völgy átalakulásáról beszélgetének: Baucis észrevette, hogy Philemon ritka, ezüstfehér hajszálai egyszerre sűrűdni, bokrosodni kezdenek, és zöld szint öltve magukra, valóságos lombozattá változtak át; Philemon is ugyan akkor bámulva nézé, miként emelkednek ágak és levelek Baucis ősz feje tetején. Mindketten érezték, hogy rajtok valami változás történik. Arczaikon is zöld ágak fejledézének. A mint karjaikat egymásfelé nyújták, azok is vastagabb ágakká levének. Lábaik a földbe gyökereztek, s a kéreg alulról felfelé huzódott.

— Isten veled, szeretett Philemonom! Isten veled! kedves Baucisom! szóltak egymáshoz a búcsu fájdalomhangján.

Csakhamar arcaikra terjedt a kéreg s szájukat is elborítá. Mindketten fává alakultak át: Philemon füz —, Baucis hársfává.

Hosszu évek során a templom összerogyott; a fák több évszázadig még ott álltak helyökön, senki sem merészelte fejszéjével érinteni, mert a nép szenteknek tartotta azokat; friss koszorúkkal díszíté föl s megünnepelte. A Philemonról és Baucisról szóló hitrege nemzedékről nemzedékre szállt; mindenki az ihlet s áhitat bizonyos tiszteletével tekintett e mesés fákra.

Phaëton.

PHAËTON.

Volt egykor egy ifju kit Phaëtonnak hittak; erőteljes, mérész, egyszersmind makacs, gőgös s nagyravágyó természetű. Kortársait megvető kicsinyléssel lenézte s őket magától bizonyos félemlítő modorban tartá távol. A nép száján azon monda keringett róla: hogy ő fia egy hatalmas nemtőnek, azaz egyiknek ama titokzatos lények közül, kikről a nép közönségesen azt hitte, hogy természetfeletti erővel bírnak, a természeti tűneményeken e világban uralkodnak és majd jótékony kedvezéseikkel, majd ártalmas intézkedéseikkel az emberek sorsára befolynak.

Egyetlen egy fiu találkozott azon tájon, kivel Phaëton gyakrabban társalkodott. Ez Epaphus volt, kit a nép szintén nemtői származásának tartott.

Történt egykor, hogy Phaëton gőgös indulatának nem tudván parancsolni, megvető döllyfét ez egyetlen játszótársával is érezteté. De Epaphus a sértő megvetést nem tűrte oly önmehtagadással, mint ezt Phaëton többi kortársai részéről megszokta, hanem haragra pattanva kiálta:

— Azt hiszed-e nyomorult, hogy mindenki kénytelen meghajolni sértő gőgöd előtt s hódolni szeszélyeidnek? Utoljára még magad is elhitethetnéd magaddal az alaptalan mondát, a mit az együgyű nép rólad suttog, mintha te csakugyan egy nemtőnek volnál fia. Te balga! nem vagy te több közénséges embernél, olyan mint a többi, semmivel sem különb. Csak gőgösebb, felfuvalkodottabb, s ezért megvetésre méltóbb is, mint ők. Bizonyítsd be azt atyádnak

valami olyszerű adományával, minőt a közönséges emberek nem adhatnak. Bizonyítsd be ugy, miként ime én teszem!

E szavak után imára kulcsolá kezeit s ezeket rebegé:

— Kegyes nemtőm! Sujts le villámoddal s hasítsd szét a legközelebbi élőfát s ez által bizonyítsd be e földi féregnek, hogy én csakugyan az vagyok, a minek ő magát felcsigázott képzelmei mámorában álmodja; hogy jövőben tiszteletes távolban tartsa magát tőlem s porba hulljon előttem.

Alig végzé imáját, iszonyu durranás kíséretében lecsapott a villám és széthasítá a legközelebbi élőfát egész tövéig. Ezután Epaphus sebes léptekkel odahagyá Phaëton, erre előbb egy tekintetet vetvén, melyből harag, diadalérzet s megvetés sugárzott.

Phaëton mérgében, sértett dölýfében elsápadt s mély fájdalmat érzett lelkében, hogy társának sértő beszédeit meg nem czáfolhatta.

Édes atyjára kora gyermeksége óta nem emlékezett; fiatal könnyelműségében soha eszébe sem jutott; édes anyja is csak ritkán s akkor is csupán röviden hallatott valamit fia előtt ennek atyjáról; annyit azonban kivehetett anyja közleményeiből, hogy atya semmi esetre sem valami közönséges ember, hanem a magasabb nemtők egyike.

Bus merengéseiből fölriadván, szélesebesen haza rohant. Anyja Klyméne nyájas szeretettel fogadta s megölelte. Phaëton azonban térdre esvén szülője előtt, átkarolta ennek térdeit, rimánkodván:

— Édes kedves anyám, te még sohasem beszéltél nekem atyámról. Valld meg, kérlek, közönséges ember volt-e s meghalt-e már? vagy magasabb lény talán, mit én igen is hajlandó vagyok hiszni. Hol van ő? Hol lelhetném föl? Ne titkolj, kérlek, semmit se előttem. Valld meg az igazat.

— Mit jelent ingerült kedélyállapotod, aggasztó sürgetésed? kérdé nyájasan anyja. Mi bajod fiam?

Phaëton elmondá röviden a sértő lealázást, mit Epaphus rajta elkövetett.

Klyméne anyai gyöngédséggel lehajolt s karjai közé szorítá fiát.

— Jer fiam — ugymond — jer, ülj le ide mellém s figyelj szavaimra. Felfedezem előtted a titkot, melyet eddig gondosan őriztem keblemben. Ideje már, mint látom, hogy abba beavassalak. Figyelj tehát, mert a mit közlendek veled, annak valóságát anyai szeretetem hitével ezennel szentesítem. Atyád nem közönséges halandó ember; még él, mint hatalmas nemtő, kit számos nép isten gyanánt tisztel. A napot minden reggel látod kelni, délben az ég legmagasabb boltozatján odább lejteni, este meg ismét amott a nyugati tengerbe merülni. Valamint e földön a testek élettelen mozdulatlanságban maradnának, ha mind-egyiköben valami önerejű szellem nem volna s azokat mozgásba nem hozná; ugy ama tűzgolyó sem tudná soha ily szabályosan megfutni napi útját, ha azt égi pályáján egy hatalmas nemtő arany kocsiján nem vinné naponta keresztül. E nemtőnek köszönik az élőlények mind a vilá-gosság és melegség áldását. A nép e nemtőt Phoebusnak nevezi; és ő a te atyád.

Phaëton örömujjongva szökelt fel helyéről.

— Hah! kiálta — most jer te felfuvalkodott, elbizott Epaphus, most jer velem mérkőzni; a nap-nemtő fia majd megmutatja neked, hogy ő nem közönséges ember. De anyám! folytatá rövid szünet után — nekem mégis magam-nak kell őt atyai szeretete bebizonyítása végett fölker-nem. Mondd meg anyám, hol lakik ő, s melyik ut vezet hozzá?

Klyméne helyeslé fia szándékát, sőt maga is tanácslá neki, ha csakugyan erre ösztönzi szive, atyját fölker-esni, kijelölván neki az oda vezető utat.

— El sem hibázhatod — tevé aztán hozzá — a nap útját, csak folyvást keletnek tarts. A cél nincsen ép oly

messze, s az ut sem igen fáradalmas. Ha végig mentél Indián, legszélsőbb határán sziklaösvényt fogsz találni, mely lassan-lassan fölfelé vezet. Nemsokára egy magas hegység fog előtted emelkedni; ezen áll atyádnak, a nap-nemtőnek várlaka.

Phaëton édes anyjának helyeslése által szándékában még inkább megerősítette, azonnal utra készül; anyja a legszívélyesebb szerencsekivánatokkal bocsátá el magától.

— Arra az egyre kérlek, édes fiam — kiálta a távozó után a gondos anya — jól megfontold milyen ajándékot akarsz kérni atyádtól, mert a nemtők néha legsúlyosabban büntetik a halandókat azzal, hogy meggondolatlan óhajta-saikat teljesítik.

Az anyai intést a szilaj fiu csak fülhegygyel hallotta: de lelkében nem fogamzott meg az; képzelmei már a távolban kalandoztak, s csak utja céljáról gondolkozott.

Hazájának tájait mintegy röpülve futá át. Alig pihent meg valahol. Honából kiérven, az előtte s körötte elterülő tárgyak legkevesbbé sem lánczolák le figyelmét. Mindez nem érdekelte őt. Minden megállapodás nélkül végig utazá Elő- és Hátsó-Indiát, gondolatai szüntelen a sziklahegységen jártak, mely ennek legszélsőbb pontján emelkedik, utja mindig meredekebb lőn.

Minél magasabbra jutott, annál tisztább lőn az ég, világosabb a fény, mely körülsugárzá.

E fény minden perczben növekedvén, szemeit végre annyira vakítá reszkető káprázatával, hogy egész nap az ösvényre szegzett szemekkel kellett haladnia. Este szemeit fölemelvén, ott látta maga előtt pompázni a nagyszerű várlakot, tiszta ragyogó aranyból, s tükörként pallérozott ezüstből, dusan kiczifrázva a ragyogó gyémánt millióival; közepén a főépület állt, melynek teteje roppant kupokat képezett.

Ezen főépület körül oly módon sorakoztak a többi

melléképületek, mintha belőle sugároztak volna ki minden irányban; mind szépen körösleg belőle indultak ki, s viszont mindenütt beleszögeltek.

E nagyszerű palota díszé, fénye, mely a főépületből a melléképületeken keresztül minden táj és pont felé kilövelt, az ifjunak elég bizonytságot szolgáltatott a felől, hogy célpontjánál van, atyjának, a nap-nemtőnek, várlakánál. Kettőztetni kezdé lépteit. A tiszta derült ég mintegy új erőt kölcsönze neki; még egy pár percz, s ott állt a várlak főkapuja előtt.

A bejáratot ezüst rácsozat rekeszté el; de ez nem gátlá őt, hogy be ne láthasson egészen a főépületnek oszloposorokon nyugvó belsejébe, csakhogy az innen kiözlő fényár úgy elvakítá szemeit, hogy a tárgyakat nem tudta megkülönböztetni. Fénytenger terült el előtte, mire kénytelen volt szemeit behunyni.

Egyszerre rázni s ütni kezdé az ezüst rácsozatu kaput. Belülről tiszta hang hallatszott, mire csakhamar egy fodros haju, nyájas arczu kis leány szökdécselt eléje, mondván.

— Ki zörget oda künn oly zajosan? Ni, ni, mit látnak szemeim? A földnek egy közönséges gyermeke! Hát mit keressz te itt a nemtők világában?

— Mi közöd hozzá — szólт boszusan az ifju — mi dolgom van nekem e vár urával? Csak nem fogom neked itt a kapunál egész terjedelmesen elbeszélni. Ha kapuőr vagy, nyisd ki szaporán!

— Ejnye — vága közbe játszi enyeggéssel a leányka — beh hetyke, beh türelmetlen az urfi! Mire pajkosan kezdé nevetgélni. De csakhamar komolyan folytatá: — Bármi legyen is a szándékod, nem fog neked ártani, ha velem is közlöd azt. Az én nevem: Hóra — én ez óra nemtője vagyok. Jól tudom, hogy te s a hozzád hasonlók nem sokat törődtek velem s testvéreimmal; pedig nagyot hibáztok, minthogy éltetek végre is csak órákból áll.

E szavak után kinyitá az ezüst rostélyzatu kaput.

A mint Phaëton a küszöbön sebesen átlépett, utána kiálta a kis Hóra:

— Hahogy talán rosszul folyna dolgod oda benn, ne hárítsd reám okát, mint ti emberek rendesen tenni szoktátok. Ha valami esztelenséget követtek el, s ennek természetes következményei reátok sulyosulnak: mindig csak a szegény órát átkozzátok, mely épen oly ártatlan mindig, minő én most vagyok.

Phaëton rá sem hallgatott a kis fecsegőre. Mihelyt a kapu kitárult előtte, belépett s a főépületnek tartott, a két melléképület közt haladván, de oly sebesen, hogy észre sem vette, hogy ezen épületek a legcsodásabb szolgáljemettel zsufolvák.

Nem sokára a főépület csarnokában állt. A leirhatatlan fény miatt, mely hirtelen körülsugárzá, kénytelen volt behunyni szemeit s így nem volt képes beljebb nyomulni. A csarnok közepén trón álla, sok ezernyi ezer smaragd, rubin, gyémánttól ragyogva. A trónon ott ült Phoebus. Öltözete lángoló bibor volt, derekán széles arany öv által összetartva, melyen tizenkét darab nagy gömbölyű briliánt ragyogott. Fején sugárkorona pompázott, mely egyetlen egy gyémántdarabból látszott lenni.

Körötte jobbra-balra számos szolga nép rajlott. Ezek voltak a korok, századok, évek, évszakok, havak, napok, órák nemtői. Balra a mellékcsarnokon át, mint elaggott őszök, a lefolyt századok nemtői vonultak el, míg jobbra az átellenes csarnokon a jövő századok nemtői lépdeltek elő, akként irányozván lépteiket, hogy a közelgők elseje a távozők utolsójával üdvözlőleg s bucsuzólag szorított kezét.

A nemtők közül leginkább kitűnt a tavasz nemtője. Egész teljében viruló fiatal arczát hosszú szőke hajfodrozat lengé körül, s fejét a legfrisebb tavaszi virágokból font koszorú ékesíté. Kezében viruló rózsza- és lilomszálat tartá.

Legközelebb hozzá testvére, a nyár nemtője állt s férfi korba látszott lépni. Napbarnított arcza fölött, tömött fekete hajzatát gyönyörű kalászkoszoru köríté. Öltözete könnyű volt s fel volt kötve. A harmadik testvér az ős nemtője szállófürtökkel koszoruzottan jelent meg s mintha a poharából ivott bor által akart volna ifjává ujulni, pedig barna hajfürtjei már több ponton őszülni kezdtek. A legöregebb testvér a tél nemtője végre zsémbes, komor volt; bundába burkolózott, hófehér haj fedé reszketeg fejét.

Phaëton még semmit sem látott mindabból, mi körötte történt; de a napnemtő átható szeme azonnal meglátta és felismerte őt, mihelyt belépett. Phoebus jó darab ideig némán nézte az ifjút, időt engedvén neki, hogy összeszedhesse magát. Aztán pedig így szólítá meg őt:

— Te Phaëton vagy, ismerlek. Anyád Klymene egykor nőm volt, midőn még a földi életet tanulmányozandó, halandó alakban a földön mulattam. Te az én fiam vagy. Mi vezetett téged ide föl e nap várába? Mit keressz te itt a napvilágban, mely a halandó szemeket vakítja?

Phaëton folyvást földre szegezett szemekkel felele:

— Igazad van. Halandó szemem nem viselheti el tekinteted fényét, de annál kevésbbé tűrheti lelkem azon lealázást, megvetést, mit Epaphus társam rajtam elkövetett. Könnyörögni jöttem hozzád, hogy ruházz föl valamivel, melynél fogva engem mindenki a te fiadnak ismerjen el.

Phoebus e közben letette szemvakító sugárkoronáját s felbátorítá Phaëtont, hogy nyissa föl szemeit s lépjen közelebb.

Phaëton engedelmeskedett. Phoebus atyai gyöngédséggel szorítá karjai közé.

— Azért ismerlek el fiamnak — ugymond — mert lelked nem képes a megvetést eltűrni. Ezentul nem fogod a bántalmakat boszu nélkül elszenvedni; visszatorolandó azokat, hadd lássa a világ, hogy te, habár szintén halandó,

mégis egy halhatatlan nemtőnek vagy fia. Kérj tőlem bármit s ime előre ünnepélyesen ígérem kérésed teljesítését.

Phoebus ígérését esküjével pecsételé.

— Hálás köszönettel fogadom jószágodat — kiálta fel örömeiben Phaëton. Engedd meg atyám, hogy egy napig én kormányozzam napkocsidat.

Phoebus megbánta ígérését. Boszusan megrázta fejét s aggályos tekintetet vetett fiára, miközben fejét szüntelen csóválta.

— Fiam, kedves fiam — szólt aztán rövid szünet után. — Hogy tudtad ezt kérni tőlem? Állj el kérésedtől. Én meggondolatlanul, könnyelműleg pecsételtem esküvel ígéreteket. Nem is gyanítottam, hogy kérésed ily vakmerő lesz. Eskümet nem szeghetem meg ugyan, bármi eredménye legyen is kérésed teljesítésének, de figyelmeztetek, kérlek, állj el kérésedtől, mely életveszélylyel van összekapcsolva. Gondold meg, hogy ember vagy, nem nemtő.

— Tudd meg, hogy kívülem egy nemtő sem képes szédülés és életveszély nélkül a napkocsi rudján megállani. Sőt maga a hatalmas nemtő, Zeus, ki villámokat szór le az égből, még ő sem képes a napkocsi fogatát hajtani. Ezen kívül az ut is veszélyes. Kezdetén már oly meredek, hogy az éjjel kipihent lovak alig bírják felvonszolni. Ha pedig délben a pálya kellő magasságára felvergődtek onnan az ut oly messze esik a földtől, hogy néha az én fejem is szédül az alattam tátongó mélységtől. De még szédítőbb lesz este felé a haladás. Ekkor az ut mélyre sülyed — fenn pedig kering veled sebes körrohammal az egész ég tömege a feltűnedező csillagok ellenében.

Ezenkívül másféle nagy veszedelmekre is figyelmeztette Phaëton, nevezetesen: némi világnagyságu szörnyekre, melyek ott az égboltozatján életveszélylyel fenyegetnek... továbbá a lovak roppant erejére, mit ő maga is csak a legnagyobb erőfeszítéssel zabolázhat.

— Kérj, fiam, más valamit tőlem — így végzé atyai intését. Tekints csak körül a földön: mily gazdag az javakban, mik az életet széppé, boldoggá tehetik. Válaszsz belőlük, a mi csak tetszik szivednek, mindent megszerzek, mindent megadok neked. Csak e kérésedtől állj el. Légy eszeden, jobban válaszsz.

Phaëton azonban makacsul ragaszkodott kéréséhez, oly hizelgéssel borulván atyja nyakába s úgy rimáncodván, hogy Phoebus őt, habár aggályos szívvvel, végre is a nap kocsijához vezette.

Az ifju elbámult ennek szerkezetén. Tengelye, rudja, kerekei mind tömör aranyból voltak; a gyémánt rajtok mintegy elhintve csillámlott. A mint e fenséges művet bámulta, a gyémántok fölött egyszerre valami pirosuló különös fényt látott fellángolni. A fény a rostélyzaton ömlött be, mely előtt egy magas, gyászos női alak járkált föl s alá s jókora edényt tartván kezeiben, belőle veres rózsaleveleket szórogatott szét, de úgy, hogy az edény soha ki nem ürült.

— Kicsoda ezen nő? — Kérdé Phaëton.

— Aurora, a hajnal — felelé Phoebus. E munkát mindennap végzi. A naplovak e tekintetben is nagyon elütnek a tietektől a földön. Ti lovaitokat szénával, zabbal etetitek; az én lovaim ellenben arany váluból ambróziával abrakoltatnak, s hogy annál inkább neki tüzesíttessenek a veszélyes futásra: szükséges, hogy látó- és szaglóérzékeiket is rózsailattal gyönyörködtessük. — Ekkor az őt kísérő néhány leányzóhoz fordulva, parancsoló hangon mondá nekik: — Itt az idő, gyorsan szerszámozzatok föl e lovakat s vezessétek ide.

Alig hangzott el parancsa, már is teljesedett. A leányzók négy erős, vadul tomboló, szilaj világospej lovat vezettek elő s egymásmellé a kocsi rudjához fogták. Az ifju mohón kapott a gyepőlő után; szive repesett örömében, s a kocsira

akart pattanni, de e perczben a napnemtő e szavakkal ragadta meg karjánál:

— Megállj, meggondolatlan! Hisz sugárkoronám fényét sem tudtad elviselni, már pedig e koronát most magad fejére kell vened; hogy fogja tehát gyarló szemed annak a napgolyónak világát és hőségét kiállani, mely lábadnál a kocsirudon áll s a mely mindig világosabbá, forróbbá gyuladand azon mértékben, a mint a hajnal rózsáitól távozol. Előbb be kellennem arcodat bizonyos irral, mit magamnak is tenni szoktam.

Ezzel egy rubindarabból köszörült kenőcsszelenczét vőn elő; kinyitván, bele mártotta ujjá hegyét s ezzel megkente az ifju arczát, szemét. Azután a sugárkoronát nyomta fejébe. Ismételve még egyszer megmagyarázta neki az utat s óvatossá tévé minden veszedelem iránt. Mindenek felett tanácslá neki, hogy a lovakkal okosan bánjék, s inkább zabolázza gyorsaságukat, mintsem elragadtassa magát. Arra is figyelmeztette, hogy magasra ne hajtson, nehogy az ég boltozatját meggyujtsa; nagyon alá se bocsátkozzék, nehogy a földet lángba borítsa. — Most már rajta hát fiam, föl a kocsira! így végzé a nemtő — vagy még megfontolhatod a dolgot; fogadd a jó tanácsot; engedd át nekem a kocsi kormányát s várd be itt biztonságban megérkezésemet.

Phaëton válasz helyett kezébe ragadta a gyeplőt s a kocsiról pattant. A lovak nyeríteni kezdtek, táguló orlyukaik vastag tajtékot tüszköltek s magasra fölágaskodván, első lábaikkal hatalmasan kapálóztak ezüst rostélyzatán. Alig tárult ki a kapu, villámgyorsan robogott ki rajta a kocsi.

— Köszönöm, atyám! kiálta hátra Phaëton.

Phoebus gondterhelt szívvél néze utána.

A lovak mindjárt érezték, hogy ez nem azon erőteljes, ama hatalmas kéz, mely őket igazgatni szokta, s neki szilajodván, letértek a pályáról. Az ifju elrémülvén, rángatni kezdé a gyeplőket, a melyek ezáltal annyira összebonyo-

lódta, hogy nem tudta, melyiket feszítse, melyiken tágítson. Az irányról is megfélekedzett, nem tudta: jobbra vagy balra kell-e kanyarodnia, hogy útjára térhessen. E zavarában csitítani akarta a lovakat, de szörnyű ijedtségében neveikről is megfélekedzett. S így kénytelen volt őket arra hagyni rohanni, merre féktelen szilaj kedvök ragadá.

De ez még nem volt elég. Szemei véletlenül egy szörnyű rákot pillantának meg. Ez mindeddig hideg meredségekben mozdulatlan nyugovék; most pedig a nap kocsija oly közel robogott feléje, hogy felmelegedett, s harsány sziszegés s füttyentések közt majd összegyűrődzék, majd magasra ágaskodott, és megpillantván a neki rohanó nap-lovakat, azonnal ellenök szegezé kétágu hegyes ollóit, azok megrettenve, még jobban elszilajultak s egészen ellenkező irányban vágatának.

E perczen Phaëton véletlenül az alatta tátongó mélységre letekinván, városokat, országokat és tengereket látott maga előtt iszonyatos mélység fenekén elterülni; feje borzasztóan kezdett szédülni, mire elsápadt, térde remegett, és szeme fényét, habár oly közel ült a naphoz, még is sötét homály borítá. Most látta csak be dőreségét, és szíve mélyéből megbánta, hogy kérése teljesítését oly makacsul sürgette. Sovár vágygyal, epedő szívvél pilantott vissza a napvár felé, midőn kissé föleszmélt; szeretett volna ott lenni, hogy engedhetné át atyjának a kocsi kormányát. De fájdalom! már messze járt tőle, és még sokkal messzebb azon céltól, melyhez estig el kellett jutnia.

Mig magában tanakodék, nem lehetne-e mégis lovaival megfordulni, észreveszi egyszerre, hogy roppant nagyságu skorpio üti föl fejét, hogy nyitogatja mindkét ollóját, kinyitja farka mérges hegyét, mintha őt keresztül akarná verni.

Phaëton ekkor a rémület minden eszméletétől megfosztá, a gyepelő kihullt kezeiből s a lovak hátán lecsuszván tehetetlenül függött.

Alig érezték meg ezt a szilaj mének, érezték egyszer-smind, hogy tökéletesen szabadok; hogy senki sem igaz-gatja. Neki vadultak tehát, s mintha szárnyat kaptak volna, felrobogtak a magasba, messze a felhőkön túl az ég bolto-zatja felé, s majd ismét lerohantak a mélységbe s összevissza száguldozták a föld közelében levő légtájakat. Meggyultak egyszerre a nap közelében egymásután legelőször is a hegyek fejei s magasan felgomolygó tűzoszlopokkal égtek, a fű kiaszott a mezőn, a fák levelei megsültek, a föld kérge kiszáradt s megrepedezett, a folyók forrásai kiapadtak, a városok kipusztultak, s egész népségek a tikkasztó hőség-ben elvesztek. A nagy folyamok vizei felforrtak s úgy hömpölyögtek sustorogva tova; gőzük leperzselte partjaik-nak virágait, bokrait. A hegyek gyomrában felolvadt az arany s a vízzel vegyüle. Ezért található napjainkban is arany némely folyam homokjában.

Lassanként a folyamok is kiszáradtak, medreik kopár, homokos térekké lőnek, s a völgyek víztelenül álltak. A tenger is fölforrott, a mint a nap kocsija fölötte közel el-robogott, s annyira párolgott, hogy vizének tömege szem-látomást apadt s mindig mélyebbre szállt. A magaslatok, miket eddig a viz eltakart, kiemelték ormaikat és szigeteket képeztek.

A földön roppant rémülés fogta el az emberiséget; számos nemzedék halt ki. Sőt a nemtők is, kik a földet, tengert s más földi testeket lakták, csakugyan sokat szenvedtek e rendkívüli gyászesemény alkalmával. Könnyörögve fordulá-nak tehát az ég nemtőjéhez, a nemtők leghatalmasbikához, Zeushoz, hogy hárítsa el tőlük a veszélyt s mentse meg őket az anyafölddel együtt. Zeus elszomorodott a föld in-ségén; látta, hogy itt rögtön segíteni kell, mert a földnek elveszni nem szabad. Fölsietett tehát égi várának őrtornyára. Máskor innen gyűjtögette össze a felhőket s hullatta az esőket. Ma azonban egy felhőcskét, semmi eső elemet sem

átott, mert a szörnyű hévség minden nedvességet kiszárított a levegőben.

E roppant nyomor és kár láttára föllobbant haragja a napkocsinak ügyetlen s vakmerő kocsisa ellen. Fennen dörögött magában, de dörögése úgy zugott a földön, mint a legerősebb mennydörgés. Roppant haragjában nagyot fujt a markába, s lehellete lánggá gyult. Ekkor jobbját magasra emelvén utána röpíté a lángot, öldöklő villámalakban a szekérnek és kocsisának.

Phaëton e perczen lezuhant. S már ekkor a lovak oly vakon, oly sebesen rohantak szerteszét, hogy a köteleket is szétszaggaták. A villám a szekeret is szétzúzta. Itt egy tengely hevert, amott egy összetörött kerék, itt egy kerékabroncs, amott a szétforgácsolt küllő, s másutt a szekér rudja ezer darabban.

Mint mikor sötét éji égen néha csillagot látunk lehulni; ugyanazon sebességgel zuhant az agyonsujtott ifju holtteste a földre egy folyóba, melyet Eridanusnak hittak — messze, messze honától — messze ama ponttól, honnan valaha egy reggelen kevély önbizalommal utnak indult volt.

Holttestét megtalálták s a folyó partján eltemették. Egy nemtő, ki Eridanus vizében lakott, felismeré őt s márvány siremléket emelt neki rövid fölirattal, mely Phaëton nevét és gyászos esetét említette.

Phoebus szemtanuja volt fia halálának. Gyászba borítá fejét; másnap, meg harmadnap is elfeledé szekerét helyreállítani s a napot ujjal a föld felett járatni. A világot sűrű sötétség burkolá. De a szerencsétlenségben is van néha haszon. A tűz a földön mindenfelé nap helyett árasztta folyvást világosságot addig, míg a kesergő atya némileg beletörődven fájdalmába, erőt vett magán és fogatával szokásos pályájára ismét kiindult.

Klyménének fájdalma fia halála fölött a kétségbeeséssel lőn határos. Bánatában tépdese haját; magának tulajdonítá

fia halálát, minthogy utjából vissza nem tartóztatá. Mellét verdesé, panaszkodott, sirt. Végre nem tudta eltérni az életet hazájában. A fájdalom és vágy ellenállhatatlanul ösztönzé, hogy fia holttestét fölkeresse és könnyüivel áztassa. El is indult leányai: Phaëtusa, Lampretia s Heliodóra kíséretében, kiknek szive szintén mély gyászba borult. Keresztül fürkésztek hazájuk vidékeit; de Phaëtonnak sehol nyomára nem akadtak; tovább mentek tehát messze messze országokba, végre eljutottak Eridanus folyóhoz. Itt ráakadván a márvány siremlékre, elolvasták a föliratot. Az anya rá borult s sirra, csókolá a földet, fölmelegíté karjaiban s hőn dobogó kebelén a hideg márványt.

— Oh — kiálta zokogva — oh hirtelenkedő fiatalság! Bár megfontolnád, hogy előbb magasra kell fölvergődnöd, hogy aztán onnan még magasabbra felküzdhesd magad. De a kinek a lentebb lépcsők csekélyeknek látszanak, ha zabolátlan buzgalommal mindjárt a legmagasabbra óhajt hágni, az könnyen elszédül s lezuhan a mélységbe, melyből többé sohasem fog fölemelkedhetni.

A nővérek is a fájdalom keserű könnyüivel öntözék elveszett egyetlen fivérök sirhalmát. Éjjel-nappal minden órában meglátogatták azt a gyászolók.

Minthogy semmi sem vonzá vissza hazájukba, elhatározák, hogy anyjukkal együtt ide telepednek le, hogy mindig drága fivérök sirjánál lehessenek. És naponként, óránként, majd egyenként, majd együtt eljövének a sirhoz. Hetek, hónapok multak, de fájdalmuk nem enyhült, panaszaik nem gyérültek, könnyüik forrása ki nem apadt.

Egy este, épen a negyedik telehold tekinté le halványan a sirdombra; Klymene és három leánya körülállták már a sirhalmot és siratták a halottat.

— Ah, kiálta fel zokogva Phaëtusa, a legidősb, — az én fájdalmam csakugyan sohasem fog elenyészni mig élek; bár örökké itt tudnék állni s vádlólág emelhetném

karjaimat ég felé s örökké áztathatnám könyüimmal e szent helyet!

— Igaz — ez volna az egyedüli vigasz fájdalmunkban — monda Lamprétia a középső s uj könyözönre fakadt.

— Oh, igen, igen! sohajta fel Heliodóra, a legfiatalabbik — ezt én is óhajtanám!

A folyóban uralkodó nemtő meghallgatá óhajtásaikat és föltevé magában, hogy igyekezni fog azokat tehetsége szerint teljesíteni. Láthatatlanul kiemelkedvén a mélységből, néhány csepp vizet fecscscentett a siránczó nővérekre. S ime, Phaëtusa hirtelen a földhöz tapadt. Lábujjai már mind fagyökerekké változtak s összenőttek a földdel. Kiáltására hozzá akart sietni Lampretia, de ő is oda gyökeredett a siremlék mellé. Heliodora látván mindezt, elszörnyedt s fejéhez kapott; de már nem markolt hajba, hanem falombozatba. Lassankint kéreg is kezdődött nőni fölfelé testeiken, karjaik ágakká alakultak át, ujjjaikból ágacskák lőnek, ezeken meg levelek nőttek.

Az anya ott állt mellettök eliszonyodva. Kiáltásaikat még hallván, oda ugrott hozzájuk, szájukat megcsókolta és saját szemeivel látta, mint nő s terjed rajtuk tovább a kéreg, mint nyulnak ki az ágacskák belőlük; elkezdé amaszt letépegetni, ezeket ujjjaikról letördelni, de elszörnyedve látta, hogy vér fakadozott azon helyeken, melyeket ily módon megsebesített. Sőt a sebesítettek jajgattak s ő ily sóhajtt hallott: „Oh, ne bánts, ne bánts, édes anyánk, fáj a seb!”

— Élj boldogul! — sóhajtá a másik.

E perczben a kéreg szájukon s egész arczukon elterült.

Mielőtt az anya az ijedségből magához tért: a három leány helyett már három magas, sugár, szépen zöldelő fát látott a siremlék körül állani. A fák még folyvást sirtak; de könyüik tiszta, átlátszó gyantává sűrűsödtek s ily alakban csepegték el.

Erre így kiálta fel a vigasztalhatatlan anya:

— Oh bár csak egészen könnyé olvadhatnék. Ezze a sírnál összerogyott.

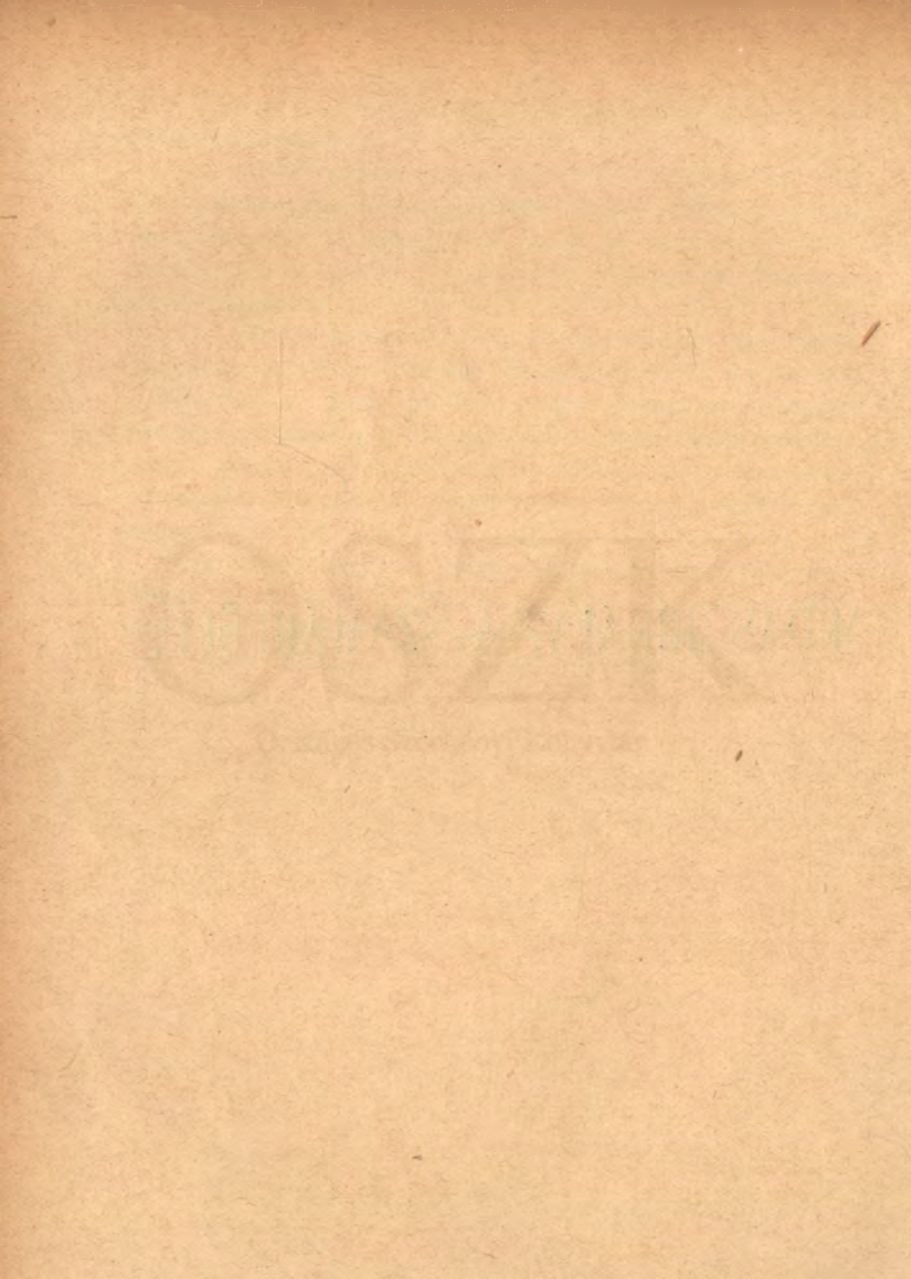
A folyó nemtője az ő kérését is meghallgatta, s reá is fecscsentett pár cseppet a folyó vizéből. Abban a perczben teste tiszta forrássá vált, mely a siremlék tövében buzogott s a három fa gyökereit nedvesítvén, Eridanus medrébe ömlött.

Az olvadt könyek pedig a forrásba hullván, ennek hullámain a folyóba kerültek. Ez meg magával vivé egészen a tengerbe; a tenger hullámai végre a messze országok partjaira usztatták. Ott fedezték fel az emberek az aransárga fényes gyantát és electronnak nevezték, mi pedig borostyánkőnek nevezzük s mindenféle drága ékszerré dolgozzuk át.

A fákat, melyek a becses könyeket kiizzadták, nem ismeri ugyan többé a világ, hanem folytonos emlékeztetésül e történetre, a keleti tenger partjainak fvényében ott találják, vagy annak hullámaiból halásszák ki a borostyánkövet.

MIDAS KIRÁLY, A SZAMÁRFÜLŰ.

Phrygiában hajdanta Midas király uralkodott; szülei alacsony származásu szegény emberek voltak, ő csupán véletlenség által jutott a trónra, mert észtehetsége, eszélyessége nem volt valami kitűnő, s inkább hiú, bárgyú vala. Alacsony helyzetéből oly magas polczra emelkedvén, azt hitte, hogy ezt bokros érdemeinek köszönheti, a miért is elbizakodottá lőn. Ezen kívül elég dőre volt, az aranyat, gazdagságot a legfőbb jónak tekinteni, a miért is kincs-szomja kielégíthetetlen volt.

Egykor díszteremében ült, hol alattvalóit szokta kihallgatni. Szolgái jelenték, hogy három paraszt jött az udvarba, valami furcsa embert hozván magukkal, a ki kihallgattatásért esedezik.

— Nem méltóztatnék felséged — mondá alázatosan az egyik szolga — maga lefáradni az udvarba; miután az az ember alig bir ülni a szamár hátán, nem hiszem, hogy képes legyen saját lábán ide felvánszorogni.

A király kíváncsi lőn és lement az udvarra. Itt roppant néptömeg vevé már körül az idegent s koronkint harsány hahota követé a bámész nép részéről a részeges ember tréfás megjegyzéseit. A mint a király kíséretével megjelent, a nép tisztelettel hátravonult, utat nyitva urának.

Ott állt az udvar közepén a szamár; zaboláját egy legény tartá, hátán pedig pohos, kissé érett koru férfi ült, fején koszorúval. Fejteteje csaknem egészen kopasz volt, szemeivel egyre pislogott, mintha a nap világa sértené,

ajkai körül csipős, gúnyos mosoly játszadozott. A szamár széles hátán egyre tántorgott s úgy látszott, mintha majd előre, majd hátra le akarna bukni. Csupán a szamár mellett álló két paraszt tartá egyensúlyban.

— Ti óhajtók királyotokkal beszélni — szólalt meg Midas. Itt vagyok, mit kívántok? Honnan hoztátok ide ez idegent?

A parasztok mély fejbólintással üdvözlék a királyt, mire a szamárvezető így szólt:

— Én e csodabogarat rétemen találtam a fűben elterülve. Szamara dobta-e le hátáról, vagy maga bukott le róla, nem tudom, ott fetrengett a patak szélén. Attól tartottam, hogy a vízbe gurul s belefúl.

E szavakra az idegen arcza felvidult s hahotával felkaczagva közbevága:

— Mit? inni? Igen, inni! Ide csak azzal a tömlővel, magam is iszom.

A király nem tartóztathatá magát a nevetéstől, mert csakugyan nevetségesek voltak az öregnek arczfintorításai s hebegő beszédje.

A paraszt e közben folytatá beszédét. Elmondá, hogy midőn az öreget álmából fölébresztette, ez szüntelenül ezt kiáltozá: „Hol van az én királyom? Hol van az én uram? Vezess engem hozzá.“ A paraszt aztán folytatá:

— Megkisértém őt a szamárra felültetni, de teljes lehetetlen volt; mert miután részeg volt, alig ültetém őt föl az egyik oldalán, a másikon ismét lepottyant. Látván sikertelen fáradozásaimat, előszólítám két szomszédomat, s csak így boldogulhattunk vele. Minthogy pedig felséged elé kívánczozott, ide vezettük.

A király a szamár hátán ülő férfihoz fordulván, kérdé

— Szólj, mit kívánsz Midastól, Phrygia királyától?

Emberünk megvető tekintettel viszonzá:

— Tőle semmit sem.

— Hát miért vezettetted magadat ide én hozzám? kérde tovább Midas.

— Ah! viszonzá a részeg. Szamaram okosabb volt, mint vezetői. A szegény állat folyvást nyugatnak tartott, de ezen parasztok addig vonták, tolták, botozták, míg végre kénytelen volt keletnek indulni. Én jól tudtam, hogy az én királyom nem leend oly bolond, hogy ily mesterséges kőhalmaz közt lakjék, mit ti emberkirályok várnak neveztek. Ő verőfényes, szellős magasságban lakik s nem tart ily szorosan összefűzött, nevetségesen felczifázott szolgálkat, minőket itt nálad látok.

E beszéd boszantá ugyan a királyt, de a csodálatos valami, mi az idegenen előmlött, felerlérle egyszersmind kíváncsiságát. Leküzdven tehát boszuságát, nyugodt hangon kérdezé:

— Szólj, ki vagy?

— Én? viszonzá az idegen. Hogy én ki vagyok? Te sem lehetsz a legeszebb ember országodban, különben ismernéd Silént, a hirneves Silént, a ki Dyonisiost vagy Bachust a bornemtőt nevelte. Én vagyok Silén, egészen a mint magad előtt látsz; Bachus pedig az én uram királyom; én felőle kérdezősködtem, nem felőled; mert nekem vele kell a világot bejárnom. Természetesen, én mindig utána járok. A boritalt a részegség követi, s ha bor nincs, én megszüntem élni.

Ily modorban még jó darabig gagyogott Silén. Midas sokat hallott beszélni ama nemtőről, a ki a világot bejárta, tanítván az embereket, miként kell a szőlőt ültetni, mívelni s a bort készíteni; ennek folytán tisztelettel viseltetett iránta s így mámoros kísérlőjét is vendégszeretettel fogadta, remélvén, hogy általa magával a nemtővel is meg fog ismerkedni, mely ismeretség igen hízeltett hiuságának.

Varában nagyszerű ünnepélyt rendezett. mely tíz nap s ugyanannyi éjjel tartott. Zene, dal, színelőadások, tánczok

s más játékok váltották fel egymást; a vár udvarterén ételeket, italokat szolgáltak fel a népnek nagy bőségben. Csak kevés óra jutott éji nyugalomra, s akkor is szüntelen zengett a fuvola mélabús hangja, édes álomba ringatván a vár lakóit.

A tizenegyedik napon Midas elkísérte vendégét, kit már nem lehetett tovább marasztalni. Lydiába érkeztek. Dél felé vevén utjokat, egy sűrű erdővel borított hegységbe értek, melyből kibontakozva zajos ujjongás üté meg füleiket, melybe fuvolahang és számos kézi dob pörgése vegyült. Alig üté meg a multság zaja Silén füleit, ő is azonnal ujjongani, kurjongatni, danolgatni kezdé; szamara versenyzett vele hangos ordításával.

Utjok a fákkal sűrűen benőtt hegyalján vezetett át, s miután az erdő sarkán bekanyarodtak, ott láták maguk előtt a dombot, melyről a vigalom zaja lehangzék. Neki tartottak a dombnak egy lassan emelkedő ösvényen s felérvén tetejére, egyszerre uj világba varázsolván látá magát Midas. A domb tetején árnyékos, buján felnőtt hosszú szőlőtőkék által alkotott lugas pompázott. A tőkék szintúgy görnyedtek a tarka színvegyületű, legszebb, legjobb fajta fürtök terhe alatt. A tágas lugasban tőkelombozat és szőlőfürtökkel körülfont s megkoszoruzott szekér állt, két legnagyobb fajtájú oroszlánfogattal. A szekéren a nyájas tekintetű bornemtő, Bachus kellemes fiatal alakja állt, hordóra támaszkodva. Halántékai körül drágaköves szalag köríté fejét. Pongyolán lefolyó hosszú, dús hajfürtjei közt repkény- és drágakövekkel kirakott aranylő szőlőlevelek sárgállának. Vállán könnyű, bő bibor köpeny lengett. Midas királynak azonban leginkább feltűnt egy kék kis arany szarv, mely mintegy elrejtőzve a homlokszalag fölött a hajzaton keresztül kiragyogott.

A lugas mögött férfi- és nőcsoportozatok mulatozának a legfürcsább csoportozatokban. Mindnyájan szőlőlevelekkel s repkényekkel voltak megkoszoruzva; némelyek tőkelomboz botokat tartának kezeikben, mások meg ivóedényeket

hordának, miket Bachus teletöltött hordójából. Némelyek kis dobjaikkal hadonáztak, mások phrygiai fuvolákon sipolgattak; legtöbben pedig mint kurjantók szerepeltek.

Midás elámult a látványon, merev tekintet vetvén az előtte fejlődő jelenetekre, de Silén felébreszté ámulatából, s odanyujtván neki a szamár kötőfékét, mondá:

— Fogd meg e kötőféket s vezess engem mint foglyodat uramhoz. Nemde, ő vigabb helyütt lakik, mint te bűzös légű falaid közt?

Phrygia királya kezébe vevén a szamár kötőfékét, oda vezette a lugas bejáratához, de egészen bevezetni nem volt bátorsága, félvén az oroszlánoktól.

Bachus megpillantván őt, kiáltoza:

— Jőjj csak közelebb; jer be! Az oroszlánok nem bántanak; szelid állatok. Tigris és párduczfogattal is járok én gyakran. Az én hatalmam a legvadabb állatot is megszelidíti, idomítja. Üdvözölve légy nálam — folytatá aztán rövid szünet után — hogy visszahoztad nekem hű ápolómat s örök kísérőmet. Ezzel igen leköteleztél engemet, valamint ama barátságos bánásmód által, melylyel őt magadnál fogadtad s megvendégeléd.

Mindezért én köszönettel tartozom neked. Nem is akarok adósod maradni, hanem tartozásomat azonnal le fogom róni. Én tudom ugyan, hogy szived mit óhajt leginkább, s te miért epedsz a legsovárabb vágygyal, s így rögtön teljesíthetném óhajtásodat; mindazáltal eleve figyelmeztetek, ne kívánj semmit meggondolatlanul, ne kérj olyas valamit, mit csakhamar megbánhatnál. Egyetlen egy óhajtásod, bármi légyen is, teljesülni fog. De kívánságodban az ész legyen szövétneked!

Bachusnak ezen nyilatkozata Midast egészen felvillanyozta; öröme rendkívüli volt, alig birta ennek kitörését leküzdeni. A jóakaratu figyelmeztetés elkerülte figyelmét; ő csupán azt hallotta: hogy egyetlen egy óhajtást szabad neki

nyilvánítani. Kincsszomja egész mérvében fölélenkült lelkében: neki csak egy óhajtása volt — határtalan gazdagság, mérhetlen kincs; azt vélvén, hogy ez óhajtásban a többi mind összpontosúl.

Épen nyilvánítani akarta emez óhajtását, midőn Bachus újból figyelmezteté:

— Ne hamarkodjál. Inkább lakjál jól előbb étellel, itallal s aztán higgadtan fontold meg a dolgot.

Erre ételt adatott neki s kezébe nyujta egy csészét, melyet maga töltött tele kifogyhatlan hordójából.

A szeszes ital felizgatta a király agyvelejét. — Gazdagság, kincs — okoskodék magában — a gazdagság mégis a legfőbb jó. Aranyval mindent megszerezhetni. De mégis, az aranyat ellophatják tőlem; a szomszéd királyok háborúval megtámadhatnának s megfoszthatnának engemet országtól, alattvalóimtól, kincseimtől.

Sokáig töré fejét, míg végre egy okos gondolat vilant meg agyában.

Bachus felszólította, hogy közölje már óhajtását.

— Gyermekkoromban — szólalt meg Midas — midőn még bölcsőben ringatának, hangyák másztak reám s telehordták számat magvakkal. Ezt csodajelnek vélvén szülőim kérdezték a jóstól: hogy mit jelent e csoda? A jós oda nyilatkozott, hogy én valaha csodás gazdagságra teendek szert. Midőn Phrygia királyává lettem, mindnyájan, kik e titokba be voltak avatva, azt hitték, hogy a jóslat teljesült. Én azonban azt vélem, hogy nekem még gazdagabbnak kell lennem, mint a minő vagyok. Minthogy pedig a gazdagság igen változékony valami, a mi rablók, tolvajok zsákmánya is lehet; ezért csak azt óhajtom, hogy minden, de minden, mit kezeimmal érintendek, aranyvá változzék át.

— Megigérém óhajtásod teljesítését — felele komoly arczkifejezéssel a nemtő. Legyen meg kívánságod. Menj haza ez adományval, mely majd bánatod forrása leend. Te esztelen!

Midas nem tudá felfogni, miért lőn egyszerre oly komor s kedvetlen az imént oly barátságos, nyájas nemtő. Rövid bucsut vevén tőle, haza felé irányzá lépteit.

Alig kanyarodott be az erdő szélénél, hol a nemtő már többé nem láthatta, kíváncsisága ellenállhatatlanul ösztönzé, meggyőződni, vajjon teljesült-e óhajta? Alacsony tölgyről egy faág lógott le az ösvényre; kezével megfogá az ágat, s egy percz alatt az ág levelestől, gyümölcsöstől csupa tiszta aranyná lőn.

Sohasem érzett öröm ragadta meg egész valóját. Szíve hatalmasan dobogott. Midas azonban még bővebb meggyőződést akart szerezni adományáról. Egy darab követ emelt föl, s ez is aranyná lőn. Kiérvén az erdő sűrűjéből a fenyérre, egy felszántott földre bukkant; felmarkolt egy göröngydarabot, s ez is aranyná változott kezében. Tovább haladván, egy szántóföldön érett kalászatot talált; néhány kalászt letört, s ezek is arany kalászokká változának. Végre egy almát szakított le a fáról, mely szintén aranyalmává változott.

Boldogsága tudatában örömsugárzó arczczal tért vissza este várába. Mindjárt a bejáratnál megérinté a kapufákat, mik azonnal vakítólag kezdének ragyogni, mert az alkony pirja visszaverődött rajtok. Termében mosdó vizet hozatott s bemártván kezeit, arany színben kezdett csillogni a víz; a vízcseppek helyett pedig arany gyöngyszemek hullottak vissza az edénybe.

Öröme leirhatatlan volt. Felcsigázott képzelmei mámorában tervezgetni kezdé, hogy mindent, mi környezi, aranyná fog átváltoztatni. Eközben megérkezett a vacsora ideje. A szolgák sok és különböző étket terítének föl. A király asztalhoz ült s egy darab kenyeret vett kezébe. Ime! Az nem volt kenyér többé, hanem arany. Vett aztán egy darab hust és szájába tévé. Fogai nem birták összerágni, mert szintén aranyná változott. Vett rendre egymásután halat,

gyümölcsöt, zöldséget, süteményt, de szegény megemészteni nem tudta, mert mind ez aranyrá vált.

Ekkor kissé meghökkent. Véletlenül eszébe jutottak a nemtő jósszavai, hogy ez adomány még forrása leend keserű bánatának. — Mi lesz belőlem, sóhajta fel búsan. Én esztelen! Mit tevék? Tenger gazdagságom közepette mily szegény vagyok; kincseim mellett éhen, szomjan kell elvesznem! Oh átkozott gazdagság! átkozott arany!

Kétségbeesve rohant ki a várát környező kertbe, s ott szőlőlugasában térdre hullva, összekulcsolt kezekkel rimánkodék:

— Bocsánat, bocsánat, jóságos nemtő! Hibáztam, vétkeztem. Bocsásd meg esztelen óhajtasomat. Ments meg e fényes nyomortól, e ragyogó inségtől!

Erre egy halk szózatot hallott a lugas tetejéről, mely ezt mondá:

— Midás! én kegyes nemtő vagyok. Te magad belátod és bevallod, hogy esztelenül cselekedtél, midőn ily dőre óhajtasat terjesztél elém. Én visszavonom ezennel adományomat, mely inkább büntetés, mint jótét. Ha szabadulni óhajtasz fényes nyomorodtól, tüstént indulj utnak Sardesbe, Lydiának fővárosába. Ezen város mellett van egy folyó; menj partmentében egész a hegységben levő forrásig s itt azon a helyen, hol a forrás a legvastagabb erekben buzog, merítsd bele fejedet. Ezáltal megszabadulsz szerencsétlenségedtől. Élj boldogul, és légy ezentul eszélyesebb!

Midás nem látta, kitől jön a szózat; de a mit hallott, igaznak hitte, úgy, hogy még azon éjjel útnak indult. Bár nagyon éhezett, szomjazott, kimerült, még sem pihent sehol, mert minél előbb szabadulni kívánt inségétől.

Harmadnapra megérkezett a kijelölt folyóhoz; ennek partján a kapott utasítás szerint feljutott a forrásig, hol bemártván s aztán kihuzván fejét, bámulva látta, hogy a benne rejtett erő a folyóra szállt át. A medrében levő homok

arany homok volt s parthomokjában napjainkban is gazdagon található az aranypor.

Midas ezután hozzálátván az ételhez, italhoz, iszonynyal s görcsös vonaglással emlékezett vissza az aranyra. Kezdetben mitsem akart tudni királyi városáról, tündéries váráról. „Silennek csakugyan igaza van, gondolá magában, mégis jobb ide fenn a verőfényes, szabad légű magasságban, mint oda lenn a bűzös légű falak közt. Nehány napig még Sardes vidékén időzött s majd az erdő sűrűjében, majd a földek és réteken keresett magának szórakozást.

Egykor egyik hegy ormán ült, melynek alján jobbra-balra kies völgyek terülének el. A jobboldali völgy végén Sardes, Lydiának fővárosa emelkedett; a baloldali völgy torkolatjában a kis Hypapa város feküdt. E festői kilátás mindenkit megragadott volna; de Midas hideg nyugalommal tévedezteté rajta tompa tekintetét. Elmerültségéből egy nádsíp sivító hangja riasztá föl. Körülnézvén, egy különös teremtményt pillantott meg. Fele ember, fele bak. Egyik mellék-völgyből jött föl néhány felgyürközött, zöld ruhás leány kíséretében, kik őt pajzán enyelgéssel körülfogták s vele faggatóztak. A csodateremtmény azonban tiszteletet parancsoló méltósággal lépdelt tova kecskebaklábán, s rá sem hederített csintalan kíséretére. Karján pásztorbotja lógott, s fujta a sípot, mely rövidebb s hosszabb csövekből volt összeállítva. Arczán komolyság ült, s mint látszott, szerfelett gyönyörködött saját zenéjében. Felső teste egészen a csipőig teljesen hasonlított emberi alakhoz; csupán orra tövénél görbült el, mi eltorzítá képét.

Homlokán egy pár szarv álla ki, fülei pedig hegyesek voltak, a mi elárulta, hogy e teremtmény még sem egészen emberi lény.

Nem messze Midas ülőhelyétől megállt a torzalak és sipolgatni kezdett, mire a leányok még jobban kezdtek vele ingerkedni.

Midas tisztán kiveheté, a mint majd az egyik, majd a másik leány felszólítá őt:

— Pan bácsi, engem fogj meg, itt vagyok! No fogj meg! Rajta, Pan uram, miért nem fogsz meg?

Eszébe jutott Midasnak, hogy atyja gyakran mesélt neki egy nemtőről, a kit a pásztorok kiválólag tiszteltek s Pannak neveztek.

— Ha ez csakugyan az a nemtő — gondolá magában — akkor tanácsos elbujnom.

Ezzel a legközelebbi bokor mögé rejtőzött, honnan azonban mindent jól láthatott.

Pan folyvást sipolt s ha valamelyik pajkos leány igen közel jött hozzá, utána kapkodott. Egyszerre hirtelen megállt s boldog meglegedése érzetében felkiáltott „Felülmulhatlan! felülmulhatlan! Ily mennyei bájos zene elől elbuvhatik maga Apolló művészete is és mégis erőnek erejével ő akar lenni az ének és zene nemtője s azt akarja, hogy mint ilyent, tiszteljék. Hadd történjék egyszer, hogy a mesteren is kifognak.

A leányok jóízűen felkaczagtak ez önhitt szavakon; de alig hangzott el a kaczagás, Midas a domb másik oldaláról e szózatot hallá hangzani:

— Te hiú, önhitt, elbizakodott vén szemtelen!

Phoebus-Apolló a nyilas nemtő a hangászat és zenészet nemtője; megvethetne ugyan téged, te kecskebak! de hogy jövőre kiábrándítsalak felcsigázott képzelmeid mámorából, ezennel versenyre hivlak föl. Válassz magad bírót, a ki képes legyen megítélni művészetünket s aztán ítéletét kihirdetni.

— Én előre is bizonyos vagyok diadalomról — mekegő vigyorogva Pan. A versenyt elfogadom, s minthogy épen a Tmolus hegy tetején vagyunk, hát legyen, jó barátom, e hegy nemtője, a bíró.

Midas eközben oda veté szemeit, honnan Apolló szó-

zata hangzott. Egy deli termetű ifjut pillantott meg babérokoszorúzott homlokkal. Válláról egészen a földig biborköpenyszerű palást folyt le; balkezében drágakövekkel gazdagon diszitett s elefántcsonttal kirakott lantot tartja s jobb-jában elefántcsont pengetyűt, melylyel a húrokat szokta pengetni.

Phoebus-Apolló csak néma fejbólintással válaszolt Pan indítványára.

Pan csakhamar előszólítá barátját Tmolust, sipító szavával, ki le is indult az erdő magaslatairól s épen Midas mellett haladt el a nélkül, hogy ezt észre akarta volna venni.

Tmolus aggkoru volt, de erős testalkatu s méltóságos tekintetű. Arczán komolyság ült, s homlokára az idő mély redőket vésett. Ősz fürtjein tölgykoszorú zöldelt, melynek makkjai halántékjain rezgének.

Nem messze Midastól leülvén egy kősziklára, így szólt Panhoz:

— Tudom már, mi a szándékod, mert én mindent hallok, a mi az én hegyemen történik. Te szerfelett nagy művésznek tartod magadat furulyádon, s engem hívtatok fel bíról ítéletet mondani, hogy kettőtök közül melyik nagyobb művész a maga hangszerén. Valóban nem találhattatok volna nálamnál illetékesebb bírót, mert én egész éven át hallgatom az ég madarainak zenéjét hegyemen. Van tehát elég alkalmam megtanúlni a különbséget a szép és nem szép zene közt. Fogj hozzá; én hallgatlak.

Pan egy kiálló sziklára ült s keresztbe tevén lábait, szájához illesztgeté nádsípját, mosolyogva győzelme előérzetében, mire egy víg dalt kezdett fujni. Apolló ajkait harapta s boszuságában ránczba szedé homlokát, csak hogy elviselhesse a zűrhangokat. Az agg Tmolus homlokán is szaporodtak a ránczok. Csak Midast gyönyörködtették s ragadták el a durva átmenetek a magas hangokról az alsókra s viszont.

— Hála az égnek — kiálta Apolló, midőn a kellemtelen sipolás megszűnt, s közelebb mervén Tmolushoz, indulatosan megpengeté lantja hurjait, mintha haragudnék.

Midas azt hitte, hogy Apolló csupán húrjainak hangolását kísérté meg.

Ezzel még egy pár mesteri fogást ismételvén, bájos zengzetű dallamra ment át, mit oly énekkel kísért, mely a húrok bájjengzetével versenyezett. Midas az éneket nem tarthatá meg emlékezetében, csak annyit értett belőle, hogy a költészet dicséretét tartalmazta.

Elnémulván a húrok, Pan vigyorgó nevetéssel fordult Tmolushoz, mondván:

— Halljuk hát már ítéletedet, miután mindkettőnket kihallgattál.

— A te dudolásod, lármás mekegő hangjaid sértették fülemet; Apolló dala és zenéje ellenben gyönyörrel töltötte el lelkemet.

Ítéletét eként kimondván a műbíró, fölemelkedett ülőhelyéről s felsietve a hegyoromra, ott eltűnt.

Midas, kit Apolló művészete untatott, látván és hallván a történeteket, nem tartóztathatá magát többé rejtekében, előlépett s lekiáltott:

— Ez nem maradhat így; ennél igazságtalanabb ítéletet még sohasem mondtak a világon. Nekem versenytokról egészen más az ítéletem. Te ott azzal a húrhangszerrel igen unalmas egy kontár vagy. Én valóban elálmosodtam csörömpölésed és kornyikálásod mellett; ez itt ellenben sok csöví furulyájával egészen magamon kívül ragadt. Én itt hevertem elrejtőzve a bokor mögött, de alig birtam visszatartóztatni magam; annyira megszállta inaimat a tánczviszketeg a fuvola változatos hangjaira.

Pan örömében felszökelt s ujongva tapsolt.

Apolló ellenben Midashoz közeledvén szólt:

— Én füleidet eddig emberi füleknek néztem, de

látom, csalódtam. Ne hogy jövőre más valaki is csalódjék arra nézve, hogy micsoda fülek ezek, felruházom ezennel azokat a kellő alakkal. Jer, kedves barátom! —

E szavakkal megfogá kezével mindkét fülét a bámész Midasnak s gyöngéden fölfelé huzogatta, így végezvén beszédét:

— Ha majd megpillantod képedet kerted tavaiban, jusson eszedbe hivatlan biráskodásod.

E szavakkal elereszté füleit s felsietett a hegyre. Pan is eltűnt más oldalon, s így Midas magára maradt, sehogy sem értvén, hogy minő jelenet volt ez.

Csak mikor a két versenytárs eltávozott, kezde ismét magában beszélgetni:

— Mégis csak nekem van igazam; az, azzal a nádsippal mégis jobban tetszik nekem, mint az a másik: az a goromba. Még füleimet is elég szemtelen, vakmerő volt meghúzni és pedig olyformán, hogy csaknem úgy tetszik, mintha azóta hosszabbak volnának, mint azelőtt voltak.

E szavakra ösztönszerűleg füléhez kapott s megdöbbenve tapasztalta, hogy azok csakugyan iszonyu hosszúak és durva szőrrel vannak benőve. Kezdetben szeme, szája elállt, de később sirva fakadt s így jajveszékelt: Egek! hisz ezek valódi „szamárfülek.“

Jó darabig néma fájdalmába elmerülve merev mozdulatlanságban ült ott, végre felsóhajtott:

— Mit mondanak majd az emberek? Szerencsém, hogy azok a leányok, a kik a kecskelábut faggatták, nincsenek többé jelen. Mit nem miveltek volna azok velem? Mihez fogjak? Hisz e szamárfülekkel csak nem mehetek vissza fejedelmi városomba s palotámba.

Minden gyötrelme daczára égett benne a kíváncsiság, látni, mikép illik neki ezen új kellemetlen fejdísz. Körülnézett tehát valami vizet keresve, melyben képét megláthatná. Közel egy pocsolyát talált, melyben azonnal meg-

nézte. Jaj de a mit látott, az kinaít csak növelte! Fájdalommal tapasztalta, hogy fülei a számárfüleknek nemcsak nagyságával, hanem egyszersmind tökéletes alakjával és színével is bírnak, s azonkívül számárszürke szőrrel egészen be vannak növe.

Kétségbe esetten az erdő sűrűjébe rohant s elbujt, de az éhség kínjai kiűzték onnan. Megkísérté a boldogtalan, borostyán és falombokkal takarni el számárfüleit, s e végből koszorut font fejére; de a fülhegyek jó hosszúak lévén, még is kirittak a lombok közül.

Végre bibor palástjából szegett le egy darabot s ezzel kötötte be fejét, füleit jól leszorítván, hogy ne látszassanak. Ekkor utnak indult haza felé. Ha utközben emberekkel találkozott, a kik a szokatlan nagyságu fejrevalón elcsudálkoztak, azzal mentegetőzött, hogy leesett egy szikláról s fejét több helyen annyira megsértette, hogy azt ily gondosan be kellett pólálnia.

Midőn haza ért, szolgálai csodálkoztak uruk ily szokatlan fejékén. Űrügyül azt adta elő, hogy az ilyszerű fejbiztosíték a legczélszerűbb óvszer a fejfájás ellen, melyben egy idő óta sokat szenved, s hogy ez óvszert neki utazása közben egy nevezetes orvos ajánlá. „Igaz ugyan, hazudoza tovább, hogy ezen fejboríték igen alkalmatlan, mert éjjel-nappal szüntelen fejemen kell maradnia; én azonban, a mennyire lehetséges, majd kényelmesebbé fogom tenni; ily magas süvegeket fogok magamnak biborszövetből csináltatni.“

Meg is rendelt néhány ily süveget. Szolgálai alattvalói, azt híven, hogy Midas csak egészségi szempontból hordja azokat, hozzá szoktak lassanként; sőt idővel az országnagyok is csináltattak magoknak ily süvegeket, nem oly magasakat ugyan, minők a királyéi voltak, tartván attól, hogy megsértik urukat, ha akkorra süvegeket hordanak, mint ő.

Igy tudta Midas a világ elől számárfüleit sokáig elrejtteni. De örökre nem maradhattak titokban.

Volt neki egy meghitt szolgálja, ki koronkint haját szokta megnyirni. Megérkezvén a nyírás szokott ideje, a szolga megjelent.

A király másnapra rendelte, fejfájást színlelvén. Másnap a szolga ismét megjelent. A király ekkor is elutasítá őt. Többször így történt, míg haja tulságosan megnőtt, s így végre is le kellett nyíratnia. Szolgáját közel magához parancsolván, suttozá neki:

— Figyelj szavaimra, hű szolgám. Mielőtt hajam nyírásához fognál, tégy esküt, hogy senkinek a világon nem fogod elárulni, a mi különöst fejemen látni fogsz.

A szolga megesküdött, mire a király fejről levevé a köteget. A szamárfülek egész nagyságukban ott meredeztek a király fején. Most tudta meg csak a szolga, miért hordott ura ily fejborítékot s miért halogató szüntelen a hajnyírást.

Kezdetben határtalan örömet érzett a szolga azon kitüntetés felett, hogy ő lőn szerencsés királya nagy titkát birni, melybe senki a világon beavatva nem volt. A szolga azonban szerfelett csacska természetű lévén, ki nem békülhetett a gondolattal, hogy e titkot tovább nem szabad közölnie; bármi áron hajlandó lett volna az engedélyt erre kieszközölni. Ha valamely ismerőseivel találkozott, iszonyú kinjába került a hallgatás. Társalgás közben oldalszurásokat érzett; a titok egyre furdalta. Már nem is tudott semmiről beszélni ama játszi könnyűséggel, szóbősséggel mint azelőtt; a király szamárfüleinek titka, mint hatalmas felkiáltó jel, meredezett gondolatai előtt, mely ezeknek özönét visszanyomá; még éjjel is szüntelen a szamárfülek képe szövődött álmái közé. Szegénynek kedélyállapota valóban szánandó volt.

Mindenki vidor kedélyű, tréfás, mulattató embernek ismerte őt; senki fel nem foghatta tehát, honnan e rögtöni változás? Mindenki tudakozá, mi lelte? s minthogy emberünk nem talált mindenkor kielégítő mentséget, annál inkább

ostromoltak a kíváncsiak. Oh be szívesen közölte volna titkát; iszonyú teher hullott volna le szívéről, de azaz átkozott eskü nem engedte. Azt hitte, nálánál szerencsétlenebb ember nem létezik a világon.

Mit tett tehát, hogy ismerősei örökös ostromlásait kikerülje, mert már fogyni érzé magában a szilárdságot, az akaraterőt arra, hogy a titkot még sokáig magában tartsa. Kerülte a társaságokat, s a legelhagyottabb helyeket kereste fel. Egykor mély gondolkozásba merülve épen hazafelé akart menni, midőn titkának súlyát alig birta már lelkében elviselni. Soha még ennyire nem nyomá az szívét. Érezte, hogy tovább már nem viselheti azt el, de esküje tiltá azt emberrel közölni. Mit tön tehát? Alkonyatkor kimenvén a városból a mezőre, itt nem messze az uttól gödröt ásott s beledugván fejét, titkolózva e szavakat sugá: „Midas királynak szamárfüle van magas süvege alatt; hosszú, hosszú szamárfüle!“ Ezzel a gödröt a kiásott földdel ismét behányta, s mintha mázsányi súlyú teher hullott volna le szívéről, megkönnyebbülve szökdécselt hazafelé.

Nemsokára azon helyen, hol titkát a földnek elárulta, náderdő termett. A magasra felnőtt nádszálak közt a szél keresztül süvöltvén, mindannyiszor különös hang rezgét a nádas, mely suttogáshoz hasonlított, sőt később egyenkint érthetővé váltak a szavak, miket a szolga a gödörbe lesugott. Minden utas, a ki a nádas mellett elhaladt, e mondatot hallá a sűrüből kihangzani: „Midas királynak szamárfüle van magas süvege alatt; hosszú, hosszú szamárfüle!“

Csakhamar az egész világ megtudta a titkot. Minden körben a társalgás gunytárgya a király szamárfüle és magas süvege voltak. A Midassüvegek hirtelen kimentek a divatból. A király azonban még most sem tudta, hogy titka el van árulva.

Egyszer azonban víg zajjal, épen vadászatról tért haza kíséretével együtt s utja a nádas mellett vezetett el. Hirtelen

megállván, parancsolja kísérőinek, hogy szintén megálljanak s figyeljenek.

— Én valami suttogó hangokat hallok a nádszálak közt rezegni — ugymond. Szeretném tudni, ily késő este kik lappanghatnak ott?

— Uram király! jegyzék meg némelyek, — a szél lengeti a nádszálakat, s ez okozza a suttogásszerű rezgést.

— Nem, nem! viszonya a király. — Nekem úgy tetszik, mintha saját nevemet hallottam volna. Csitt! Meg kell tudnom, mi az?

A vadászcsoapat elhallgatott; mély csend lőn. A nádasból ismét érthetően kihangoztak e szavak: Midas királynak szamárfüle van magas süvege alatt; hosszú, hosszú szamárfüle! Midas király csaknem megpukkadt mérgében.

— Ki lehet az a vakmerő — kiáltá tajtékzó dühvel. Tüstént vegyék körül a nádas, s a kit benne találtak, élve vagy halva kerítsék kézre.

A számos kíséret körülvevé a nádas, vadáskéseikkel levagdalták a nádszálakat, de senki sem jött ki a nádasból s a király egy emelkedettebb helyen nézte a holdvilágnál e jelenetet.

Érezte, hogy itt magasabb hatalmakkal van dolga. A gyalázatot kénytelen volt türelemmel elviselni. Valahányszor azonban a nád ismét magasra nőtt, s ama titkos suttogás hallható volt belőle, mindannyiszor lekaszáltatta.

Azonban midőn Midas király meghalt, a nád ismét megnőtt, s valahányszor a szelek keresztül süvöltének rajta: sűrűjéből mindannyiszor kihangzott ugyan a susogás; de a szavak soha többé kivehetők nem voltak.

Perseus Andromédát megmenti

OSZK

PERSEUS.

BRITISH

OSZK

A hajdankorban két halász élt, kik egyszer a tenger-öbölbe kivetve hálójukat, várták sokáig míg megtelik hallal. Tekintetök a messze távolban kalandozván, egyiköknek figyelmét egy távol eső tárgy vonta magára s e szavakkal figyelmezteté társát reá:

— Nézd csak, mi az ott? Nem csónak-e az, mi felénk evez? Talán valamelyik társunk korábban jött ki halászni, mint mi.

A másik megjegyzé, hogy társuk nem lehet, miután a csónakok mind a parton vannak kikötve; egy sem hiányzik belőlük. Kíváncsian szegeztek rá szemöket a kijelölt pontra s növekvő kíváncsisággal nézték a közelgő tárgyat. A bámulat fogta el őket, hogy miként haladhat sajka, evező és vitorla nélkül, szélcsendben, nyugodt tengertükrön oly villámsebesen tova.

Nem sokáig kellett várakozniok. Alig három percz alatt a csodatárgy közelökbe jutott. Most látták csak, hogy ez nem sajka, nem hajóhoz hasonló jármű, hanem hanyagul összeállított egyszerű, négyszögü ládaforma szekrény. Alig evezett be az öbölbe, s megérinté a partot s ime, láng csapott fel belőle a magasba, melyből iszonyu dördülettel csapott le a mennykő, s ez növekvő dübörgéssel gurult le a közel hegylánczon s lassu morgással tovább haladván, végkép elenyészett.

A két halász első rémültében e borzalmas jelenetre arczra borult a part homokjába. De megszünvén a menny-

dörgés, ismét fölemelkedtek, s ime új csodajelenet tárult föl előttük!

A szekrény tetejét lepattanva, oldaldeszkaít két részre válva látták. Az omladékon leirhatatlan szépségű, bájos fejedelmi hölgyalak állt; gyönyörű gyermekkel karján.

A fejedelmi hölgyalak kilépven a partra, zengzetes hangon szóla:

— Mondjátok meg, férfiak! micsoda földön vagyok jelenleg, és ki uralkodik e tájon?

— Hogyan asszonyom, nem tudod? felelék a megszólítottak — hogy az apuliai parton állunk, s hogy Pilumnusnak vagyunk alattvalói?

— Én idegen vagyok — viszonzá a nő elfojtott sóhajjal. E tengerpartra oltalomért, segélyért, vendégszeretetért jöttem könyörögni. Reménylitek-e, hogy Pilumnus nem fogja mindezt megtagadni tőlem?

— E tekintetben semmi kétséged sem lehet, asszonyom — mond a két halász. Pilumnus nagylelkű, vendégszerető mindenki iránt, annyival inkább az lesz irántad, a ki, mint látszik, nem emberi lény, hanem valami nemtő vagy s az emberi alakot csak most ölted magadra. Már ide érkezésed e rozzant, törékeny szekrényben minden evező, vitorla nélkül, az ebből fellobbant villám, mennydörgés, mindez oda mutat, hogy nem emberi hatalom intézte ezt.

— Sejtelmetek nem csal — szólt a nő. Én magam csak halandó embernek vágyok ugyan leánya, nevem: Danaë; atyám Arisios, Argos királya. Atyám, megszábadulni óhajtván tőlem, beszegeztetett engem csecsemő fiammal e törékeny szekrénybe s a tengerbe dobott. Ennek az volt oka, hogy jósai egykori csodás álmát odamagyarázták neki, hogy e csecsemő, az ő egyetlen unokája, őt valaha országától s életétől fogja megfosztani. De a nemtők leg-hatalmasbika, kit mi hazánkban Zeusnak hívunk s Isten

gyanánt tisztelünk, oltalma alá vett engemet kis fiammal együtt. Bizonyosan ő volt az, a ki megmentett bennünket azon veszélytől, melyet különben lehetetlen lett volna elkerülnünk, s a széles Oceánon keresztül teljes épségben szerencsésen e parthoz vezérlett. A villám és mennydörgés eléggé tanusítják ezt.

A két halász mély tisztelettel vezeté az idegen kiráyleányt királyuk lakába.

Pilumnus vendégszeretettel fogadta őt, s miután a kiráyleány elmondá neki, hogy a hatalmas Zeusnak oltalma alatt érkezett e hon partjaira, így szólt hozzá:

A vendégszeretet szent kötelesség nálunk. Legutolsó alattvalóm sem szegi meg e kötelességet. Annál inkább tartozom teljesíteni azt én, mint király. Különben is te kiráyleány vagy, kit atyád ártatlanul dobott oda a tenger hullámainak áldozatául, melyekben bizonyára sirodat leled, ha a sors úgy akarta volna. Minthogy pedig tégedet oly hatalmas nemtő vezetett országom partjaira: ebben én a végzetnek világos intését látom. Két éve már, hogy a halál elrablá nőmet. Azóta bús magányban töltöm napjaimat, mert gyermekem nincs. Országom nagyjai ismételve föl-kértek, hogy válaszsza magamnak hitestársat, s én már komolyan kezdék e tárgy fölött gondolkozni. Oly nőt szeretnék oldalam mellett, a ki a nap fáradalmai után nyugalom perczeit kellemes, előzékeny, nyájas társalgásával füszeréznél s oly figyermekkel ajándékozna meg, ki agg napjaim támasza, öröme, büszkesége lenne. De az ismerős fejedelmek leányai közt egyet sem találtam, a kit nőmül választhattam volna. Én, mint mondám, csodás megjelenésben a végzet ujját látom; azért felelj őszintén: nem akarnál-e nőm lenni s egyuttal ez ország királynéja?

— Nemeslelkű király! — felele Danaë — nekem is úgy tetszik, hogy nem a véletlen, hanem magasabb hatalmak intézték úgy a dolgot, hogy én ne leljem siromat a

tenger hullámaiban, a miként atyám óhajtá, hanem országba meneküljek. Én minden habozás nélkül alávetem magamat a végzetnek; nőd kívánok lenni, csak azt ígérd meg nekem, hogy atyátlan, hontalan fiamnak valódi atyja leszesz és őt, mint ilyen, becsületes emberré fogod nevelni.

A király örömmel tőn erre ígéretet.

— Hisz — ugymond — már régóta vágyam volt az, hogy fiam legyen, kit trónom örökösévé, méltó utódommá nevelhetnék. Most már ez óhajtasom is teljesült. Én fiadnak valódi atyja leendek.

Menyegzőjük ünnepélye a következő napra tüzetett ki. A város népességét s a környék lakosságát mind meghívták a fejedelmi lakomára s a palota udvarterén, valamint a királyi kertekben különböző csoportozatokra oszolva fényesen megvendégelték. A feltálalt étek közt olyan tésztaneműek is voltak, melyek a vendégeknek szerfelett izlettek, de merőben ismeretlenek voltak. Pilumnus volt ugyanis a lisztörlésnek és mindennemű tésztás ételnek feltalálója.

A két halász, ki Danaët a királyhoz vezette, egy asztalnál ült a királyi párral. Ily elismerést tanúsított irántuk Pilumnus.

Több év pergett le az idő sebes kerekén a menyegző után, és sem Pilumnusnak, sem Danaënak nem volt oka megbánni, oly hirtelen kötött házassági szövetségüket. Az ég egy figyermekkel is megáldotta őket, kinek Daunus nevet adtak. Danaë korábbi fia, Perseus, eközben testileg, lelkiileg erőteljesen fejlődött. A királyi pár igen elégtelen s boldogul élt.

Midőn Perseus életének nyolczadik évét elérte, történt, hogy Polydektes, Seriphos királya, látogatni jött Pilumnust, mivel sok év óta baráti viszonyban állt. A magas vendégnek igen megtetszett a kis Perseus vidor nyílt arcza, bátor tekin-

tete, előzékeny magaviselete s a leplezetlen őszinteség, mely okos szemeiből kisugárzott.

Egy este a királyi pár és Polydektes bizalmasan beszélgetvén együtt, ez utóbbi így szólt barátjához:

— Ti szép, áldott földön laktok; jámbor, boldog nép fölött uralkodtok, melyre te, Pilumnus barátom, a tisztórlés feltalálása által még nagyobb áldást hoztál. De főleg azért vagytok irigylendők, mert derék gyermekekkel áldott meg az ég, kikre majd mindeneteket hagyhatjátok; ha ki lesztek majd szólítva az élők sorából, nyugalommal s azon boldogító tudattal távozhattok a földről, hogy takarékoságtok s munkátok gyümölcseit saját gyermekeitek fogják élvezni, s hogy ők majd befejezik azt, mit ti oly dicsően megkezdettetek. Mily egészen más az én helyzetem! Most, agg napjaimban egyedül állok a világon; nem tudom, kiért halok meg. Ha örök álomra hunyom szemeimet, idegen kéz ragadja magához birtokomat s elrontja, a mit én építettem, ha tán nem is gonosz szándékból, hanem, mert épületemnek becsét, annak befejezetlen állapotában nem fogja elismerni.

Rövid szünet után Pilumnushoz fordulva, kérdé:

— Mi szándékod van a kis Perseussal? Nemde, országodat két fiad, Daunus és Perseus közt fogod felosztani?

— Nekem oly távol jövőre nézve még semmi tervem nincs — felele Pilumnus s nejehez fordult e szavakkal: — Mit szólna te, barátunk kérdéséhez?

A királyné rövid gondolkozás után felele:

— Perseus csupán az én fiam; neki semmi joga nincs ez országra, mely őt csupán vendégül fogadta be; egyéb-iránt az ő jövőjén legkevésbé sem aggódok, mert már bölcsőjénél esküvel ígérte egy hatalmas nemtő, hogy őt oltalma alá veendi s életpályáján vezérelni fogja. Azonkívül a gyermek már most, zsenge korában is rendkívüli bátor-

ságot, erőt tanusít. Bennem azon meggyőződés él, hogy ő, tettei által egykor magának dicsőséget s a világ bámulatát fogja kivívni, sőt az utókor hőseinek is utólérhetetlen példányképül fog szolgálni.

Polydektes igenlőleg bólintott fejével.

— Osztom meggyőződésedet — ugymond. De bizd őt reám. Én fiam gyanánt fogom őt nevelni s ha majd ifjává serdül, hadd menjen a nagy világba, hol alkalma lesz megmutatni, hogy derék ember. Azonban hadd legyen meg neki azon öröme, vigasza: hogy veszélyben és nyomorban, győzelemben és szerencsében egyaránt nálam van ő otthon, s hogy trónom örököse leend.

E nyilatkozatra Pilumnus és Danaë komolyabb gondolkodásba merültek. Ez utóbbi rövid szünet után főlegyenesedvén így szólt Polydekteshez:

— Nemeslelkű barátja férjemnek! Habár csak rövid idő óta ismerlek, mégis határtalan bizalommal viseltetem irántad. Én kész vagyok neked Perseusomat átadni. Vidd magaddal s neveld mint saját fiadat. Igyekezz, hogy hasonló legyen hozzád.

Perseus szeme örömtől sugárzott, hallván az ujságot, hogy a messze tengerre megy, mivel már zsenge korában messze országokba vonzá vágya, és eszét már is nagy dolgokon törte.

Polydektes hálaérzettel nyujtá oda jobbját a derék anyának, mondván:

— Ő ezentul az én fiam!

Noha a fiu gyöngéden szerette édes anyját; Pilumnust pedig legjobb barátja, nevelőatyja gyanánt tisztelé: még se érzett fájdalmat, midőn elvált tőlük. Szívből megölelte mind a kettőt; érzékenyen fogadta az anyai áldást és nevelő atyja kezét tartva, örömében szökdécselve ment a parton a hajóhoz, mely őt az óhajtott távol világba volt szállítandó, azon tájra, hol reggelenként az arany s biborfényű kapukból

oly gyakran látta kifeselni a napot, oda amaz idegen ország felé, melynek képe gyakran oly tűnékeny változatokban lebegett lelke előtt.

Nem sokára Seriphos szigetére értek, szerencsésen, minden baj nélkül. Polydektes itt semmit sem mulasztott el, mi fogadott fiát a testi gyakorlatokban ügyessé s általában arra képessé teheti, hogy valaha hősként léphessen föl. Ő maga képezte a fogékony gyermek magas szárnyalásu szellemét, elmesélvén neki a hősregéket saját népe és más nemzetek hajdankorából.

A vidor gyermek gyakran remegett lelkesültségében; annyira meghatották a hősregék. De legélénkebb benyomást tőn fölhevült kedélyére a hős Herkulesről szóló rege, midőn hallá, hogy ez egy hatalmas istennőtől üldöztetvén, tizenkét nehéz munkát volt kénytelen végezni, melyeknek mindegyike nehezebb volt, semhogy akármely más halandó azt véghez vihette volna, s Hercules mégis lelki s testi erejével minden akadályon győzedelmeskedett s a tizenkét munkát, mind megannyi hőstettet végrehajtotta s ezért jutalmul a nemtők közé fölvétetett. Midőn Perseus ezt hallá, elkeseredve kiálta fel: Oh már minden nagy, minden hőstett végre van hajtva; az én számomra semmi sem maradt.

Ilyen alkalommal mindig vigasztalá őt Polydektes s így biztatá:

— Ne busulj fiam; a világon annyi még a rossz, a baj, annyi a nehézség, miket leküzdeni, elhárítani szükséges, hogy az őskor hősei korántsem végeztek el mindent; neked is jut elég a nagy munkából, sőt még számosak utánad is. Van itt elég tenni való, mi által dicsőséget és halhatatlan nevet vívhatsz ki magadnak, mint ezt Herkules hajdan tévé.

Igy nőtt Perseus mindennemű testi gyakorlatok s nevelőatyja bölcs oktatásai alatt lélekben s testben egyaránt

erős ifjává, kihez hasonló egyik kortársa sem volt, mivel ezeket valamennyi erényben, ügyességben messze túlhaladta.

Ereje s ügyessége tudatával fölébredt benne egyszerűsmind a tettvágy. Polydektes nem akarta ezt elfojtani benne, a miért is felszólítá Perseust, hogy készüljön hosszú vándor útra.

— Mindazonáltal minden terv nélkül — ugymond, — utnak indulni, nem lesz tanácsos. Helyre üti ugyan gyakran a vak eset, mit az ember eltévesztett, vagy megtenni elmulasztott, de erre sohasem szabad számítani. Bizonyos célát tűzzön ki az ember magának, melyet elérni akar s összes tehetségét, figyelmét e célra irányozza. Nagy tettek csak így szülehetnek.

Perseus köszönettel fogadta a tanácsot. Sokáig értekezék nevelő atyjával: hogy micsoda kalandra menjen? Sokféle terv szőnyegre került, de mindegyiket elvetették. A nagyra törekvő ifju hős mindegyiket, mint jelentéktelent, könnyen kivihetőt, kicsinyelve, erőt érezvén magában, sokkal nehezebb feladatok megoldására is.

Végre így szólt Polydektes:

— Én tudnék ugyan még egy kalandot számodra, mely a hőst megilleti s nevedet megörökíthetné, ha férfias kitartással bevégeznéd: de a mint a többi könnyűnek látszott, ezt kissé nehéz feladatnak fogod találni.

— Elöttem semmi sem nehéz; fiatal akaraterő elszánt-sággal párosulva mindent kivihet — vága közbe Perseus. Közöld velem, édes atyám, a feladatot s add meg a szükséges utasításokat: a többi az én gondom. Majd elvégzem én.

— Az épen az első nehézség — felele Polydektes — hogy magam sem tudok utasításokat adni, magam sem tudom, minő irányban vedd utadat. Hallottál-e már valamit az ugynevezett Gorgonokról?

— Nem, édes atyám — felele Perseus.

— Figyelj hát szavaimra — folytatá Polydektes. A messze távolban, nyugaton, ott, hol a föld felett örökké sötét éj borong, három szörny létezik, kik minden hozzájuk közeledő embernek halálát okozzák. E szörnyek Phorkus leányai, ki a monda szerint Poseidonnak, a tenger hatalmas nemtőjének fia. Ezek a hirhedt Gorgonok. Neveik: Stenio, Euryale és Medusa. Egész testök pikkelyekkel van borítva, arany szárnyaik vannak, s kezeik éles körmökkel vannak felfegyverezve: Köztük csupán Medusa, a legfiatalabb, sebesíthető és halandó. De a kinek sikerülend ennek borzasztó fejét levágni, az egyszersmind a másik két szörnytől is megmentendi a földet. Mert nővéreit is azonnal a halálfagy dermeszti meg, mihelyt a lefejezettnek hullája kihül. A hős pedig a levágott fejben oly bűvszert szerzend magának, melylyel minden ellenét legyőzheti, mert akárkinek tartsa is elébe e fejet, azonnal kővé merevül az, mihelyt a szörnyfejet megpillantja.

E szók hallatára Perseus örömmujongással mondá:

— Ez már nekem való munka, atyám!

Hadd induljak, hogy minél előbb elhozhassam Medusa fejét.

Polydektes ellenben atyailag inté:

— Fontold meg jól fiam, mily nagy veszélynek nézesz elébe s minő akadályokkal, nehézségekkel kell megküzdened. Ha el is vezet majd a sors a tengerpartra, hol a három szörny tartózkodik, még sem tekinthetsz egyszerre bátran szemökbe, mert tekintetök téged is azonnal sziklává bűvöl. Már pedig, hogy vágod le fejét, ha reá nem tekinthetsz?

Perseus gondolá magában: jó, hogy a cél ki van tűzve; hogy mikép éri azt el, azon még most nem akarja törni a fejét.

— Majd ott a hely színén — úgy mond — a veszély perczében majd szolgálat nekem eszközt jó szerencsém a cél elérésére s a felmerülő akadályok legyőzésére; az

ugynevezett jó nemtők mindig segédkezet nyújtanak annak, a kinek szándéka tiszta, komoly és célja: az igazság, az emberiség boldogítása.

Polydektes nem akarta fiában az önbizalmat gyöngíteni. Felszereltetett számára egy hajót, s azt fegyverekkel s élelemmel látta el.

Perseus csekélyszámu, de válogatott kíséretével hajóra szállt s a sziget partjáról kivezett a végtelen tengerre, irányát nyugat felé vevén.

Az első napokban szerencsésen haladtak. A kormányos jól érté dolgát; a hajót nappal a nap járása, éjjel a csillagok állása szerint igazgatta; az evezők gyorsan működtek, s a hajó orra vigan hasítá a hullámokat. Perseus utitársai örültek, hogy szigethonuk tengerpartja tőlük mindig nagyobb távolban marad s mindinkább elvész az alkony homályában. Perseus gondolatai az idegen távolban kalandoztak, s nyugtalan tettszomja e gyors haladást is csak csigamászásnak tartá.

A kormányos csakhamar tengerpartot pillantott meg a távolban, és hozzá lépven Perseushoz, kérdé: Oda irányozza-e a hajót vagy másfelé?

— Köss ki mindenesetre ott a parton — parancsolá elszántan Perseus. Legalább megkérdjük a tartomány nevét s tudakozódhatunk, hogy melyik irányban hajózzuk azt körül, utunkat nyugat felé folytatandók.

Parancsa teljesült; csakhamar kiszálltak a termékeny szép föld zöldelő tengerpartjára, melyen azonban, legalább e ponton, nyoma sem látszott annak, hogy emberek lakják. Egyébiránt füge, szőlő s mindenféle nemes gyümölcs bővében volt rajta.

Perseus társaitól elválva, a tartomány belseje felé vevé útját. Egyszer csak egészen váratlanul gyönyörű kertben volt, melyben a fák szép rendezett sorokban álltak

egymás mellett s az egész kertet beárnyalák. Végigjárván a lugasokat, gondosabban megnézte a fákat. Keskeny, sötétzöld leveleik nem igen vidám tekintetet kölcsönzének nekik. A dús fürtökben lenyuló hosszukás, gömbölyű gyümölcsökből lándzsájával egyet leütött s megízlelt; de oly undorító, fanyar íze volt, hogy bosszusan hajította el.

— Ki lehet az a bolond — ugymond, a ki ily fákat nevel, melyek oly szomoru, visszataszító külsővel bírnak, gyümölcsük pedig merőben élvezhetetlen.

Alig mondá ki e szókat, a hosszú fasor másik végén egy magas nőalak közeledett feléje. Nemes, szép arcza, melyen szigor és komolyság ült, kimért, méltóságos járása mély tiszteletre gerjeszték Perseust. Fején fényes aranysisak ragyogott, melyen egy bagoly ült, s tömött sörényforgó rengett. Jobbjában lándzsát tartá, baljában fényes vértet. Felsőtestét csipőjéig csillogó arany pánczél szorítá, csipőjétől pedig egész a földig tengerzöld bő nőruha omlott alá.

Perseus tisztelettel s bámulattal tekintett a közelében megálló nőre, ki így szólt hozzá:

— Mit keressz te itt az én kertemben, Perseus?

— Honnan tudod nevemet? kérdé az ifju. Hisz én merőben idegen vagyok ez országban. Te nem vagy emberi lény, hanem valami nemtő.

— Én Athéne vagyok — felele a nő — Zeusnak, a nemtők királyának leánya. Én már akkor is ismertelek, midőn atyám téged anyáddal, Danaëval együtt az Océánon keresztül egy törékeny szekrényben Apuliába vezérlett. Azt is tudom, hogy jelenleg minő járatban vagy; tudom, hogy Medusa fejét óhajtod birni. Ez segélyem nélkül igen nehezen, vagy éppen nem fog neked sikerülni. De én segédkezet nyujtok neked. Tudd meg, hogy én voltam az, a ki a három Gorgont szörnyeteggé varázsoltam, mert szépségükkel dölyfösen kérkedének, s azonfelül Medusa addig csábította nagybátyámat, hogy az én személyemet is meggyalázta.

Miután azonban e szörnyek, jelen torzalakjukban folyvást sok szerencsétlenséget okoznak az embereknek: Zeus elhatározta, hogy kiirtja őket e világból. De a sors meg nem változtatható könyvében egyszersmind az áll: hogy egyik nemtő sem ölheti meg őket; ezt halandónak kell véghez vinnie. Te látszol e nagy tetre a sorstól választva lenni s ezért vezetett végzeted tégedet ide elém. Számolj segítségemre. Én kész vagyok célod elérésére veled szövetekezni.

Perseus leirhatlan örömet érzett e biztatás fölött, s társaihoz akart sietni, hogy ezt közölje velük, de Athene megállítá:

— Mire valók volnának itt a társak? — monda. Egyetlenegy férfi végezheti csak el e kalandot. Te itt hagyod embereidet s engem követni fogsz. Különben is az ut e törékeny hajócskán bizonytalan is, lassu is.

— Mi uton érhetnök el gyorsabban célunkat, mint vizen? Kérdé kétkedve Perseus.

Athene figyelmezteté, hogy egészen az ő vezetésére bizza magát; mire ötször paizsára ütött lándzsájával. Egy pillanat múlva egy meztelen ifju állt előtte, kit Perseus sehonnan sem látott előjönni. Csupán egy égbék köpeny csüngött le válláról, mely félcsipőjén előrecsatolva, fedte alakját. Fején hetykén pörge sipkát viselt, rajta két szárnynyal. Sarkán szintén egy-egy szárny látszék. Egyik kezében két kis kigyó által övedzett hirnöki vesszőt tartott.

— Mit parancsol Athene hű szolgájának? kérdé az ifju nyájas bókkal, melyből a szolgálatkészség mellett az önérzett is kiritt, „Hermes,“ folytatá, a nemtők futárja, készen áll parancsodra.

— Szállítsd ezen ifjut — parancsolá Athene — ama tengerpartra, hol a három Gorgon tartózkodik, kiket máskép Grájáknak hívnak.

— Hah! azokhoz az undok leányokhoz? enyelge

Hermes. Ez a deli termetű fiatal ember tán beleszeretett valamelyikébe s most el akarja venni?

— Hagyj föl izetlen tréfáiddal — feddé Athene komoly hangon. Perseus elég bátorságot érez magában megkísérteni Medusa fejének levágását. Ezt pedig halandó nem teheti, ha csak előbb a szárnyas talpak, az összehuzódó s szétáguló zsacsók és a láthatatlanná tevő paizs birtokában nincsen, miket a Nymphák őriznek. Hol lakoznak pedig ezek, senki sem kutathatja ki, még magok a nemtők sem. Csak az Őszök tudják a hozzájuk vezető utat. Ezen őszök — folytatá Perseushoz fordulva, három nővér, kik kora gyermekeségök óta ősz állapotban vannak. Mind a háromnak csak egy közös szemök van és egy foguk, miket kivehetnek s egymásnak kölcsönözhetnek. Jó szántukból nem fogják neked megmondani, hogy hugaik: a nymphák hol tanyáznak; de erre ráerőszakolhatod őket, ha elég ügyes leszel, szemöket s fogukat birtokodba keríteni. Ezeknek árán aztán majd felfedezik neked a nymphák tartózkodáshelyét. Légy bátor és ravasz. Éljd boldogul! Ha majd valaha veszélyben forogsz, segítségemre leszek, ha a sors megengedi.

E szavak után Athéne eltűnt; Perseus ámulva tekintett azon helyre, hol csak egy percz előtt is állt.

Hermes csakhamar fölriasztá merengéséből.

— Jer — ugymond. Nekem nincs veszteni való időm; személyemmel más nemtők is rendelkeznek. Öleld át derekam, a mint én átölellek egyik karommal. Ha az őszökhöz óhajtasz jutni, sokkal hamarább ott leszünk, mint gyaníthatnád.

Erre baljával átkarolván Perseust, erősen magához szorítá őt; Perseus szintén jobbkarjával átkulcsolta derekát a csipőnél. Hermes megforgatta a levegőben hirnökveszejét, megrázta talpa szárnyát, s azonnal a sipka szárnya is működni kezdett. Perseus eközben az őszökről gondolkozott.

Hermes hirtelen magasra emelkedvén, messze-messze repült terhével.

Perseus mit sem látott, mit sem hallott, oly villámsebes volt a repülés, csak a levegő suttogása csapott olykor füleibe, a mint azt hasították, s csak a levegő lengését érezte, mit rohamuk okozott. Nemsokára egyszerre ismét a földön volt. Magához térvén ámulásából, egyedül látta magát. Hermes eltűnt.

Az új tartomány egészen ismeretlen volt előtte; sohasem látott növények terültek el körötte; a mezőket ritka, idegen, jobbára kicsi, szintelen virágok tarkították, számos szikladarab hevert mindenütt szétszórta. Felettök moh terült el, miből egész sokasága a sápadt, sűrkebarna gombáknak emelte ki fejét. Magas fákat sehol sem látott, hanem csak törpe, elsatnyult fenyőféle bokrot és tövises növényt.

— Nehány percz mulva fölrezzent merengéséből.

— Nem azért jöttem én ide, hogy e tartományt tanulmányozzam. Nekem az ősz nőket kell fölkeresnem, hogy megmutassák nekem a nymphákhoz vezető utat.

Körültekintett, ha vajjon nem akad-e rá szeme valahol az őszök tanyájára, de mitsem látott. Épen indulni akart helyéről tovább, midőn nem messze tőle egy szikla mögül csodás idétlen hangok hatottak füleibe. A hangok nyomán pár lépést tőn előre s megpillantá a keresetteket. Hárman voltak; egyik oly rút, oly vén, mint a másik; hosszú, összefont ősz haj folyá körül vállait s elfedé ránczos aszott képök kiálló csontjait. Arczuk földszinű hártyaféle bőrrrel bevonva volt. Csipás szemök, öblös szemgödreik, behorpadt vézna arczuk, fogatlan, szüntelen tajtékzó szájuk, reszkető pityedt ajkaik még jelentékenyen növelék rutságukat. Ezenkívül egyiknek undok feje a jobb, a másiknak a bal oldalán lógott; a harmadiknak elől a nyakán fityegett;

nyakuk szintén fonnyadt s tele volt barázdálva mély ránczokkal.

Midőn Perseus hozzájok ért, épen egymással pörlekedtek. A fog és szem a középsőnél volt, ki egy gombát rágott, vagyis inkább mállasztá szét a fog segítségével, míg a közös szemmel egy másik gombára pislogott, melyet az alatt a másik kezében tartá.

A más kettő is tartott hasonló gombokat kezeiben s óhajtotta szintén látni s izlelni az edelt; a középső azonban ingerkedett velők, sem a szemet, sem a fogat nem akarván átengedni nekik; állítván, hogy neki is sok ideig kellett várakoznia érettök, míg megkapta, hadd használja most ő is annyi ideig. Már most meg a másik kettő kezdett egymással czivódni a fölött, hogy melyiké legyen az elsőség a fog és szem használatában, ha nővérök azokat átengedi.

A vita nagy hévvel folyt. Nem lévén foguk, csak dadogtak vagy sipogtak, mi annyira idétlenné tette különben is rekedt beszédöket, hogy Perseus alig vehette ki ennek értelmét.

A középső észrevevén őt, így figyelmezteté nővéreit:

— Hallgassatok! Idegen érkezett, ki minden szót hall. Fogjátok be szátokat, nehogy megtudja, mily falánkok és önzők vagytok.

— Te vagy az önző! te vagy falánk, nagybélű! rivalt rá a másik kettő egyszerre. Juttasd már nekünk is valahára a fogat, hisz egész nap magadnál tartogattad. Add egyelőre legalább a szemet át, hogy megláthassuk, mi az ennivalónk?

— Én vagyok köztetek az öregebbik — felelele a középső; ti neveletlen, oktalan gyermekek vagytok, irigy testvérek, kiket még fegyelmezni kellene. Csak azért sem adom még át a szemet és fogat, mert ily gyalázatosan viselitek magatokat. Nemde, te idegen, nekem van igazam? — szólt Perseushoz intézve utóbbi szavait.

— Idegen! kiálta fel egyszerre a másik kettő. Idegen

van itt? Jól van. Hadd legyen ő köztünk a biró. Szólj, melyikünk használja először a fogat és szemet?

— Igen, te ítélj fölöttünk — közbevágá a középső. Nemde, én tartsam meg tovább is magamnál; ezek várjanak, ugy is fiatalabbak.

Egyik sem akarta a másiknak engedni az utolsó szót, miből oly veszekedés fejlődött, hogy Perseus szóhoz sem juthatott; végre azonban kifáradtak s abban egyeztek meg, hogy bármit ítéljen az idegen, ahoz alkalmazkodnak.

Perseus tehát így tartott ítéletet.

— Véleményem szerint, az öregebbik elég ideig használta már a szemet és fogat; most már engedje át először is a szemet a másodiknak; a fogat pedig tartsa magánál, míg emez ennivalóját megnézte: ezután a szem a harmadik nővérrre kerülend, a fog pedig a másodikra.

Az ítélettel mindhárman meg voltak elégedve, maga a legöregebbik is, miután a fogat egy darabig még használhatta. A szemét kivette ujjával öblös odujából s odanyujtotta a másodiknak, míg a foggal a gombát szaggatá s darabolá.

A mint azonban a szemet hugának át akarta nyújtani Perseus botocskájával kezére ütött, mire az ijedtében a szemet leejté. Perseus hirtelen fölemelte a földről és elrejté.

— Add már ide azt a szemet — kiálta a második.

Meddig akarod még használni? Az ítéletnek engedelmeskedned kell.

— Hisz ép most ütötted ki kezemből, viszonzá amaz. Keresd, hová esett?

Ismét uj pörlekedés keletkezett, minek Perseus vetett véget.

— Nem hever a földön, talán odagurult a fű közé — monda. Legyetek türelemmel, míg előkeresem. Azonban méltányos dolog, hogy addig is a második a fogat kapja meg.

— Igen, ez méltányos dolog — kiálta egyszerre a más két nővér. Add át, add át!

— Itt van, vegyétek — felele boszusan a legöregebb s piszkos körmeivel szájába nyulván, kirántá a fogat az álkapczából. De a mint hugainak odanyujtá, Perseus hirtelen kirántá kezéből.

— No add már át! mit késedelmezel? — rivalt rá a másik kettő, s ismét uj czivódás kezdődött.

— Mit czivódtok egymással, ti balga nők — szólt nyers hangon Perseus. Mind a fog, mind a szem nálam van; de addig nem kapjátok vissza, míg meg nem ígértek, hogy megmutatjátok nekem az utat, mely nővéreitekhez, a nymphákhoz vezet.

Az ősz nők rettentően felbőszültek e kívánatra és a cselre, mely által az idegen a szemet és fogat birtokába keríté. Megeredt nyelvök, s tajtékzó dühvel pirongatták, becsmérelték az idegent. Miután azonban Perseus Zeusra, a nemtők királyára megesküdt, hogy addig semmi feltétel alatt át nem adja a fogat és szemet, míg őt a nymphákhoz el nem vezetik, s meg nem mondják, hogy mi módon birhatja ő a nymphákat a három eszköz átadására; egyszerre meghunyászkodott mind a három és szelid, nyájas szavakkal könyörögtek neki. Perseus nem tágított. Ha vissza akarják kapni a szemet és fogat, teljesítsék kívánságát.

A három öreg ravaszsághoz folyamodott:

Szem nélkül — úgy mondának — nem láthatnák az utat, s a módot sem tudják, melylyel a három eszközt el lehetne a nympháktól csalni. De Perseus átlátván a cselet, szólt.

— Esküdjetek meg Zeusra a nemtők királyára, hogy e szem nélkül nem tudnátok az utat, és hogy való igaz, a mit most mondtatok. Ha megesküsztek, hinni fogok szavaitoknak.

Mind a hárman elnémultak; eszköz ágában sem volt megesküdni, hanem rögtön utnak indultak, és menet így szólt az egyik:

— A szőkehajunak fejét balkézszel simogasd s haja szép színét, hosszúságát, finomságát dicsérjed, ha tőle a szárnyas talpakat el akarod csinálni.

— Igen — folytatá a másik — a kék szeműt és fekete hajut jobb kezoddal balarczán simogasd, ezt gyöngéd arczcsapással illesd s egyuttal szépségét dicsérd, hogy a zacskót tőle kinyerjed.

— Hát még a barnával hogy kell bánnod? vága közbe a harmadik. Csókold meg homlokán, ha a sisakot birni óhajtod.

Nemsokára mocsáros helyekre értek, hol a káka és nád, mint valami erdei fák, rendkívüli magasságra és vastagságra nőttek. Ezt keskeny, süppedékes ösvényen végig lábolván, gyönyörű vidékre értek. Ennek tulsó oldalán nádkunyhó állt a mögötte emelkedő dombnak támaszkodva. Három pálmafa terjeszté fölötte ernyő gyanánt óriási leveleit; a kunyhót nagyvirágu fáklyabogács kigyózá körül; ez előtt ült három egyszerű kőpadon a három nympha.

Ime, ott a kunyhó — szóltak Perseushoz vezetői. Add hát már át a szemet és fogat! Perseus teljesítvén kérésöket, mindhárman vígan ballagtak vissza.

A nymphek megpillantván a közelgő idegent, felgyenesedtek ülőhelyökről s nyájasan eléje mentek. Az egyiknek selyemlágy világos szőke haja volt, mely válláról a földig omlott alá; a másiknak éjfelete fürtjei rövid fodrozatokba voltak rendezve; mikkel meglepő ellentétet képezett márványfehér homloka; arczán gyöngye pirosság huzódott végig; fekete szemöldökének szabályos ivezete alatt egy pár azurkék szemcsillag ragyogott. A harmadik csintalanul kacshintott barna szemeivel, barna dus hajzata csinos rendetlenségben folyá körül vállait. Mindhárman szépek, fiatalok voltak, meglepő ellentétei imént távozott rut nővéreiknek.

— Idegen közelg — kiáltának föl egyszerre. Ki vagy? Honnan jössz? Mi hoz téged ide ez elhagyott magányba? Mit keressz nálunk? Jer közelebb. Szólj!

E kérdésekkel ostromlák egyszerre mindhárman.

Perseus megemlékezvén az őszök utasításaira, tanácsosnak tartá, egyiket a másik előtt nem dicsérni, mert ez egyiknek vagy másiknak hiuságát könnyen sérthetné. Ez okból mindegyikkel külön négy szem közt akart beszélni, a miért is enni s inni kért, azt hozván fel ürügyül, hogy a hosszú ut fáradalmai, nélkülözései egészen kimerítették erejét.

A barna és fekete azonnal a kunyhóba szaladt a kívánt ételért s italért. A szőke ott maradt Perseus mellett.

— Kérdéd — szólt ehez Perseus, hogy mit keresek itt. Irántad különös bizalommal viseltetem s azért neked megmondom. Fivéremet még zsenge korában, midőn vele a mezőn játszottam, egy óriási madár mellőlem hirtelen elragadta. Atyám azóta folyvást bánkodik érte; bánata nem sokára sirba viszi. Atyámnak az a hite, hogy fiát nem valódi madár ragadta el, hanem valami varázsló, ki őt a föld valamely zugában elrejtve tartja. Engemet küldött ki, hogy bárhol is keressem fel őt. Bekalandoztam már az ismert földnek felét, de nyomára sehol sem akadtam. A hosszú, fáradalmas ut egészen kimeríté már erőmet. Értesültem, hogy ti hárman egy pár szárnyas talppal birtok, melyeken a legnagyobb utat is fáradság nélkül meg lehet tenni, sőt folytatni lehet azt a levegőben is. Azért jöttem tehát hozzátok, hogy azt tőletek kiesdekeljem. Nemde te, részedről, átengeded azokat nekem? E közben gyöngéden simogatá baljával a nympa fejét, egészen le csipőjéig, a szerelem epedő hangján gyakran ismételvén e szavakat: ah mily gyönyörű szép szőke, hosszú, selyemlágy a te hajad!

— Te igen finom modoru, nyájas ifju vagy — felele a nympa, boldog önfeledésbe ringatva magát. — Igen,

neked szívesen átadom a szárnyas talpakat, sőt jó, ha birtokodba kerülnek azok. Magukban reánk úgy sem hozhatnak veszélyt; ha nélkülözni volnánk azonban kénytelenek a más két eszközt is, melyek nővéreim őrizete alatt állnak: könnyen nagy szomorúság érhetne bennünket. Testvéreimmal azonban nem szabad közölnöd, hogy átadtam neked a talpakat. Várj, mindjárt kihozom és eldugom oda ama fehérvirágu bokor alá. Onnan, ha távozol, észrevétlenül kiveheted.

A szőke távozván, a fekete fodroshaju nővér jött elő.

— Frissítő italt hozok neked, jó idegen — szólt, arany billikomot nyújtván Perseusnak.

— Lekötelezel jóságod által — felelt Perseus, s aztán folytatá: Veled közlöm idejövetelem célját. Én roppant kincshalmazt fedeztem föl messze innen a földbe elásva. Oly bő zacskóra volna szükségem, melybe az mind beférhetne. Mindenki tudja hazámban, hogy e kincs fölfedezésére indultam utnak; ha tehát nagy zsákokkal megrakottan térnék vissza, könnyen megtörténhetnék, hogy megölnek s kirabolnak. Értesültem, hogy ti hárman egy zacskóval birtok, mely óriási nagyra tágul s ismét összehuzódik, mintha csak üres volna.

— Igen, — vágott szavába a nympa; — e zacskót én magam birom, de

Perseus nem engedé, hogy szavait befejezze, hanem arczát kezdé simogatni jobbájával, enyelegvén vele:

— Oh be gyönyörű szép, szende, piros arczod van; hogy a legszebb rózsát is megszegyenítené. S ezzel arczát gyöngéden veregetvén, epedve mondá: Nemde, átengeded nekem zacskódat?

— Ki tagadhatná meg ezt tőled, — felele önfeledve a nympa. Kihozom s oda teszem ama fehérvirágu bokor alá, onnan majd kiveheted, ha távozol. Nővéreimmal azonban ne közöld, hogy neked adtam át.

Ezzel távozott a kunyhóba, melyből épen a harmadik nővér lépett ki, kezében egy kosár ritka, jó gyümölcsessel.

— Ime, kedves idegen, egyél, s üdítsd föl magadat e gyümölcsessel, — monda, kosarkáját egyik kőpadra helyezvén.

— Miként háláljam meg szivességedet — kezdé Perseus, s aztán folytatá: — Csupán veled fogom közölni egyedül, mi czél vezetett engem ide. Van egy halálos ellenségem, ki mindenütt üldöz, és minthogy sokkal erősebb, ügyesebb nálamnál, nem merek vele szembeszállni. Ezért menekülök egyik országból a másikba s bujkálok előtte. Azonban mindenütt nyomomban van. Hat hónapja már, hogy üldöz; ha segélyre nem találok, előbb-utóbb is áldozata leszek bösz haragjának. Értesültem, hogy ti hárman egy sisakot őriztek, mely azon csodatulajdonsággal bir, hogy láthatatlanná teszi azt, ki fején hordja. Igaz és való-e mindez?

— Való — szólt a nympa. De ezen sisak . . .

Mielőtt többet mondhatott volna, homlokán már elcsatant Perseus csókja, ki így szóla:

— Nemde, átengeded nekem e sisakot, hogy üldözömtől, halálos ellenségemtől általa megszabaduljak?

— Szivesen — rebegé a nympa. Senkinek sem adnám, csak neked. Mindjárt kihozom s oda rejtem a fehérvirágu bokor alá. Ha majd távozol, kiveheted onnan. De testvéreimmal ne közöld a dolgot.

Ezzel ő is a kunyhóba lépett; nem sokára rendre egymásután mind a három észrevétlenül kihozta adományát s elrejté a kijelölt helyre. Perseus szive repdesett örömében, hogy cselei sikerültek.

Hálából a három nővérnek nevezetesebb kalandjait s világtapasztalatait elbeszélte s aztán búcsut vőn tőlük, megköszönvén vendégszeretetüket.

Előszedvén rejtekeiből az adományokat, azokat magára illeszté s elsietett a nélkül, hogy tudná merre s hova.

Ezentúl nem a földön járt többé, hanem repült, ámbár nem emelkedett magasra a levegőbe. Lépéseket tön ugyan, de még sem érinté a földet, s egy lépéssel ezer lépésnyire haladt. Tavakon, tengereken keresztül folytathatta útját, a nélkül, hogy talpát megnedvesítette volna, sőt ha útja sűrű erdőkön vezetett keresztül, csak föltekintett s a fák lombkoronái fölött haladott, egyetlen falevelet sem érintvén lábával.

Hosszu utazás után egyszerre megállt és számot vetett magával. — Ugyan merre menjek most — töprenkedék magában. Hol laknak azok az átkozott Gorgonok? Most már minden birtokomban van, mi által célomat elérhetném. De hol találom föl Medusát?

— Elvezetlek én hozzá — szólalt meg mögötte egy hang, mire hirtelen megfordulván, maga előtt látja állni Athenét s az ifju Hermes alakját, ki őt az ő sznők vagy gréák partjára szállította volt.

— Csalódol — jegyzé meg Athene, — ha azt hiszed, hogy már minden eszköz birtokodban van célod elérésére. Kurta, egyenes kardoddal nem volnál képes Medusa fejét levágni. Vedd ezt, mit Hermes hozott számodra.

Hermes nagy, erős, éles sarlót nyujta neki, mire követni kezdé Perseus hatalmas vezetőjét, a ki földek, erdők, hegyek, rónák, tavak, folyók és tengerek fölött hasonló sebességgel lebegett tova előtte.

Athene egy ponton hirtelen megállván, szólt:

— A kitűzött helyen vagyunk, ott ama lejtő tövében ülnek a gorgonok. De egyenes irányban nem veheted utadat feléjük, mert mihelyt arcukra tekintesz, veszve vagy. Fordítsd el tőlük képedet, szemedet s úgy kövess engem közelökbe. Jelenleg mély álomba vannak ugyan merülve, s te sarlódat odaillesztheted Medusa nyakára a nélkül, hogy ez észrevenné: azután egész erődből úgy rántsd meg a sarlót, hogy a fej azonnal elváljon a nyaktól. A leguruló

fejet ugyanazon perczen dugd a zacskóba; de egyszersmind ugyane perczen szaladj el onnan, mert mig Medusa hül-lája ki nem hül, addig nővérei: Sthenio és Eurialä erejöknek egész hatalmában vannak s téged üldözhetnének.

Athene uja hegyével érintvén Perseus kezét, vezetni kezdé őt. Perseus követé őt a kapott utasítás szerint. Midőn a gorgonok előtt álltak, kik csakugyan mélyen aludtak, így szólt Athene:

— Épen alkalmas időben érkeztünk. Még a kigyóknak is, melyek haj helyett fejük köré fonódnak, be vannak hunyva szemeik. Most láss a munkához Perseus; nekem távoznom kell.

Athene eltűnt. Perseus így töprenkedék magában:

Miként fogjak hozzá? Miként illesszem előlről nyakához a sarlót, hogy föl ne ébredjén, sőt mi több, a nélkül, hogy szememet rá vessem, — mily könnyen téveszthetem a czélt s nyaka helyett arczát érintem, mire fölébred, és én veszve vagyok.

Hirtelen azonban egy szerencsés ötlet villant meg agyában, mely új bátorságot öntött belé. Elővevé paizsát s oldalvást aként tartá azt simított lapjával a gorgonok elé, hogy azokat ebben mint tükörben láthatá. Midőn rájuk veté szemeit, vére csaknem megfagyott ereiben s haja az égre meredt, ámbár a paizs domborusága a képeket csak homályosan s torzítva tükrözté vissza. Fejök, nyakuk, mellök barna pikkelyekkel voltak borítva, vállaiokról arany szárnyak csüngtek alá; kezeik rézkörmökben végződtek. A kigyók összefonódva köríték fejöket. Arczaik, különösen a Medusáé, különös csodaérzést gerjesztének benne. Ezeken a tökéletes szépségnek minden kigondolható vonása oly szörnyű undorral s visszataszító vadsággal volt párosúlva, hogy a paizson keresztül nézve is, gyaníthatá a veszélyt, melyet az okozna ha reá tekintett volna.

Paizsa segélyével, folyvást elfordított arczczal, oda illeszté sarlóját Medusa nyakára. E perczen hirtelen ledobva

paizsát, megmarkolta mindkét kezével a sarló nyelvét, s villámsebesen oly erős rántást tőn a sarlón, hogy Medusa feje egyszerre lábaihoz gurult. Mire behunyt szemmel gyorsan lehajolt s mindkét kezével megragadván a kigyós üstököt, a fejet bedugá a zacskóba. Ez, nagy bámulatára, oly szélesre tárgult, hogy a fej kényelmesen befért s aztán csakhamar közönséges nagyságu zacskóvá zsugorodott össze, mintha üres lett volna.

Alig végzé e munkáját, hirtelen hátat fordított a Gorgonoknak s futásnak akart eredni, mindőn háta mögött hirtelen erős dobogás üté meg füleit, mire egy szárnyas ló rohant el mellette s magasra fölröpülvén a levegőbe, a távolba eltűnt. Erre nyomban egy férfi sietett el mellette, ki oly magas volt, minőt Perseus még soha sem látott; legalább is kétszer magasabb nála.

Perseus ámulva nézett utánuk, de e perczben valaki érinté kezét. Athene volt, ki így szólt hozzá:

— Menekülj, szaladj el innen egész erődből! Medusa nővérei fölébredtek, az óriás riasztá föl álmukból.

— Kicsoda az az óriás? Mi volt az a szárnyas ló?
— kérdé hirtelen Perseus.

— Az óriásnak neve: Chrysaor; a lóé pedig: Pegasus — felelé Athene. Mind a kettőt Medusa véréből teremté nagybátyám; ezentul ők is a nemtők világában fognak élni. De az idő drága, fuss innen. Ámbár sisakod láthatatlanná tesz, a Gorgonok mégis utolérhetnek téged, s akkor menthetetlenül veszve vagy.

E szavak után ismét eltűnt Athene.

Perseus már hallá is háta mögött a Gorgonok arany szárnyainak csattogását; nyilsebesen fölröppent tehát a magasba s tova szállt. Nehány másodperc mulva messze hátra hagyta maga mögött a Gorgon testvérpárt, kik már utolsó vonaglásaikban voltak, s nemsokára elenyésztek háta mögött.

Perseus igen magasra vetődött a felhők országában, hol a szelek, szárnyaiba kapván, ide s tova hányták-vetették őt. Így majd saját erejéből röpülven, majd a szelek által röpítettven, Lybia sivatagjaira ért. Itt a zacskón keresztül Medusa vére a levágott fejből lecsepegvén a földre, minden egyes cseppből, a mint a forró homokot érte, egy-egy mérges kigyó támadt. Ezóta csakugy hemzseg e föld az ártalmas viperáktól.

Miután ekként a bösz szelek által ide s tova hányatott, s ezek a világot vele országokon, tengereken keresztül minden irányban tán többször is körülszáguldoztaták, végre egy este leereszkedett a földre. Körültekintvén, buja növényzetű föld terült el előtte; s nem messze egy kies, nagy, uri gyümölcsös kert. melyet magas fal kerite; a nemes fajtájú gyümölcsfák lombkoronái áthajoltak a falon, s arany és biborszínben ragyogó gyümölcsök csüggtek le róluk. Perseus éhségtől gyötörtetve, valóban sovárgott a gyümölcs után; de a fal igen magas volt s minthogy különben sem akart másnak kárt okozni, csak a fal körül ballagott, remélvén, hogy majd csak talál bejáratot. Nem-sokára egy palotához ért, melynek kapui zárva voltak.

Levevén láthatatlanító sisakját, kiálta:

— Héj! nyissátok ki a kaput; egy idegen kér szállást.

Többszöri kiáltozás után a vasrácsos kapu föltárult, s előtte állt a palota ura.

— Ki vagy? kérdé hápogó hangon Perseustól, — mit kívánsz?

Perseus visszahökkent; roppant nagyságu óriás állt előtte. Azonban hazáját egész illedelemmel megnevezé neki, elmondá hosszú utja célját, el kalandját, azon megjegyzés kíséretében; hogy ez által érdemesíté magát arra: hogy a világ leghatalmasabb bajnokai és királyai is vendégszeretettel fogadják.

— Én meg — felele az óriás — e palota, e kert tulaj-

donosa vagyok. Nevem Atlas, atyámé pedig Japetus. Nem csupán e palota és kert az enyim, hanem a körül elterülő föld is mind az én birtokom; ezenkívül ezer juhnyájam van. Nagyon csalódol azonban, ha azt véled, hogy szavaidnak hitelt adok és bebocsátlak. Atlas nem oly bárgyu, hogy higgye koholmányaidat. Te vágtad volna le Medusa fejét? Te? Hisz e kalandra magam sem mertem volna magamat rászánni, és te nyomorult, hitvány sehonnai azzal mersz kérkedni, hogy te véghezvitted e hőstettet! Hordd el magad kapum elől, ha nem akarod, hogy kidobassalak.

— Ugyan lehetnél-e oly szívtelen — kérde Perseus, annyira megfélekedzni a vendégszeretet kötelességéről? Nem, nem Atlas, te ezt nem tagadhatod meg. Tán sokan galádul visszaéltek már életedben bizalmaddal, s ezért vagy oly bizalmatlan. De Zeusra, a jó istenre esküszöm, hogy a mit mondtam, igaz.

— Mit nekem a te esküd — vága közbe nyersen Atlas. Mi közöm nekem Zeusodhoz? Hisz épen az ő lát-noka jóslá nekem is, hogy kertemet egyik kegyencze fogja meglopni. Ezért őriztetem azóta azt százfejű sárkánnyal. Ha nem kotródol innen tüstént, majd ezt hívom elő, hogy tüladjon ily tolakodó vendégen.

— Gondold meg, mit teszesz, Atlas — jegyzé meg Perseus.

De az óriás rá sem hederítvén, bekiálta az udvarba:

— Ide, ide sárkányom, szaporán!

— Csak egy almát adj nekem éhségem enyhítésére — esdekelt Perseus.

— Semmit sem kapsz, takarodjál innen! — rikácsolá az óriás.

— Ha te nem adsz nekem semmit — kiálta haragosan Perseus; én adok neked valamit. Ezzel elfordított arczczal belenyult a zacskóba s kihuzta Medusa fejét. Atlas rápillantván elszörnyedt s ugyanazon perczben hegygyé vált.

Szakála és haja végtelen erdőséggé változott; karjai, vállai, kezei hatalmas sziklákká merevedtek; koponyája pedig hegyorommá kövesült. Csontjai granitokká izmosodtak, s minden tagja oly roppant nagyságra terjedt, hogy teste egy egész hegységet alkotott, mely Atlas nevet kapott. Minthogy pedig homlokán örökké felhők borongtak, azt hirtelték róla, hogy az égboltozat csillagostól együtt az ő fején s karjain nyugszik.

Perseus jóllakott a legizletesebb gyümölcscsel; az éjt az erdőben tölté. Reggel ujult erővel Seriphus szigete felé vevé útját nevelő atyjához Polydekteshez. Az ember nem lakta hegyes vidékeken azonban senki sem volt, ki az utat neki megmutassa. Megindult tehát, remélvén, hogy majd találkozik valakivel, kitől tudakozódhatik.

Igy bolyongta át Aethiopia téreit s ennek végén, a tenger partján ismét a földre ereszkedett. Itt különös látvány tárult föl előtte, mely igen megdöbbenetete. Egy, a tengerre kihajló sziklafokról egy felakasztott nőalakot látott csüngni. Kezdetben azt hivé, hogy emberi alak mintájára művészileg kifaragott szobor; de közelebb érven hozzá, látta, hogy az alak hajfodrait a szél ide s tova lengeté, sőt a leány szemeiből könnyük peregnek le.

— Hatalmas istenek! mi ez? kiálta fel. Ki akasztott föl téged ide e sziklához, karodnál fogva, csodaszép hölgy? Ki vagy? Mi a neve e földnek, melyen így bánnak az ártatlanokkal? Mert hogy te ártatlanul szenvedsz, arról nemes arczod tanuskodik, melynek egy vonása sem mutat rossz lelkiismeretre.

Az idegen ifju szavaira rózsapír futá át a szemérmes szűz arczát. Hogy szerette volna, szegény, kezeivel elfedni képét, ha azok összelánczolva nem lettek volna. Semmit sem felelt Perseus kérdéseire, csak könnyűi hullottak mind

sűrűbben. Midőn a leány kissé lecsillapult, Perseus ismétlé kérdéseit, s a leány félénk tartózkodással zokogá:

— Jó idegen! a föld, melyen állsz, Aethiopia tengerpartja, s rajta atyám, Cepheus uralkodik. Nevem: Androméda. Én itt édes anyám, Cassiopea helyett bűnhödöm. Ő a vétkes, és én bűnhödöm. Ő nemcsak saját, hanem leánya szépségére is hiu; többször kérkedett, hogy mi sokkal szebbek vagyunk, mint a tenger istennői, Venus leányai. Ezek e miatt haragra gerjedvén, boszura ingerlék ellenünk atyjukat, ki duló vizáradással önté el atyám országát s egyuttal egy tengeri szörnyet küldött reánk, a mely minden halandót, kit a parton megpillant, felfal. A nép azt hiszi, hogy e csapás azonnal megszűnik, mihelyt engem dobnak oda áldozatul e szörnynek. Atyám végre is kénytelen volt engedni népe unszolásainak, s ez okból vagyok ide felakasztva, hol minden perczben várom a szörnyet, hogy felfaljon s ezáltal a sértett Nereidákat — Nereus leányait kiengesztelje.

— Nem — kiálta nemes haraggal Perseus; ez nem fog megtörténni. Mondd meg, hol találhatom föl ama szörnyet; kész vagyok életemet feláldozni érted.

Alig ejté ki e szavakat, a tenger hullámai dagadozni, morajlani kezdtek.

Androméda felsikoltott, s könnyüi záporoként ömöltek.

— Ott, ott, nézd ott közelg! Jaj! jaj nekem! Segitsetek atyám, anyám! Segitsetek! Segits legalább te, jó idegen!

Atyja és anyja sietve rohantak elő leányuk jajveszékéseire a sziklát körítő bokrok közül; görcsösen magukhoz szoriták kedves leányukat s együtt sirtak, jajveszékeltek vele.

Perseus hirtelen s elszántan lépett hozzájuk, mondván:

— Sirásra, jajveszéklésre lesz később is idő, ha az áldozatot megmenteni nem lehet. Most cselekednünk kell, hogy megszabadítsuk ez ártatlant a szörnytől.

En Perseus vagyok, ki a Gorgon Medusa fejét elvág-tam s ha nemesebb származással nem dicsekedhetem is: ezen egyetlenegy tettem is eléggé érdemesít arra, hogy vőtök lehessenek. Ide adjátok-e nekem leányotokat nőül, ha megszabadítom őt?

— Legyen a tied s ráadásul szálljon reád birodalmam — mondák egyszerre a bánatos szülők.

Eközben a tenger hullámai mindig közelebb zajlottak. Már észre lehetett venni a hullámok ormán a szörny iszonyuan tátongó öblös torkát, a hosszú, éles fogakat. Egész hullámhegyeket nyelt el, melyek orrlyukain mint valami szökőkútból hegymagasságra löveltek föl. Pikkelyes teste s evezőlapát alaku uszószárnjai is koronkint kicsap-tak a hullámokból. Csak nyíllövésnyi távolban volt már a sziklától, hol a felloccsanó hullámok a felakasztott leány lábait locsolták.

Perseus e perczen gyorsan a magasba emelkedett szárnyas talpain. A nap oldalvást veté árnyékát a tenger víztükrére. A szörny azt hívén, hogy az árnyék valódi ember s a vízszinén uszik, utána kapott fogaival. Perseus e perczen villámsebesen ráugrik a szörny pikkelyes hátára és nagy erővel belevágja nyakába horgos hegyével a sarlót, melylyel Medusa fejét levágta.

A szörny iszonyu fájdalmában felordított, s tajtékozó dühében majd jobbra, majd balra rohant, majd iszonyu erőlködéssel neki rugaszkodván, felszökelt a vízből; nem-sokára ismét lemerült s dühöngve túrta a tenger fenekét. Valahányszor előjött a víz felületére, Perseus mindannyiszor rajta termett s új sebet ejtett nyakán; s ha utána kapott, hirtelen felrepült a magasba. S míg a le-lemerült szörny a tenger fenekén nyögött a kapott sebek kinjai alatt, Perseus addig kedélyesen, mintegy kipihenve magát, a tenger hul-lámai fölött lebegett a szárnyas talpak bűvös segélyével.

A szörny dühöngése mindinkább gyengült.

A tenger felszine piroslott a szörny vérétől. Nemsokára merev mozdulatlanságban uszkált roppant teteme a habok hátán; még egy pár görcsös vonaglás, s megszűnt élni. Rövid ideig még fenn lebegett a víz színén, de lassankint mindig mélyebben, mélyebben alásülyedve, végre eltűnt szem elől.

E perczen Perseus is leereszkedett a szárazra. Szaporán leoldá a leány kötelékeit s örömtől lángolva odavezeté szüleihez, kik kezdetben kétkedéssel s aggálylyal, aztán mindig növekvő reménnyel s végre leirhatlan örömmézzel nézték Perseusnak a szörnnyel vívott harcát.

Cepheus és Cassiopea örömkönyüket hullattak megszabadított leányuk fölött; össze-vissza ölelték, csókolták egyetlen szeretett gyermeköket. E megható jelenet után az atya jobbját nyujtván a hős ifjunak, szólt:

— Te fiam vagy e perctől kezdve. Te megmentéd Andromédát. Neked ígértem őt a vész perczeiben nőül. Most meg szivem ösztönéből kinállak meg kezével.

Erre leánya kezét a Perseus kezébe illeszté, s mindkettőre atyai áldását adta. Ezután nejéhez fordulván mondá:

— Jerünk vissza palotánkba; üljük meg azonnal ünnepelesen a menyegzőt.

De Perseus közbevága:

— Bármennyire becsülöm is a szerencsét, ily nőt birhatni, mint a minő Androméda, s bármennyire óhajtom őt minél előbb magaménak mondani: mégis előbb egy szent kötelességet kell teljesítenem, — a hála kötelességét. Engem kalandos utazásaimban, vállalataimban három nemtő támogatott; nélkülök soha sem birtam volna Medusa fejét levágni; sőt nélkülök e távol tengerpartra sem juthattam és a szörnyet le nem győzhettem volna. Hermes, az istenek hirnöke, Athéne, a bölcs hadistennő, s Zeus az istenek hatalmas királya iránt hálával tartozom s e hála tartozását kell mindenek előtt lerónom.

E jámbor érzület igen megtetszett a királyi párnak. Azonnal mindent előrendelt, mi a hálaáldozathoz szükségeltetik. Perseus három oltárt emelt faragatlan kövekből; egyet balra Hermesnek, egyet jobbra Athénének, s egyet magasabban a középén Zeusnak. Aztán a baloldali oltárnál egy borjut, a jobboldalinál egy tehenet, s a középsőnél egy bikát ölt le, s mindegyikből bizonyos darabot égetett el az oltárokon, a felgomolygó füsttel együtt hálaímát is bocsátván az ég felé.

A hálaáldozat után mindnyájan a közel királyi városba vonultak s víg zajjal tölték be a nagyuri palotát, Perseus hőstettének híre azonban már megelőzte őket. A házak tetején örömjelül zászlók lengének, az utczákon koszoruk, virágfüzérek diszlettek, s az egész város ünnepies színt öltött. A lakosok mindenütt tömött sorokban örömujjongva üdvözlék a közszeretben, tiszteletben álló királyleányt s megmentőjét.

A menyegzőt nagy ünnepélylyel ülték meg. Aethiopia számos fejedelme s bajnoka meg volt híva. Perseus az ország szokásai, erkölcsi felől tudakozódott, és maga is elmesélte a Medusa-kalandot.

Csendes társalgásukat egyszerre a palota távolabbi termeiből, hol szintén lakmároztak, iszonyu zsvaj zavarta meg, mely mindig zajosabb lőn, s folyvást közeledett. A terem ajtaja hirtelen felpattan, s rajta daczosan, s a bortól felhevülten, betör Pinéus, a király fivére, több vad kinézésű czimborája kíséretében. Jobbjában fényes hegyű lándzsa villogott. Dühösen rárivalt Perseusra:

— Kezeim közt vagy, gyáva rablója mátkámnak! Itt vagy most előttem, kérkedő suhancz! Szemfényvesztő sisakod most nem fog megmenteni, sem kolduszsákod, sem a talpak. Hiába hozád meg hálaáldozatodat a nemtőknek! Ezek nem fognak támogatni többé. Ime, e lándzsa itt

fogja kiontani véredet; készülj halálra! Te leányrabló! Ez az én arám; ő már rég jegyesem.

Erre a lándzsát magasra emelve, keresztül akarta azt hajtani Perseus mellén. De e perczen Cepheus odaugorva, saját testével fedé Perseust, szólván:

— Testvérem, Pineus! mit mivelsz? Igaz ugyan, hogy gyakori unszolásaidnak engedve, neked ígértem leányomat nőül; de Androméda mindig ellenzé. Ha el is lett volna néked jegyezve, Perseus még sem rabolta el őt tőled. Rád nézve leányom már akkor tökéletesen veszve volt, midőn a szörny martalékaul feláldoztuk őt. Te nagybátyja vagy, s mint állítod, jegyese is. Miért nem tettél tehát semmit megmentésére? Miért nem ragadtad te ki a halál torkából? Ez annyi, mintha végkép lemondnál volna róla. S most, midőn egy más, hősieb bátorsággal őt, a reád nézve elveszettet, megmenté maga részére, most akarnád vivmányát tőle elvitázni, elragadni, zsivány módjára megtámadván őt, ki köztünk, nem is sejtve veszélyt, oly bizalmasan mulat?

Pineus bátyja kifakadásaira mitsem válaszolt; szikrázó szemeket vetett reá, miközben ajkai görcsösen rángatóztak. Aztán felváltva majd Perseusra majd bátyjára szegezte tekintetét, mintegy habozván, hogy melyiket döfje keresztül lándzsájával?

Végre elhatározá magát s Perseus felé hajtá azt. De nagy dühében eltéveszté célját, s a lándzsa Perseus mellé a vánkosba furódott.

Ekkor már Perseus is elveszté türelmét; hirtelen felpattan, kirántja a még ingó lándzsát s visszaröpi Pineusra. Ez azonban hirtelen félreugorván, a lándzsa az egyik czimbora homlokába furódott, mire ez azonnal összerogyott.

Ekkor tört ki csak a harcz javában. Pineus czimborái egyszerre kiáltozni kezdék: — Rajta! rajta a gyilkosra! Ő elrabolta Pineus mátkáját! Cepheus megszegte fivérének

adott szavát! Halált, halált mindkettőre! Mindketten megérdemlik!

Mindnyáján egyszerre rohantak rá Perseusra; lándzsákat röpitének, nyilakat lőttek, butordarabokat dobáltak reá. Csak kevesen csoportosultak a vendégek közül Perseus köré, hogy őt védelmezzék. Ez serényen visszahajítá ellenségeire saját fegyvereiket, sőt az asztalról, s az asztal alól korszókat, tálakat, lábasokat is dobott reájok; többet már agyon is ütött. A viaskodók lábdobogása, fürgé mozdulataik, a fegyverek zöreje, az eltört edények csörömpölése, a sebesültek segélykiáltásai, szitkai, a haldoklók hörgése, az ara sikoltása és anyjának jajveszéklései messze kihangzának a városba. E szokatlan zaj sok kíváncsit csalt a palota elé; beláthatatlan néptömeg zsibongá körül a királyi lakot; számosan bele is vegyültek a csatázók tömkelegébe és szaporiták Perseus ellenségeinek számát. Csak kevesen fogták neki pártját, nem akarván magukat a nép dühének kitenni.

Perseus, hátával egy oszlopnak támaszkodva, merev tekintettel nézte a tulnyomó tömeget, mely mindig szűkebb, szűkebb körben kezdé őt környezni.

E perczen jobb kezével elővette sarlóját s mindenkit lekaszabolt, ki merész volt közelébe jőni; balkezével pedig villámgyorsan kirántá zacskóját s e szavakat mennydörgé:

— Legyen hát! Ti kényszerítettetek engem e segélyhez folyamodni. Mindenki, a ki velem tart s hivem, fordítsa el arczát!

E szavakat háromszor egymásután harsogtatván a zajos teremben, kihuzta Medusa fejét s felemelvén ezt, arczát egyenesen neki tartá ellenségeinek, az arcz hátsó részét pedig barátainak. Ellenségei azonnal kőszobrokká dermedtek ugyanazon helyzetben, állásban, arczkifejezéssel, melyben őket a halálos pillanat meglepte a csata hevében. Pineus azonban, félelmében, mégis félrefordult, s a mint

félénken körülpillantván, társait kővé merevedve látta, iszonyuan megijedt, szemeit a földre szegezte, s összekulcsolt kezekkel rimámkodott kiméletért.

— Dugd el kérlek azt az öldöklő fejet. Hisz nem gyűlölet sarkalt engem e föllépésre irányodban, sem egyéb aljas szenvedély. Én lelkem egész meggyőződéséből hittem, hogy nekem nagyobb jogom van arádhoz, mert nekem volt ő előbb eljegyezve. Szívesen átengedem neked. Engesztelésül csak jobbodat nyujtsd nekem. Legyen tied Androméda, a birodalom, minden! Csak életemet kiméld. Ne légy kérlelhetetlen!

— Nem — viszonzá Perseus hideg nyugodt hangon. Te kiméletet nem érdemelsz, mert gyáva vagy. Menyegzőm ünnepélyénél támadtál meg, az asztalnál, hol fegyvertelennek hittél. Felbujtogattad, elámitottad társaidat, hogy igazságtalan ügyedet pártolják. Megsértetted a vendégjog szentségét; bátyád csendes lakában hallatlan botrányt okoztál. Nyulszívű levél egyszerre, mihelyt láttad, hogy bennem emberedre találtál. És most nem szégyenlesz életedért könnyörögni itt előttem, azon silány életért, melyet gyáván kiméltél akkor, midőn mátkád életveszélyben volt. Neked vagy meg kellett volna őt szabadítani, vagy meghalni érte, ha szeretted. Ezek szerint te nem vagy érdemes az életre. Vessz tehát!

Ezzel hirtelen feléje fordította a Medusa fejét. Pineus elrémülve, sebesen el akarta fordítani a fejét a szörnyeteg elől; de késő volt már, megpillantotta s így félig elfordított arcczal sziklává vált.

Ily véget ért a véres csata. Perseus ismét helyére dugta Medusa fejét s előszólitá barátait. Androméda és szülői a terem egyik zugából, hova elrejtőztek, elősietének s örültek a fiatal hős győzelme fölött, kit oly számos ellen sem tudott megsérteni.

Perseus hévvel ölelte át aráját.

Cepheus is ölelésre tárta karjait s így szólt:

— Jer közelebb te csoda bajnok! Mily boldognak érzem magamat, hogy téged, mint vőmet ölelhetlek.

Te valóban méltó vagy arra, hogy leányom férje és trónom örököse légy.

Perseus e gyöngéd szókra ezt válaszolá;

— Az arát én vívtam ki magamnak a tengeri szörny megölése által; de trónodra semmi jogom sincsen.

Erre elmondá, hogy ő nem mint hontalan, indult kalandjaira; elmondá, hogy Seriphos királya az ő nevelő atyja, s mint ennek törvényes utóda, ama sziget királya ő leend. Közlé egyszersmind szándékát, hogy néhány nap múlva nejével Andromédával hazájába akar indulni.

Androméda igen szomorúan vett bucsut szülőitől; az elválás ónsulylyal nehezedék szívére; de azért mégis örömet követte a fiatal hőst szigethonába, melyhez ennek részéről a gyermekkor oly szép emlékei fűződtek.

Mióta Perseus a szigetet s nevelő atyját Polydektest elhagyá, azóta ez elzárkozott, komor életet élt. A bátor, vitor kedélyű, erőteljes ifjuval eltávozott házából minden öröm. Az első heteket bus magányban, elzárkózottságban tölté s megbánta, hogy őt elbocsátotta magától, mert gyakran bus sejtelmek keletkeztek leikében, hogy a merész ifju elveszett. Ilyenkor keservesen megsiratta őt, ki agg napjainak támasza lett volna majdan.

Ily bus gondolatok közt lepték meg egyszer Perseusnak hazaérkezett kísérői; elmondák neki, hogy Perseus egy helyütt kiszállt s többé nem tért vissza hozzájuk. Továbbá hogy ők sokáig várakozván reá, végre szintén kiszálltak s a vidéket minden irányban beszáguldozták, de Perseusnak sehol nyomára nem akadhattak s így azt hiszik, hogy valahol elveszett.

— Miután tehát — így végzék jelentésöket — sokáig

vártuk őt s minden irányban hiába kerestük; visszafordultunk.

E jelentés fölriasztá Polydektest bús merengéseiből. Pírongatta a kísérőket, hogy miért nem nyomozták Perseust tovább, s hogy miként mertek nála nélkül visszajönni.

— Ha valaki közületek eltűnt volna, Perseus bizonyosan nem nyugodott volna, míg vagy bizonyosságot nem szerzendett sorsáról, vagy föl nem találta volna őt.

Polydektes ugyanazon hajót ismét gyorsan felszereltette s maga személyesen elutazott a tengerpartra, hol Perseus eltűnt. Kísérői pontosan kijelölék a helyet, hol a multkor kikötöttek. Polydektes minden irányban bejárta a vidéket, nyomozott, kutatott; hetek, hónapok multak, de Perseus nyomára sehol sem akadt; elkeseredett szívvél ismét haza indult tehát.

Egykor palotája egyik ablakában ülve, az előtte elterülő tengeren s kikötőn merengett. Hirtelen megpillant egy hajót, mely a kikötő felé tart. Közelebb jövéen a hajó, látta, hogy az idegen szerkezetű, s jobban szemügyre vévén azt, látta, hogy a hajó tarka színvegyületű lobogókkal volt földiszítve, melyek vigan lengedeztek ide s tova a levegőben, mintha valami örvendetes esetnek volnának előhírnökei. E látvány különösen meghatotta Polydektest; parancsolá tehát szolgálainak, hogy neki tüstént hirt hozzanak: honnan jő a hajó s mit jelentenek rajta az ünnepélyes diszítmények?

De a hajó sebesebben érte el a partot, mint a kiküldött szolgák. A nép zajos örömrivalgásai csakhamar behatoltak a palota csarnokaiba is. Perseus egyszerre csak ott termett szeretett nevelő atyja előtt, karján Andromedát vezetve.

— Nézd atyám — mondá — itt hozom Medusa fejét.

— Medusa fejét? — kérdé csodálkozva Polydektes.

Hisz annak kővé kellene változtatni az embereket, kik rá pillantanak.

— Ugy van — folytatá Perseus — Andromedához

fordulván — az ily szépség úgy is képes bennünket ámulatba ejteni.

Miután Perseus elmondá, hogy szép kísérője kicsoda s minő áron kapta őt nőül, Polydektes elragadtatva ölelte magához a nőt, leányának nevezvén őt. S csak ezután került a sor Perseusra, miután a viszontlátás örömétől boldog önfeledésbe ringatott Polydektes mintegy feleszmélt. Vigalmakat, játékokat rendelt, melyek több hétig tartottak; a népnek is részt kellett venni a király rózsás jó kedvében.

De még ennyi nem volt elég az örömből. Az ünnepély első estéjén egy másik hajó is érkezett, mely Perseus anyját, Danaét és ennek férjét, Pilumnust hozta magával, ki régi barátját Seriphos szigetén még egyszer óhajtotta meglátogatni s nejének azon örömet megszerezni, hogy fiát, kit gyermekévei óta nem látott, még egyszer anyai keblére ölelhesse.

Az anya és fiu örömittasan dőltek egymás karjaiba. Fiam! anyám! Csak e két rövid szóba birták önteni szívök érzelmeit. Boldogságuk elnémítá őket. E megható jelenetre minden szem könybe lábbadt. A két régi jó barát is összeölelkezett; az uralkodók érzelmei lelkesítő benyomást gyakoroltak a körülálló népre is.

De mi történt? Az ünnepély folyamában fölszólíták Perseust a vendégek, hogy kalandjait beszélje el. Perseus engedett a közkívátnak, hiven elősorolván az átélt eseményeket, véghezvitt kalandokat. Szavaiból semmi hiuság, kérkedés nem rítt ki; érdemeit sehol sem igyekezett kiemelni.

Midőn azonban a Gorgonokra kerülván a sor, elmondá, hogy Medusa fejét levágta s azt e bűvös zacskóban tartja, ezzel kezével a zacskóra ütött mondván: — Azóta a fejet mindig magamnál hordom, bárhova menjek.

Csupán egyedül Polydektes vetett rá oly kétkedő

pillantást, mintha nem hinne szavainak, sőt mosolyogva így szólt hozzá:

— Hogyan? Te Medusa szörnyfejét ez erszényben hordoznád? Pedig én mindig azt hallám, hogy a Gorgon-szörnyek szokatlan nagyságúak, s hogy hajfodrok helyett kigyók fedig fejüket; és te mégis ezen erszényben hordanád egy ily szörny fejét, melybe alig férhetne el egypár kigyócska? Ne tréfálj, Perseus! Ne tarts bennünket oly könnyenhívóknak. Mint látom, tapasztalataid kérkedővé tettek.

Ezen gyöngédtelenség, kiméletlen szemrehányás sérté Perseus egyenes lelkét: szemeiből egyszerre vad tűz szikrázott ki s homlokán az erek erősen kidagadva lüktettek.

— Ki meri szemembe mondani — kiálta haragosan, hogy én kérkedő vagyok? Én igazat szólok. Sohasem hazudtam s most sem hazudom. Igen! ezen zacskóban én Medusa fejét hordozom.

— No, no csak ne pattanj föl oly hirtelen! csitítá Polydektes gunyos hangon. Te ugyan elhitetheted saját magaddal, hogy igazat beszélsz. Alkalmasint felcsigázott képzelmeidben valami gyikot néztél Medusának, a melynek aztán fejét levágtad s most Medusa feje gyanánt ezen erszénykében hordozod.

— Istenemre, nem — kiálta Perseus kitörő haraggal. Én nem szoktam magamat ámítani. E zacskó Medusa fejét rejtí a maga valóságában.

Polydektes még most sem hívé, hogy Perseus igazat szól, s fogadott fiának hevéssége által haragra gyulasztva, rárivalt:

— Esküdj tehát Zeusra, a nemtők királyára, hogy valót beszélsz.

— Én nem esküszöm — felelé daczosan Perseus. Azt kívánom, hogy szavaimnak eskü nélkül is higgyenek.

— Ha azt kívánod, hogy higgyem, hogy nem vagy hiú kérkedő, esküdjél, vagy bizonyítsd be másként, hogy igazat szólsz, ingerkedék ismét Polydektes.

Ezen bizalmatlanság roppant haragra lobbantá a hőst. Elvakulva a dühtől, elveszté önuralmát s a végletekre ragadtatá magát a lángoló haragtól, mely szívében dult.

— Legyen meg hát akaratom — ordíta magán kívül, — majd meglátod, majd megmutatom, azonnal meggyőződöl, azonnal bebizonyítom. És bele nyúlva a zacskóba, így kiáltott: — A ki szavaimnak hitelt ad a jelenlevők közül, fordítsa el tőlem arcját.

Ezen szavakkal kihuzta a zacskóból Medusa fejét. Mindnyájan elfordíták arcukat. Csupán Polydektes nem; ő megpillantá a felemelt fejet és — kővé vált.

Perseus haragja e látványra egyszerre lelohadt s ennek helyét mély bánat foglalta el lelkében. Az átkos fejet ismét vissza tévén helyére, a bánat pokla megnyílt zajló keblében. Panaszokra tört ki, a magába térő, átkozni kezdé magát, hogy szenvedélye fölött nem tudott uralkodni. A királyi teremben mindenki elszörnyűködött, sőt a nép is bús kedélyhangulatba esett, midőn meghallá, mi történt királyával.

Perseus iszonyú fájdalomban a királyi kertbe rohant. Ott azon helyeken, hol gyermekkorában oly sok boldog órát töltött, most őrjöngve futkosott ide s tova. A sűrű bokrok közül egyszerre saját nevét hallja előhangzani; oda tekint. Ott állt Hermes, az istenek hírnöke, ki most feléje közeledett. Ennek háta mögött Athéne volt látható. Ez utóbbi intett Perseusnak s rövid szünet után így szólt hozzá:

— Tudom már, mit cselekedtél; én a büntől feloldalak. Polydektes oktanul viselte magát, mert téged gyermekkorod óta ismervén, tudhatta, hogy te igazságszerető vagy; hazugságon sohasem ért. Büntetését a végzet szabta reá; ennek így kellett történnie. Egyébiránt a nemtők királya belátván, hogy Medusa vészthozó feje szerfelett ártalmas adomány leendne a te birtokodban, sőt még hogy a nymphák ajándékai sem illetik meg a halandót: ide küldött engem, azokat tőled visszakövetelni. A sisakot, talpakat és a zacskót add.

át Hermesnek; Medusa fejét pedig add nekem át. A nemtők királya ez utóbbit az én paizsom közepére akarja tűzni, meg lévén győződve, hogy én azt nem az indulat rohamában, hanem bölcs megfontolással csupán elleneim, de barátaim ellen sohasem használandom.

— Szívesen, igen szívesen átadom mind — felele Perseus, szaporán előhozva a sisakot, talpakat s odanyujtá Hermesnek. De egyszerre megállt s gondolkozni kezdett.

Athéne kitalálván habozása okát, szólt:

— Csak huzd ki bátran azt a fejet! Nekem nem árt tekintete s te is ez egyszer rápillanthatsz anélkül, hogy kővé válnál. Miután vitézséged által vívtad ki, azt akarja Zeus, hogy azt jutalom fejében egyszer megtekintsd a nélkül, hogy ki légy téve a vésznek, melyet az a többi halandóra hoz. Minthogy pedig te féktelen, meggondolatlan haragos indulatodban vele nevelő atyád irányában visszaéltél, azt akarja Zeus, hogy valahányszor a harag indulatja erőt vesz rajtad, e szörnykép mintegy intőleg mindannyiszor szemed előtt lebegjen.

Perseus neki bátorodván, a zacskóba nyult s a vérfagylaló szörnyfejet abból kihuzván, az üres zacskót Hermesnek adta át, a fejet pedig Athene paizsára helyezte. E pillanatban lecsapott a villám, s a fejet érczczé változtatta át úgy, hogy rettentő ékítmény gyanánt a paizs közepébe forrasztotta azt.

Perseus csak egyetlen egy rövid pillanatot vetett reá, mire rögtön becsukta s kezeivel befogta szemét; de ezen egyetlenegy rövid pillantás is elegendő volt arra, hogy a hányszor megemlékezett róla életében, mindannyiszor megérezé vérfagylaló hatását.

Perseus Seriphos szigetén nem maradhatott többé — ámbár a nép egyhangulag királyának óhajtá. Nevelő atyja iránt elhamarkodva s indulata bösz rohamában elkövetett hálátlansága mindig élénk emlékezetében maradt volna, s

így nyugodt sohasem lett volna. A miért is társainak legméltóbbikát iktatván királylyá, népével azon földre evezett, mely Seriphos sziget átellenében a tengeren tul, délnek feküdt.

Itt nagy országot és új székvárost alapított, melynek Micénä nevet adott.

Életében még sok nagyszerű hőstettet követett el; halála után pedig fiainak s unokáinak egész sora vivott ki magának hőstettek által dicsőséget, s halhatatlan neveik még ma is élnek a bűbajos hősregékben.

Perseus és Andromeda neveit az utókor azzal is megörökítette s megtisztelte, hogy az éjszaki égboltozat két csillagzatát az ő neveikről nevezte el.

Rampsinit leánya.

RHAMPSINIT TORNYA.

Egyiptomban egy mérhetetlen gazdagságu király uralkodott egyszer, kit Rhampsinitnak neveztek. Palotájában a kincskamrák egészen a padlásig zsufolva voltak; lakótermeiben is roppant halmazokban hevert a vert arany, s gazdagsága napról napra gyarapodott, úgy hogy utóljára már aggódni kezdett, hogy nem lesz helye, hova rakni a folyvást szaporodó pénzkészletet és drága érzeket. Hosszas tanakodás után magához hivatá építészét Thimoneps-et s így szólt hozzá:

— Kincstáraid zsufolvák; a termeimben heverő arany-s ezüsthalmazok már terhemre kezdenek lenni s naponta szaporodnak. Már nem is kaphatok elegendő kincstárnokot, s őrt azok számára, s végre is magamnak kell fölöttök őrködnöm, hacsak nem akarom, hogy meglopjanak. Az örökös gond, aggodalom már terhemre van. Építs hát számomra palotám mögött, ott a mulatókertben egy magas, erős tornyot, mely elég tágas legyen arra nézve, hogy beleférjen minden kincsem, melyet jelenleg birok, s mely még ezentúl összegyülem. Falai azonban oly vastagok legyenek ám, hogy a világnak legügyesebb tolvaja se bírja azokat áttörni. Csupán fenn, csúcsa alatt legyen néhány keskeny nyílása, melyeken némi világosság és levegő behatasson. Továbbá csak egy keskeny ajtaja legyen kovácsolt vasból és vasrudakkal megerősítve; ez ajtón legyen tizenkét zár, melyeknek mindegyikét más más lakatos készítse. Ezen toronyba fogom én aztán összes kincseimet elhelyezni;

azután kamarásaimat és őreimet elbocsátom és ezentul magam leszek saját magamnak kincstárnoka.

Thimoneps azonnal hozzáfogott az építéshez s hogy tornya örök időkre fennmaradjon, mind faragott négyszögű kövekből építé azt. A kővágóknak oly pontosan, oly szabatosan meg tudta határozni minden egyes kődarabnak mértékét, alakját, nagyságát, hogy a kőbányákban 500 munkás egyszerre dolgozhatott, s midőn a kövek ki voltak faragva, maga az építész illeszté azokat munkásai segélyével illető helyükre a nélkül, hogy egyetlen vésővágás szükséges lett volna utólag, annyira egymásba illettek a kődarabok.

Minthogy azonban egy munkás sem láthatta át az építési terv titkait, s némelykor Thimoneps egyedül dolgozott a kődarabok összeillesztésén a torony belsejében, anélkül, hogy valaki észrevette volna: oly titkos bejárást hagyott nyitva, melyet igen ügyesen, kívül belül egy-egy toló kőlappal elzárhatott, mely a többi kőlaptól semmiben sem különbözött, de a melyet ő egész könnyűséggel fel s alá tolhatott.

Mihelyt ezen titkos bejárással készen lett, azonnal több segédet vett föl s rövid idő alatt bevégezte az erős, állandó remek épületet, mely csinos külsejére nézve is a legművészbibb izlést tanusítá. A domborművek s czifrázatok oly ügyesen boríták el a torony külsejét, hogy az ablakok hiánya fel sem ötlött; az egész pedig úgy tűnt föl, mint valami óriási emlékszobor.

Rhampsinit király igen meg volt elégedve a remekművel; dicséretekkel halmozta el a lángeszű mestert és díját kifizetvén, azonfelül valóban királyilag megajándékozta. Csakhamar összes kincseit átszállíttatta a toronyba s maga zárta be a külön mesterektől készített tizenkét lakatot a keskeny ajtón, s mind ő maga, s mind mások igazán hitték, hogy ezenkívül más bejárása a toronynak nincs.

Thimoneps e percztől fogva, ruházatában és háztartása

körül nagyobb fényűzést kezdett kifejteni. Nemsokára szembeötlő, nagyszerű, pompás lakot épített magának, e körül gyönyörű mulatókertet, minőhez hasonlót azon időben egész Egyptom nem tudott felmutatni; rabszolgákat s rabnőket tartott s ezeket oly fényesen járatta, hogy mindenkit meglepett. Semmi kiadást nem kimélt, csakhogy fényűző vágyait kielégíthesse.

A nép azt hitte, hogy a király ajándéka képesíté Thimonepset e fényűzésre, melyet a szárnyaló hír mesésnek állított; maga a király pedig azt hitte, hogy építésze roppant vagyonát azon építkezések által szerzé, melyeket más távolabb városokban dúsabb fejedelmeknél s más tekintélyes, pénzes birtokosoknál vállalt magára. Az építésznek roppant kiadásait azonban nem fedezheték sem ezen vállalatok, sem a királytól nyert adományok, miután laka körül folyvást új építkezéseket, díszítéseket tőn, mik temérdek költségekre kerültek. Thimoneps minden vagyona s megfeszített szorgalma mellett tizedrészét sem fedezhette volna kiadásainak, ha a királyi kincstoronyba azt a titkos bejárást nem készítette volna. Hanem ez által könnyen segített magán. A hányszor csak kifogyott pénze vagy pénzkészleténél többre volt szüksége, mindannyiszor kísétált éjjel a kincstoronyhoz, félretolta ama bizonyos kőlapot; a titkos bejáráson aztán elrejtett kötélhágcsóján leereszkedett a toronyba, a toló kőlappal elzárván belülről ismét a bejárást. Miután zsebeit és a magával hozott zsákot arany zsacskókkal tele rakta, ismét felmászott a kötélhágcsón, kívülről helyére tolván gondosan a kőlapot. Ily alkalommal mindenkor jelentékeny mennyiségű aranypénzt s aranyrudakat vitt el magával. Éjjeli vándorlásait soha senki sem vehette észre; a toronyba csupán maga a király járt és mindig egyedül. A számtalan s a tetőzetig föltorlaszolt kincshalmazokban soha sem vehette észre a történt lopást, miután az ujonan oda hordott kincsek folyvást kipótolták a fogyatkozást. S így Thimoneps egé-

szen haláláig űzte a lopás tilalmas mesterségét, a nélkül, hogy valaki nyomára jöhetett volna.

Érezvén azonban elaggott korában végórái közeledtét, kivezette egy éjjel két fiát: Selinont és Muthist a királyi kincstoronyhoz, megmutatta nekik a titkos bejárást, mondván:

— Ezen az uton folyvást kényelmes és élvezetdus életet szerezhettek magatoknak. Lelkiismeretesen véve a dolgot, ez nem egyéb lopásnál. De nem eszélyesebb-e ezen tömérdek kincset saját földi boldogságunkra használni föl s egyuttal ezerek javára forgalomba hozni, mint így összehalmozva használatlanul heverni hagyni?

II.

Thimoneps nemsokára meghalt. Fiai az ország szokása szerint bebalzsamozták hulláját, s örök nyugalomra, pompás sirboltba helyezék, melyet még apjuk épített volt családja számára. Temetés után így szólt Muthis Selinonhoz:

— Mit szólsz, édes fivérem a titokhoz, melyet atyánk, halála előtt nekünk felfedezett? Az igaz, hogy azon titkos bejárást a kincstoronyba módot nyujt nekünk arra, hogy kényelmesen és gondtalanul éljünk; de, mindazonáltal, végre is, nem lopás-e az, ha a király összehalmozott kincsét titokban fogyasztjuk?

— Ej, minek ez a lelkiismeretesség? — vága közbe Selinon. Kisebb gondom is nagyobb annál. A királynak bőven van aranya, ezüstje. Árt is az neki, ha használatlanul heverő feleslegéből valamicskét hasznunkra fordítunk, a nélkül, hogy ő azt tudná, vagy megérezné? Végre is, tán lelkiismeretesebb, becsületesebb akarsz lenni atyánknál? Oh mennyi kényelmet, élvezetet kellett volna nélkülöznünk, ha boldogult atyánk úgy gondolkozik, mint te! Nem, édes

öcsém, én nem akarok jobb lenni atyámnál s azért azt teendem, a mit ő tett, és a hányszor szükségem lesz pénzre, meglopom a kincstárt.

— Ha nem is kívánsz jobb lenni atyánknál, jegyzé meg Muthis, légy legalább okosabb. Fontold meg, hogy előbb-utóbb minden napfényre kerül. Ki tudja, mily véletlen által fölfedezhetik a titkos bejárást! S ekkor nem történhetik-e meg, hogy öröket rejtenek el, kik tégedet megfognak, midőn tán felmászol. Ne bizzál oly nagyon a vak szerencsében!

— De furcsa gondolat! szólt türelmetlenül Selinon — talán csak nem fog maga a király éjelenként ott ülni és lesni a tolvajokat? Valóban, aggodalmad nevetséges. Cselekedjél te, a mint neked tetszik, de ne korlátolj engem is akaratomban. Maradj miattam örökké becsületes, jámbor ember; egyél silány eledeleket, igyál vizet; én azonban nem sokat adván az ugynevezett becsületre, mely mellett állam felkophatik, olykor-olykor megkísértem a tolvajmesterséget s mellette izletes étkeket, válogatott borokat fogok élvezni.

— Erényesnek mindig jobb lenni, mint gazdagnak — jegyzé meg ismét Muthis. — Egy darab száraz kenyér becsület mellett mindig jobban ízlik, mint a legválogatottabb étel becsület nélkül.

Selinon ismét nyers hangon szakítá őt félbe és szemrehányásokkal illette, hogy ily nyilatkozatok által boldogult atyjuk becsületét pelengérre állítja, s egyszersmind a gyermeki kegyelet szent kötelességeit megszegi. Muthis ellenben azt vélé, hogy szentebb kötelesség, a tévuton járó testvért a jó utra vezetni, s ismételve állítá, hogy ő tilosnak és veszedelmesnek tartja e tekintetben atyjuk ösvényein járni, s hogy ő hajlandóbb, koldulva szerezeni meg mindennapi kenyerét, ha csakugyan rászorulna, semhogy tolvajjá aljasodiék.

Ezután a két testvér elvált egymástól.

Selinon az atyai házbán maradt s folytatta az atyjától öröklött kényelmes életmódot. Ha pénze kifogyott, el-elment a toronyhoz s hozott belőle, a mennyi tetszett. Nem levén eléggé óvatos, barátaival, czimboráival vendégeskedni, lakmározni kezdett; mindig csak élvezeteket hajhászott. E pazar életmód arra kényszeríté, hogy folyvást gyakrabban fosztogató a kincstárt. Végre magának Rhampsinit Pharaónak is szemébe ötlött kincseiben a hiány.

Gondosan megvizsgáltatta másokkal is; de semmi nyomára nem akadhattak, hol megy be a tolvaj. Nemsokára új hiányt fedezett föl kincseiben. Meggyőződött, hogy rajta kívül itt más is gazdálkodik. A miért is tizenkét városból tizenkét lakatost rendelt magához, ezekkel tizenkét új lakatot csináltatott s a régi tizenkettő helyett ezeket akasztá a keskeny ajtóra azon hitben, hogy így már biztosítva vannak kincsei a meglopástól.

Csakhamar azonban ismét új hiányt tapasztalt a zacskókban, melyeket jól megjegyezve sorba állított egymással. Ekkor haragra lobbanván, vas karikákat aggatott föl a torony belső falain, mindegyik karikán egy hurkot kötöttest, s ezeket viszont más hurkokkal kapcsolá össze úgy, hogy az egész belső falat bizonyos magasságig csupa hurokhálózat lepé el. A munkásokat, kik e munkában segíték, óvatosságból palotájába vezette s ott gondosan őriztette, hogy így minden titokban maradjon s a tolvaj annál bizonyosabban hurokra kerüljön.

Selinon mitsem gyanított. Következő éjjel ismét a toronyhoz ment, kinyitotta a titkos bejárást és szokása szerint, leereszkedék. Egyszerre azonban azon vette észre magát, hogy valami hurok szorítja, lábaival rugni, kapálózni kezd, szabadulni törekszik, de mindig mélyebben bonyolódik be a hurokhálózatba. A hurok végre nyakára került, mely úgy összeszorítja torkát, hogy megfojtotta.

Muthis elválván Selinontól, egyik külvárosban egy kis házba vonult, hol becsületes keresethez fogván, szorgalma és takarékosága által nemsokára meglehetősen vagyont szerzett magának s atyja titkát soha sem használta föl. Derék lelkületénél fogva jobbnak tartá, kiadásait akként mérsékelni, hogy azok becsületes szerzeményéből is fedezhetők legyenek, mintsem hogy ily becestelen, tilalmas uton jusson a kényelmes élet eszközeihez.

Egy éjjel hangos koczogás zavará föl csendes álmából. Fölugorván ágyából, kinézett, hogy meglássa, ki koczogott? s ime bátyjának szolgáját látja az ajtó előtt, ki sürgetően kéré, hogy kövesse őt azonnal.

— Csak nem történt valami szerencsétlenség? kérdé ijedten Muthis.

— Csak jöjj velem — viszonzá a szolga. — Fivérednek, Selinonnak neje a legnagyobb aggodalomban van; nem tudjuk, mi lehet nyugtalanságának oka.

Muthis gyorsan magára ölté ruháját s követé a szolgát, a ki őt sógornéja szobájába vezette. A nő szorongva s iszonyu nyugtalanságban ott ült a szőnyegen.

— Mi bajod? — kérdé megdöbbenve Muthis. Hol van Selinon?

A nő eltávolítván cselédjeit, felele:

— Tudom, hogy egy közös titkotok van egymás közt; ezért kérettelek hozzám. Férjem a minap kivallotta nekem, hogy honnan veszi ő kimeríthetetlen gazdagságát? Az éjjel ismét a toronyba ment; már három óra óta várom s még sem jön. Ennyi ideig még sohasem maradt ki. Bizonyosan valami szerencsétlenség érte, mert ezelőtt egy óra alatt mindig visszatért.

E szavak után leborult sógora előtt s a testvéri szeretet szentségére kérte, menjen el a toronyhoz, magának tudomást szerzendő, hogy hol és mint van Selinon?

Habár Muthis, bátyjának gondolkozását és cselekvés-

módját rosszalta; mégis szerette őt azon érzéssel, melyet a romlatlan szivben a vérrokonság örökké fenntart. Ő már néhány nap előtt hallotta rebesgetni, hogy a király észrevette kincseinek fogyatkozását és óvóintézkedéseket tesz, a miért is remegni kezdett testvére életeért, mert lehetségesnek találta, hogy Selinon a tilos uton nyakát törheti.

Kihallgatván sógornéját, tüstént a toronyhoz sietett. A helyéről félretolt kőlap igazolta gyanuját. Felmászván a titkos bejáráshoz, a legnagyobb óvatossággal lefelé ereszkedett a kötélhágcson, a legélénkebb vigyázattal tapogatózván kezeivel köröskörül, végre ráakadt a hurokra s ott találta szerencsétlen testvérét mint halottat. A legőszintébb testvéri szeretet s legszivélyesebb részvét könnyüi csordúltak ki szemeiből; hirtelen eszébe ötlővén azonban a veszély, melyben forgott, minthogy a regg már nem volt messze, belátta, hogy itt rögtön kell valamit tenni; mert ha a hullát ott hagyja, azonnal ráismernek benne az ő bátyjára s így ennek becsületét, valamint boldogult atyjuk emlékezetét örök gyalázat éri, sőt hurokra került testvére még tisztességes temetésben sem fog részesülni.

Minthogy pedig az egész hullát el nem vihette magával, sietségében és habozásában borzasztó gondolatra vetemedett. Hirtelen elvágta ugyanis a hurok köteleit, letépte a holttestről az öltönyöket; levágta ennek fejét és balkezét, minthogy erről a pecsétgyűrűt le nem húzhatta s távozott, miután előbb a kötélhágcst felvonta s mindkét kőlapot helyeikre tolta.

Sógornője azalatt minden lehető szerencsétlenséget kigondolt, mi férjét érheté s el volt készülve a lehető legnagyobb csapásra; mégis, midőn hallá Muthistól férjének halálát, a gyászhir annyira megtörte minden erejét, hogy az örültség rohamai kezdtek mutatkozni rajta. Muthis vigasztalá, s felhasználta rábeszélő tehetségének egész nyomatékát, hogy sógornéját rávegye, hogy fájdalmai kitörése által szolgálvaival ne gyaníttassa az eseményt. Muthis egyuttal

szükségesnek tartá, valami ürügyet gondolni ki, mely bátyja távollétét barátjai előtt kimentse; ennek folytán reggel összehívatta a cselédeket s tudtára adá nekik, hogy urok az éjjel hosszú utra indult, melyről csak hónapok vagy évek múlva tér vissza. Testvére azért nem közlé eleve elutazási szándékát nejevel, mert tartott attól, hogy a női siránkozás, könnyhullatások szándéka foganatosításától visszatartóztathatnák, pedig ezen utazás szent kötelessége volt. Inté egyszersmind őket, hogy urnőjük iránt engedelmességgel, bizalommal viseltessenek; férje távozása miatti bánatát egyenetlenség által ne sulyosbítsák s csendes gyászát ne zavarják.

Ily eszélyes ürügy által ki lőn mentve mind Selinon távozása, mind nejenek bánata, úgy, hogy midőn a nép közt a hír már elterjedt, hogy a király kincstornyában egy csonka hullát leltek, senkinek sem jutott eszébe, azt az eltűnt Selinon holttestének tartani.

III.

Rhampsinit Pharaó korán reggel kinyitá tornya tizenkét lakatját; ott találta a csonka testet, látta az elvagdalt hurkokat, de a titkos bejárás nyomait nem fedezheté föl.

— Kétségtelen — így szólt hosszú tanakodás után szolgálíhoz — hogy kivülem más valaki is bejár ide kincseimhez. Az az illető szándékosan csonkította meg e holttestet, hogy rá ne ismerhessenek. De majd meglátjuk, nem fogom-e én felfedezni a bűnöst?

Azonnal parancsot adott, hogy a város kapuja előtt állványt emeljenek s rajta a hullát egy karóhoz kötve közszemlére kiállítsák; a dobosok aztán a városban kiáltsák ki, hogy ki a holttestet fölismeri, a királytól száz zacskó aranyat kap jutalmul.

Őröket is rendelt az emelvényhez azon meghagyással, hogy a mellette elhaladók arczkifejezését figyelemmel kísérik, ha talán ez által is fel lehetne fedezni a halottnak rokonait vagy barátjait.

Muthis természetesen tudta, hogy a kiállított holttest nem másé, mint szerencsétlen testvéreé. Keblében az az óhaj támadt, hogy a hulláról a közszemle gyalázatát elhárítsa, azt bebalzsamozza s iránta azon szeretetet, tiszteletet tanúsítsa, melyet az ország vallása és a korszellem követelt. Hosszu tanakodás után egy tervet gondolt ki, melynek valósításához azonnal hozzáfogott.

Egy szekérre tömlőket rakott, ezeket borral töltvén meg. Este felé, midőn a kíváncsi néptömeg már szétment, szekérével kiindult a városból. Midőn az emelvény közelébe érkezett, egy tömlőt észrevétlenül kilyukasztott; a bor folyni kezdett a földre. Muthis tettét magát, mintha csak akkor vette volna észre kárát, midőn éppen elhajtott az örök mellett.

— Ah, jó emberek — kiálta itt — nézzétek, nézzétek csak, minő szerencsétlenség ért engemet. Segítetek rajtam, szaporán, különben egész borom kifoly s én boldogtalan vagyok.

Eközben megállítá lovát s a tömlővel bajlódott, de a helyett, hogy betömte volna azt, még egy lyukat ütött rajta úgy, hogy midőn az örök a szekérhez érkeztek, már lehetetlen volt megállítani a bor folyását.

— Ejnye, beh kár e drága italért — sópáncodék az egyik őr — de hiába, már nem lehet segíteni a bajon. Vagy miként javíthatnók ki rögtön a tömlőt? Ládd, atyafi, borod mindenesetre oda van s úgy hiszem, inkább óhajtod azt a száraz toroknak, mint a száraz földnek adni?

Ezt mondván, be sem várta Muthis feleletét, hanem oda tartá száját a lyuknak s nagy kortyokban itta a bort.

— Tudod földi, mi csak azért iszunk, nehogy a bor kárba menjen — monda a másik őr, s odaállván a másik

lyukhoz, követé társa példáját. Muthis ezalatt másik tömlőjén is szúrt észrevétlenül két lyukat s fájdalmasan feljajdult:

— Hát már az egész szekér borom oda vész? Ó én szerencsétlen! Nézzétek, ez a tömlő is folyik, ebből is kárba megy a borom. Segítsetek, segítsetek rajtam, barátaim! A két másik őr is neki ment a lyuknak s mohón hozzálátott a bor fogyasztásához.

A bor jó zamatu és erős volt. Az örök nagy érdemnek tartották részökről, hogy legalább nem hagyták a bort a pusztá földre folyni. Annálfogva folyvást ittak, le sem vették a lyukakról szájokat, csak midőn lélekzetet akartak venni s aztán ismét mohón neki estek az ivásnak. Muthis szerfelett örült, hogy a csel sikerült; de nem mutató, sőt igen levertnek, csaknem kétségbeesettnek mutató magát kára miatt.

Az éj még nem köszöntött be s az örök már is tökéletesen részegek lőnek és ide s tova tántorogtak, sőt ingó lábaik már nem bírván a test súlyát, nemsokára összerogytak s öntudatlanul heverték ott, mély álomba szenderülve. Muthis csak ezt várta. Ekkor a legnagyobb sietséggel elvágta a hullát a karóhoz szorító köteleket, felmetszé a nagyobbik tömlőt, belefektette a holttestet s a város járatlanabb utcáin haza vitte; itt aztán bebalzsamozván azt, eltakarította háza sirboltjába, milyen csaknem mindenik házban volt.

IV.

Reggel korán már megvitték a Pharaonak a hírt, hogy a holttest elveszett s az örök a legmélyebb álomban ott hevernek az emelvény körül. A király tüstént kiküldötte embereit, hogy az öröket színe elé vezessék. Ezek mámorukból kijózanodván, borzalommal látták, hogy a

holttest nincs a maga helyén. A király meghagyá kiküldötteinek, hogy az öröket válasszák el egymástól, hogy össze ne beszélhessenek, így remélvén az esemény bizonyos voltát megtudhatni.

Ő maga hallgatta ki őket egyenként, külön-külön teremben. Az egyik ép oly hiven adta elő az eseményt, minden részleteivel együtt, mint a másik; de azon embert, a ki szekerén a bortömlőket szállítá, egyikök sem ismerte s egyhangulag azt vallák, hogy az ő kétségbeesése a bor elvesztése fölött, oly természetesnek, oly valódinak látszott, hogy lehetetlen volt nekik reá gyanakodni; sőt ellenkezőleg azt hiszik, hogy a csonka halott rokonai a véletlent fel akarván használni, éjjel a kedves tetemet ellopták. Rhampsinitnek minden további nyomozása sikertelen volt. A tettesnek nem jöhetett nyomára.

A Pharaónak szép eladó leánya volt, egyetlen gyermeke, a ki némi varázsló erővel birt. Ez értesülvén az eseményről, megígéré atyjának, hogy fel fogja fedezni a ravasz tettet. A királyi hírnökök még az nap körüljárták a várost, hirdetvén urok parancsát, hogy a város minden férfi lakosa köteles három nap alatt a palotában megjelenni, hol Béza, a király leánya mindegyiknek ritka zamatu árpa-italt nyújt s aztán kezét a magáéba vevén, mindegyikhez egy kérdést fog intézni. Ezenfelül a megjelenőknek meghagyatott, hogy kezeiket a lehető legtisztábbra mossák meg.

Muthis már azelőtt hallotta, hogy a király leánya mindenféle bűvös italok főzéséhez ért s így sejté azon szándékát, hogy ily bűvös itallal az odahívott férfiakat elszédítse, s kérdései által a holttest tolvaját fölfedezze s a büntető igazság kezeibe szolgáltatassa. Muthis, bármennyire aggódott is, nem merte magát a királyi parancs alól kivonni, mert ez által épen gyanura szolgáltatott volna okot. Lement tehát sírboltjába, elővette testvére levágott kezét s lemosván róla a balzsamot, azt keblébe rejté s a palotába indult.

Itt egy roppant tágas teremben már számos férfi volt összegyülekezve. Rendre egymásután hivattak be egy mellékterembe, hol a király leánya ült. Muthis nem sokáig várakozott, mert mihelyt megpillanták, tüstént bevezették. A királyleány vastag függöny mögött ült, innen egy kis nyíláson át, melynek háttal volt fordulva, kinyújtotta neki a poharat, parancsolván, hogy fenéig üritse ki.

Az ital olyan izű volt, mint a közönséges sör; de alig ürité ki a poharat, azonnal érezte különös hatását s tapasztalta, hogy feje szédül. A királyleány kinyújtá kezét a Muthisé után, de ez így szólt hozzá:

— Ne ijedj meg, nemes királyleány; az én kezem súlyos betegség következtében zsibbadt és merev.

Ezzel kihúzta a levágott kezét s a királyleány kezébe tévé. Ez hirtelen megragadván azt, kérdé: nem tud-e valamit azon csonka holttestről, mit atyja kincstornyában talált s nem tudja, hogy ki lopta azt le az emelvényről?

— Én érzem bűvös italod hatását — monda Muthis — s így nem vagyok képes eltitkolni az igazságot. Tudd meg tehát, hogy én magam vágtam le testvéri szeretetből bátyám fejét, én részegítettem le az öröket; én loptam el éjjel a holttestet. Csak pár perczet engedj nekem, hogy összeszedjem magamat s azonnal elbeszélem neked részletesen az egész eseményt.

— Jól van; szedd össze magadat s aztán beszélj — szólt a királyleány.

Még ki sem mondá a királyleány e szavakat, Muthis ott hagyta magában a holt kezét, kiment a teremből s ott a tolongó sokaság közé vegyülvén, észrevétlenül távozott a palotából.

Béza csak várta, hogy a férfi, kinek kezét a magában lenni hitte, majd megkezdi elbeszélését; de már sokalván a hallgatást, megszólalt:

— Ennyi idő alatt már rendezhetted volna eszméidet. Szólj!

Semmi felelet nem követé mondatát. A leány még egyszer felszólítá s ismét semmi felelet. Végre türelmetlenségében megfordult, kitekintett a függöny hasadékán s borzadva látta, hogy egy holt kezét tart markában s a ki kezébe adta azt, már eltávozott.

Rémületében felsikoltott, mire nőcselédei előugrottak. Behivatván atyját, elmondá neki az eseményt.

— De — tev é aztán hozzá — azon ravasz férfi, tekintve beszédmódját, kifejezéseinek válogatottságát, nemes gondolkozásu, finom műveltségü lehet.

Rhampsinit mozdulatlanúl, és mély gondolatokba merülve állt előtte.

— Osztom véleményedet, kedves leányom — szólt végre — az ő ügyessége, eszélyessége, férfias jelleme tökéletesen megérdemli méltánylatomat, tiszteletemet. Elhatároztam, neki nemcsak minden büntetést elengedni, sőt úgy megjutalmazni őt, hogy nekem vigasztalásomra s az országnak üdvére szolgáljon.

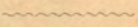
Ezzel hazabocsátá az összesereglett férfiakat s a városban kihirdetteté, hogy ő teljes bűnbocsánatot és kegyelmet ígér annak, a ki az emelvényről a holttestet ellopta s egyszersmind felszólítja az illetőt, hogy minden félelem nélkül jelenjék meg királyi színe előtt.

Muthis e hirdetés folytán teljesen bizván az adott királyi szó szentségében, a palotába indult. A Pharaónak hiven s részletesen elbeszélé az egész eseményt. Megmutatta egyszersmind neki a titkos bejárást a toronyba, bűnbocsánatért esedezvén boldogult atyja és bátyja részére és esküvel állítván, hogy a rejtett bejárást titkát soha sem használta föl s csak egyszer nyitotta meg azt, midőn szerezett bátyjának élete s becsülete forgott veszélyben.

A nemes gondolkozásmód, mely előadásából kitűnt, illedelmes magaviselete s őszintesége ép úgy megnyerte a Pharaó tetszését, mint azelőtt eszélyessége, ügyessége. A király megfogván kezét, bevezette őt leánya termeibe.

— Azon férfi — mondá leányának — a ki testvére iránt oly feláldozó szeretettel tudott viseltetni, a ki a veszélyt oly okosan ki tudta kerülni, a ki különben is oly nyílt jellemű, becsületes ember, minő e férfi itt, — az bizonyosan nejét is tudja boldogítani. Itt van, fogadd el kezét és bocsáss meg neki, hogy testvére holt kezét tette a tiedbe. Legyen ő férjed, s trónom örököse. Meg vagyok győződve, hogy szeretettel s hűséggel fog hozzád viseltetni s birodalmát bölcsen fogja kormányozni.

Muthis és Béza igen meg voltak lepette a király nyilatkozatán és szívesen megnyugodtak határozatában. Másnap fényes menyegzőt ültek. A király veje nyájas leereszkedése, eszélyessége s becsületessége által csakhamar kivívta magának a közszeretetet, tiszteletet. Rhampsinit halála után ennek utóda lőn a trónon és sokáig uralkodék. Bölcs kormánya alatt Egyptom felvirágzott és csakhamar tetőpontját érte el az anyagi és szellemi jólétnek.

Orpheus és Eurydike.

ORPHEUS és EURIDIKE.

Thrákiában egy Orpheus nevű dalnok élt hajdanta, kinek híre az egész világra kihatott, a ki művészi dalaival s lantjával emberfeletti hatalmakat gyakorolt mindenkire. Nem csak az emberi sziveket tudá elbájosolni, hanem az erdők vadállatai is megszelidültek, midőn megpendíté húrját s hangoztatá mélabús dallamait, sőt a rege azt tartja, hogy a fák is közelebb jövének hozzá s a kövek, sziklák is megmozdultak helyeikről s elandalodva hallgaták a bűvös hangokat. Ha énekelt, maga a vihar is lecsendesült; a láthatáron a felhőburok szétfoszlott s az ég derűlten mosolygott le; ha a tenger háborgott, Orpheus húrjainak rezgésére, a bösz hullámok lecsillapultak. A nép ezt varázslatnak tartá s azt hívé, hogy a dalnok nemtőkkel s emberfeletti magasabb lényekkel áll szövetségben, sőt hogy lantja is, melynek húrjaiból oly varázshangokat csal ki, nem közönséges emberi mű, hanem egy hatalmas nemtő készítménye és ajándéka.

A természetnek, vagy nemtőknek ezen adománya segélyével végre Thrákia trónjára is felküzdé magát Orpheus és sokáig boldogítá népeit.

Boldogságát azonban valami gyászesemény hirtelen megzavarta. A halhatatlan dalnok király neje, Euridike egykor nőcselédei kíséretében, mulató kertjében sétált, s egy mérges kigyó keresztülfonódott bokáján és megharapta. A cselédek felfutottak a fejedelmi lakba az orvos után, de a mire ez megérkezett, a királyné már kiadta lelkét. A királyt

e gyászesemény roppant szomorúságba ejté, mert nejét határtalanul szerette. Azonnal főembereire bizta az ország dolgait, és maga félrevonult s bús magányban tölté életét. Éjjel-nappal ott sétált magányosan, könyező szemekkel, kertje legelhagyatottabb ösvényein. Sőt gyakran a várost is odahagyta minden kíséret nélkül, csak hangszerét vivén magával s a vidék legelvonultabb helyein a fáknak és szikláknak panaszlá el lantján, fájdalmait.

Igy folyt le több év. Összehívta aztán birodalma jobbait s így szólt hozzájuk:

— Láthatjátok, hogy szeretett nőm halála életunttá tőn; kedélyem elveszté rugékonyságát s én képtelen levék a kormány ügyeit vezetni. Mit ér az élet munkásság és öröm nélkül? Elhatároztam magamban, hogy titeket s az országot hosszú időre, vagy tán örökre itt hagyom. Hitünk azt tartja, hogy földünk alatt egy más világ is létezik, melyben egy hatalmas némtő, a holtak bírása és királya uralkodik. A jókat Elysium virányos, kéjes mezőin örök gyönyörrel, örök élvezetekkel boldogítja; a gonoszokat pedig Tartarus barlangvilágában örök kinokkal bünteti. Az emberek haláluk után tehát mind oda kerülnek az alvilágba. Ott van következőleg imádott nőm is. Oda kívánczozom én is, ott akarom elkeseregni szívem fájdalmait a szigoru halál-birónak, a nemtőnek, Plutónak. Esedezni fogok neki, hogy adja vissza nőmet.

Az ország nagyjai élénk színekkel ecsetelék előtte a veszélyt, melynek magát kiteszi és igyekeztek lebeszélni őt vállalatáról.

— Tudom — viszonya a király — hogy ritka halandó tért onnan vissza a felvilágra; azt is tudom, hogy életemet kockáztatom; életemnek azonban ugy sincs már most semmi becse se reám, se embertársaimra nézve, mert a bánat annyira rágódik szívemen, hogy mások jólétén nem munkálkodhatom többé.

Az országnagyok részéről minden ellenvetés, minden kifogás hasztalan volt. Még az nap utnak indult egyedül, csak lantját vevén magához kíséretül.

Hosszu vándorlás után egy hegységhez ért, hol az alvilágra vezető lejártnak kellett lenni. Rá is akadt nem-sokára. Egy sötét hegynyílásban három magas sziklafal állt, mindhárom oldalról egymáshoz hajolva, úgy, hogy a napfénynek belövellését egészen megakadályozák s így a sziklavölgyben örök árnyék borongott. Szokatlan nagyságu mérges növények tenyésztek ott. A fekete sziklák sötét, keskeny kaput képeztek. Orpheus beléptével baglyok és denevérek egész serege röppent fel s ijedtében ide s tova iramlott.

Egy szűk és alacsony akna mindig mélyebben vezeté a föld alá; miután hosszú ideig az éjsötétben lépdelve tova-haladott, egy helyre ért, hol némi világosság derengett. Ez már nem volt többé ama szűk kőakna, melyen eddig ballagott, hanem tágas, itt-ott szürkületben derengő s helyenkint fekete szikláktól környezett tér. Néha úgy rémlett előtte, mintha ködalakok repdesnének körötte, néha pedig mintha távolról valami folyam zúgását hallaná. A ködalakok lassankint szemlátomást szaporodtak s mindinkább felismerhetőbbek s élő emberekhez hasonlóbbak lőnek, csakhogy színetlenek és majdnem átlátszók voltak. Ugy látszott azonban, hogy mindnyáját belülről különböző szenvedély s indulat: félelem, aggály, remény, öröm, kétségbeesés és búbánat rágja, hevíti.

Csakhamar meggyőződött arról is, hogy nem csalódott, midőn folyamzúgást vélt hallani. Csakugyan egy széles folyó partján állt. A túlparton egy révész megpillantva őt, csónakával az innenső oldalra indult. Midőn a csónak a parthoz ért, a ködalakok körülrajongták azt. Némelyeket komor, szigorú tekintettel utasított vissza az öreg révész, másokat meg bennhagyott a csónakban, s ezek mindnyájan pénzdarabot adtak át neki, melyet szájukból vevének ki.

Orpheus be akarván lépni a csónakba, a mord révész elébe tartotta evezőlapátját s mély, tompa hangon kérdé:

— Van-e pénz?

— Reménylem, hogy visszatérek, felele Orpheus, s akkor majd egyszerre kifizetlek.

— Hogy visszatérsz? dörmögé a kedvetlen öreg. — Nehezen.

Azonban bennhagyta őt a csónakban s elevezett. Kiszállván a tulparra, hasonló alakok vevék őket körül s italt nyujtának nekik, melyet fekete márvány poharakkal a folyóból meritettek, mely itt egy nagyobb folyóba szakadt. Őt is megkinálták, de Orpheus nem fogadta el, mondván:

— Tudom ugyan, hogy ez ital a fölvilág minden szenvedéseit elfeledteti; minthogy azonban én itt csupán azon egy fájdalom enyhülését keresem, mely a fölvilágban dulta keblemet, általános feledésre nincs szükségem.

Miközben ezt mondá, egy árnyalak hozzájuk jött és visszakivánczolt a révészszel a tulparra. De e perczben egy rettentő szörny, egy háromfejű, kigyósörényű óriási kutya kirohant sziklabarlangjából, megragadta egyik feje fogával az alakot, szétszaggatta és felfalta. E szörny száz lánczczal volt odakötözve a sziklához s minden nagyobb mozgásánál úgy csörgött a sok láncz, hogy csak úgy regett bele az egész, különben oly csendes halálország; de még borzasztóbb volt a szörny dühös, tompa háromszoros ugatása.

— Ugy járnál mint ez, — dünnyögé a révész. Innen vissza nem tér senki. Cerberus tégedet is felfalna.

Borzadálylyal haladott el Orpheus Cerberus óla előtt. Midőn már közel volt hozzá, félelmében ujjai, akaratján kívül is megpendíték a lant húrjait. Ezeknek rezgésére a kutya a földre fektette mindhárom fejét s hizelegve iparkodék a lantoshoz odacsúszni, de lánczai visszatartóztatták.

Orpheus beljebb hatolván, megpillantotta az árnyék-

világ nemtőjének trónját. Ott ült rajta nejével együtt, s bámulni látszott az élő ember jövetelén.

— Szólj, vakmerő — kérde szigorú hangon a nemtő, — ki bátorított fel, hogy hivatlanul lépj országomba? Ha én magam elé akarom gyűjteni a halandókat, előre küldöm mindig a halál nemtőjét. Hozzád pedig még nem rendeltem őt.

Orpheus felelet helyett megpendíté kobza húrjait, s gyönyörű hangfutamokban elpanaszlá szíve keserveit. Aztán énekelni kezdett. Dalában szeretett neje elvesztét, saját gyötrelmeit, búját, epedését oly szivrehatóan s oly szép dalokban zengé, hogy Plutó és neje, Proserpina, egészen érzékenyültek.

— Óhajtasod be fog teljesedni, — szólt Plutó. Ne mondhasd, hogy sikertelen volt veszélyes utad, melyet egyetlen kedvesedért tevé. Vidd magaddal vissza szeretett Euridikédet. Hadd birjad még egyszer őt. Ő szüntelen nyomodban lesz, követni fog téged; de komolyan intlek, ne nézz hátra utána, míg egészen a felvilágon nem leszesz. Csak akkor szabad hátranézned s élvezned a viszontlátás örömeit, midőn a sziklabarlangból teljesen kiértél s fejed felett a tiszta kék eget látod. Előbb sem bizalmatlanság, sem félelem vagy aggály, sem szerelem, sem vágy el ne csábítson arra, hogy megfordulj s megnézd, mert különben örökre elvesztéd őt!

Ezzel intett neki, s Orpheus távozott. Midőn Cerberus mellett elhaladt, ismét megpendíté a lant húrjait, s a szörny meg sem mozdult fekhelyén. A komor révész maga is mosolygott, midőn őt csónakába vevé.

— Valóban hatalmas nemtő oltalmában állhatsz, halandó — így szólt hozzá — hogy sikerült ismét visszatérned: már révpénz nélkül is átviszlek.

Orpheus igen szeretett volna visszatekinteni, vajjon csakugyan követi-e neje? de megemlékezett a komoly intésre és szilárd elhatározottsággal haladt tova.

Már annyira haladott felfelé a barlangban, hogy tökéletes sötétben járt; ekkor csakugyan hallotta, hogy háta mögött valami mozog. „Ez bizonyosan Euridike!“ gondolá magában, de visszapillantani nem mert. Nemsokára azonban oly közel volt már a barlang kijáratához, hogy kívülről a nap sugarai belöveltek; ekkor egyszerre úgy rémlett előtte, mintha a mozgást nem hallaná többé háta mögött. Erre megdöbbenván, megfélekedezett magáról és — visszatekintett.

Euridike folyvást nyomában volt, de a mint Orpheus hátra nézett, ugyanazon perczen a kedves alak visszahanyatlott. Orpheus hirtelen utána terjeszté karjait, remélván, hogy még megölelheti, s hogy a visszahanyatló árnyalak keze őt megragadhatja; de hasztalan. A pusztá levegőt ölelte meg; nejét pedig mindig nagyobb távolban látta elenyészni a barlang homályába. Csak e búcsusztót hallá ajkairól: „Élj boldogul Orpheusom!“

Rémületében s iszonyu fájdalmában szinte kővé meredten állt ott, és szemeit a távozó kedves alakra függeszté. Végre fölrezzennén bús merengéséből, ismét vissza indult az alvilágba. Ott volt nemsokára a révnél; de az öreg révész barátságtalanul utasítá vissza. Könnyörgött, rimánkodott az átszállításért, de a komor öreg kérlelhetetlen maradt.

Hét nap, hét éjjel várakozott, étlen, szomjan a szomoruan tovaöhömpölygő folyó partján, folyvást ostromolván kéréseivel a révészt, hogy szállítsa át; de hiába, könnyüi, esdeklései nem indíták meg az öreget. Nyolczadik napon visszatért a felvilágra.

E perctől kezdve szüntelen országa Erdeiben bolyongott s egészen átadván magát búbanatának, mélyen gyászolta örökre elvesztett nejét. Lantján egyetlen vig hang sem zengett többé; ajkairól egy vig dal sem volt hallható. Énekein a bánat és kínos gyötrelmek kifejezése ömlött el, habár dallamai még mindig bájoló, elragadók voltak is;

most is körülvették a vadak és fák, ha kobzának húrjai megpendültek és dalai megzendültek, sőt maga a hely is, mely azelőtt kopár, kiaszott volt, művészetének bűbája által árnyas kis vidékké lőn varázsolva.

Igy tölté napjait évek hosszú során át. Lassankint megismerkedett a hegyi népekkel is, de királynak őt senki sem tartotta. Azonban nem egy leánynak megtetszett a bús dalnok és sokan közülök szerették volna megvigasztalni őt, és nyájas, vidor társalgásuk által igyekeztek szívéből az emésztő bút elűzni; de Orpheus mindezt komolyan visszautasítá. Ez a vidéki szépnem hiuságát nagyon sérté. Orpheus magaviseletét dölyfösségnek, megvetésnek gondolták s boszúból mit cselekvének? Egykor a bor istenének, Bachusnak ünnepét ülék; mindenütt vigság, örömujongás tölté be a levegőt, csak Orpheus ült egyedül, bánatos szívével, elmerengve a messze távolba.

— Nézzétek! ott az a férfi, a ki bennünket mindnyájunkat megvet. Jertek álljunk most boszut rajta!

Bachus ünnepén szokás volt rövid botokat hordani, melyek szőlőgallyakkal voltak övezve, és thyrsusoknak nevezettek. Az egyik odavágta a dalnok arcához thyrsusbotját, de ez az ének varázsától elbájolva, lábához esett. Egy másik kővel dobta meg, ez is lehullt róla a nélkül, hogy megsértette volna. Szóval bármit is dobtak reá, ártalmatlanul lesiklott róla, mert énekének varázsereje ártalmatlanná tőn mindent. Az őrzöngők látván, hogy boszuszomjuk kielégítetlen marad, más fegyverhez fogtak. Rettentően sivítani, kiabálni, ordítani kezdtek, aztán irgalmatlanul trombitáltak, tapsoltak, doboltak, kurjongattak, csakhogy elnyomják, elnémítsák a dalnok szép énekét; s midőn ez sikerült, nekiestek a kövekkel. De ezek most vérevel festve hullottak le róla, főleg fejről; s a mint a közápor alatt elnémult, rárohantak az őrzöngők, ütötték, verték thyrsusaikkal, s kövekkel, faágakkal, ásókkal, gereblyékkel, a miket csak a szántóföldeken találtak,

agyonverték az ének királyát, a ki hasztalan könyörgött kiméletért, kegyelemért. A bachansnők még most sem elégtették meg, hanem mámoros, elvakult dühökben testét is darabokra vagdalták.

Fejét és lantját a Hebrus nevű folyóba dobták, s a folyó mindkettőt gyöngéd kimélettel ringatá hullámhátán. A lant húrjain bús hangok rezegtek; s mintha az ajkon is panaszos hangok zengtek volna. De a lant hirtelen nagyobbodni kezdvén, egyszerre valami csodafényt árasztva s kiemelkedett a folyam hullámaiból. Sőt rajta szemlátomást több és több csillag kezdett ragyogni, mire a lant mindig magasabbra szállt, míg végre az ég boltozatján megállapodott, hol ma is fennragyog mint a legszebb csillagképek egyike.

A fej egészen leuszott a tengerbe s itt a hullámok Lesbos szigetének partjaihoz vitték. Ott egy kigyó el akarta nyelni, s már ki is tátotta reá száját, de Apolló, kinek Orpheus kedveltje volt, azonnal kővé változtatta a kigyót.

Orpheus lelke azonban már az alvilág felé lebegett ugyanolyan árnyalakban, minőket ottlétekor látott. Mindenre megemlékezett, mindenre ráismert itt. A révész minden kifogás nélkül átszállította a túlpartra. Itt, miután a feledés folyójából ivott, azonnal kihalt benne minden szenvedés emlékezete. Plutó előtt megjelenvén, az alvilág királya így szólt hozzá:

— Lépj be az Elyseumba, a boldogok édenébe; ott megtalálod nődet, Euridikét is.

S valóban alig lépett be Orpheus, már elébe lebegett Euridike. Ott élnek ők elválaszthatatlanul s oly boldogságban, miről a halandónak fogalma sem lehet.

Bachus, a bor istene, pedig, látván, hogy a nők és leányok féktelen pajkosságuk, mámoruk s boszujokban minő gyalázatos gyilkosságot követtek el, szörnyű haragra

gyúlt s a gonosztevőket példásan megbüntette. Mindegyik ugyanis, a ki bűnös volt a gyilkosságban, hirtelen érezte, hogy lábai a földhöz tapadtak, lábujjai mind gyökerekké váltak. Nehányan végső erejüket megfeszíték, hogy kiszabaduljanak a földből, de hasztalan, kezeik is ágakká változtak, lábszáraikat kéreg borítá el, testök fává keményedett, karjaik vastag ágakká alakultak át, hajzatukból ágacskák és levelek nőttek ki, s mindnyájából erdei fa lőn.

Odysseus a Cyclopnál.

OSZK

ODYSSEUS.

I.

Odysseus.

Ulysses a rómaiaknál.

A jóniai tenger azon részén, hol a korinthetai öböl torkolata van, fekszik egy sziget, melyet az ókorban Ithakának neveztek; itt egy hatalmas és ravasz király uralkodott egyszer, kit Ulyssesnek, vagy Odysseusnak hívtak. A hol csak valami veszélyes kaland mutatkozott, abban Odysseusnak részt kellett vennie. Azon háborúból sem maradhatott tehát ki, melyet a görögök Kisázsianak akkori fővárosa, Ilion ellen viseltek.

Tíz évig ostromlák a görög sereg e várost a nélkül, hogy bevehette volna; az erős bástyafalak és a várórség hősiessége a legtüzesebb ostromnak is vitézül ellenállott, míg végre sikerült azt csellel bevenni és porig égetni.

Az ostromzárlat alatt Odysseus testi ereje, de főleg ravaszsága és ügyessége nagy szolgálatot tőn társainak. Alig volt azonban kezeik közt a város, alig hamvadtak el a lángba borult házak és várpaloták üszkei; ő már ott állt fejedelmi hajója fedélzetén s honfitársait maga köré gyűjté. Keblében a hon szerelmén kívül sovár vágy, hő epedés lángolt neje Penelope s fia Telemachos után. E vágy ellenállhatatlan ingerrel ösztönzé őt, a hirneves hőst, hazájába visszatérni.

Emberei tizenkét hajóra szálltak; Odysseus felszedet-

vén a horgonyt, hálaimát rebege az égnek, hogy sziklás szigetére valahára visszaevezhetik. Mintha előre érezte volna, hogy hazamenetele szerencsés leend, így szólt vitézeihez:

— Tapasztalom, hogy a jósok is csalatkoznak néha. Indulásomkor azt jövendölték, hogy husz év előtt nem térendek haza. S ime, még csak fele folyt le ez időszaknak s már is hazatérünk.

De a hajó agg kormányosa baljóslatlag jegyzé meg:

— Ne vedd rossz néven, uram, ha én, a te hű szolgád, a szerencse változóságára figyelmeztetlek. Még nem vagyunk Ithaka kikötőjében; a szelek még megváltozhatnak s messze ismeretlen földekre hajthatnak. Még lehet, hogy örülnünk kell majd, ha tiz évvel később is megérkezhetünk szeretett hazánkba.

— Fogd be a szádat — dörgött rá a haragra lobbant Odysseus. — Épen ily bárgyu félelem, ily esztelen beszédek által idézzük gyakran elő a szerencsétlenséget. Hát nem kedvezők-e a szelek? Neked pedig, mint kormányosnak, tudnod kell a hazavezető utat.

A kormányos aggodalmi hatást látszottak gyakorolni az elemekre; mert mindjárt más nap reggel a szél hirtelen felkorbácsolta a tenger hullámain s a hajókat ide s tova hányta-vetette; hiába erőlködtek az evezők a felbőszült viharral dacolni, a hajók ismeretlen partra vetődtek, hol az emberek hálaimát rebegtek, hogy hajótörés nélkül megmenekültek az ádáz vihartól.

II.

Odysseus a Kikonoknál.

Nem messze a parttól egy pásztorfiu legelteté nyáját; ez tudakozódásukra megmondá nekik, hogy e föld lakói

kikönök-nak neveztetnek, a közel távolban látható városnak neve pedig: Ismaros.

Itt mindnyájan letelepedtek, be akarván várni a kedvezőtlen szél lecsillapulását. Odysseus szigorú parancsot adott embereinek, hogy az itteni néppel szelíden bánjanak s vagyonukban kárt ne tegyenek. De a végzet másként határozott. A városból fegyveres nép közeledett feléjük. Odysseus csatarendbe állítá embereit s hideg nyugalommal várta a közelgő ellenséget. Jónak látta egyuttal békejelül egy olajágot küldeni azon ízenettel, hogy ő nem ellenséges szándékból szállt ki embereivel a partra, hanem tengeri vihar hajtotta ide, s mihelyt ez lecsillapul, azonnal távozik innen, semmi kárt sem okozva.

De az ellenség rá sem hallgatott a hírnök szavaira, hanem ütlegekkel fogadá s visszakergeté. Odysseus roppant haragra gyuladt s vitézeivel rárohant az ellenségre. A kikönök azonban tulnyomó számban lévén, kezdetben ellenszegültek a dühös rohamnak, de a mint az idegen harcosok gyakorlottságát, vitézségét tapasztalták, futásnak eredtek. A görögök üldözni kezdték az ellenséget, szétverték, a várost elfoglalták, kirabolták s lerombolták.

Odysseus bejárván a kipusztult várost, egy elhagyott városrészbe ért, hol egy, babérfáktól árnyalt sziget terült el előtte. A mint ennek zajtalan ösvényein járkált, egy gyönyörű mezei lakot pillantott meg s nemsokára emberi hangok üték meg füleit, melyek a ház belsejéből jöttek. Belépván a házba, számos tagból álló család körében egy koros, tisztos arczu férfit látott.

A családfő elébe menvén kérdé: mit kíván?

Odysseus miután felelt kérdésére, nevét kérdé az öregnek, bámulatát fejezván ki a fölött, hogy a városban mert maradni családjával, midőn látta, hogy katonái azt rabolják.

— Az én nevem Maron; pap vagyok — viszonzá a

ház ura. — Miután én polgártársaim gyalázatos merényében részt nem vettem, föltevém nemes lelkedről, hogy nem fogsz engemet ártatlanul büntetni polgártársaim vétkeiért.

— Bennem helyzett bizalmad nem csalt, — szólt Odysseus. A ki ellenségéről fölteszi, hogy nemes lelkű, igazságszerető, az maga is az. Én az idegen harcosok ura, vezére vagyok; akaratommal egyetlen hajszálad sem fog meggörbülni.

E nyilatkozatra a tisztos öreg arcza felvidult, s Odysseust megvendégelte. A lakoma vége felé a katonák közül többen berontottak a békés lakba, s ki akarták azt rabolni; de megpillantván urokat a ház lakóival békésen és gondtalanul lakmározni, megdöbbenve osontak ki. De Maron visszahívta őket s megvendégelé. Odysseus szigoruan meghagyta nekik, hogy e házat és lakóit kiméeljék.

Odysseus ezzel távozni akart, de Maron marasztalá, s aztán gyermekeivel együtt kimenvén, nemsokára ismét belépett, ajándékokkal tertelten. Három leánya és felnőtt fia egy hosszukás gömbölyű tiszta darab aranyat hoztak be s oda tették Odysseus lábaihoz. Oly nehéz volt, hogy alig birták. A családfő egy nagy ezüst korsóval kedveskedett neki. Tizenkét szolga s ugyanannyi nőcseléd egy-egy teli tömlőt raktak elébe. Maron mindezen ajándékokkal megkínálta vendégét, oly esdő, oly szívélyes hangon, hogy Odysseus kénytelen volt elfogadni. Katonái jelen lévén még, elszállítás végett rájuk bizta a kincset s bucsut vőn gazdájától.

Visszaérkezvén a kiszállás helyére, roppant kincshalmazt talált ott aranyból, ezüsből, mit harcosai a kipusztított városból kihordtak. Odysseus egyenlően felosztá azt emberei közt, magának csak Maron ajándékát tartván meg. Rákerült végre a sor a szintén zsákmányul esett birkákra és kecskékre; azokból többet leöltek, s néhány napig vig lakmározás közt ott dőzsöltek a parton.

Odysseus Kalipsonál.

Odysseus azonban igen tartván attól, hogy a megfutamodott kikónok új és nagyobb erővel őt váratlanul megtámadják, inté vitézeit, hogy ne barangoljanak szerte szét, hanem mindig együtt legyenek. Aggodalma nem is volt alaptalan.

Egy reggel ugyanis a legközelebbi halmokat roppant számu ellenség borítá el; gyalogok és lovasok voltak. Odysseus ismét csatarendbe állítá harczedzett vitézeit, szemközt az ellenséges táborral. A kikónok sűrű lándzsazáport szórtak le a bajnokokra; de ezek férfiasan, szokott ügyességökkel fölfogák paizsaikkal a rájuk röpített rézlándzsákat s mindenkit lelerítének, a ki hozzájuk közelíteni merészelt. Egész estig győzhetetlenül vívtak.

De alkonyat tájban hanyatlani kezdett erejük. Odysseus hátrálót kezdett fuvatni, s a vitéz csapat szép csatarendben visszavonult hajóira s a parttól elevezett. A hősz vezér megvizsgálván embereinek számát, tapasztalta, hogy mindegyik hajóról hat ember hiányzik, kik nem hallgatván intésére, alkalmasint elbarangoltak, s a hirtelen támadás miatt soraikba vissza nem térhetvén, leölettek.

Odysseus tovább folytatta útját, s bár örült azon, hogy ily szerencsésen megmenekült, mégis busult elveszett harczosai felett.

Alig távoztak csak néhány evezőcsapásnyira a parttól, új vihar keletkezett. A láthatáron sötét felhők tornyosultak; a vihar csaknem szétrepeszté a vitorlákat s a felduzzadt hullámok iszonyu sebességgel röpíték tova a hajókat. Tüstént le kellett hajtani az árboczokat, leereszteni a vitorlákat, hogy a távolban feketélő száraz föld felé evezhessenek. A megfeszített erő daczolt a bős elemmel; nemsokára elérték a száraz földet, kiszálltak s két nap, két éjjel ott időztek, kimerülten az elemekkel vivott harczban s átkozván a már két izben tapasztalt balszerencsét.

Harmadnapon az ég kiderült; a nap a felhőtlen égből

ragyogva küldé le aranyló sugarait, ez a harczfiak kedvét is fölvidítá; azonnal hozzáfogtak a munkához, fölhuzták az árboczfákat, kifeszíték a vitorlákat s vigan utrakeltek. A kormányos este megvizsgálván a csillagokat, azon örömhirt közlé társaival, hogy, a mennyiben ő a tájt ismeri, biztosan állíthatja, hogy utjok egyenesen hazájuk felé vezet. E jelentés megvigasztalta a már-már csüggedni kezdő harczosokat. Másnap is kedvező szél mellett folytatták utjokat.

Midőn azonban Peloponnesus félsziget déli csúcsánál bekanyarodtak, egy folyamnak sebes árja hirtelen megkapta hátulról a hajókat s leküzdhetetlen erővel terelte azokat nyugat felé a sík tengerre. Sőt nemsokára uj vihar támadt; a hajók ismeretlen tengerekbe sodortattak, s kilencz egész napig ide s tova hanyattak, küzdve a süvöltő szelekkel s felkavart hullámokkal. A sötét égen egyetlen egy csillag sem ragyogott éjjel, mely nekik valami irányt mutathatott volna: nappal a nap szintén a felhők ködfátyolába burkolódzék; semmi tengerpart sem mutatkozott a távolban.

III.

Odysseus a Lothofagoknál.

A tizedik napon végre megpillanták a száraz földet. Tüstént hozzá eveztek s kiszálltak. Ott mindjárt forrásra bukkanván, hajóikat friss vízzel látták el, miben már nagy szükségét szenvedtek. Aztán hozzáláttak az ételhez, italhoz, mert mióta a szélvésztől hanyattak, eszökbe sem jutott a testi táplálék.

Ujult erővel s vidor kedélyhangulattal ismét a szárazra szálltak. Odysseus így szólt társaihoz:

— Mégis meg kell tudnunk, hol vagyunk. Itt a parton semmi élőlény sincs, jerünk beljebb a szárazföldre.

Embereit három részre osztá; az egyik követé őt, a másik a parton maradt, a harmadikat pedig a hajókra rendelte vissza. Utnak indulván, két leghívebb s legügyesebb szolgáját előre küldé, melléjük rendelvén egy hirnököt, ki békejelül nagy zöld ágat vitt kezében.

Ily rendben haladván, egy ritka erdőbe értek, melyet kertnek is lehetett volna tartani. Fái nyulánk pálmák voltak; törzseikről a lombokon át szőlőhöz hasonló fürtökben virágok s gyümölcsök lógtak alá. Még nem hatoltak be mélyen az erdőbe, midőn emberi hangok üték meg füleiket, mintha többen zajosan és vigan mulatnának.

Odysseus a zajra csapatával megállott, előre küldvén a hirnököt a két szolga kíséretében. Alig tettek azonban néhány lépést, a bennszülöttek ott termettek előttük, nem ellenséges, fenyegető jelekkel, mint a kikónok tevék, hanem nyájas, szelid arczczal kérvén a jövevényeket, hogy kövessék őket. Ezek bizván a mosolygó, vidám arczokban, minden habozás nélkül követék őket. Odysseus környezetével bizonyos távolban haladt utánuk.

Nemsokára szép szabad térre jutottak, mely körül volt övezve lakokkal. Ezek szalmaboglyákhoz hasonló kunyhók voltak, miket tulajdonosaik hosszú faágakból raktak össze s pálmalevelekkel fedtek be. A tér közepén szökőkút locsogott s finom vizporrá törve hullott vissza kívájt medenczéjébe. A medenczét a lakosok tengeri csigák és kagylókkal rakták ki és mozaikszerűleg díszíték fel. A téren különböző csoportozatokban gyermekek játszadozának; a kunyhók előtt elaggott öregek ültek s a szülők tetszéssel s benső örömmel legelteték szemeiket a fürge gyermekek játékain.

A hirnököt s a két szolgát nyájasan fogadták. Nehány nő azonnal besietett a kunyhóba s kosárkaikban gyümölcsöt hozván ki, megkínálák az idegeneket. Ezek nem kínáltatván sokáig magukat, hozzáláltak s jó ízűen falatoztak; s úgy találták, hogy izletesebb valamit még sohasem ettek.

Eközben megjelent Odysseus is társaival; a lakosok őt is hasonló előzékenységgel fogadták. Tudakozásaira elmondák a bennszülöttek, hogy eledelök azon fák gyümölcsei, miket utjában látott és melyek lótoszfáknak neveztetnek. Minthogy pedig a lótoszfák szolgáltatják eledelöket, ők maguk is Lótoszevők vagy saját nyelvökön Lothophagoknak neveztetnek. Igen dicsérték e páratlan jóságu gyümölcsöt s Odysseust is megkinálták vele.

— Maradj itt nálunk, idegen — szóltak hozzá, legyen táplálékod neked is a lothosz gyümölcs. Nézd csak jól meg e fákat. Mily fenségesen csüngnek alá a lombkoronák fonadékából a gyümölcsök, s a fák virágai mily kellemes illatot árasztanak szét. Bár hol legyen is hazád, az még sem lehet oly megáldott, mint ezen barátságos tengerpart. Itt gondtalan életet élünk; viznek bővében vagyunk, a fák egész éven át gyümölcsöznek; lakaink felállítása semmi fáradságunkba sem kerül; lombozatból s faágakból rakjuk össze. Mondd meg, mi egyéb igényünk lehet még az életben?

Odysseus kémlő tekintetet vetett embereire s aztán szólt.

— Örültek vagytok-e, vagy valami részegítő italt ittatok? Ti, kik bajtársaim voltatok, ti, kik velem együtt óhajtotok visszatérni szeretett hazánkba, Ithakába, ti szóltok hozzám így, mintha ez országnak lakosai volnátok.

— Micsoda? kiálta fel a hírnök s a két követ egyszerre. Micsoda? Mi akarunk visszatérni hazánkba? Hát hol van másutt a mi hazánk, ha nem itt? Itt jól megy dolgunk; mi itt maradunk. A lothosz gyümölcs a legjobb, a legizletesebb eledel a föld kerekiségén.

Odysseus és társai nem foghatták föl, hogy minő változás történt ezeken. Majd komolyan, majd nyájasan szóltak hozzájuk; de mindez semmit sem használt. Ők makacsul ragaszkodtak szándékukhoz, feledvén hazájukat, feledvén egész multjokat. Egyéb tárgyról nem is tudtak beszélni, mint a lothosz gyümölcsök izletességéről s beszé-

döket mindig csak azzal végezték, hogy ők ily boldog, áldott országból sohasem fognak távozni.

Mig Odysseus három emberét meggyőzni igyekezett az ellenkezőről, addig a nők a többi katonát is megkinálták lothosz gyümölcscsel; ezek is csupa kíváncsiságból megizlelék, hogy meglássák, vajon csakugyan oly páratlan jók es zamatosak-e azok?

Alig izlelék meg, ők is el voltak ragadtatva, s ők is dicsérték a felséges eledelt; ők is szilárdul elhatározták magukban, hogy itt maradnak, mintha merőben feledték volna, hogy valaha más hazájuk is volt.

Odysseus látta, hogy e rögtöni változást embereiben a lothosz szilva idézte elő; halálbüntetés terhe alatt megtiltotta tehát többé kísérőinek annak megizlelését.

A lothofagok hallván a parancsot, így szóltak hozzá:

— Hadd egyenek; egyél te is. Mig e gyümölcs lesz eledetelek, boldogok vagytok. Ritka élvezet, azzal táplálkozni; valami leírhatatlanul kéjes érzet kíséri az étkezést; feledtet veletek minden bűt, gondot, fájdalmat, mik különben szívetekre sulyosodnának. Mit óhajtatok egyebet?

— Emberek óhajtunk lenni — felele szilárd hangon Odysseus; okos lények, kik az evésnél, ivásnál s az ezek feletti gyönyörnél magasztosabb valamit is ismernek.

S ezzel parancsot adott azoknak, a kik még meg nem izlelték a gyümölcsöt, elfogni mámoros társaikat s erőszakkal a hajókra hurczolni. A parancs teljesítve lőn. A lothofagok látván az erőszakot, sirva fakadtak mint kis gyermekek, kiktől valami kedvencz játékot tagadtak meg. Mindazonáltal semmi részvétet sem tanúsítottak az elhurczolt idegenek iránt; szemeikben hideg közöny ült, arczaikon a nyájasság és jóakarát ugyanazon kifejezése ömlött el, melyet az idegenek első látásakor nyilvánítottak.

Odysseus a hajók fedélzetén kemény bilincsekbe verte az öntudatlan katonákat, s tovább folytatá utját. Ő maga

fájdalmas lelkiharczok közt félrevonult hajója fedélzetén, mert kormányosa jelenté neki, hogy egészen eltéveszté az irányt. Ezenkívül igen fájt neki derék harczosainak zavart állapota, kik keservesen sirtak fájdalmukban, hogy a lotofagok áldott földjéről erőszakkal elhurczoltatta őket. Harmad. napon azonban, mint látszott, felocsúdtak mámorukból s a lotofagok földjét feledni kezdék.

IV.

Odysseus az óriások szigetén.

A hajóraj ezalatt minden irány nélkül uszott tova a tengeren. Pár nap mulva a távolban ismét száraz föld tűnt fel előttük. Felé irányozván tehát a hajókat, estefelé hosszú tengerpartot s öblöt vehettek ki, melynek torkolatánál meg lehetős nagyságu sziget terült el. De mielőtt oda érhetek volna, az éj már leszállt.

A hold és csillagok sűrű felhőkbe burkolóztak; de ők mégis egyenesen neki tartának a szigetnek, és szerencsésen oda is értek. Ekkor lebocsátván a vitorlákat, horgonyt vetettek s kiszálltak a szárazra, hol a gyepes part virányain egymás után sorba leheveredvén, nemsokára enyhe álomba szenderültek. Odysseus nem aludt oly nyugodtan, oly gondtalanul mint társai. Annak gondolata, hogy ki tudja mily napra ébred föl holnap, mily sors vár majd reá, ónsúlyyal nehézkedék lelkére s mint rémkép, álmaiban is feltűnt előtte.

Reggel tiszta, felhőtlen volt az ég; a nap egész fényárjában ragyogott. Lakatlan sziget feküdt előttök egy csekély folyó torkolatánál, mely gyönyörű völgyön keresztül hömpölygött tova. A magaslatokat gazdag erdők boríták, mindenütt vad kecskék szökdécseltek, úgy hogy a harczosok

íveket, nyilakat vevének elő s általános vadászatot kezdetek tartani. Csakhamar roppant sok vadat ejtettek el.

Odysseus a zsákmányt fölosztván, minden hajóra kilencz darab kecske jutott. Ekkor a parton ismét letelepedvén, tüzet gyújtottak, elkészíték az elejtett vadakat s vig lakomát csaptak. Odysseus előhozatta a bort, melyet Ismaros városában raboltak.

Igy mulattak vig társalgás közt egész alkonyatig, elbeszélvén egymásnak tetteiket, élményeiket. Este azonban a szemközt fekvő föld egyik pontján magasan fölgomolygó füstoszlopokat láttak felemelkedni, miből azt következtették, hogy azon sziget nem lakatlan, mint ez, hanem ott bizonyosan emberek laknak.

Odysseus tehát mindjárt reggel összegyűjté embereit s tudtokra adta szándékát: hogy a tulpartra ránduljanak s kérdjék meg, minek hívják e földet s mily világtájon vannak, úgy hogy ennek nyomán tájékozthassák magukat az irányt illetőleg.

— Ti többiek pedig — így végzé szavait — itt fogtok maradni hajóitokkal; én magam átevezem. Ha a tulparti lakosok vad, törvényt nem ismerő népség, elég, ha csak bennünket ér ott a veszély; ha ellenben szelid népek s tán haszon is háramlik reánk, ha náluk tovább is időzünk, úgy titeket minden perczen átszólíthatunk oda.

S ezzel emberei kíséretében a tulpartra indult.

A part, daczára annak, hogy mivelve nem volt, a legbujább növényzetet tünteté elő. Alkalmas kikötőt nem találván, sokáig kellett evezni a part hosszában, miközben előttük a legkövérebb legelők terültek el, fölül a sziklákon pedig szokatlan nagyságu szőlőfürtökkel rakott venyigék csüngtek.

V.

Odysseus Polyphem barlangjában.

Ott, a hol kikötöttek, a tengerparttól kezdve egy sziklahegység tövéig kies gyep virult. Itt egy sziklabarlang volt, melynek bejáratát egyenesen felállított szikladarabok környezék, s magas fenyő- és tölgyfák árnyékolák. Odysseus megvizsgálván az egészet, örömeiben felkiálta:

— Ez emberi mű! Ama sziklákat és falakat nem a természet helyezé ide ily szabályos sorozatba; sőt mi több, csodaerős embereknek kell itt lakniok, mert a földmívelésnek sehol semmi nyoma, s ama fal oly nagy, a sziklák oly súlyosak, hogy azokat vagy több embernek egyesült ereje, vagy csak egy óriás emelhette ide. Itt óvatosaknak kell lennünk. A legénység legnagyobb része maradjon a hajónál fedezetül; én pedig néhány elszánt emberrel a barlanghoz megyek.

Kevés eleséget és egy tömlő zamatos, tüzes, vörös bort, mit Ismarosban Marontól kapott, vevén magához, tizenkettőt kiválasztott harczosai közül, kiknek vitézségét a trójai háboruban gyakran tapasztalta; ezeknek kíséretében elindult tehát a sziklabarlang felé.

A sziklák ott, habár a kőfaragó vésőjének semmi nyoma sem látszott rajtok, oly szorosan tapadtak egymáshoz, hogy egy magas és erős falat képeztek. Egyik azonban elmozdítva helyéből, bemenetet engedett a barlang tág üregébe, mely pitvarhoz hasonlított s mindkét oldalról magas sziklafallal volt támogatva.

Mindjárt a bejáratnál látták, hogy a barlangban nagyszámú nyáj szokott tanyázni; mert birkák és kecskék lábnyomai voltak láthatók a földön.

Odysseus társai kíséretében belépett a pitvarba.

Belül mindkét oldalon letördösött kötömegekből készített sziklapadok vonultak el, s ezeken erős vesszőkből font kosarak heverték sorban egymásután, telve turóval, sajttal.

— Kövesd, uram, ma az egyszer tanácsomat — szólt Odysseushoz egyik kísérője. Engedd, hogy e kosarakból vegyünk magunkhoz annyit, a mennyit birunk s aztán meneküljünk hajóinkra. Te magad is láthatod, hogy e barlang valami óriásnak hajléka; mert ama szikla ott a bejáratnál csakugyan nem közönséges embernek való ajtó. Száz ilyen ember, minők mi vagyunk, nem birná azt oda felállítani. Mit kössünk mi ki ily óriási erejű emberrel? Távozzunk, mert itt semmi jó sem várakozik reánk.

Odysseus nem tudta, nem szokta elfogadni az ily tanácsot. Lelke előtt szüntelen szeretett hazája lebegett; meg kellett tehát valakitől tudnia, hol és micsoda világtájon van ő jelenleg. Erről pedig néhány sajtkosár elrablása neki tudomást nem szerezhet. Kísérőit buzditá, hogy csak kövessék őt.

A háttérben oly szorosan egymáshoz hajoltak a sziklabarlang oldalfalai, hogy egy második bejáratot képeztek. Ezen is áthatolván, tágas térre értek, mely szabálytalanul emelt kőfalak által több osztályra el volt különítve, s mindegyikben különböző koru bárányok és kecskék heverték.

— Uram — szólalt meg itt egy másik kísérő. Lopjunk el egy nyáját s hajtsuk hajóinkra! Ki tudja, megadhatja-e neked e barlang lakója a kívánt értesítést? Mert hogy ő goromba, műveletlen, nyers lehet, azt e lak felszerelése eléggé mutatja. Nézd csak azon falat; mily szabálytalanul s izlés nélkül vannak egymásra rakva a kövek. Egy nyáj legalább biztos nyeresemény részünkre, mely hajóinkat több hétre ellátja hussal.

Ki tudja, eléred-e itt célodat? Tekintsd a veszélyt is, mely bennünket érhet.

Odysseust szilárd elhatározottságában e nyilatkozat sem ingathatá meg; sőt inkább hallgatást parancsolt mindenkinek s a tér hátsó része felé indult, hol egy másik üreg bejárata ötlött szemeibe. Társai mindenütt nyomában voltak.

Odysseus többször kiáltott, de feleletet nem kapván, azt gondolta, hogy a lakó nincs honn, és tüzet gyújtatott. Ennek világánál körülményesebben megtekintheték a helyet. A barlang igen tágas volt, a falak körül nem voltak egyenesek, vagy simák, hanem itt-ott darabos, természetes kötömegek állanak ki, szabálytalanul fedvén a sok szögletet.

Odysseus egy ily kiálló szikla mögé rejtette el a bortömlőt s aztán sajtót hozatván elő a kosarakból, neki ültek. Ebéd alatt és után kalandjaikról beszélgetének, koronkint aggasztó sejtelmeket vegyítvén társalgásukba az itten netán felmerülhető újabb viszontagságokról. A barlang uráról mindenkinek rossz sejtelme volt. Odysseus bátorítani igyekezett kísérőit.

Eközben elaludt a tűz, és csakhamar hallották, hogy a sziklabarlang bejáratánál számos juh- és kecskenyáj mekegve tolul be csodás aklába. A szelid mekegésbe belezendült koronkint a pásztor nyers hangja, ki kiabálva terelé be nyáját.

A durva hang mindig közelebb hangzott. Nemsokára megpillanták a barlang bejáratánál a roppant termetű óriást, ki elől azonnal a sziklák mögé rejtőztek. Az óriás nem vevé őket észre, mert tűzőknek legutolsó parazsa is elhamvadt már. Alig tőn pár lépést, ledobá válláról a haza hozott faterhet. Ennek zuhanása menydörgésszerű morajt okozott a barlangban, melyet kétszeresen visszahangoztak a sziklafalak, melyekhez Odysseus társai szorongó kebellet oda lapultak.

Az óriás csakhamar ismét megfordult s kiment, dörögven magában: — A birkákat és kecskéket meg kell

fejni! S kívülről hallották, miként dobálja ide s tova a puttonokat, csöbröket, rocskákat s mint szólítgatja furcsa neveiken birkáit s kecskéit elő. Birkáit megfejtén, az anyajuhokat a másik rekeszbe terelé a bárányokhoz; az anyakecskéket pedig gödölyéikhez, hogy szoptassák ezeket. Elvégezvén dolgát, visszatért a barlangba, roppant nagy csöbör tejet vivén be magával. Ezt a földre helyezvén, a tűzhöz közeledett és észrevevén a még pislogó parázst, dörmögé magában: — Hm! hm! itt tűz égett; a zsarátnok még ki sem hamvadt. Ezzel leült s felszítá a tüzet, melynek világánál Odysseus és kísérei jól láthatták őt. Elrémültek, midőn észrevevék, hogy a szörnyeteg óriásnak mily vad, zord arcvonásai vannak, s csupán egyetlenegy szeme van, mely homlokának kellő közepén meredezett ki üregéből.

A tűz fellángolván, az óriás körülnézett s megpillantá az elrejtőzött idegeneket barlangjában.

Elcsudálkozva s mint látszott, örömmre torzított arcczal nézte őket, durva hangon mondván: — Ej, ej, idegenek, kik vagytok? Honnan jöttök? Dolgotok van-e itt, vagy czéltalan barangoltok, vagy tán azért, hogy a titeket vendégszeretőleg fogadó embereknek csupa szeszélyből kárt okozzatok?

Szavának érdes, rekedt bőgése, párosulva az óriás vad tekintetével, borzalommal tölté el mindnyáját. De Odysseus leleményes eszével, föltalálta magát s így felelt:

— Mi azon bajnok harcosok közül valók vagyunk, a kik Tróját bevettük s leromboltuk; most hazánkba akarunk visszatérni, de a tengeri vihar, meg más többféle viszontagság elterelt utunkról s kiszálltunk e partra, hol vendégszeretetét esdünk előtted. Reméljük, hogy te nem fogod megtagadni tőlünk a vendégszeretetet, s tisztelni fogod az eget, mely kiméletet, vendégszeretetet követel az emberektől idegenek irányában.

Az óriás haragra lobbanván, felkiáltott:

— Te, eszeveszett bolond, azt kívánod-e, hogy én az

eget tiszteljem? Mit nekem az ég? Én Poliphem vagyok, a kiklopok*) egyike, kik e földrészt lakják. Mindegyikünk egy-egy barlangban lakik; egyiknek nincs gondja a másikra, annál kevésbé ily törpékre, minők ti vagytok, minden parányiságtok mellett elég hiuk, magatokat hősöknek tartani s ilyeneknek kürtölni. Ti nyomoru pulyák, ti volnátok-e hősök? És én tiszteljem-e az egeket? Én csak magamat tiszteltem; meglehet, hogy tégedet és félénk társaidat sem foglak megkímélni. De mondd csak, merre horgonyoz hajód? Annak csakugyan ritka jó hajónak kell lenni, mely ily messze hozott benneteket. Mondd, hol van csak az a derék hajó? Szeretném tudni; én tudom, miért?

Már a hangból is, melyen a hajó hollétét tudakolá, kirítt, hogy szerette volna azt magának elsajátítani; Odysseus azonban ravaszúl ezt viszonzá:

— Ah, az én hajóm? Épen az volt szerencsétlenségünk. Itt a ti partotokon ott az előfok közelében a sziklához csapta a vihar s darabokra törte. Én néhány társaimmal megmenekültem s a hajó romjain a partra usztam. A többi mind a hullámokban lelte sirját.

A kiklopsz mit sem felelt, hanem fogát keményen vicsorgatván kiterjeszté mindkét kezét s mindegyikkel felragadott lábánál fogva egy-egy idegent s oly erővel oda vágta a sziklához, hogy koponyájok azonnal széthasadt, s agyvelejök szétlocscsant. Azután darabokra vagdalta a testeket, a sustorgó tűznél megsütötte s mint éhes oroszlán mohón felfalá. Még a csontokat sem kimélte meg, morzsává ropogtatta azokat össze vas fogaival. Aztán szájához emelte a nagy csöbröt s fenekig kiitta egy huzamban a tejet. Miután eként gyomrát kielégíté, elterült a földön s csak hamar mély álomba merülve, oly hangosan hortyogott, hogy a tömör sziklafalak szinte remegtek bele.

*) Cziklops, latinul.

Odysseus és kísérői néma borzalommal, mintegy elbódulva nézték Polyphém működését s csak azután merték egymással közölni fájdalmukat, midőn az már elaludt. Sőt Odysseus kirántván fegyverét így szólt kíséretéhez:

— Meg kell boszulnom két társunk halálát s meg kell óvnunk magunkat hasonló balsorstól, mert a mit e szörny társainkon ma elkövetett, azt holnap rajtunk is elkövetheti.

S már az óriásnak fordítá fegyverét, a mélyen alvónak szivét keresztül akarván döfni, de hirtelen megállt s mondá:

— Mielőtt életünket s a földet e szörnytől megszabadítanám; lássuk, nyitva van-e még a bejárat. Különbén egész életünkre itt maradnánk bezárva, miután a sziklaajtót sohasem bírnók helyéről elhengeríteni.

E szavak után végig ment a barlangon s a téren, hol a bárányok heverték, s ki akart menni a pitvarba, meg nézni a bejáratot. De csak nagy bajjal juthatott oda, ámbár a hold egész fényét rálövellé a szikladarabokra. A sziklaajtó fel volt állítva, szorosan beillesztve a lyukba.

Elszomorodva tért vissza a barlangba s közlé társaival a szomorú hirt, hogy foglyok, és semmi reményök nincs a menekülésre.

Éjjel, a jóltevő álmom kerülte őket; busan és sirva ültek egymás mellett, várván a virradatot.

Mihelyt a nap a hajnal pirjából kifeselt, Polyphém azonnal felébredt. Megdörzsölvén szemeit, s iszonyu nagyokat ásítván feltápászkodott, aztán tüzet gyújtott, kiment, megfejte nyáját és beterelte ismét a bárányokat az anyjukhoz, hogy szopjanak.

Elvégezvén mindennapi foglalkozását, visszatért a barlangba, ismét megragadott mindegyik kezével, lábánál fogva egy-egy idegent, oda vágta koponyájukat a sziklához, azután felvagdalta, megsütötte és felfaldosta őket, s rá ismét egy nagy csöbör tejet hajtott fel.

Erre a sziklakerítéshez ment, megmarkolta félkézzel

az ajtósziklát s félre tolta oly könnyen, mintha csak valami vékony karóval lett volna dolga. Azután sivitó füttyentéssel kihajtá nyáját, a sziklaajtót gondosan visszatolván helyére. A szerencsétlen foglyok látták őt nyájával a közel hegytetőre felballagni s mögötte eltűnni.

Ekkor kutatni, motozni kezdtek börtönükben, nem fedezhetnének-e föl valami nyilást, melyen kisurranhatnának; az egymáshoz illesztett szikladarabok azonban, bármily szabálytalan alakúak és durvák voltak is, nyiladékot mégis sehol sem mutattak. Azonkívül e sziklák oly magasak, az oldalfalak oly meredekesek voltak, hogy azokat átmászni teljes lehetetlennek tartották.

Mig Odysseus kísérői elcsüggedve s reményvesztett szívvél ide s tova lézengtek: Odysseus addig saját lelkétől kért tanácsot, hogy miként szabadítaná meg önmagát és társait.

A véletlen kisegítő szorult helyzetéből. Az istállóban egy olajfa-rudat látott heverni, melyet a kiklopsz hozott haza, hogy azt kiszárítsa és buzogány helyett használja. Oly nagy volt, hogy középszerű hajón árboczfának is beillett volna. A rudat simára lehámoztatta, aztán egyik végét meghegyezve, ezt a láng felett tartá s feketére, keményre égette. Aztán a ganéj alá rejtette.

Ezután magához szólítván nyolcz fennmaradt társát, így beszélt hozzájuk:

— Életünk, mint látjátok, elkerülhetetlen veszélyben forog. Most már megmentésünkről kell gondoskodnunk. Mindent mernünk kell saját magunkért. Itt választásnak, habozásnak helye nincs. Én részemről csak egyetlenegy módot tudok, mi által megszabadulhatnánk. Megölni az óriást? ez nem segít rajtunk, miután így örökre itt maradnánk e börtön falai közt. Csak úgy menekülhetünk, ha egyetlen szemét kiszurván, megvakítjuk őt. Ekkor dühös fájdalmában ő bizonyosan kirohan s a bejáratot nyitva feledi, a melyen

aztán mi is kiosonhatunk. E czél elérésére azonban igénybe kell vennem segélyeteket, barátaim. Vessetek egymás közt sorsot. Négynek készen kell lenni arra, hogy nekem segédkezeket nyújtson az óriás megvakításában.

Sorsot vetve, ez éppen azokat találta, kiket maga Odysseus is kiválasztott volna, mert elszántságuk miatt társaik közt leginkább becsülé őket.

Polyphém este felé ismét hazatért nyájával, s beterele a pitvarba, az ajtósziklát gondosan visszatolván helyére. Ismét megfejte birkáit s kecskéit, s elvégzé rendes esti foglalkozását. Ezután egy nagy csöbör tejjel újra bement a barlangba, tüzet gyújtott, megragadott ismét kettőt az idegenek közül s elbánt velök mint többi társaikkal, mohó étvágygyal falván fel őket.

Ekkor Odysseus vörös borából szaporán megtöltvén egy fakannát, elszánt bátorsággal odalépett az óriáshoz s mondá:

— Ide nézz, kiklopsz! egy kis izlelni valót hozok neked boromból, mely hajómon volt. Csak keveset menthettem meg belőle. Ha valaha viszont láthatnám hazámat, sokkal, sokkal többet hozhatnék abból számodra. De te a téged meglátogató idegenekkel valóban oly kegyetlenül bánsz, hogy bizony mindenkinek elmegy a kedve vendég gyanánt valaha ismét beköszönteni hozzád. Igyál! Emberhusra jól izlik egy korty bor!

Polyphém megszagolván előbb az italt, egy hajtásra fenéig ürité a kannát s aztán leemelvén azt szájáról, dörmögé:

— Ez felséges ital. Nekünk is vannak itt e határon szőlőink, még pedig terjedelmes szőlőink. Mi is kisajtoljuk nedvét; ez azonban csak olyan édes ital, minden zamat, minden tűz nélkül. Ez a vörös ital ellenben, mivel te megkináltál, kellemes zamatú és erős is. Jótevő tűz gyanánt sietett le torkomon s még most is érzem, mily kéjérzetet s

kellemes meleget áraszt szét ereimbe. Kellemesebb ital még sohasem volt számban. Töltsd meg még egyszer e kannát. Te vagy a legokosabb mindazok közül, kik barlangomban valaha meglátogattak. Majd én is szolgállok neked ajándékokkal. Azonban hadd halljam nevedet.

Odysseus újra tele tölté a kannát; tanácsosnak tartotta valódi nevét elhallgatni és csellel élni.

A kiklopsz ismét fenékgig üríté a kannát, s magasztalá a bort, s végre így kiáltott:

— Még egyszer töltsd tele! Hej! nem hallod? Hogy is hínak csak! Még egyszer töltsd tele e kannát.

Odysseus harmadszor megtölté a kannát, de ekkor már repesett szive örömében, mert észrevette az óriás arczán, hogy az erős bor csakugyan hatalmasan működik benne.

Ekkor már e szavak kíséretében nyújtá át neki a kannát.

— Te nevemet óhajtod tudni? Az én nevem: „Senki.“

Ez különösen hangzik ugyan, de engem csakugyan úgy hínak. Most már mindenben teljesítettem akaratodat; reménylem tehát, hogy te is beváltod szavadat s nekem ajándékokat fogsz adni.

Az óriás a harmadik kannát is egy hajtással kiürítvén, nyelve nehezedni kezdett s ezt hebegé:

— Ajándékokat? Nincs neked szükséged semmi ajándékra. Mit fog neked használni az ajándék, ha megsütlek és megeszlek. De megállj! igaz; mégis megkülönböztetésül te leszesz az utolsó áldozat.

Csak akkor fog rád kerülni a sor, miután többi társaid már mind gyomromban nyugszanak.

Ez legyen ajándékom számodra!

Még darab ideig gagyogott, de érthetetlen szavakat, míg a bor erejétől elbódítva lerogyott s mély álomba szenderült.

Ekkor Odysseus gyorsan inte társainak. Ezek rejtekéből

elővonták a dorongot s oda illeszték végét a parázs közé. Az olajrud, ámbár nyers volt még, csakhamar égni kezdett. Odysseus eközben bátorítá embereit, s midőn a rud hegye már teljes lánggal vigan pattogva égett, akkor nagy erővel beleszurták a hortyogó óriás egyetlen egy szemébe s megforgaták azt egypárszor a szemüregben, melynek egészen tövéig befuródott.

A tüzes rud hegye úgy sustorgott a szemüregben, mint izzó vas a vízben. A vér vastag erekben kezdett folyni az égő sebből; az óriás szempillája egészen leperzselődött. Csak ily elszántság s ügyesség hajthatta végre oly tökéletesen e merényletet. Az óriás a tüzes fának első érintésére fölrezzent, görcsösen rángatózni kezdett s oly dörgő hangon jajdult föl, hogy a barlang csakugy rengett bele. Odysseus és társai elrémülve futottak ki az előtérre.

Az óriás rögtön kirántá szemgödreből a rudat, s messze hajítá magától, aztán őrzöngve rohant ide s tova, neki vágtatott dühös fájdalmában vakon a falnak, irtózatosan hozzáütődött a sziklákhoz s minden egyes ütődésre dűhe még inkább fokozódott. „Segítség! segítség! kiklópok! segítetek testvéreim. Segítség! kiálta őrzöngve.“

Vakon is rátalált valahára a barlang kijáratára, dühösen hadonászott ide s tova, míg végre nyájai közé került. Itt is őrzöngve futkosta be a tért, s lármájával felzavarta éji nyugalomból a csendes juhokat, az alvó kecskéket. Bőgött, ordított, a sziklafalak kétszeresen viszhangozák bős kitéréseit. Végre ismét kiklopsz testvéreit hívá segítségül.

Odysseus és társai e segélykiáltásra nyugtalankodni kezdtek. Mindnyájan veszve vannak, ha csak egy kiklopsz is eljön segítségül, mert ez aztán átadná őket az őrzöngő Polyphem kezeibe. Nyugtalanságuk csakhamar borzalmas rémületté fokozódott, mert kívülről több szózat hangzott be, melyek Polyphem nevét harsogtatók. Midőn ez testvérei

hangját meghallá, kiordított: „Segítsetek, testvéreim, segítsetek rajtam!”

Kivülről kérdés: — Mi bajod, Polyphem testvér? Miért riasztottál föl éji nyugalmunkból? Ugy dühöngsz, mintha örült volnál. Tán elrabolta valaki nyájaid felét, vagy más bajod történt erőszak, csel által? Mi a neve annak, a ki téged ily dühbe hozott?

— Senki, Senki, Senki! ordítá Polyphem oly hangon, melyből fájdalom s egyszersmind boszudüh tört ki.

— Senki? kérdés testvérei.

— Senki — viszonzá a vak óriás, fájdalma dühében fogait csikorgatván, mire újból ordított.

— Ej, ha senki sem bántott — jegyzé meg testvéreinek egyike, miért lármáztál bennünket föl éji nyugalmunkból? Hisz tudod, hogy mi, miként te is, csak külerő ellen tehetünk valamit, és testi erőnkkel gyámolíthatunk, ha valakivel bajod, vagy harczod van.

— Senkivel — bőgé ismét Polyphem.

— Ha tehát fájdalmad, bajod csak belső, akkor beteg vagy; a betegség ellen pedig mi sem segíthetünk. Atyádat, Neptunt hívd segítségül, ez orvosolhatja bajodat, mert ő hatalmas nemtő, kinek a nagy oczean s a tengerek mind engedelmeskednek. Minket meg máskor hagyj békében s hiába ne fárassz ide.

A szorongó idegenek szive enyhült, a mint kegyetlen börtönőrük testvéreit mormogás közt távozni hallották. Odysseus leginkább örült, hogy a felvett álnév oly jó sikerre vezetett.

A kiklopsz ellenben még inkább kezdett dühöngni haragja nőttön nőtt; féktelen dühében saját magát kezdte marczangolni. Kiterjesztvén ugyanis karjait s idestova hadonászott, tapogatózott s indulatának bős rohamában fejét, kezeit a sziklához ütötte s így csak magának ártott anélkül, hogy csak egyetlen is kezeibe került volna azok

közül, kik leginkább hűthették volna lángoló boszúját. Ezek mindnyájan biztonságban voltak, szorosan odalapulván egyes kiálló sziklatömegek hátához.

Kifáradva végre a sok sikertelen keresgélés s dühös-ködésben, más gondolatra jutott s kifelé irányzá lépteit. Nagy nehezen a külső térre kivergődven, ott addig tapogatózott a fal kövein, míg végre ráakadt az ajtósziklára. Félretolván azt, ráült s kiterjeszté karjait úgy, hogy észrevétlenül senki sem osonhatott volna ki. Azt remélte a dőre, hogy Odysseus és társai oly meggondolatlanok lesznek, hogy megkísértik mellette a kisuhanást. Koronként erőt vőn rajta a fájdalom s ekkor újra borzasztóan orditozott.

Lassanként virradni kezdett; a nyájak fekhelyeiken mozogtak s néhány kos már keresé is a kijáratot. Az óriáshoz közeledvén, ez megtapogató hátukat s aztán kezével a levegőben hadonászott, ide s oda kapkodott, markolászott, tartván attól, hogy egyik vagy másik fogoly a kosok nyomán valahol kisompolyog.

Odysseus észrevevén a vak szándékát, uj cselhez folyamodott. A nyájban ugyanis számos oly nagy és erős kos volt, hogy egy embert elbirhatott. Ezeket kiválogatván, mindegyiknek hasa alá venyege és fűzfavesszővel. miket a barlangban az óriás fekhelyén talált, oda kötötte egy-egy emberét. A kosok gyapja oly tömött, hosszú és bozontos volt, hogy az hátukon a vesszőfonadékokat egészen eltemette. Minden így megterhelt kos oldalához még más két kost kötözött, nehogy az óriás a középsőt, a teherszállítót minden irányban gondosan megtapogathassa.

Igy odakötven még életben maradt hat bajtársát a kosokhoz, ezeket a kijárat felé indítá. Polyphem ezeket is megtapogatta s hármásával maga mellett szépen kibocsátotta. Odysseus maga számára a legnagyobb testű kost választá ki és tartá meg. Ezt szép csendesen a kijáratához vezeté; itt aztán hirtelen alája veté magát, s karjait sűrű s hosszú

gyapjába temetvén, azokat hátán összekulcsolá, s egy rugást adván lábával hátsó részén a kosnak, ez vele megindult.

Az állat lassu, nehézkes léptekkel tartott a sziklaajtónak. Odysseus igen szorongott; szívét félelem ragadta meg.

Az óriás gondosan megtapogatta a kos hátát, szarvát, s úgy látszott felismerte őt, mert szarvánál fogva tartotta egy ideig, így szólván hozzá:

— Ej, kedves kosocskám, miért vagy te ma az utolsó, hisz máskor mindig te voltál az első. Első a viznél, ha a nyáját az itatóhoz hajtottam; első a barlangban, ha alkonyat tájban haza tereltelek benneteket. Miért czipeled csak épen ma oly lomhán, nehézkesen magadat? Nemde, miattam vagy ma oly levert, oly bús. Hisz te mindig hű, okos állatkám voltál. O igen; csak tudnál beszélni; te bizonyosan megmondanád nekem, hol lappang barlangomban az az átkozott Senki a maga sőpredékével. Hah! mint szeretném mindnyájukat szétzúzni. Ez enyhíthetné szívem fájdalmait az örök sötétségben, melybe a czudar Senki taszított.

E szavakkal elbocsátá a kost, s ez lassan kiballagott a sziklakapun. Odysseusnak kezei néhány lépésnyi távolban kibontakoztak a gyapjából, és ő leereszkedett megmentőjéről. Aztán felállván leoldá társait is. Ezeket néma öröm fogta el a csodálatos menekvés fölött. Azonnal a part felé irányzák lépteiket; de üresen, minden zsákmány nélkül még sem akarván visszatérni társaikhoz, egy szép kosnyáját hajtottak el magukkal csendesesen az óriás jószágából.

A hajón harsány örömujongással fogadtattak társaik által, kik az elveszettek fölött már-már mély gyászt öltének. Odysseus eltiltott minden zajos öröm- vagy bűnyilatkozatot. A kosok felhajtván a hajó fedélzetére, a parttól eleveztek.

Midőn még csak oly távolban voltak a parttól, hogy a hang eljuthatott az óriásig, Odysseus megállította a hajót, s harsány hangon kiáltott a szárazföld felé. — „Polyphém! Polyphém! Már most tapasztaltad, hogy nem

valami bárgyú, gyáva férfiúval volt dolgod. Saját szerencsétlenségeden okulj, melyet megérdemeltél az által, hogy oly gyalázatosan bántál társaimmal, kiket kegyetlenül agyon-zúztál, felfaltál. Miért bánol a szerencsétlen idegenekkel oly kegyetlenül: hajlékodba menekülnek, s te megeszed őket.“

Az óriás jól hallott minden szót, s felismervén a beszélő hangját, hirtelen leszakaszt egy hatalmas szikladarabot, neki szalad terhével a partnak s azon irányba messze eldobá, honnan a hangot jőni vélte. A szikladarab félannyi lehetett, mint a hajó; szerencse, hogy ezen túl röpült; mert különben épen a kormány rudját zúzta volna szét. Midőn a vízbe zuhant oly háborgásba hozta a csendes tengert, mint valami vihar.

Magas hullámok torlódtak fel s a hajót a part felé nyomták. Odysseus intett evezőinek, hogy kettőztessék erejüket, s ő maga is egy lapátot ragadván kezébe, sikerült a hajót a parttól eltolni. Lett volna még csak meg az óriás szeme, nehezen szabadultak volna ki körmei közül, oly közel nyomá őket a parthoz a felzaklatott hullám.

Kétszer oly nagy távolba érvén a parttól, mint az előtt voltak, Odysseus ismét rákiáltott az óriásra. Társai igyekvének ugyan őt lebeszélni merényéről, de mit sem használt.

— Miért akarod — úgy mondának — még jobban ingerelni. Ha nem is lát, de mégis hall bennünket. Egy másik dobásra a szikla könnyen találhatná hajónkat s akkor veszve vagyunk. Nézd csak, mily rettentő sziklákat kapkod föl óriási markával. Oh, ne szólj hozzá!

Odysseus, mint mondók, nem hallgatott a figyelmeztetésre, hanem kiálta:

— Hogy pedig megtudd, ki volt, a ki megvakított, megmondom nevedet. Az én nevem nem Senki, hanem Odysseus, a bajnok, Ithakának ura.

— Te vagy Odysseus? — ordítá dühösen az óriás. Te vagy Odysseus, nyomorult gaz? Hát mégis beteljesedett sorsom. Az öreg látnok megjósolta, hogy Odysseus rabolja el majdan szemem világát, de én mindig azt hittem, hogy ez valami daliás termetű férfi. S ime egy hitvány, alig látható törpe alázott meg engemet, miután előbb ravasz álnoksággal borral megrészesgített s elaltatott. Szép hős vagy nyomorult, ki győzedelmeskedni tudsz az — alvókon. Hej, lennél még csak egyszer vendégem! Várj csak, keservesen fogsz te én reám még visszaemlékezni. Atyám, Neptun, a tenger hatalmas nemtője, majd boszut áll érettem. A tengerben találhatod még sirodat, vagy ha valami uton ki is kerülnéd az ily halált, és haza vergődnél: hajód, társaid mind el fognak veszni; reád pedig otthon hazádban csak inség és gyalázat várakozik.

Ezzel felmarkolván egy roppant szikladarabot, tajtékozó dühvel a hajó után röpíté. De az már sokkal nagyobb távolban volt a parttól, semhogy odáig a szikladarab eljuthatott volna. A vízbe zuhant szikla magasra felloccsantotta a hullámokat, mik a hajót szerencsére épen az átellenes parthoz tolák, hol a hátrahagyott hajócsapat horgonyzott.

Odysseus kiszállt a szárazra, lehajtatta a rablott nyáját is s egyenlően osztá fel emberei közt, magának azon kost tartván meg, a mely őtet az óriás sziklakapuján kihurczolta s a haláltól megmentette.

Még egy nap ott mulattak a vándorok az elhagyott, csendes sziget partjain s aztán újra hajóikra szálltak, és czéltalan kieveztek a végtelen tengerre, átadván magukat egészen a vak sorsnak.

VI.

Odysseus Aeolus szigetén.

Több napi s éjjeli kóborlás után egy reggel végre a távolban valami, szigethez hasonló pontot pillantottak meg s oda irányzák hajóikat. Közel érven hozzá, látták, hogy csakugyan sziget, de oly csodás alaku, hogy inkább emberi kezek óriási művének lehetett volna tartani, mint természet-alkotta s tengerölelte szigetnek.

Odysseus elhatározta, az egészet meglehetősen távolságban körülhajózni, s tapasztalta, hogy az egészen csillagalaku. Négy nagy szege a négy világtáj felé nézett, ezek közt más négy kisebb szög állt; ezek közt meg más nyolcz kisebb; azután e nyolcz s ama nagyobbak közt ismét tizenhat még kisebb s még egyszer harminczkét kisebb s ezek mind egymás közt oly szabályosan felosztva, hogy a sziget egészben hatvannégy nagyobb és kisebb szöglettel birt.

Az is feltűnő volt, hogy az egész szigetet kék színű erős érczfal övezé. A legnagyobb bámulatra azonban az ragadta Odysseust, hogy a sziget a tengeren, mint valami hajó uszkált. Észleletét közlé a kormányosával s ez is hasonlót vőn észre.

— Én — ugymond — folyvást egy iránypontnak tartom a kormányrudat s a sziget mégis mindig oldalvást marad. Uram! tevé aztán hozzá — a dolog igen gyanus előttem s ha követni akarod tanácsomat, ne közeledjünk e szigethez. Ki tudja, minő szörny lakhatik itt is! Nemde, csak elevezünk mellette?

Ura azonban nem úgy gondolkozott, mint a kormányos.

— Nem — viszonzá — épen ez a furcsa sajátsága e szigetnek tesz engem kíváncsivá, megtudni, hogy ki lakja

azt? Már maga a fal is ügyes művészi kezekre mutat lakója sem lehet valami nyers, embergyülölő nép, minők ama kiklopszok valának. Csak rajta! Irányozd egyenesen neki a hajót!

— Ha parancsolod, uram, engedelmeskedem — felelé a kormányos. Mindjárt ott vagyunk.

Csakhamar ott voltak a szigetcsillag kiszögellő sugarai között. Minthogy pedig a fal igen magas és sima lévén, átmászható nem volt, s minthogy a falon sem mutatkozott senki, Odysseus harsány hangon kiáltani kezdte:

— Halljátok ti lakosai ezen uszó szigetnek! Egy idegen áll falatok előtt utitársaival, és kiállott tengeri vihar és viszontagság után vendégszerető elfogadást kér tőletek.

Alig végzé be mondatát, belülről egy hang szólal meg:

— Evezz csak a sziget hatvannégy szögletének legközelebbikéhez; koczogtass ott a kerek érczlapon s kitárulnak előtted a kapuk.

Odysseus azonnal a kijelölt szöglethez irányoztatá hajóját s megpillantván ott az érczlapot, fegyverével döngetni kezdte rajta; a kapu kitárult s mögötte egy sötét kerek nyílás ötlött szemébe, mely oly keskeny volt, hogy az ember csak fekve férhetett bele, s keresztülhatolni rajta csupán hasoncsuszva lehetett.

— Hát másznunk, vagy át csusznunk kelle csövön? nincs más bejárástok? kérdé Odysseus.

— Csak mászszál be bátran a csőbe — viszonzá az iménti hang. Kényelmesebb bejárása nincs e szigetnek; de ilyen bejárás mind a hatvannégy szögletben van.

Társai inték vezéröket, hogy óvatos legyen, de ez megparancsolta, hogy csak kövessék őt és első mászott be a nyiladékba. Alig feküdt benne; kívülről gyöngéd nyomást érzett, mint valami enyhe szellő fuvallatát, mely aként csusztatta őt végig a csövön, hogy sem erőködni nem kellett, sem testén semmi sérelmet nem szenvedett.

Kiérven, nagy teremben látta magát, melybe mintha a föld alól, a padló közepén levő nyíláson tolatott volna föl. Illatos fuvalmak lengték körül, s füleit mélabús fuvolahangok gyönyörködtették. Felegyenesedvén, körülnézett. A nap e roppant terembe hatvannégy ablakon át lövellé be fényárját, midnenik ablak csillagalakban volt kimetszve, szintén hatvannégy sugárral. Az ablak rostélyzata tömör arany, a falak kék lazurkőből voltak, a magas boltozatos kúp átlátszó kristály, s a padolat fehér alabastrom volt.

A teremben körül kerek asztalok álltak, megrakva a legritkább s legkülönbözőbb eledelekkel s italokkal, mind arany s ezüst edényeken. Az asztal mindkét oldalán szintén köröskörül a padlaton, a legdrágább kelméjű terítőkkel ellátott vánkосok heverték. Az asztalnál egy ős, de még erős testalkatu férfi ült egy hasonló nő társaságában; mindketten tisztес kinézésűek voltak. A férfiú oldalánál sorban hat fiú; a nő mellett pedig hat leány ült.

— Bárki légy is idegen — szólítá meg a bámuló Odysseus az ős — kedves vendégem vagy. Ülj le ide mellénk. Mondd meg, mi vezetett ide hozzánk?

Odysseus röviden elmondá, hogy kicsoda és hogy a balsorstól üldöztetve, nem tudja a hazájába vezető utat feltalálni. E közben társai is mind rendre beléptek a terembe. Odysseust bemutatta őket az öregnek, s kérte, hogy rendeljen nekik külön helyet, miután sokan vannak.

— Oh minek — jegyzé meg a vendégszerető ős — hadd jöjjenek csak mindnyájan be. Az asztalnál van elég hely, s ételben, italban sem lesz hiány. Aeolus nem oly szegény, hogy ne volna képes jóltartani egy pár éhezőt, s itallal ellátni egy pár szomjas embert. Foglaljatok helyet, s lássatok hozzá minden szégyenkezés nélkül. Egyetek, igyatok, a mennyi csak tetszik. Mint mondám, semmiben sem lesz fogyatkozás.

Odysseus hajószemélyzete még folyvást tolułt be a

terembe. s látván urokat s korábban megjelent társaikat kényelmesen ülni, s gondtalanul lakmározni, ők sem kínálták magukat, hanem rögtön helyet foglalván, jóízűen falatoztak s enyhíték szomjukat.

Alig ürült ki egy-egy edény, azonnal magamagától felszállt, vagy láthatatlan kezek által felemeltetett, s eltűnt a terem tetőzetén levő nyiladékon, és helyébe tüstént egy másik tele edény ereszkedett le az asztal üres helyére, úgy hogy az asztal gazdagon volt minden perczben megrakva, bármily szorgalmasan láttak is hozzá az ételhez az éhes, szomjas vitézek.

Étvágyukat kielégítve, Odysseus beszélni kezdett, és elmondá terjedelmesen átélt kalandjait. A jó család figyelemmel és részvétellel hallgatá. Az öreg a részletekről is tudakozódék, s ez által alkalmat nyujta Odysseusnak új meg új közleményekre.

Az egész napot ily víg lakoma közt töltötték. Az éj beálltával az öreg a terem közepére vezette Odysseust, s őt ott a nagy nyílás torkába állította, mely lassankint lesülyedett, s oly módon, amint feljött, egyszerre egy alvószobában találta magát, hol kényelmes nyughely kínálkozott számára. Társai is hasonló módon fekhelyeikre kerültek, s reggel ismét mindnyájan e felfoghatlan uton ott látták magukat fenn a teremben, hol a vendégszerető család és terített asztal várakozott reájuk.

Több nap mult el ily gondtalan élet közt. Odysseus elutazásáról kezdett beszélni, de az öreg hallani sem akart felőle. Neki igen tetszett az eszélyes és tapasztalt idegen társalgása. Ott maradtak tehát egy egész hónapig az uszó szigeten. Az öreg végre beleegyezett elutazásukba, de ekkor is előbb félre vezette Odysseust, mondván neki:

— Én kijelöltem ugyan az irányt, melyben hazád Ithaka fekszik; megtörténhetik azonban, hogy kedvezőtlen szelek és sebes tengeráramlatok másfelé ragadnak, s ismét tév-

utakon fogsz bolygani. Én javadat kívánom, s elő akarom mozdítani hazaérkezésedet; ez hatalmamban áll, mert én Aeolus vagyok, a szelek nemtője. Ezek mindnyájan engem uralnak, nekem engedelmeskednek; én ama hatvannégy csövön, mik szigetem szögletein kikandikálnak, küldöm őket szerte a tengerre, s innen a föld minden részére. Szavaimból azt hihetnéd, hogy nekem gyermekség a többit mind elzárni, s csak a nyugatit bocsátani ki, mely hajóidat aztán egyenes irányban keletnek fujná, hol hazád és családod várakozik reád; ez azonban nem oly könnyű feladat, mint tán gondolod; reám több hatalmas nemtőnek van befolyása. Miután azonban én tégedet minden emberek közt, kiket láttam, leginkább megkedveltelek, igen óhajtanám, ha hazameneteledben segédkezet nyújthatnék neked. Ennélfogva megfosztom magamat minden hatalomtól, más szelet eresztetni ki, mint nyugatit. Nézd csak, a többi mind ide van összeszorítva; összetömtem őket, a mint csak birtam, s ide rekesztettem be; itt zsugorodnak mind ezen bőrzsákban, s ezen bőröndöt átadom neked az utra. De mihelyt hazád partjain kiszállsz, azonnal old fel a zsákot, hogy a szelek belőle kimeneküljenek, s hozzám urukhoz vissza-siessenek.

Eközben egy erősen felfútt nagy zsákot mutatott neki, mely vastag marhabőrből mesterileg volt elkészítve, egész hosszában körülcsavarva, s erős kötelekkel bekötözve.

— De becsületszavadat kell adnod — tévé hozzá az öreg; hogy utközben el nem veszted, s megérkezésed után azonnal feloldod a zsákot. Mert ha bekötözve hagynád, vagy ha talán a tengeren elvesztenéd, akkor tökéletesen egyik szél sem fúvhatna többé, míg valami véletlen meg nem nyitná a bőröndöt; ekkor meg aztán mind egyszerre zúdulna ki. Ezért inkább én magam is lemegyek hajódra, s a bőröndnek valami alkalmas helyét szemelek ki. Még egyet! Senkinek, de senkinek a világon ne áruld el, hogy mit rejt

magában e bőrzsák. Nekem vannak okaim, miért nem akarom elhíresztelni e titkot.

Odysseus becsületszavára megigérte a jóságos nemtőnek, hogy mindenben pontosan teljesíti kívánatát; s hogy a titkokról hallgatni fog, mint a sír, s örök hálára van iránta szivességeért lekötelezve. Ezzel kimentek a zsákkal a hajóra, hol a nemtő erős ezüst lánczczal az árboczfa aljához köté. Ezután szerencsés utat kívánva vendégének, az említett csővön visszatért termébe. — Alig mászott be, a kerek érczlap ismét lecsapódott.

Mihelyt a szigettől távoztak, azonnal megindult a kedvező szél, s földagasztván a vitorlát, sebesen tova hajtotta a sík tengeren a hajót kelet felé. Odysseus, égvén a honvágytól, szerfelett örült szerencsés útján, s részint hogy örködhessék a bőrönd fölött, részint hogy éjjel is a vitorlákát forgathassa, nem nyugvék le, hanem az éjjeket átvisztotta.

Kilencz nap és éjjel haladtak már ily kedvező szél mellett, midőn a tizedik éjjelen egy ismeretes tenger melléket pillantottak meg; a sziklás partok hosszában őrtüzek lobogtak. Most már hitte Odysseus, hogy szenvedései, viszontagságai véget értek, a miért is örömtől dagadó szívvél hálaimát bocsátott fel az égre. Ezzel leült a bőröndhöz, s elandalodott boldogsága érzetében, mely reá egy-két óra mulva szeretett hazájában és családja körében várakozik. A sok átvirasztott éj egészen kimeríté erejét, s így merengései közt mély álomba merült.

Mig azonban őt képzelmei édes álomban ringatták, a veszély közel állt hozzá, mely álmainak teljeseését hosszú időre meghiusította.

Mellette két utitársa felébredvén, beszélgetésbe eredtek. Közlék egymással, hogy miket hoz mindegyikök haza idegen országokból.

— De — jegyzé meg végre az egyik, — annyit még

sem hoz egyikünk sem, mint urunk? Mennyi drágaságot hoz csak Trojából haza? Mennyit hoz Ismarosból, a Kikonok városából? És mit gondolsz, mi lehet csak e bőrzsákban, melyet oly nagy gonddal őrizget. Aeolusnak véghetetlen gazdagnak kell lennie. Mi roppant kincs hever csak asztalán azokban a drága edényekben. Ő adta urunknak a zsákot; ez bizonyosan oly ajándék, minőt még soha sem láttunk; mert a mit ily gazdag ember ajándékoz oly vendégnek, az bizonyosan nem lehet csekélység.

— Igazad van — erősíté a másik — magam is gondolkoztam már felőle. Mit gondolsz, nem rejt e zsák más egyebet, aragnál, ezüstről? hisz aranya, ezüstje elég nagy halmazban hever neki ott a hajó fenekén, s eszébe sem jut utána nézni. E bőröndöt ellenben, mint szeme fényét úgy őrzi. Nem vetted-e észre? Bárhol álljon, bárhol üljön, bárhol járjon, akár velünk beszél, akár dolgozik, akár vitorla vagy kormányrúd körül működik, szeme mindig ott függ a zsákon. Ebben, fogadok, sem arany, sem ezüst nincs; ha sejtelnem nem csal, csupa drágakővel van tele, minek értéke sokkal nagyobb, mint összes arany és ezüst készlete.

— Nem volna-e jó — mondá az első, ha kinyitnók. — Szörnyű kíváncsi vagyok látni, mi van benne. Most legkedvezőbb alkalmunk van rá; most először alszik, mióta e kincset bírja. Használjuk föl az alkalmat, és vágjunk legalább egy kis lyukacsát a bőröndön, hogy lássuk, mi van benne.

Igy szították egymásban a tudvágyat. Az egyik oda lopózván, előveszi éles fegyverét, s éppen ott, hol a zsák legduzzadtabb volt, kimetsz belőle egy darabkát. A másik előre görbülve előtte állt, s kíváncsian nézte. E perczben a kimetszett lyukon fülszagató sívítással hatalmas légáramlat süvöltött ki oly erővel, hogy a két kíváncsi embert, mint könnyű polyvát messze a tengerbe röpítette.

Egyuttal a hajó is erős lökést kapott. Villámgyorsan

ragadák a börtönükből kiszabadult szelek majd ide, majd oda; nem használt már ekkor sem kormány, sem evezőlapát, sem vitorla, oda kellett magukat egészen adni az elemek önkényének.

Odysseust a hatalmas lökés fölrázta álmából. A bőröndből még folyvást kitoluló szélroham mutatá, hogy mi történt; fájdalommal tapasztalta egyszersmind, hogy az ellenkező szelek nemcsak az ő hajóját, de a többit is messze ragadják a hazai partok felé vivő iránytól; az imént látott őrtüzek szüntelen nagyobb-nagyobb távolban pislogtak, sőt nemsokára az egész szigethatár eltűnt szemeik előtt.

Ily közel lenni már az epedve óhajtott célhoz, s csaknem a kikötőből, messze, hosszas tévutakra visszalökődni — több volt, semhogy Odysseus hideg nyugalommal elviselhette volna. Kétségbeesése első rohamában be akart ugrani a tengerbe, de magához térvén, köpenyébe burkolózott, lefeküdt a hajó padolatára, s egészen átengedte magát a háborgó elemeknek, hajtsák, röptsék bárhová is.

A szelek folyvást dühöngtek, végre az egyik közülük túlhatalomra vergődött. A kormányos észrevevé, hogy ők mindig ugyanegy irányban sodortattak tova. Így röpítették, sem azt nem tudván hol, sem azt, hogy hová?

Néhány nap mulva ismét egy sziget terült el előttük. Hozzáközeledvén, nagy ámulatukra Aeolus szigete állt előttük, honnan elindultak volt. A bujdosó sereg bús vezére némi vigaszt érzett lelkében e szerencsés véletlenen. Visszaemlékezett a szives vendégszeretetre, melylyel a sziget ura őt és társait a multkor fogadta; hasonló fogadtatást várt tőle most is, sőt azon reményt is táplálta magában: hogy Aeolus még egyszer gondviselésére bízza a bőröndöt, előbbi tartalmával. Az inyenczebb utitársak pedig már előre örültek a gazdag lakomának, mi reájuk várakozik.

Odysseus tudván már a bemenet titkát, nem sokáig ólálkodott a falon kívül, hanem egyenesen neki hajtattott a

hatvannégy szög egyikének, s ráütött az érczlapra. Ez azonnal felpattant, mint a multkor. Odysseus belemászott, s a betoluló lenge szélfuvalomtól gyöngéden átcsusztatva, feljutott a nemtő termébe. Társai közül csak néhánynak engedett bemenni, mert előbb tapasztalni akarta, minő fogadtatásban részesül.

A teremben minden úgy állt, mint a multkor. — Odysseus és társai csendes várakozásban, s esdő helyzetben álltak ott a terem közepén. Csak néhány percz mulva vétettek észre.

— Nézd csak atyám — szólalt meg a nemtő egyik fia — nem Odysseus áll-e ott kísérvőivel? Midőn a szelek pár nap előtt hazaérkeztek, te azt hívéd, nemde, hogy Odysseus szerencsésen eljutott hazájába? Miként történhetett, hogy visszajött?

E figyelmeztetésre mindenkinek szemei az idegenekre lőnek fordítva. Aeolus vizsga, s mintegy kérdő tekintetet vetett a bajnokra, s rövid szünet után szólt:

— Nem gondoskodtam-e rólad jóakarólag, hogy hazádba szerencsésen eljuthass? Minő balsors vezetett tehát téged ismét vissza e szigetbe?

Erre néma csend lőn: mindenki hallgatott. A nemtő átható fürkész tekintetet vetvén reá, csakhamar haragra gyulladt és parancsoló hangon rivalt rá:

— Tüstént takarodjál ki szigetemből. Téged a balsors, a végzet üldöz; a hova belépsz, nyomban követ a szerencsétlenség. Ily sirályra, ily vészmadárra nincs szükségem. Alkalmasint valami hatalmas nemtő vesztetre törekszik; én nem szeretnék valami hatalmas ellenséget szerezni magamnak éretted. Távozzál tüstént, mielőtt az éj beköszönt. Különben oly szeleket fogok utánad küldeni, melyek majd messze tengerekre sodornak, honnan sohasem vergődhetnél vissza hazádba. Tüstént takarodjál szemem elől.

Odysseus feldult szívvel s csaknem kétségbeesetten

távozott a teremből. Társai csüggeteg arczczal kísérték. A künn maradt társak értesülvén a látogatás eredményéről, mély bánatba merültek. Azonban kénytelenek voltak megnyugodni a végzet határozatában, s mielőtt a nap leáldozott, búsan elvitorláztak.

VII.

Odysseus a Lästrygonok földén.

Hat nap, hat éjjel kóbörölk a tengeren minden irány, minden cél nélkül; száraz földre sehol sem akadtak, míg végre a hetedik nap reggelén egy fekete pont tűnt szemökbe, melyen két hosszú földszöglet, mint két kar nyult ki a tengerbe, s elől nagyszerű ivetekben egymásfelé hajolva, biztos és nagy öblű kikötőt képezett.

Mindkét földnyelv végén a partok meredek sziklákká magasodtak, melyek a keskeny bejárás előtt kapuoszlopokat képeztek.

Odysseus ide kormányoztatta be hajóit. Ő saját hajójával künn állomásozott közel a bejáráshoz, odakötvén azt a part szikláihoz; felmászott aztán az egyik szikla csúcsára, hogy nem láthat-e onnan valahol emberi alakot, vagy várost is.

Kezdetben erdőknél s erdős hegyeknél azonban nem látott egyebet. A dombok egyikén később füstöt vett észre felgomolyogni, s úgy rémlett előtte, mintha ott lenn a völgy mélyében város volna. Visszamenvén hajójára, két kémets egy hirnököt rendelt ki azon helyre, hogy megkérdezzék, kik lakják ama völgyet, s tudakozódjanak: minő irányban kelljen evezniök, hogy hazájukba juthassanak. A kiküldöttek jó darabig erdőkben barangoltak, s nagy nehezen keresztül-törvén a csaknem átgázolhatatlan cserjéken, járt utra értek, mely őket a dombon át a völgybe vezette.

A mint az erdő sűrűjéből kibontakoztak, alattuk a völgyben jelentékeny város terült el, s ennek közepén nagyszerű, pompás palota emelkedett. Itt-ott egy-egy fa árnyékában kipihenték az ut fáradalmait. A fák egy helyütt tágas nyílt tért övezének, melynek háttérében egy sziklafai tövénél friss forrás csörgedezett. Ennek vize egy nagy márvány edényből ömlött ki, melyet egy óriás szobor tartott kezében. A tér, mint látszott, igen látogatott volt; a fák alatt számos pad kínálkozott a leülésre.

Már kipihenték magukat, s egypárszor enyhíték a tiszta forrásból szomjukat, midőn egy nemesebb származásúnak látszó hölgy, delibb, nyulánkabb termetű a többi népek szűzeinél, bibor ruhában, arany lánczok s drága kövekkel ékesítve közelgett feléjük. Őket számba sem vevén, oda ment a forráshoz, s arany csészével merített belőle. A hirnök hozzálépvn, kérdé tőle a város, a nép, s a hely urának nevét.

— Itt a Lästrygonok földén vagytok — felele a szűz — a város neve Telepylos, és atyámat, ki felette uralkodik, Antifatesnek hívják. Ott a palotában feltalálhatjátok. Ily embereket, minők ti vagytok, szívesen fogad vendégekül. Ezzel üdvözlőleg bólíntott fejével, s mint villi, könnyű szok-décseléssel távozott.

A kiküldöttek soha sem hallottak a Lästrygonok népéről. sem Telepylos városról, sem pedig Antifates királyról; de remélték, hogy tőle tán megtudhatják, merre van Ithaka. Elindultak tehát a város felé.

Meglepő benyomást tett reájok, hogy a házak mind szokatlan nagyságukak, mintha óriások számára lettek volna építve, s hogy az utcán élő lélekkel nem találkoztak.

Eljutván a fenn érintett nagy kerthez, melynek közepén Antifates király palotája emelkedett, végig mentek a folyosón; itt is észrevették, hogy minden nem közönséges emberhez van mérve. A fasorok tágasabbak, a lugasok magasabbak,

téresebbek, az ülő és nyugvóhelyek sokkal nagyobbak, mint más emberek kertjeiben.

— Mi, mint látszik — jegyzé meg az egyik — az óriások földén vagyunk.

Mind három egyszerre elszomorodott, mert eszközbe jutott társaik siralmas sorsa Polyphém óriásnál.

Belépven a palota díszcsarnokába, szemközt jöve velök a királynő ép oly ruhában, minőben leányát látták künn a forrásnál, csakhogy termetére nézve sokkal testesebb, izmosabb, magasabb volt. Tekintete félelemmel töltötte el a kiküldötteket. Midőn a király után tudakozódtak, az óriásnő mondá:

— Férjem éppen gyülésben van; de tüstént kihívom. Ily vendégekért nem veendi rossz néven, ha megzavarjuk tanácskozásában.

Ezzel visszafordult a palota belsejébe; a kiküldöttek e közben szorongva várakoztak a csarnok bejáratánál. Nem-sokára kilépett hozzájuk Antifates király, néhány előkelő embere kíséretében. Mindnyájan szokatlan nagyságúak voltak.

A hírnök pár lépéssel elébe menvén, néhány szóval el akarta mondani küldetése célját. De a király szóhoz sem engedé jutni, hanem megragadván őt üstökénél balkezeivel, jobbjaival tapogatni kezdé, mint mészáros a marhát, hogy jó húsban van-e?

— Te épen olyan vagy — szólta a király — minőnek én legjobban szeretem a húst; sem nem igen kövér, sem nem igen sovány. Héj, szakács! vedd át e ficzkót, készítsd el számomra vacsorára.

A felszólításra elősietett a kíséretből egy férfi, nyakon ragadta meglehetősen otromba módon a szegény hírnököt s elhurczolta. A király ezután a más két kiküldöthöz fordult; ezek azonban már akkor, midőn ő a hírnököt tapogató, elrohantak a palotán, kerten, városon keresztül, s lélekszakdva feljutottak a domb tetejére. Hátuk mögött kezdetben

csak a király s néhány kísérője kiáltásait hallák, de kevés percz mulva utánok a város utczáin roppant zaj támadt; a domb tetején lélekzetet vettek, miközben hátratekintvén, már az egész várost lázadásszerű mozgalomban látták.

Nem tartották tanácsosnak sokáig e helyen őgyelegni, mert az óriás lakosok több csoportban kiindultak a városból, s feléjük tartottak. De a sűrű erdő elfedé őket üldözőik szemei elől, kik iszonyú lármával, vad kurjantásokkal és hosszú lándzsákkal száguldottak utánok.

Egyenesen neki vágattak tehát a kikötőnek és szerencsésen a hajóra menekültek, melyen Odysseus várta őket. Alig beszélék el az eseményt, a Lästrygonok vad zaja már a halom innenső lejtőjéről hangzék le; az óriások fegyvereiket villogtatva fenyegetődztek. Leérvén a kikötőhöz, őrjöngő ordítással, roppant szikladarabokat kezdtek dobálni; a kövek záporként hullottak, s gyakran a hajókat is találták. A talált hajók recsegni kezdtek; az agyonzúzott vitézek jajkiáltásai, összevegyülve az óriások mennydörgő ordításai-
val, borzasztó rémképet tüntettek elő; iszonyú jelenet volt, midőn a hajók sülyedni kezdtek, s kiállott sok viszontagság után végre is a vitézek kétségbeesve, s jajveszékelve nézték saját vesztüket, saját halálukat s temetkezésüket.

Odysseus hajója még semmi sérelmet sem szenvedett, mert a bejáráson kívül állomásozott. Midőn azonban az óriások közelebb jövének s a hozzádobott sziklák mindig kisebb távolban zuhantak alá tőle a vízbe, sőt midőn látá, hogy e vademberek azokat, kik uszva törekedtek a partra menekülni, ott hosszú lándzsáikkal leszúrták, a vér megfagyott a hős vezér ereiben, s iszonyat és borzalom fogta el egész valóját. Gyorsan kirántá hüvelyéből kardját s elvágta a köteleket, melyek hajóját a sziklához csatolák és elevezett. Jó távol a kikötőtől még nézte a véres jelenetet és szivszorongva látta, hogy utolsó hajója is elsülyedt.

Örült ugyan, hogy ő maga megszabadult a haláltól,

de csakhamar elmúlt öröme, s zokogva kesergett hajói s vitéz társai szomorú elvesztén. Tova bujdosott tehát idegen tengereken, ismeretlen tájakon, néhány megmaradt barátjával.

VIII.

Odysseus Kirke tündérnél.

Több napi sikertelen barangolás után ismét egy sziget tűnt fel előttük, hol a csendes erdős öbölbe beveztek egyetlen hajójukkal. A sok kiállott viszontagság annyira megtöré már bátorságukat, hogy sem kiszállani, sem tudakozódni nem mertek. Elfáradtan, kimerülten a sok küzdelem által, két nap, két éjjel tétlenül időztek ott a parton.

A harmadik nap reggelén azonban kardot kötött Odysseus s lándzsát vevén kezébe, egymaga kiindult tudakozódni. Felmenvén a legközelebbi hegyre, körültekintett, de egyebet nem látott, mint erdőséget, s nagy távolban emelkedő füstgomolyokat. — Ott embereknek is kell lenni, — gondolá magában — s visszatért embereihez, hogy néhányat közülök e tájra kiküldjön.

Ő maga az átélt események, s a még jövőendő út felett álmélkodván, lecsüggesztett fővel járt fel s alá. Bánatát a társai utáni gond is sulyosítja, mert hajóján már némi fogyatkozás kezdett mutatkozni, mit e laktalan vidéken fedezni még valószínűnek sem tartott. A mint így merengett, hirtelen elsurran valami mellette. Sokágu szarvas volt, mely fekhelyéből felriasztva a sűrűségben tova csörtetett a bokrokon át. Odysseus utána röpíté lándzsáját, s úgy érte az állatot, hogy az nyögve rogyott le. A lándzsa hegye keresztül-furódván hátgerinczén, hasza alatt kikandikált.

Odysseus néhány vesszőt összefonván, ezzel össze-

kötözte a szarvas négy lábát, és miután lándzsáját kihuzta testéből, fejét lábai közé dugá, vállaira emelé s embereihez vitte. Ezeket a ledobott teher zuhanása fölriasztá merengéssükből; vezérök pedig így szólt hozzájuk:

— Talpra, barátim! Lám, ho! a szükség legnyomasztóbb, ott legközelebb a segély. Nézzétek, mit hozok!

Öröme hevíülve mindnyájan felpattantak, kivevék az állat bélét, s annak egy részét elkészíték eledelül. Egy kevés boruk még volt a hajón. Miután éhségüket, szomjuságukat ekként hosszú nélkülözés, koplalás, szomjazás után kielégíték, újra beszélgetni kezdtek a biztos szárazon, kiállott veszélyeikről, beleszővén koronkint beszédökbe a keblökben már annyira fokozódott honvágyat. Így töltötték el a napot vigság- és szomorúsággal vegyes beszélgetések közt.

Odysseus másnap két csapatra osztotta embereit; mindegyik csapat husz ember, s egy vezérből állt. Az egyiket ő maga vezeté, s Eurylochost, legeszélyesebb emberét a másíknak élére rendelte.

— Valami döntő lépést kell tennünk — így szólt aztán a csapathoz — fel kell keresnünk ezen föld népét, megtudandók e sziget nevét, s hogy merre fekszik Ithaka, mert már beleuntam a sok czéltalan kóborlásba. Megfontolván azonban a veszélyeket, melyeknek a Lástrygonok és Kiklopok országaiban kiküldötteinket ki kellett tennünk, legigazságosabbnak találtam: hogy sorsot huzzunk.

Társait elszomorítá e kényszerűség, de belátván, hogy ez másként nem történhetik, megnyugodtak a határozatban. Sorsot huzván tehát, ez Eurylochos csapatját találta. Ez azonnal útnak indult azon irányban, melyben Odysseus a távol füstoszlopot megpillantotta. A többi a parton maradt.

Néhány óra múlva visszatért Eurylochos, de csak egyedül. Már távolról látták csüggetegségét, s a mint közelebb jöve, már le lehetett arczáról olvasni a bú és kétségbeesés kifejezését. Ostromolni kezdék kérdésekkel, de a

bús vitéz egyetlen szóra sem nyitá ajkait. — Odysseus végre vállára ütvé, rákiáltott:

— Az egekre, mi történt, barátom? Mi bajod, hol vannak kísérőid?

Az ismételt kérdésre kitört belőle a fájdalom, könnyűi megeredtek, s zokogva rebegé:

— Roppant szerencsétlenség, roppant csapás.

— Mi bajod hát, mi történt? kérdé ismételve Odysseus.

— Nem látod többé őket, felele Eurylochos a fájdalom kitörő hangján — és ha meglátnád is őket, nem ismernéd föl. E szigetnek urnője tündér, ki barátainkat mind sertésekké változtatta.

— Őrült vagy? mennydörgé Odysseus.

— Nem volna csoda, ha az volnék is; mert látni, miként varázslá őket át egy tündér ártatlanul oktalan állatokká és nem segíthetni rajtuk, ez valóban őrültté tehet bárkit is.

További beszéde összefüggés nélküli volt; mindent összevissza zavart, csak koronkint közölhette érthetőleg a részleteket Odysseussal.

Elmondá, hogy elindulásuk után egy óra múlva erdős dombokon át, nyílt, virányos térre jutottak, melynek közepén uri palota pompázott, simára faragott kövekből, melyeken a nap fénysugaraival visszatükröztek. Kezdetben e remek épület vérmes reményekkel kecsegteté őket: de midőn észrevették, hogy a palota körül számos oroszlán, párducz, tigris, hyena, medve és farkas szép egyetértésben fel s alá jár, rémület fogta el őket. De ez állatok nem birtak fajuk vad természetével, mert oda közeledtek, hozzásimultak barátságosan, bizalmasan a fel s alá járókhoz, sőt ugrándozva, felágaskodva, hizelgőleg csóválták fejüket, szóval úgy viselték magukat, mint a kutyák, midőn hazatért urokat üdvözlőleg hizelegve fogadják. Csakhogy azt is észrevették, hogy az állatok hizelgéseikkel csak fel akarják tartóztatni a fel s alájárókat.

A kiküldöttek egy aranyos rácsozathoz érvén, a tág udvaron végig néztek, és a főépület kapuján beláthattak egy csarnokba, hol egy nőt pillantottak meg, ki valami szöveten dolgozott, s munkáját zengzetes énekkel kíséré. Az idegenek kiáltására felkelvén, odasietett, kinyitá a kaput, s nyájas hangon behívá őket. Az állatok azonban mint látszott, némi szelid erőszakkal ellenezni akarták bemenetüket. Utjukba veték magukat, játszi enyelgéssel visszatologaták, néha karmaikkal és fogaikkal gyöngéden megránták ruháikat, s feltartani igyekeztek őket, miután azonban látták, hogy ellentállásuk mitsem használ, fájdalmasan vonítottak, mintha sirtak volna. Eurylochos utolsónak ment be, mert az állatok szelid panaszhangja magára vonta figyelmét, s pár lépéssel visszahátrált. Az állatok észrevevén habozását, körbefogták őt, rákapaszzkodtak, mintha nyakába akartak volna borulni, szóval mindezáltal eléggé tanusíták örömüket.

Eurylochos e csodás körülmény gondolkodóba ejtette, s be se lépett a palotába. Hátramaradását sem társai, sem a tündérnő nem vette észre. Ez utóbbi a vendégeit csarnokába vezette, s itt padokra, vánkosoakra, szőnyegekre leültette, Eurylochos a rostélyzaton át nézte a fejlődő jelenetet. A nő jó darabig ételkészítéssel foglalkozott, aztán behozta az étket, s megkínálta vele vendégeit. Miután ezek jól ettek, ittak, a csarnokból egyszerre hangos rőfögés hangzott ki, mintha csak sertések mulatnának benn. Nem sokára néhány vadkan kezdett rőfögve kifutni a csarnokból, sőt tisztán kivehette, hogy néhány barátja sertéssé varázsoltatott át. Kevés percz múlva már más hang nem is hangzott füleibe, mint husz! husz! ohi! ohi! Husz! mire egy huszonkét darabból álló disznónyáj rontott ki egyszerre a csarnokból az udvarba. Utánuk a tündérnő, ki a sertéseket egy melléképületbe hajtá, s ott egy ólba elzárta.

Eurylochos látván e szörnyű jelenetet, futásnak eredt, egyenesen vissza Odysseushoz.

Alig mondá el Eurylochos e gyászos hírt, Odysseus azonnal vállaira vetette a kardövet, lándzsát, ívet, nyilat ragadott, s felszólította Eurylochost, hogy vezesse őt a tündérnő palotájába. Eurylochos azonban térdre borulva esdekelt előtte: hagyjon föl szándékával.

— Én meg vagyok győződve — ugymond — hogy ha átléped a tündér-palota küszöbeit, te is benne maradsz oly alakban, mint a többi, s ezeknek sem szerzed vissza előbbi alakjukat. Fogadd tanácsomat, meneküljünk innen, a mig lehet.

— Korántsem — viszonzá szilárd hangon Odysseus. Nem kényszeríthetek ugyan, hogy velem jöjj, de engem sem fogsz visszatartóztatni. Maradj itt, maradjatok itt mindnyájan; én magam megyek, magam akarom kimenteni a gyalázatos kettős fogságból barátainkat. Három napig várjatok itt reám. Ha addig vissza nem térek: tudjátok meg, hogy én is elvesztem, s tegyetek, mit jónak láttok.

Ezzel távozott. Eurylochos zokogva, a többi pedig fájdalommal nézett utána.

Miután körülbelül egy félóránnyira haladott; az erdő közepén hirtelen egy ifju terem előtte, s arany hirnökbotját elébe tartván, megállította őt.

— Megállj, Odysseus, hova szándékozol menni?

Ez utóbbi elbámult a tüneményen, de leginkább azon, hogy az ifju tudta nevét. Bámulatában egy pár perczig szótlánul állt ott.

— Te bámulsz, hogy tudom nevedet — folytatá az ifju. — Én igen jól ismerlek, egyetlen ravaszságod sem titok előttem. Azt is tudom, minő csellel vakítád meg Polyphémost. Én Hermes vagyok, a nemtő, a ki ily fortélyos csínyekben kedvemet lelem. Azért jelentem meg most is, hogy segédkezeket nyujtsak neked. Mert segítségem nélkül minden bizonynyal elvesztél volna. Jegyezd meg jól magadnak; e sziget neve Ajäe, s azon tündérnőé, ki barátaidat sertésekké

varázsolá át, Kirke. Ő oly hatalmas, hogy csak egyetlen egy növény hiusíthatja meg varázs-erejét, mit ő ételeibe, italaiba be tud vegyíteni. Szerencse, hogy itt a határon terem, s molyvirágnak hívják. Ha magadnál hordod ezt, sem ételével, sem italával nem árthat neked. Kardodat azonban ne oldd le soha; mindig oldaladon legyen. Neki van egy fehér varázsvesszője, melyet varázserejétől a molyvirág meg nem foszt: mihelyt ezzel megérint, azonnal kapj kardodhoz, s a bűvésznő varázsereje azonnal megsemmisül. Ha pedig ezen kívül fegyvered élet is neki szegezed, mintha keresztül akarnád szúrni, ijedtében minden kívánsodat teljesíteni fogja. E módon arra kényszerítheted őt, hogy kívánságod teljesítését illetőleg a nemtők királya nevére megesküdjék; már pedig, a mit ezen eskü pecsétje alatt ígér s állít, azt soha meg nem szegi.

E szavak után lehajlott a hirnökneemtő, s egy fehér virágzálat szakított le, s odanyújtá Odysseusnak.

— Ime — ugymond — ez a molyvirág, de melleden rejtsd el öltözeted alá.

Erre megforgatá szárnyas arany botját, s részint a föld felett lebegve, részint rajta lejtve eltűnt Odysseus szeme elől. Ez gondosan a kitűzött helyre rejté virágát, s folytatá útját.

Nemsokára kibontakozott az erdő sűrűjéből és szabad terre ért, melynek szép zöld szőnyege oly bájosan mosolygott elébe. A völgy, közepe táján halmokká domborodott, s több ide s tova kigyózó ösvénynyel birt. Az ösvényeket mindkét oldalon kies virányok szegélyezék; a különböző nemű virágok rendkívüli színpompában díszlelegtek. Közepett Kirke palotája látszott a nap fényárjában ragyogni.

Miként Eurylochos elbeszélé, éppen úgy fogadta őt is a sok oroszlán, párducz, tigris, medve, hyéna és farkas; elébe futván, körülfogták, hizelegtek neki, ráágaskodtak, s visszatartóztatták, — mintha mondani akarták volna

neki, hogy saját veszedelmére ne lépje át e palota küszobét. Odysseus azonban bátran neki ment a kapurácsozatnak, s bekiáltott:

— Héj, nyissátok ki a kaput; vendégszerető elfogadást kér egy idegen, kér, kit balsorsa e szigetre vezetett.

Kirke tüstént ott termett a kapunál. Arczán báj, s leirhatatlan kellem ömlék el. Hajfürtjei kecsesen folyák körül hófehér vállait és nyakát. Nyulánk természetű tűzsárga prémezetű fekete ruha fődé. Inkább lebegve, mint járva a fehér és zöld márványnyal kövezett udvartéren, a kapuhoz ért, s kinyitván arany kulcsával a lakatot, nyájas arczczal bebocsátá őt. A küszöbön az állatok még mindig igyekeztek őt visszatartóztatni, minthogy azonban szelid ellentállásukat visszautasítá, általános nyöszörgés támadt köztük.

Kirke csaknem kirívó kárörömmel vezette Odysseust a belső terembe, s egy trónszerű székkal megkínálta, mely tömör ezüstből, s igen művészileg volt készítve. Lába alá drága hímezetű zsámolyt helyezett. — Ezután nagy korsóból bort töltött egy billikomba, s ebbe valami kis üvegből pár cseppet hullatva, átnyujtá azt Odysseusnak a következő szavak kíséretében:

— Igyál, frissítsd fel magadat; ez új erőt fog lankadt tagjaidnak kölcsönözni.

Odysseus átvette a serleget, s minden habozás nélkül kiitta, miután tudta, hogy a mellén levő molyvirág által a varázs ellen biztosítva van.

A tündérnő növekvő bámulattal mereszté rá szemeit pár perczig; aztán új hízelgésekhez folyamodott, s kéré, hogy tegye magát kényelmes helyzetbe, s vesse le fegyverét

Odysseus azonban viszonzá:

— Kardomat soha se nélkülözhetem, mintha az egyik tagja volna testemnek. Engedd meg, hogy magamnál tartsam azt. Nagy hiányt éreznék, mely igen aggasztana, ha nem látnám azt oldalamon.

Ezen szavakat oly gyermeteg egyszerűséggel, s oly gondtalanul ejté ki, hogy a tündérnő semmi rosszat sem gyaníthatott. Távozott tehát azon ürügy alatt, mintha ételt menne készíteni, de csakhamar ismét belépett, s fehér bűvesszőjével homlokán érintvén a hőst, vad parancshan-gon szólt:

— Husz! husz! disznóólba veled társaidhoz, ott ebéd helyett majd makkot kapsz, hogy hízzál.

Odysseus villámgyorsan kirántá kardját hüvelyéből, s mielőtt a tündérnő bevégezhetette volna szavait, neki szegezte éles hegyét, mintha át akarta volna szúrni.

Ezt látván térdre borult a nő, s zokogva rimázkodott életéért.

— Te nem vagy közönséges ember — mondá hango-san zokogva, mert még egy halandó sem tudott ellent-állani italom varázserejének; vagy ha az vagy is, akkor bizonyosan Odysseus vagy, valamely nemtőnek kedvencze, ki nekem már gyakran beszélt felőled, s hirül adá, hogy Trója feldulása után ide is elvetődöl. Oh, igen, te vagy Odysseus! Üdvözöllek szigetemen. Maradj nálam, légy férjem; ez esetben én csupán arra használok fel hatalmamot, hogy kellemessé tegyem neked az életet.

— Igen, én Odysseus vagyok — felele ez. Miként kívánhatod, hogy itt maradjak nálad, miután engem disznóvá akartál átvarázsolni. Ha azt kívánod, hogy bízzam benned, esküdj meg a nemtők királyára, miszerint ellenem soha többé semmi rosszat nem forralsz.

A nő fölemelt kézzel ünnepélyesen elmondá az esküt.

Odysseus most már hüvelyébe ereszté kardját, s lehajlott a nőt felemelni térdeiről. Ez azonnal a palota többi termeibe és szobáiba vezette őt, hol egyik gazdagabb, fényesebb, diszesebb volt a másiknál. — Végre a fürdő-szobára került a sor. Itt Kirke két szolgát rendelt a hős mellé, s magára hagyá őt. Odysseus levetkezett, s a fürdő

medenczébe lépett, mely egyetlen egy kődarabból volt kivágva, melynek neve: Lazurkő. Mihelyt leereszkedett a kádba, azonnal finom, sűrű, kék színű eső kezdett reá permetezni, mely igen jótékonyan s frissítőleg hatott lankadt tagjaira.

Midőn már elegendőnek tartá a nyert üdülést, az eső magától elállt; a szolgák kiemelték őt a kádból, beburkolták jóillatu takarókba, s a mellékszobába vitték, hol aztán puha nyugágyra fektetvén, meleg kendőkkel kezdték dörzsölni, szárítgatni nedves testét, azután jó illatú drága kenőcsökkel bekenték, s egy ideig magára hagyták pihenni. Nemsokára azonban ismét megjelentek, s diszes ruhába öltöztették, mely már készen állott számára. Odysseus fel lévén öltöztetve, vállára vevé fegyverét.

Innen az étterembe vezettetett, hova csakhamar Kirke is megjelent skárlát-vörös ruhában, mely arannyal és drágakövekkel gazdagon volt ékesítve. Ismét trónszerű és dúsan zománczozott ezüst székre ültette őt; maga pedig szemközt vele foglalt helyet. Ekkor négy szolganő belépven, terített asztalt állítottak föl a tündérnő és vendége közt, s bőven megrakták azt válogatott ételekkel, italokkal, mind arany s ezüst edényekben. Kirke a legnagyobb szivességgel kínálgatá vengégét; Odysseus ellenben gondolatokba merülten és szótlán üle ott.

— Hol kalandoznak gondolatid Odysseus? szólítá meg a háziasszony. Ugy látszik, mintha csak tested volna jelen, de lelked messze távolban mereng. Miért vagy oly hallgatag, és se nem eszel, se nem iszol? Tán gyanakszol még reám? Küzd le magadban a bizalmatlanságot. Mióta eskümet bírod, nincs tőlem mit tartanod.

— Nem vagyok én oly önző — felele Odysseus, hogy mindig csak magamról gondoskodjam. Oh nem. Az én eszem és gondom ott jár barátaimnál, kiket bűvös hatalmad oktalan állatokká varázsolt át. Mig én őket előbbi emberi

alakjukban nem látom, addig nem nyúlok nálad sem ételhez, sem italhoz.

Kirke a nélkül, hogy egyet szólt volna, kisietett a teremből, s rövid idő múlva ismét visszatért rőfögő nyáj kíséretében. A disznók egyenesen neki szaladtak Odysseusnak, s örvendező rőfögésekkel akarták vele megértetni, hogy ismerik. Ekkor Kirke sorba állította, őket, s egy üvegcséből meglocsolta bizonyos folyadékkal, s ezután fehér varázsvesszejével mindnyájának megérinté homlokát, mirecsodálatos látvány fejlődött. Mihely megérinté vesszőjével valamelyik állatot, ennek tagjai azonnal rángatózni kezdtek. Lassankint az állati tagok közé egy-egy emberi testrészt is vegyült; s ezeknek száma percenkint nagyobb lőn, s az állati tagoké kevesebb, szintugy a rángatódzás, mozgás is mindig csendesebb, lassúbb lőn, míg végre ember állott azon a helyen, hol előbb disznó rőfögött. Ezen átalakulás sokkal gyorsabban ment véghez, mint azt leirtuk.

Az ujonnan átalakult emberek üdvözölték, átölelték hű vezéröket, mire Kirke fényes lakomával vendégelte meg őket s nemsokára víg zaj tölté el a teremtet. A társalgást élczek, játszi tréfák fűszerezék. Így folyt le a nap, s alig vevék észre, az est már beköszöntött. Az éjt a palotában töltötték.

Kirke reggel fölkeréte Odysseust, hogy hívja elő többi barátait is, kik a hajón vannak. Odysseus szívesen teljesíté a kíváнатot, mert jól tudta, mily jól fogna nekik is esni a nyugalom, pihenés, és üdítésül az étel és ital. Ő maga személyesen elment utánuk; harsány örömujongásokkal, s örömkönyűkkel fogadták. Mindnyájan szívesen vették meghívását; csupán maga Eurylochos ellenezte.

— Hova gondoltok? — ugymond — ti a tündérpalotába akartok menni, s ott sertésekke vagy oroszlánokká változni? Ne engedjétek magatokat a halálra vezetni a meggondolatlan Odysseus által, ki Polyphém Kiklopsznak is martalékul adta több barátunkat.

Odysseus haragra lobbanva, dühösen kirántá kardját hüvelyéből, s már-már halálos csapást mért volna a lázító fejére, ha a többiek közbe nem vetik magukat, s le nem csillapítják fölhevült indulatát.

— Ha úgy akarod — mondának — hadd maradjon ő itt hátra a hajón; de mi követünk téged, bárhová vezetsz is.

Odysseus erre hüvelyébe dugta kardját s megindult. Mindnyájan követék, maga Eurylochos is; de csak jó távol kullogott utána. Mielőtt a palota előtti szabad térre értek volna, már elejökbe hangzott vigan lakmározó társaiknak zajos vigalma. A mint a palotához közeledtek, az állatok körülfogták. Főleg Odysseus előtt ágaskodtak, s elsőlábaikat mintegy ímára kulcsolák, s mindegyik a maga ösztöne szerint nyögni, fohászkodni, sóhajtozni látszék. Odysseus megérté a szerencsétlen állatok fohászait, s barátságos fejbólintás közt így szólt hozzájuk:

— Értelek; majd lesz gondom reátok is, csak ereszszetek be.

Ezzel belépett; de mielőtt az asztalhoz ült volna barátai közé, megszólítá a tündérnőt:

— Te ugyan már sok kegyességet tanusítottál mind irántam, mind barátaim iránt; ha azonban azt óhajtod, hogy nyugodt lélekkel egész szívből élvezzem az öröm boldogságát; engedj meg még egy kérést intéznem hozzád. Add vissza azoknak az oroszlánoknak, tigriseknek, s a többi ragadozóállatoknak ott palotád előtt előbbi természetadta emberi alakjukat; mert meggyőződtem, hogy ők állati átalakultokban is megtarták emberi elméjüket, s ennél fogva igen fáj szívemnek mostani állapotukat látni.

Kirke e kívánatot is hajlandó volt teljesíteni, azon feltétel alatt, ha Odysseus és társai megígérik, hogy mindaddig nála maradnak, míg hosszas bolyongásuk küzdelmeit, fáradalmait kipihenik. A hős a feltétel teljesítését megígérte;

a tündér azonnal kiment az udvartérre, de csakhamar visszatért a terembe a ragadozóállatok kíséretében. Egy intésre azonnal kört képeztek a tündérnő körül, ki pár cseppet loccsantott a fennemlített üvegcséből mindegyikre, s aztán bűvössvesszőjével megérinté homlokukat, s ime — pár másodperc alatt a ragadozóállatok helyett, ujjászületett embercsoport áll a bámuló Odysseus és kísérete előtt. A visszavarázsolt vendégek különböző országok fiai voltak, s a legtarkább színvegyületű és ruházatú társaságot képezték.

Alig hámlott le róluk az állati burok, tüstént Odysseus lábaihoz borultak, átkarolván térdeit és csókolgatván lábait, hálájuk jeléül. Ha némelyiknek beszédét nem értheté is, de szivök nyelvét teljesen megérté, — azon nyelvet, mely a szemökből lepatakzott hálakönyűkből szólt hozzá.

Ekkor már Odysseus is helyet foglalt az asztalnál s Kirke meghívása folytán, példáját követték az imént átváraszoltak is. Egy társaságban mulattak mindnyájan, elbeszélvén egymásnak az átélt viszályokat, élményeket, tapasztalataikat.

Ily vig lakomázás közt lassankint feledni kezdék némileg kóbor utazásuk viszontagságait; de miután föluditék magukat, keblüket ismét eltölté a honvágy, s Odysseus közlé a tündérnővel hazatérési szándokát.

— Vendégszeretetem soha se legyen terhedre — válaszola emez. — Elindulhattok, mikor tetszik. A mi pedig téged illet, Odysseus, ha hazádat viszont látni ohajtod, előbb az alvilág bemenetéig kell hajóznod, s ott a vak jóstól Teiresiasztól megkérdezned, miként kerülhetnéd ki a veszélyeket, miket a tenger nemtője forral életed ellen, a kinek haragját azért vonád magadra, mert fiának, az óriás Polyphemnek tüzes rúddal kisütötted szemét.

— Az alvilág bemenetéig? kérdé Odysseus gondolatokba mélyedve. Visszajött-e onnan valaha halandó?

Kirke bátorítá s utasításokat ada, miként viselje magát minden előadandó alkalommal, sőt segítségét is felajánlá.

Odysseus jól megjegyzett magának mindent. Azután pedig megköszöné vendégszeretetét, szíves utasításait, s embereivel együtt búcsut vőn a bájós tündérnőtől.

Visszatérvén hajójára, ezt mindennel ellátva találta, a mi csak szükséges oly hosszú útra. A tündérnő úgy fölszereltette azt láthatatlan szolgálival, hogy misem hiányzott rajta. Felszállván a hajóra, neki feszítik a vitorlákat; a kedvező szél délnyugat felé a nyílt tengerre hajtotta őket.

IX.

Odysseus az alvilágban.

A kormányos nyílt tengerre vergődván, kérdé a vezért: tudakozódott-e Ithaka irányáról. Előtte úgy rémlik, mintha folyvást távoznának tőle, a helyett, hogy közeledjenek hozzá, miután tudja, hogy Ithaka keletnek fekszik, ők pedig éppen ellenkező irányban, nyugatnak eveznek.

— Igazad van; — felelé Odysseus — mi folyvást távozzunk hazánktól; ez azonban az egyedüli mód, mely által végre is szeretett hazánkat viszont táthatjuk. Tudjátok meg barátim, hogy nekünk előbb a halottak országába kell hajóznunk, ha szerencsésen hazatérni óhajtunk.

Ezen nyilatkozat általános rémületet gerjesztett. A hajó személyzete jajveszékelní kezdett, s hajukat tépték. Odysseus azonban így bátorítá embereit:

— Mit használ e férfiatlan pityergés, jajveszéklés? Ily lelkiemlő honol bennetek? Változtathatnak-e a végzet határozatán könnyűitek? Nyugodjatok meg ebben. Mi nem kerülhetnők ki a veszélyeket, melyeket a tenger haragos nemtője ellenünk forral, hacsak egy bölcs férfiútól e tekintetben tanácsot nem kérünk, a ki igen jól ismeri ama titkos viszo-

nyokat, melyekben a természetes dolgok a természetfelettiekkel állanak. Ezen bölcs férfi pedig nem más, mint a vak jós, Teiresias. Benne a természet a láterő hiányát azzal pótolta, hogy ő lelki szemeivel láthatja azt, a mi a halandók testi szemei előtt el van rejtve. E férfi rég kimult a világból, s így csak a halottak országában található föl.

— És te az alvilágba mersz menni? kérdé kétkedő hangon Eurylochos. Van-e reményed visszatérni onnan, honnan még senkit sem láttunk visszajönni, ki elég vakmerő volt oda lemenni?

— Légy nyugodt — felele hideg nyugalommal Odysseus. — Én csak a vendégszerető tündérnő tanácsát követem, midőn oda evezek.

— Ez is derék tanácsadó! jegyzé meg dunnyogó hangon Eurylochos. Többi társai sem találtak vigaszt s megnyugvást Odysseus indoklásában.

A hajóról eltűnt a jó kedv; mindnyájan komor gondolatokba merülve ültek ott. Csupán maga Odysseus volt vidor s elszánt.

A hajó szerencsésen haladt tova a világtengeren, a napok mindinkább rövidültek; a nap napról napra rövidebb pályát futott be, s végre fel sem tűnt a láthatáron, csak a csillagok világítanak éjjel, nappal. Az örök sötétségben csupán néhány óráig derengett némi gyöngé hajnalpir, mely azonban a csillagok ragyogását egy perczig sem homályosíthatá el.

A hajó végre megállt egy lentebbi tengerpartnál. Ez jel volt Odysseus számára a kiszállásra. Embereit is kirendelte a szárazra; ezeknek egy részét hátrahagyá a parton, a másik részt magával vivé a komoly kalandra. Magukkal vittek mindent, mire Kirke utasításai szerint szükségök leend: egy fehér kost, egy fekete birkát, bort, mézet, tejet és lisztet.

Mély csendben és komoly gondolatokba mélyedten

haladtak a pázsitos helyen; nemsokára egy berekbe értek, melyet feketezőld levelű éger- és szürke fűzfák képeztek, miknek szálas törzsei az éji homályban borzadályt okozó rémalakokhoz hasonlítanak. A berek mögött sziklavölgy terült el, mely minden lépés után szűkebb s rémletesebb lőn. Huhogó baglyok s nagy denevérek röpdöstek benne; a távolban roppant vizzuhatag morajlott. Odysseus mind a mellett elszánt bátorsággal haladt előre; társai ellenben szorongó szívvel nesztelenül követték. A völgy mind keskenyebb és keskenyebb, s egyre homályosabb lőn, ezenkívül a nagy magasságból leereszkedő sziklák azt okozták, hogy a gyöngye csillagfény is csak kevés sugarat lövelhetett le a mindinkább keskenyülő völgyutra; a zuhatag moraja ellenben mindig nagyobb lőn. A bujdosók néma csendben haladtak töva, csak ha néha egy-egy bagoly huhogott, némelyiknek haja szála felállt s teste megrázkódott. Egyszerre megállottak. Jobbra, balra, mindkét oldalukon egy hatalmas folyam fülhasító zúgással szakadt le egy magas sziklamélyedésen az alatta tátongó mélységbe. A két zuhatag szemök láttára egyesülvén egymással, hirtelen eltűnt egy sziklanyilásban, mely éppen átellenökben volt.

Odysseus tüzet rakatott itt, ő maga pedig pár lépésnyi távolban előre gödröt ásott a földben, néhány lábnyi mélységűt, s ugyanoly hosszat és széleset. A gödörbe önté aztán a magával hozott mézet és tejet, és erre a bort; ekkor az egyesült folyam habzó vizéből is öntött bele a gödörbe. Ezeket egymással jól összekeverte, s a keveréket fehér liszttel behintette. Azután előhozatván a fehér kost, levágta, s vérét a gödörbe folyatta. Szintugy bánt el a fekete juhval is. A megölt állatokat aztán a tűzön megégette.

Ezek után bemártotta kezét a gödörben levő vérbe, oda ment aztán a folyamhoz, s lemosta kezeiről a vért, fennhangon mondván: „Nektek hozom ez áldozatot, ti holt lelkek! Ha valaha visszatérek hazámba, ott majd szintén

nyújtandok nektek hasonló áldozatot a tenger partján minden új hold idején.“

Miután e szavakat elmondá, a gödör mögé vonult, hol kirántván kardját, merev tekintetet szegzett az átellenes sziklanyilásra, hova a folyam eltűnt. Nemsokára a sötét barlangból több ködalakot látott fellebegni. A tájtékozó folyamot át egyenesen a gödörnek tartottak, de Odysseus ellenök villogtatván fegyverét, visszavonultak.

Azonban több meg több ködalak kezdett az említett sziklanyilásból előtünedezni, de mindnyájan távol maradtak Odysseus villogó fegyverétől. A ködalakok körében megjelent azonban egyszerre egy behunyt szemű s két, egymásba fonódó kigyóval koszoruzott ködalak. Midőn ezt a gödör felé látta lejteni a hős, hirtelen visszatevé hüvelyébe fegyverét; a ködalak pedig újját bemártotta a vérbe, s ezzel megkente ajkait. Erre tüstént megtestesülni látszott, s komoly, mély hangon így szólítá meg Odysseust:

— Mit keressz te itt, halandó, az árnyékvilág bemenetelénél? Miért idéesz minket ide föl e véráldozattal? Te belekeveréd a folyóvizbe a vért; mi azt oda lenn észrevettük, s ez csalt minket föl ide. Szólj, Odysseus, mit keresesz te itt nálunk?

— Tanácsot jöttem kérni tőled, Teiresiás — felelt Odysseus; hogy miként tudhatnám kikerülni a veszélyeket, melyek hazamenetelemben gátolnak.

— Te Trinakria szigetén fogsz kiszállani — felele az imént megtestesült árnyék. Óvakodjatok mind te, mind emberid az ottani parton legelésző juhokat vagy szarvasmarhákat megsérteni. Az mind a nap istenének jószága, a ki mindent lát, mert az ő szeme mindenüvé elhat. Hacsak egyet is megöltök vagy megsértetek: akkor hajód s emberid veszve vannak, ha pedig te magad a vészt kikerülsz is, csak egyedül, társaid nélkül idegen hajón fogsz visszatérni hazádba.

A mint Teiresias mondatát elvégzé, Odysseus az előtoluló ködalakok seregében megpillantott egyet, kit ő édes anyja, Antikléia árnyékának ismert föl.

— Amott anyámat látom — szólt erre hirtelen a látnokhoz. — Ugy látszik, ő már nem ismer többé engem, és egy szót sem szól. Mi által ismerhetne ő fel engemet?

— Ha beszélni kívánsz vele — felele a vak jós — ne riaszd vissza, ha majd a gödörnek tart és ujját a vérbe akarja mártani.

E szavak után eltűnt a folyamon át a barlang felé.

Aközben Antikleia a gödörhöz érkezett, s mert Odysseus nem ellenzé, ujját bemártotta a vérbe, s megkenvén vele ajkát, ráismert fiára.

— Édes fiam! — kiálta fel aztán — hogyan jutottál te ide? Midőn Trója ellen indultál, akkor én még az élők sorában voltam; azóta nem láttad tán még hazádat?

Odysseus röviden elmondá élményeit, s tudakozódott anyjától fia, neje s országa felől. Az anya kielégítő feleletet adván fia kérdéseire, eltűnt az alvilágba.

Miután ekként a Trója alatt elesett bajtársaival, s más kimultak árnyaival is pár szót váltott volna, a gödröt ismét beborította a kiásott földdel, mire a számtalan árnyalak tolongva lebegett le az átellenes sziklanyíláson keresztül a barlangba. Ő meg társaival együtt visszatért hajójára. Nagy bajjal kievezvén a sík tengerre, itt kedvező szél támadt, mely azon irányban hajtá a hajót, honnan kiindult volt.

Nem sokáig tartott utjuk, s már a szürkület is hoszabbodni kezdett; a nap újra megjelent egész fényözönével a láthatáron. Nemsokára Agäa sziget előtt vetettek horgonyt. Midőn itt kiszálltak, Kirke tündér ez alkalommal is a legszivesebben fogadta őket. Miután ettek, ittak, s az út fáradalmaikat eléggé kipihenték, a bájos tündérnő félrevezette a hős Odysseust, s elmondá neki részletesen, minő veszé-

lyeket kellend még kiállania, s tanácsot adott neki egyuttal, hogy miként alkalmazkodják a sorsnak mindezen csapásaiban.

— Mindamellett — tévé hozzá a tündérnő — jó és balsorsod egyiránt végre is csak attól függ leginkább: hogy hallgatni fogsz-e Teiresiás intéseire a napisten szarvasmarháira s juhaira vonatkozólag.

Ezután egészen a tengerig lekisérté őt s társait, s a mint az evezőlapátok működni kezdtek, kedvező szeleket küldött utánuk, melyek vitorlájukat neki duzzasztván, utjokat csodagyorsan segítették elő.

X.

Odysseus a Sirének szigetén.

Odysseus szemei a hajó fedeléről a messze távolban tévedeztek. Egyszerre egy sziget sík földét pillantván meg maga előtt, így szólt társaihoz:

— Itt a sirének szigetéhez közeledünk, kik bájos énekeikkel annyira elbűvölik a mellettök elhajózókat, hogy azokat magokhoz közel csalják, s akkor dühvel megragadván, szétszaggatják, felfalják. Minthogy énekük bűbája sokkal hatalmasabb, semhogy az emberi akaraterő legszilárdabb elhatározása is ellentállhatna annak, közölte velem Agäa szigetén Kirke tündérnő, az eszközt és módot mely bennünket ezen varázs hatásától megóvhat. Ime, it van egy viaszlepény. Ezt ujjaimmal meglágyítom, s aztán vele füleiteket betapasztom. Ti viszont engem kötéllel az árboczfához kötöztök; s ha intek, hogy oldjátok fel köteleimet, rá se hederítsetek, sőt még keményebben kötözzetek oda, míg a veszélyes énekesnők mellől eleveztünk.

Ezzel elővette a viaszt, lágygyá gyurta ujjai közt, s rendre betapasztá vele az egész hajószemélyzet füleit, őt pedig viszont társai derekánál fogva az árboczhoz kötözték.

S most mindig közelebb-közelebb érték a szigethez. A szél azonban, mely eddig hű kísérőjük volt, lassankint elmaradozott; a tenger, mint sima tükör, nyugodtan terült el előttük, semmi folyam nem volt látható, mely a szirtek fölött lezuhanva, a csendes vitztükrét felháborítaná, semmi sem mutatkozott, mi a sirének csábos dallamát megzavarta, túlszárnyalta, s így hatását csökkentette volna. Az evezősök tehát megkettőztették erejükét, s a lehető legnagyobb sebességgel hajtották a hajót, csakhogy a sirének szigete mellett minél gyorsabban elhaladhassanak. A merre eleveztek, a hullámok magasra torlódtak fel utánuk, s hosszú habzó örvényeket hagytak maguk után.

Csakhamar ott voltak a szigetnél. Vigan zöldelő tengerpart vonult el körötte, s rajta félig fekvő, félig könyökölve két bájos óriási szűz volt látható; alsó testrészek a hullámok alatt rejtőzött, felső részek pedig oldalt a parthoz simult; egyik karjukat künn pihentették a tömött pázsiton. Köröttük temérdek embercsont fehérlett, azon szerencsétlen áldozatok maradványai, kiket bűbájos énekeikkel magukhoz csábítottak és felfaldostak.

A sirének azonnal énekelni kezdtek, mihelyt a hajó oly közel jött hozzájuk, hogy hang oda elhathatott.

Az ének bája oly ellenállhatatlan hatást tön Odysseusra, annyira elbűvölé egész valóját, hogy feledve multját, adott szavát, parancsait, maga kezdett rángatózni, mintegy kibontakozni akarván kötelékeiből, hogy a csábos nőkhöz repüljön. Társai azonban a kapott parancs szerint még jobban oda kötözték az árboczhoz, s csak akkor szedték le füleikről a tapaszt és csak akkor szabadíták föl vezéröket, midőn már jó messzire haladtak a szigettől. Az egész hajón örömszajongás támadt a felett, hogy szerencsésen kikerülték a veszélyt,

melyről oly sok monda kering az emberek ajkain, de a melynek valóságán mindig kétkedtek.

XI.

Odysseus a scillaféle szorosban.

Odysseus arcán azonban némi bú borongott. — Lelke előtt még más viszályok rémképei is lebegtek, melyeket Kirke neki megjósolt. Feszült figyelemmel szegezve szemeit a távolba, s társainak a végetlen tengeren egy pontot mutatott, hol a víz színvonala felett sok sziklaszál emelkedett ki. Kirke tévszikláknak nevezte el azokat. Roppant meredeken emelkedtek a magasba, s a hozzácsapó hullámok iszonyú morajjal törtek meg kiálló fogaikon.

— Itt nincs menekvés — kiálta elszőrnyűködve a kormányos. Ezen sziklákon tönkre kell mennie minden hajónak, mely hozzá közelít.

Általános csüggettség váltá föl a jó kedvet. Odysseus rendre bátorítá embereit, s egyenkint oktató őket, hogy mit csináljanak a veszély kijátszására vagy legyőzésére. Bizva okosságában, mindegyik szót fogadott neki, s a hajó szerencsésen kisurrant az első veszély torkából.

De csakhamar egy másik sziklás part ötlött szemeikbe, melynek közepén átjárás volt, két oldalsziklával; jobbra az egyik magasan felnyult a légbe meredek csúcsával, s megmászhatatlan volt, mert meredek falai oly simák, mint faragott kőlapok; a baloldali szikla ellenben alacsonyabb, s nem oly meredek.

Odysseus jól tudta, hogy e parton nagy veszély fenyegeti. A jobboldali szikla tövében iszonyú barlang tátongott, melyben a borzasztó sziklaszörny Scylla tanyázott. Kirke,

erre vonatkozólag, azon tanácsot adta, hogy legyen elszánva, itt legalább is hat társát elveszteni, mert a szörny ellenében sem bátor sziv, sem harczias erő nem segíthet, a miért is sokkal tanácsosabb, inkább néhány embert feláldozni Scyllának, semhogy a balparton dülő Charybdis az egész hajót mindenestől elnyelje, ha hogy ez bizonyos vonalon túl a balszikla oldalához vetődnek. Odysseus megparancsolá kormányosának, hogy a hajót először is a meredek sziklának irányozza. A parancs teljesítve lőn. — Odysseus e közben, nehogy a veszély készületlenül találja, fegyverzetét magára ölté, s kiállott elől a fedélzet ormára.

A hajó ezalatt mindinkább közeledett a tengerszoros-hoz. Hirtelen borzasztó zúgás, sustorgás tört föl a hullámok alól, mire a tengert habmező borítá el. Mindegyiknek tekintete akaratlanul a baloldali alacsonyabb sziklára tapadt. Ennek egyik kiálló, lecsüngő fokán terebélyes fügefafa állt, melynek ágai messze kiterjedtek a tengerre, mintegy lombkoronát képezvén fölötte. Ezen ágak alatt örvénylett a tengerben Charibdis iszonyú torka, s éppen okádá folyamgyomrából fel a vitztömeget, mit az imént beszívott. Valami zavaros, iszapos, óriási vastagságu vizoszlop, fehér habbal keverve lövődék fel belőle a magasba, s nemcsak a mellette emelkedő sziklát a fügefával együtt, hanem az átellenes Scylla szikláját is tele locsolta habzó tajtékkal. A visszahulló vizoszlop a hajót is érinté. Ezen kívül a zúgás és sustorgás közé valami tompa földalatti moraj is vegyült.

E borzalmas látványra a hajósok felhasználták testök egész erejét, csakhogy minél gyorsabban túl lehessenek a veszélyen. E pillanatban azonban a másik oldalról hirtelen bögés, ordítás, jajveszéklés, segélykiáltás csapta meg füleiket, mintha több ember hallatná e szörnyű zajt. Odysseus hátratekint, s maga előtt látja a borzasztó jelenetet, mit Kirke megjósolt. Scylla, a óriási szörnyeteg sárkány, már is kiemelte szennyes szürke kigyó testének felét a magas

sziklaalatti barlangból és felragadta áldozatait. Hat hosszú kék nyakát magasan forgatá ide s tova a levegőben; mindegyikén, egy-egy rút, undortgerjesztő fej lógott; ezeknek mindegyikében szintén egy rettentő öblös torok tátongott, három hosszú éles fogsorral. A szörny kiemelé egyuttal a vízből tizenkét karmos lábát is, de csak hattal fojtogató Odysseus szerencsétlen társait, kiket a hajóból kirántott. A szerencsétlen áldozatok kétségbeesve kiabáltak, jajveszékeltek. Odysseust segítségül hívák, de ez érezte gyöngeségét ily szörny ellenében. Különben Kirke is figyelmeztette, hogy védelemmel ne vesztesse az időt, nehogy a sárkány azalatt a más hat lábát is kinyujtsa, s még más hat embert elragadjon zsákmányul. Még gyorsabb evezést parancsolt tehát, s a mint a hajó a szoros legszűkebb pontján elsiklott, hátratekintett Odysseus. Scylla éppen akkor marczangolá szét sárkányfogaival jajgató barátait, s a még félig életben levőket falatonkint hat feneketlen torkába temeté.

XII.

Odysseus Trinákria, vagy a nap szigetén.

Alig küzdötték át magukat a szoroson, balra kies, tenger mellék mosolygott elibök, melyre a nap egész fényözönét ráárasztá. A kormányos felé irányzá a hajót. A távolból legelésző marhacsorda bőgése és juhnyájak bégetése üté meg füleiket. A hajószemélyzet örült a kínálkozó alkalomnak; Odysseus azonban nem; sőt ellenkezőleg komolyabb, gondolkozóbb lőn. Azonnal ráismert Trinákria szigetére, hol további sorsa volt eldöntendő. Ha kiszáll, ez könnyen veszélyt hozhat fejére, mert a legnagyobb óvatosság daczára, a napisten csordáiban, vagy

nyájaiban könnyen ejthet kárt valamelyik embere. Tanácsosabbnak tartotta tehát, nem is közelíteni a baljóslatú helyhez, s megparancsolá kormányosának, hogy a hajót fordítsa el a sziget mellől.

A parancs mindnyáját lehangolta; Eurylochos haragra gerjedve felkiálta:

— Ha magad vas és aczélból vagy is, hogy így daczolsz minden küzdelemmel, fáradalommal; ne feledkezz meg rólunk, kik husból és csontból vagyunk, s a sok nélkülözés, szenvedés után végre is csak ki kell dőlnünk. Itt kedvező alkalom kínálkozik számunkra, hosszú kóborlásunk fáradalmait kipihenhetni a szárazon s egyszer valahára jóllakni, miután már annyit bőjtöltünk, nélkülöztünk, és te mégis elég szivtelen vagy, megtiltani a kiszállást. Ujra ki akarsz vetni bennünket áldozatokúl a nyílt tengerre, most, midőn már az est homálya borongni kezd felettünk a láthatáron? Ki tudja, mikor érünk ismét száraz földet? Az éjjel kitörhet a vihar is. Hadd töltsük itt az éjt. Hajnalban ismét hajóra szállhatunk.

Nyilatkozatát társai egyhangulag helyeselték, sürgetve és buzdítva Odysseust, hogy szálljanak ki, s töltsék a szigeten az éjet.

— Legyen meg hát akaratotok — viszonzá boszúsan Odysseus. Teljesítem kívánságtoakat, de ünnepélyes esküt kell tennetek, hogy az ott legelésző marhák és juhok közül egyetlen egy darabot sem fogtok megölni.

Mindnyájan megígérték s az ígéretet esküvel szentesíték mire Odysseus egy közel öbölbe eveztetett. Az utitársak ételmet vittek ki magukkal; a parton tiszta, egészséges forrásvíz csergedezett; jól ettek, ittak, aztán elaludtak.

Éjfél tájban borzasztó vihar támadt, sötét felhők boríták az eget és földet; a szelek iszonyuan süvöltöttek. A nap végre kifeselt az éj burkából, de a vihar egyre dühöngött. Odysseus a hajót óvatossággal egészen a partig vontatá,

hol az egy barlangban biztonságban lehetett. A hős vezér még egyszer figyelmezteté őket esküjökre.

— Mert — tevé hozzá — ez mind a napisten jószága, ki előtt nincs titok, s a ki csordájában vagy nyájában elkövetett minden kárt a legkegyetlenebbül fog megboszulni.

A míg az eleség el nem fogyott, minden jól ment, és egyiknek sem jutott eszébe az esküt megszegni. A vihar azonban egy egész hónapig dúlt a tengeren; ez alatt mind elfogyott az élelem s az éhség kezdte gyötörni az embereket. A szükség rá kényszeríté őket, hogy halásszanak, madarászsanak: különben is e szórakozás által akarták tétlenségök unalmait elűzni.

Odysseus egykor magukra hagyá társait és egy lágyan csergő csermely partján elszenderedett. Eurylochos használni kívánván az alkalmat, összegyűjté társait s így szólt hozzájuk:

— Figyeljetek szavaimra, barátim! Nélkülözés, nyomasztó inség közt tengetjük nyomorú életünket, holott köröttünk mintegy gúnyolólag kövér gulyák és nyájak legelésznek. Én megszámoltam, hét gulya s ugyanannyi nyáj van; mindegyik ötven-ötven darabból áll. Hét szűz őrzi az egészet, kik azonban, mióta megpillantottak, gondosan elrejtőztek előlünk. Ha való, hogy a napisten mindent lát, miért őrizteti tehát jószágát, hisz erre ez esetben nincs szüksége. Vágjunk le egyet-kettőt a szép kövér állatokból úgy, hogy a szűzek észre ne vegyék. Ha aztán az isten meg is látja, és bennünket egy-két állat miatt, hajóstul elvesztene, ám tegye. Legfőlebb is megölhet bennünket. De én részemről inkább választom a rögtöni halált a hullámok közt, mint lassan, de biztosan éhen veszni el. Az éhhalál a legborzasztóbb!

A lázító szava viszhangra talált. Azonnal megfogtak néhány kövér marhát, levágták, nyársakra tűzték és sütni kezdték. Éppen e perczben érkezett vissza a hős Odysseus. — Látván működésüket, megdöbben, szemökre veté az

engedetlenséget, esküszegést és szigoruan megdorgálta őket. De már nem lehetett a bajon segíteni. — A marhák már fel voltak konczolva, sőt sütek már a tűzön; mindegy volt tehát akár megenni ízletes húsokat, akár használatlanul otthagyni. — A tűz vigan pattogott, sustorgott minden egyes lehulló zsiradékcseppre, midőn a közelben a megnyuzott állatok bőrei egyszerre mintegy föléledni látszottak. Csakhamar mozogni kezdtek s a földön tova csusztak és a mi még nagyobb bámulatra ragadta a tüznél sütkérezőket, a hus bőgni kezdett oly hangosan, mintha minden egyes húsdarab külön marha lett volna; a bömbölő hangok csak akkor némultak el, midőn a hús már egészen sülve volt.

Ámbár ez borzadálylyal tölté el Odysseus társait, az éhség kínai mégis legyőzték bennök a csodahús elleni undort, s hozzáláttak. Ép úgy izlett, mint más közönséges jó marhahús; lassankint feledni kezdték az előbbi csodás esemény borzalmát, s mohó étvágygyal, vidor kedvvel étkeztek. Odysseus azonban egyetlen falatot sem tőn a husból szájába.

XIII.

Odysseus Charybdisnél.

Hat nap mulva ez a húskészlet is elfogyott, és a hetedik nap reggelén egyszersmind a tengeri vihar is csilapulni látszott. Hogy új szentségtörést el ne kövessenek emberei, Odysseus rögtön a hajóra rendelé őket, s búcsút vőnek Trinakriától. Az árboczt felemelvén, a vitorlát kifesztvén, ujult erővel futottak ki a nyílt tengerre. Nemsokára már messze hátul maradt tőlük a szárazföld, s égnél egyebet nem láttak.

A távolban nemsokára egy felhőcske mutatkozott, mely mindig közelebb jött, mind nagyobb és szüntelen homályosabb lőn; végre éjfeketévé sötétült, s mint vészjel a hajó felett keringett. Nyugatról egyszerre egy hatalmas szélroham tört elő, villám gyorsasággal ketté töré az árboczfát, s vitorlájával együtt a tengerbe sodorta. A zuhanás, a törés okozta ropogás hajmeresztő volt; az árbocz, zuhanása közben végével agyon zúzta, s a fedélzetről a vízbe sujtotta le a kormányost. E jelenetre megdöbbsent a hajószemélyzet. Ugyanezen perczen a fennzúgó sötét vészfellegekből iszonyú dörrenés kíséretében lecsapott a villám a hajóba, fulasztó kénfüsttel töltvén be ennek minden zugát. Odysseus emberei részint a kén fojtó gőzétől elkábulva, mind a tengerbe ugrottak, s a hajó körül úszkáltak, küzdve az elnyeléssel fenyegető hullámokkal. Egyiknek sem sikerült azonban felkapaszkodni: a magasan hömpölygő hullámok mindnyáját elnyelték.

Odysseus magára maradván, mely szomorúságba esett, s gondolkozásba mélyedten lecsüggesztett fejjel járt fel s alá a hajón. Az árbocz leszakadása, s a villám tetemes kárt okozott rajta. Számtalan repedés, hasadás keletkezett a hajón, melyeken, mint megannyi ajtón vastagon tódult be a víz; a falak bomladozni kezdtek, csupán a gerincz maradt épen, s rajta elterülve hevert az árbocz. A hajótörés perczében Odysseus ide menekült, s az árboczt kötéllal a gerinczhez erősítette, hogy a rommaradványon életét biztosítsa.

Nemsokára dél felől kezdett fújni a szél, s ellenkező irányban hajtá a hajót. Odysseus hajója maradványán az egész éjt átvirasztá, küzködve a hullámokkal. Korán reggel egy szárazföld közelében látta magát és szivszorongva ismert rá a tengerszorosra, melynek két oldalán Scylla és Charybdis dühöngtek. Bármint erőlködött kezével, lábával, mind hasztalan volt. A folyam ellenállhatatlan erővel a

szoros felé voná. Charybdis már messziről kezdé feneketlen örvényébe, mint valami tölcsérbe beszívni a tenger vizeit; e hatalmas erőnek az úszó romok sem állhattak ellen. Mielőtt azonban a szédítő örvény megkapta s magába eltemette volna, Odysseus villámgyorsasággal felugrott, a fügefának alá csüngő vastag ágait megragadta: hajómaradványát, melyen eddig úszott, épen e perczen kapta el alóla az örvénylő mélység és eltemette nyom nélkül.

Odysseus ott csüngött, lábaival a levegőben. Alatta a titokteljes örvény, fölötte semmi, csak néhány ág, de ezek is oly messze voltak tőle, hogy el nem érhette. — Helyzete igen aggasztó volt. Semmi reménysugár sem derengett vigasztalhatatlan lelkében. Koronkint letekintett a tölcsértorokba, mely alatta tompán zúgva tátongott, elnyeléssel fenyegetvén őt. Kétségbeesésében le akart ugrani a hullámsirba, hosszas gyötrelmeinek egyszerre véget vetendő; de megpillantván maga felett ismét az élettelmes fának reményzöld leveleit, s ezek felett a derült kék eget; felébredt benne a már kiháló életvágy; eszébe jutott Teiresias jóslata, hogy hazáját viszont látandja. S még erősebben kezdett kapaszkodni a fához.

Valahára megtelt Charybdis feneketlen örvénye is. Ugy látszott legalább; mert a hullámok egyszerre egyenes színvonalban hömpölyögtek tova felette. Ez sem tartott azonban sokáig, mert néhány percz múlva ismét zúgni kezdett az örvény, s fellövellé a vizet mind, mit elnyelt. Végre a hajógerincz és árboczba is feltűnedezett a vízszínén; egy hatalmas hullámhegy az örvény szélén beleütödvén, kilökte azt. Odysseus hirtelen eleresztvén az ágat, leugrott, oly ügyesen s oly pontos szemmértékkel, hogy esése közben éppen az árboczfát karolta át. Így ismét tovább folytatá útját.

XIV.

Odysseus Kalypsonál.

Kilencz nap, kilencz éjjel hányatott ide s tova a széles oceánon a bős hullámok által, s már alig tarthatá fel magát kimerült erejénél fogva hajója törékeny, rommá vált gerinczén. A tizedik nap reggelén nem messze egy sziget ötlött szemeibe, mely felé sebesen hajtá egy tengeráramlat. A part mindig alább-alább sülyedt a tenger felé. Midőn a hajógerincz már közel járt a parthoz, Odysseus elereszté azt, s kiuszott a partra.

Kies virány terült itt el előtte; a gyep zöld szőnyege oly kellemes látványt nyújtott a szemnek és a minden lépten viruló violák bájos illatárt leheltek, s a tarka színvegyületű virágok igen festői képet kölcsönözének az egésznek. Négy forrásviz habzott végig rajta, számtalan kanyarulattal; a bokrokban tarka madárcák daloltak, s vigan repdestek ide s tova. Egy ponton több éger-, jegenye- és cziprusfa árnyas ligetet képezett. Odysseus végig menván a ligeten, egy barlang bejáratához ért, melyet egy terebélyes tőke nőtt körül s némileg megóvott a napfénye elől. Bement, de mindjárt az első lépésnél megállt, mintha lábai a földre gyökereztek volna. Bámulatra ragadta a pazar fénypompa, mely szemei előtt elterjedt. A falak tarkán és gazdagon voltak kirakva a legritkább tengeri kagylókkal, és felékesítve klárisokkal s más tengeri termékekkel. A kirakás finom izlésre és gondos ápolásra mutatott. A föld csupa apró, tarka színű, drága kövecsekkel volt behintve. A bejáraton belül mindkét oldalon egy-egy ember nagyságu szobor meredezett, tengerkagylókból művészileg összeállítva. A szobor egy kis fúró kagylót tarta, s ezen át vizet önte le

vékony érben az előtte álló csodanagyságu kagylóba, mely medenczét képviselt. A háttérben tűzhely állt, melyen czédrusfa égett. Ennek illatja elárasztá az egész barlangot, és világa csodás szivárványszínekben tükröződik vissza a sima kagylós falak gyöngyházában.

A tűzhely mögött magas termetű szűz ült kristály trónon; előtte gyöngyház és rozmárfogból készített szövöszék állt; s egy kereten bíbor s aranyszálakat szőtt, melyeket aztán arany csövekre gombolyított fel. A szűz egészen el volt merülve munkájába; ennél fogva nem vette észre a belépő Odysseust. Csak a midőn ez megszólítá, emelte föl lehajtott fejét és sötétké nagy szemcsillagait mereven rászegezte az idegenre. Szőke hajfürtei ígéző szépen folyák körül nyakát és vállait.

A szűz nyájasan üdvözölte Odysseust, s miután megvendégelte, felkérte őt, beszélne el neki viszontagságait. Ez megtörténvén, barátságosan fölszólítá, hogy maradjon nála, s mondjon le végkép hazatérési szándokáról.

— Hisz tapasztaltad — úgy mond — hogy az ég is ellenzi azt, szakadatlanul akadályokat gördít utadba. Ha pedig nálam maradsz, vélem is jót tesesz. Én Kalypso vagyok, egy istennek leánya. Atyám ez elhagyott szigetre száműzött! itt élek én számos év óta bús magányban. Te vagy az első ember, kit az ég hozzám küld, s miután rövid ittléted ideje alatt is alkalmam volt megismerni a társasélet gyönyöreit, kétszer oly gyötrő, s elviselhetlen lenne magányom, ha távoznál tőlem.

Odysseusnak nem lévén sem hajója, sem egyéb utazási eszköze, sőt még szerszámai sem, melyekkel valami járművet készíthetett volna: úgy sem távozhatt a szigetről. — Beleegyezett tehát a nyájas szűz szívélyes meghívásába, s nála maradt. Keblében azonban megújult s napról-napra mindinkább növekedett a honvágy. Mindennap kísétált a tenger partjára, szemei a messze távolban tévedeztek a

kéklő vitzükör fölött, ha vajjon nem vesz-e észre valami járművet, mely kínos fogságából kiszabadítaná. De a tenger is éppen oly elhagyatott volt, mint maga a sziget. Hasztalan nézett, hasztalan vizsgálódott, hogy messze elláthasson a végtelen tengeren: hasztalan kiáltozott: hangját a hullámok zúgása elnémítá, hasztalan hullatá könnyűit, valamint szíven is hasztalan rágódott a bú és epekedés.

Meghiusult reménynyel tért mindannyiszor este vissza a barlangba, hol Kalypso azalatt mindent elkövetett, hogy kellemessé tegye a bajnoknak itteni tartózkodását; ki minden reggel ismételve kiment megújuló reménynyel szemléjére.

Igy mult el hét egész év. Egykor azonban, a mint búbánatában a tengerparton keserves könnyeket hullatott, hirtelen egy kéz érinté vállát s valaki nevére szólítá. Odysseus ijedten visszaneéz, s Kalypso-t látja maga előtt állani.

— Látom — mondá emez — hogy itteni tartózkodásod, nálam léted nem egyéb fogságnál. Könnyűid eléggé elárulják, hogy boldogságom, melyet társaságodban élvezek, csak a te szerencsétlenségeden épül. Ezt az áldozatot én nem kívánhatom tőled. Ha jó szántadból nem akarsz nálam maradni; én rákényszeríteni nem akarlak.

— Részemről valódi hálátlanság — viszonzá érzékeny hangon Odysseus, hogy annyi év óta irántam tanúsított jóságodat, kegyességedet illőleg nem viszonozom. De nem tehetek róla; a honvágy ellenállhatatlan erővel ragadta meg lelkemet; bármit tegyek, nem birom azt leküzdeni.

— Te megtevéd, a mit tehetél — jegyzé meg Kalypso. — Búbánatodat, szived gyötrelmeit gondosan elrejtéd előttem. Ez elég, többet nem kívánhattam tőled. Többé már nem tartóztatlak vissza. Hajót azonban nem adhatok neked; de hisz te férfi, szakértő vagy s elég ügyességgel birsch járművet készíteni magadnak, ha szerszámokat kapnál hozzá. Ime, vedd e fejszét, vágj le ott az erdőben néhány fenyőfát, s

készíts azokból magadnak akár talpat, akár hajót, mely téged elbirna, s aztán kísértsd meg még egyszer szerencsédet a tengeren.

XV.

Odysseus a tengeren a legnagyobb életveszélyben.

Odysseus hálás köszönettel fogadta Kalypso szivességét. Azonnal levágott husz szál fenyőt, olyanokat választva ki, melyek az erdőben már kiszáradtak, mert a száraz fa könnyebb, s így jobban uszik a vizén. Ezekbe vágányokat mélyesztett, s a fákat így egymásba illeszté, aztán szorosan összekötözte, s így kész járművet állított elő árboczczal, vitorlával s a szükséges kötelekkel ellátva. Kalypso adott neki utra eleséget, bort, drága ruhába öltöztette, mit maga szőtt, varrt és a legszivélyesebb szerencsekívánatokkal vőn bucsut tőle.

A szél azonnal feldagasztá a vitorlát. Odysseus éjjel nappal megfeszített éberséggel evezett tova ismeretlen tengereken. Tizenhét napig haladott már tutaján s csak a tizen-nyolczadikon látott szárazföldet. Ezt Seria partjai képezték. Ekkor a tenger nemtője ismét felháborítá a csendes hullámokat, s mint látszott, a szelek nemtője is szövetkezett vele, mert ez utóbbinak szelei minden felől rettentően kezdtek fujni egymás ellen, s toronymagasságra korbácsolák föl a hullámokat. Borzasztó vihar támadt. Odysseus ekkor szívéből ohajtá, hogy bár esett volna el Trójánál becsülettel a harcz mezején. Egy nagy hullám egyszerre megrohanta a tutajt, a magasból rázuhantá egy hullámhegy óriási tetejét, s ide s tova forgatá, mint örvény megragadott áldozatait. Az árboc és vitorla messze a tengerbe sodortattak el; a rohanó áradat magát Odysseust is lesodorta a tutajról. Sokáig küzdött, mig habtemetőjéből kivergődhetett, mert ruhája, mit Kalypso

ajándékozott neki, igen gátolá keze, lába szabad mozgását. Roppant erőködés után végre fölkerült a víz színére. Szerencséjére éppen a tutajnál bukkanván föl, hirtelen rákapaszkodott. Ezáltal kikerülte ugyan a halált, de a szerszám, mivel a tutajt kormányozhatta volna, mind oda lett, s így kénytelen volt tutaját egészen a hullámokra bízni, melyek azt majd ide, majd oda sodorták.

A mint a háborgó tengeren hanyattatván, mély búbanatában lecsüggesztett fejjel ott ült tutaján, hirtelen megmozdul valami előtte. Fölpillantván, egy hófehér hattyút lát maga előtt, ez csőrében finom szövetet tartott, mit Odysseus előtt letett.

— Ide nézz, Odysseus — szólal meg a madár. — Vedd e fátyolt. Egy tengeri istennő küldi azt neked. Láttá inségedet s megesett rajtad szive. Vesd le öltönyödet, s övezd át magadat melleden alul e bűvös szövettel. Hadd menjen tutajod, a merre tetszik; te magad uszszál a szárazföld felé. E módon inkább megmenekülsz. Mihelyt azonban a szárazra érsz, azonnal dobd le a fátyolt a tengerbe.

Alig hangzott el a hattyú szózata, rögtön kiterjeszté szárnyait, s villámsebesen repült, úgy, hogy két percz múlva Odysseus már nem láthatta többé.

Mig ő tanakodék magában: kövesse-e a tanácsot, vagy sem, hirtelen neki rohan egy szörnyű hullám tutajának oly erővel, hogy a gerendák, mint könnyű polyva röptek szét; Odysseust is természetesen lerántotta a tutajról, de ez hirtelen felkapaszkodott ismét egy elvált gerendára, leölté ruházatát, s átövezvén derekát a fátyollal, beleugrott a vízbe s tovább uszott.

Két nap két éjjel küzdött a hullámokkal; harmadnapon szárazföldet pillantott meg. De a part telve volt sziklákkal, s a hullámcsapkodás rajtuk magas és örvénylő. Észre sem vette, hogy a hullámok hátukra kapták, s széleseben

viszik magukkal; tán agyon is zúzták volna a szirteken, ha karjával egy sziklacsúcsba nem fogódzik. Azonban innen is pár percz múlva leröpíté a visszazuhanó dagály, s magával vivé ismét messze a tengerbe.

XVI.

Odysseus Seria szigeténél.

Hosszas küzdelem után ismét szárazföldet látott. Megpillantván nemsokára egy folyónak torkolatát, megfeszített erővel egyenesen neki tartott, s végre csakugyan szerencsésen elérte a partot, hol kimerültségében álétan rogyott össze. Nemsokára föleszmélvén, tüstént leoldá a fátyolt s a tengerbe hajította. Ezután leborult, megcsókolta a földet, s megmeneküléseért hálaimát rebegett.

Csipős szél fújt. Odysseus meztelen, s átázott levén, az éjt a szabadban nem tölthette. Fölmenvén tehát a közel erdős dombra, jó rakás száraz falevelet gyűjtött, s ebből meleg fekhelyet készített magának, hol is oly sok viszontagság, erőfeszítés és fáradság után hosszú, mély álomba merült.

Csak másnap dél tájban ébredt föl; s tán még ekkor sem ébredett volna, ha föl nem riasztja néhány leány kiáltása, kik a zöld pázsiton labdáztak. Oly nagy lármát pedig azért csaptak, mert labdájuk a tengerbe gurult. Odysseus ily meztelen állapotában nem mehetett hozzájuk; hanem egy bokor mögé bujt, s onnan kiálta esdőleg a leányoknak, hogy kölcsönözzenek neki ruhát. Az egyik szűz, ki urnőnek látszott, átdobott neki a bokron egy köpenyt. Odysseus tüstént bele burkolódzott, s rejtekhelyéből kilépván, elmondá az eseményt, mely őt ezen állapotában

a partra vetette s tudakozódott egyszersmind, hogy hol van ő jelenleg, s kikkel beszél.

A szűz igen nyájasan adá meg a kívánt értesítést. A föld Seria sziget volt; Phäakok lakták, a szűznek neve pedig Nausikaa, Alkinoos király leánya volt. Ez Odysseust meghívta a városba atyja házához, miután a legszivesebb fogadtatásról eleve biztosítá.

Nausikaa befejezván beszédét, befogatta öszvéreit s hazafelé hajtattott nőcselédeivel; Odysseus utána gyalogolt egészen a királyi lakig, mely a város végén állt. Itt estig elrejtőzött, de az esthomály beálltával a palotába ment. Belépván a királyi csarnokba, ott számos országnagyot látott összegyűlve, kiket Alkinoos király estebédre meghívott. Aréte királynő is itt ült férje mellett. Odysseus a királyné lábaihoz borulván, így esdekle:

— Neked, férjednek, s minden egyes vendégednek térdre borulva esdek, könyöröljetek szánandó helyzetemen és segítetek rajtam, hogy hosszú viszontagságos, kóbor kalandozásaim után valahára viszont láthassam hazámat.

A jelen voltak bámész tekintetet vetettek az idegenre. Végre a legöregebb országnagy megszólalt: — Uram király! Nemes gondolkozásoddal nem férne össze, ha ez idegent sokáig jelen helyzetében hagynád.

A király helyeslőleg bólintott fejével, főlegyenosedett trónjáról, lelépett, s kezét nyujtá a könyörgőnek, aztán egy ezüst czimerekkel felékesített székre ülteté az asztal mellett, s elébe étket, italt rakatott.

Az országnagyok az estebéd után elszéledtek; de a király és királynő ott maradtak még ülve az asztalnál vendégökkel, s ezzel elbeszéltették utazása kalandjait, élményeit. Érdekes elbeszélése által annyira megnyerte Odysseus a királyi pár kedvét, szeretetét, hogy ezek ismételve kérték, maradjon náluk, s legyen férje Nausikaa leányuknak. Odysseus azonban fölfedezte, hogy neki Ithakán neje és

gyermeké van, s szíve nem ismer forróbb ohajt, mint hazáját és családját minél hamarább viszontláthatni.

— Hadd teljesüljön kívánatod — felele a király. — Mihelyt akarod, távozhatol. Phäakjaim gyorsan és biztosan elszállítanak hazádba, bárhol legyen is az.

Másnap reggel drága királyi öltözetet látott Odysseus ágya mellett. Magára öltvén azt, a királyi csarnokba lépett. Mindenkit bámulatra ragadott fejedelmi termete, nemes méltósága, illedelmes modora és tiszteletet parancsoló, tekintélyes magatartása. A király megmutatta városának nevezetességeit, a nép mindenütt bámulta királyának nemes vendégét. Aztán fényes lakomát rendeztetett a király, melyre számos országnagy volt hivatalos. Odysseust fölkérték, hogy viszontagságos és eseménydús útjának általános történetét mondja el. — Mindegyik feszült figyelemmel függeszté rá szemeit, mindegyiknek szíve megindult a kiállott veszélyeken; egy sem volt, a ki e csodás, regényes történetek hőseit nem bámulta, s iránta tiszteletet nem érzett volna.

Az elbeszélés végén a király így szólt országnagyjaihoz :

— Bámulattal hallgattátok mindnyájan velem együtt, mily eseménydús életet élt e férfi, mily veszélyeket állott ki, s minő kincseket vesztett el hajóival. Nem volna-e siralmas állapot, hogy annyi szenvedés, annyi fáradozás után végre is, mint koldus érkezzék haza? Ha mindnyájan úgy gondolkoztok, mint én, kövessétek példámat.

E szavak után roppant kincset hozatott elő kincstárnokával arany edényekben, s ajándékadományul átnyujtá vendégének. A királyné nőcselédei is belépven, drága ruhákat hoztak, miket maga Aréte készített ritka művészi izléssel.

Az ország nagyjai is felbuzdulván a jó példán, előrendelték szolgálikat, s előhozattak mindennemű drága edényeket, csupa tömör ezüsből és aranyból, s odaadák a

köztiszteletben álló idegennek emlékül. E kincshalmaz nagyobb volt annál, a mivel Odysseus birt, mielőtt hajói elsülyedtek.

Mindez még azon este egy erős szerkezetű hajóra szállíttatott. Odysseus hálás szívvél búcsut vett a királytól és barátságos családjától, valamint többi tisztelőitől és hajójára sietett, boldogságérzete csakhamar édes álomba ringatá, mialatt evezői őt minden perczen közelebb közelebb vivék epedve viszontlátni óhajtott hazájához.

A hajnalcsillag még nem tűnt le az égről, s ők már is kiszálltak Ithaka partjain. Minthogy pedig Odysseus még mélyen aludt, megfogták szegélyeinél a szőnyeget, melyen feküdt, s fölemelvén ezt, kivivék őt a szárazra, s csendesen letették a szép fűre egy olajfa árnyában; melléje rakván le mindent, mit a királyi csarnokban neki ajándécul adtak, s aztán visszatérvén a hajóra, a parttól eleveztek.

A tenger istene azonban látta őket, s haragra lobbanván, hogy megmentették fia megvakítóját, felrántá a tengerből háromágú villogó szigonyát, melyet királyi pálcza gyanánt viselt, s megérinté vele a phäákok hajóját, éppen akkor, midőn ez már a Seria öböl közelében uszott. A hajó egyszerre kővé vált, s még ma is ott áll a tengerben Seria sziget közelében a szikla, melyet a hajósok a távolból vitorlázó hajónak néznek, s mely azt a nevet is viseli: Sziklahajó.

XVII.

Odysseus hazájában.

Midőn Odysseus édes álmából fölébredt, a nap már magasan járt az ég boltozatján. Körülnézvén ismeretlen tájékok látott maga előtt, nem tudta, miként került ide. Arra

ugyan visszaemlékezett, hogy őt a phäákoknak kellett hazájába visszaszállítani, de nem foghatta föl, miként kerülhetett ő épen ide e partra, s miért hagyták őt hátra idegen földön. Kezdetben azt gondolta, hogy tán kincseit akarták elorozni, miket neki a király és az országnagyok ajándékoztak. De körülnézvén, ott látta maga előtt heverni a kincshalmazt. Gyanuja tehát végkép elenyészett, főleg miután megszámlálván az egészet, meggyőződött, hogy egyetlen egy darabka sem hiányzik belőle.

Tanakodás közben megpillantván egy fiatal karcsú termetű, csinos öltözetű pásztort, feléje indult.

— Téged tán az ég küldött hozzám, kedves fiam, — szólítja meg őt. — Ugyan mondd meg, micsoda föld ez, hogy hívják?

— Te bizonyosan igen messze földről jössz — felele mosolyogva az ifju; — ha Ithakát sem ismered, melynek híre világszerte, még Tróján túl is ismeretes.

Hazája nevének hallatára szíve hangosan kezdett dobogni örömeiben; túlaradó boldogságában csaknem megrepedt az; de ő leküzdé érzelmeinek már-már kitörő árját, hogy el ne árulja magát, mert föltette magában. gondosan kifürkészni előbb, milyen most régen nem látott országának és családjának állapota.

— Ithaka? — felele Odysseus. — Hát Ithaka ez? oh, Ithakáról már sokat hallottam beszélni, midőn még hazámban, Kréta szigetén éltem. Most bizonyos kellemetlen viszony zavart el onnan. Sidoni hajón utazván, a vihar üldözött utamon, s az éjjel ide, e földre hajtott. Álmomban hajósaim kihoztak a szárazra, kincseimet mellém lerakták, de maguk alattomban tova eveztek, engem hűtlenül hátrahagyván.

A fiatal pásztor folyvást nevetett Odysseus beszéde alatt, míg végre hahotára fakadva, viszonzá:

— Te ugy tudod fonni, szőni miséidet, hogy bárki is elhinné, ha nem tudná még tán jobban, miben áll a dolog,

mint te. Előttem mitsem titkolhatsz el, Odysseus barátom, mert én igen jól ismerlek. Különben igen bölcsen teszed, hogy mindenkinek nem nyilatkozol és kilétedet föl nem fedezed. Mert el fogsz szörnyűködni; ha haza menve látni fogod mindazt, a mi ott történik. És ha valóban szándékos rendet csinálni házadnál, csakugyan legtanácsosabb, legczélszerűbb, ha mint idegen jövevény jelennél meg s úgy tekintesz körül. Azért jöttem hozzád, hogy gyámolítsalak.

Odysseus meggyőződött, hogy nemtővel beszél, és azonnal védelméért könyörgött. A nemtő segített neki a kincseket egy sziklaüregbe elrakosgatni, hol azokat roppant kötőmeggel elzárták.

— Hogy pedig egészen ismeretlen maradj — szolt aztán a nemtő — én azzá teszek.

Ezzel egy arany vesszővel megérinté Odysseust, s ime a hús és bőr azonnal összezsugorodott minden tagján; barna haja eltűnt fejéről, homlokára és arczára sűrű ránczok vésődtek, a ragyogó szempárnak tüze kihamvadt, fejedelmi öltözete szétrongyollott czafrangokká változott; a köpeny helyett kopott, szurtos szarvasbőr fityegett le válláról, egyik oldalán számtalan folttól tarkáló koldustarisznya lógott, s fegyver helyett bunkós koldusbotot tartott kezében.

— Így — tevé hozzá a nemtő — így, most már legelőször is Eumänoszhoz, az öreg disznópásztorhoz fogsz menni, ki a Hollósziklán lakik. Ő hű szolgád, és fiad Telemachos iránt is tántoríthatatlan hűséggel viseltetik. Tőle megtudhatod, miként folynak házadban a dolgok, s mi történik családod körében. De senkivel se ismertesd meg magadat; ily öltözetben úgy is mindenki hazugnak, ámítónak tartana. Ha majd eljön az ideje, ismét visszaadom én neked előbbi alakodat.

Ezzel a nemtő eltűnt.

Odysseus a tengerpartról a meredek ösvényen megindulván lefelé, erdős halmokon át, bizonyos táj felé irányza

lépteit, hol téres major állt, melyben a disznócsordák főpásztora Eumänos a többi kanászokkal lakott, s az ólak fölött őrködött. A fődisznópásztor éppen az előudvarban ült, midőn Odysseus a kerítéshez közelgett. Megpillantván őt négy komondor, neki rohant, mint megannyi dühös tigris. Késésgkívül szétszaggatják, ha Eumänos rögtön utánuk nem fut, s kövekkel, pirogatásokkal le nem csitítja.

Ezután kedves vendége gyanánt házikójába vezette a koldust és ennek életrajzát elbeszélte magának. De a hő egy költött élettörténetet beszélt el, s így ismeretlen maradt. Odysseus koronként házaról, nejéről, Penelopéről, s fiáról Telemachosról is tudakozódott, de csak úgy odavetve, s oly közönyös hangon, mintha mindez legkevésbé sem érdekelné.

Ekként megtudta, hogy neje Penelopé folyvást hű s elveszettnek hitt férjét mélyen gyászolja; de megtudta egyszersmind azt is, hogy Ithakának minden országnagyja s fejedelme, sőt több szomszéd fejedelem is a megürült trónra áhitozik, sőt azt tetteleg már bitorolja is.

Minthogy pedig ez, miután mind Penelopé, mind Telemachos még életben vannak, jogosan meg nem történhetik, és minthogy továbbá az egyik párt a másiktól tart: azt hitték, hogy a királyság utáni mohó vágyukat jobban el nem titkolhatják, s azt biztosabban be nem tölthetik, mintha a királyi özvegy kezét megkérlik. Penelopé megvetéssel utasítá ugyan vissza a tolakodó kérőket: de félvén az ily sok hatalmas emberrel ellenszenvét egyenesen éreztetni, azon ürügy alatt mindig függőben tudta tartani kérőinek seregét, hogy szíve nem tudja hamar elhatározni, hogy melyiket válaszsza a sok, érdemes kérő közül férjéül. A kérők azonban megúnván a hosszas halogatást, ismételve sürgeték, hogy határozzon már valamit, s nyilatkozzék egyenesen. A szorongatott nő ekkor még csak annyi időt kért ki magának, míg egy már megkezdett szöveget bevégez. Itt is azonban azon fortélylyal élt, hogy a mit nappal

látszólag megfeszített szorgalommal dolgozott, éjjel ugyanazt észrevétlenül ismét felfejtette a szöveten. A kérők végre nyomára jöttek a cselnek, s bevégezni kényszeríték a szövetet. Száznolcz ilyen kérő gyűlt össze a királyi lakban, kik itt az özvegy királyné termeiben dőzsöltek, s az elvesztettnek hitt király vagyonát szemtelen, durva, erkölcstelen multságok zajában s dorbézolásokban pazarolták.

— Majd megpukkadok néha mérgemben — tévé hozzá a becsületes öreg — midőn látom, hogy drága uram királyom csordáinak javát e gaz dobzódók számára kell hizlalnom, s a királyi palotába hajtanom, hol ők csak úgy osztják a parancsokat, mintha mindegyik már ura volna a háznak, mialatt az én uram talán mint koldus hajlékért könyörög az idegeneknél és kegyelemkenyeret eszik.

Odysseus alig birta leküzdeni magában az öröm kitörését, nevének hűsége és öreg szolgájának becsületessége, hű ragaszkodása felett; valamint roppant önmehtagadásába került elfojtani haragját, mely felgyuladt benne, midőn a száznolcz kérő szemtelen garázdálkodásait hallotta.

Az éjet a disznópásztornál tölté. Reggel így szólt hozzá:

— Figyelj szavaimra, jó szívű barátom! Én nem szeretnék tovább alkalmatlankodni neked. Bemegyek még délelőtt a városba, hadd lássam, adnak-e Odysseus palotájában azok a fejedelmek és urak nekem valamit enni. Hiszen bővében vannak mindennek. Igen szívesen tennék én nekik némi szolgálatokat is, mert ilyesmihez jól értek.

— Hova gondolsz, mi jut eszedbe? — monda Eumänos. Hogy mernél te azoknak a dölyfös kérőknek színe elébe járulni, még pedig mint szolgál? Nem ilyen formák ám ott a szolgák, minő te vagy. Azokon drága ruha csillog, mind fiatal, fürge gyerkőczék, nem ily kopaszfejű koldusok ringyrongyban.

Erre azt a tanácsot adta neki, hogy maradjon nála,

mig Telemachos visszaérkezik, ki tengerre szállt, apja hollétét bárhol is kifürkészni.

Másnap éppen reggeliztek, midőn Telemachos visszaért. Itt szállt ki a tengerparton, hogy előre megtudhassa szolgálaitól, mi történt távolléte alatt atyja palotájában. Az öreget aztán beküldé a városba, hogy megérkezéséről anyját titokban értesítse, mert tudta, hogy a kérők közt sokan élete ellen leskelődnek.

Mialatt Eumänos távol volt, érezte Odysseus, hogy a nemtő varázsvesszője ismét érinté. Hirtelen előbbeni hős alakjára változott át, s hallotta a nemtő szózatát, mely fülébe sugta, hogy fedezze fel magát fiának. Ennek folytán odalépett Telemachos elé! Ez a meglepetés első percében valami istennek gondolá. Odysseus azonban karjaiba zárta fiát, csókokkal halmozá el, s örömkönyűivel áztatá arcát. Telemachos a sziv ezen ömlengéseire csak elámult tekintetet vetett reá, s nem hitte, midőn atyja mondá: hogy ő Odysseus.

— Hát nem álltál-e itt az imént mint koldus, kopasz fejjel? kérdezé bámulattal Telemachos.

— Igen, én voltam azon koldus — felelé a hős — átalakulásom egy nemtő műve.

Miután a viszontlátás örömeit kedvökre élvezték, Odysseus így szólt fiához:

— Első teendőnk, fiam, az, hogy a kérők garázdálkodásait és dolyfét megtörjük, megboszuljuk. Tanácsom tehát ez: Holnap reggel korán haza mégy; én néhány óra mulva Eumänossal követni foglak titokban koldusruhában, te pedig küzd le indulataidat, ne áruld el magadat és titkunkat, ha a kérők tán méltatlanul bannának is majd velem; mindent türelemmel nézz, s ha kikelsz is ellene, azt barátságos intésképen tedd, hogy kitörésekre részükről alkalmat ne adj. De ha majd intek neked, te és Eumänos vigyétek ki a teremből a fegyvereket, csak két lándzsát és két kardot hagyván hátra kettőnk számára. Azonban sen-

kinek, még csak anyádnak sem fogod felfedezni hazakerkezesemet.

Telemachos mindent megígért; s dobogó kebelével várta a bosszú óráját.

Ki levén a terv főzve, a nemtő újra megérinté vesszőjével a fejedelem homlokát, mire ismét koldus alakban s öltözetben állt ott fia előtt.

XVIII.

Odyseus saját házában.

Eumänos csak este felé tért vissza a városból, s elmondott mindent, mit a palotában látott, hallott. Reggel a távozó Telemachostól azon parancsot kapta, hogy a szegény öreg embert vezesse a királyi udvarba, hogy ott a kérőktől magának alamizsnát koldulhasson.

Eumänos azonban ismét figyelmezteté a koldust, hogy a palota vendégei mily durvák, gőgösek, garázdák: de nem használt semmit; a koldus minden áron oda akárt menni. A palota kapuja előtt oldalt egy sarokban egy vén vizsla hevert. A hű állat felismerte urát, ki a régi boldog időkben gyakran vadászatra vivé őt magával. Az ur távollétében a szolgák nem gondoskodtak róla: minek következtében a szegény elhagyatott eb rászorult maga keresni magának eledelt, minek gyakran számos ütleget lőn jutalma. Most már tehetetlen aggságában ott fetrengett a férgeknek, s kukacoknak martalékaként. Annyi ereje sem volt, hogy régi ura elé mehessen. Mindazonáltal mintegy üdvözlétül farkát csóválá, gyöngén vonított s Odyseus felé nyujtá fejét, ki annyira megindult a hűség e ritka példáján, hogy könnyű kicsordultak, melyeket azonban titokban letörölt szemeiről,

midőn a hű állat mellett elhaladt. — Kevés percz mulva azután a kutya megszűnt élni.

Ott benn a nagy teremben a kérők már össze voltak gyűlve; körülülték az asztalokat, lármáztak, dobzódtak, kurjongattak, pajzán tréfákat, dévaj élczekeket mondván egymásnak. Az ősz ember leült a kapu küszöbére. Telemachos megpillantván őt, kenyeret és bort küldött ki neki Eumänos által s felszólította, hogy a vendégektől is kérjen magának alamizsnát. Némelyik nyujtott ugyan neki holmi csekélységet az asztal morzsáiból, mások ellenben kigúnyolták, sőt néhányan zsámolyokkal is dobálták. A hős elfojtott haraggal tűrt mindent, de magában elhatározta e szívtelen dölýfös emberek vesztét.

Egy világhírű más koldus is érkezett ide, kit Irosnak hívtak, s ki a küszöb másik oldalán foglalt helyet. Ez pirongatni, szidni kezdte a tolakodó aggastyánt, s erővel el akarta kergetni a küszöbről, mintha csak neki lett volna joga ezen helyhez. Az idegen azonban nem tágitott: de Iros annál inkább pirongatta, sőt ütlegekkel fenyegette. Ez a dőzsölő vendégek jó kedvét nagyon ingerelte, durva, gúnyos kicsapongásaik czélpontjául választák mindkét koldust; igen mulattatá őket, midőn a két koldus czivakodott egymással, öklözte egymást, sőt mindkettőt egymás ellen ingerelték, nagy hurkát igérvén a győztesnek.

A mily mértékben daczolt, pöffeszkedett Iros azelőtt, úgy lohadt le bátorsága, mihelyt párbajra került a dolog. Hahotára fakadva, szilaj kedvvel nézték a lakmározók, miként vezetik be szolgálk a két koldust, s már előre örültek a mulatságos látványnak. Iros tajtékozó dühében neki vágott egy párszor ellenének, kit maga hívott volt ki, s vállát könnyedén találta, mire az ősz férfi izmos öklével úgy nyakon vágta a fiatal, piros-pozsgás Irost, hogy ez egyszerre összeroskadt, fogait vaczogtatá, lábaival kapálódzott, s jajveszékelt. Erre a kérők hahotára fakadtak,

röhögtek, hogy a terem csak úgy zúgott bele az ujongók vad örömkialtásaitól. Odysseus azalatt vetélytársát lábánál fogva az előudvarba vonszolta, ott leültette a kapu mellé, hozzátámasztotta a falhoz, s odanyujtván markába koldusbotját, inté:

— Jövőre itt maradj veszteg; kutyákat és disznókat be ne eressz, és tanulj ezentul idegenek irányában emberiséget és szerénységet.

A terembe visszatérő győztest a lakmározók gúnyos éljenzéssel fogadták, s a kérők egyike odanyujtotta neki az ígért nagy hurkát, kenyeret és egy pohár bort.

Nemsokára beesteledett. Az éj is ott érte még az asztalnál a dobzódó kérőket; éjfél után mindegyik nyughelyére sietett.

Penelope már értesülve lőn az idegen koldus felől. A vágy megkérdezni tőle: nem hallott, nem tud-e valamit férjéről, lecsalta őt a terembe, hol még ott ült az idegen. Ez örömhírt mondott neki, sőt néhány jelt is említe, miről meggyőződhetett, hogy férjét valóban ismeri, s végre határozottan állítá, hogy Odysseus hazatérő útjában van. Penelope hirtelen nyugtalan lett; kétségek kezdtek dúlni lelkében, végre így szólt:

— Mig Telemachos gyermek volt, szüntelen oldalánál kellett maradnom, hogy neveljem, s a házat igazgassam. Ő most már ifju, s így maga viselheti magának gondját. De ime a kérők itt tartózkodnak, mintha ide feneklettek volna; dőzsölnek, lakmároznak, tékozzolják az ő vagyonát; magam is belátom, hogy ő neki is legforróbb ohajtása, minél előbb szabadulni e rakoncátlan vendégektől. Ez okból holnap kimondandom az eldöntő választ. A ki szeretett férjem súlyos ívét, melyet még híven őrzök, oly könnyen kifeszíti, s nyilával oly pontosan eltalálja a célt, mint azt Odysseus tette; azt választom férjemül, s mint neje követem lakába.

Az ősz ember helyeslé a tervet és dicsérte, hogy ily hősiessé módot gondolt ki kérői részére a csomó megoldására, s a gyalázatos versengés megszüntetésére.

Reggelre a terem ünnepélyesen felékesítettet, s a kérők régi szokás szerint ismét összesereglettek lakmározni. Telemachos az öreg koldust külön asztalhoz ülteté, hova ételt, italt rakatott elé; a kérőket pedig komolyan intette, hogy őt ne gúnyolják, meg ne sértsék. — Egyikök azonban türelmetlen lőn, s ily könnyelmű beszédre fakadt:

— Valóban, Telemachos, becsülnünk kell ily nemes vendéget. Nézzétek barátim, én is adok neki ajándékot.

Ezzel egy nagy darab csontot dobott feléje. Odysseus gyorsan félrehajolván, a csapást kikerülte, s a csont a falba röpült.

Telemachos haragra lobbanván, rákiálta:

— Valóban szerencséd, hogy meg nem találtad őt. Én a lándzsával szúrtaalak volna keresztül. És ti többiek, óvakodjatok ily durva cselekedetekre vetemedni. Ti ugy is minden vagyonomból kifosztotok nemsokára s nekem némán kell tünnöm galádságtokat. De hisz elnéző türelmem már fogyni kezd. Életemre is törekedtek? Bizonyosan megölni is szeretnétek. Bárcsak megölnétek már. Meghalni ugy is jobb, mint egyre nézni e gyalázatos tetteket, egyre látni, mint sértitek az idegeneket, látni, minő más cselekedeteket visztek véghez, melyeket én tudok ugyan, de elősorolni restellek.

A lakmározók rakoncátlan szilaj kedvökben fitymálták gúnyolták, kinevették Telemachos kifakadását, sőt megvetésséket éreztették koldus vendégével is.

Penelope királyné a hátsó szoba ajtajában ült kar-
székében, onnan nézett le a terembe, s hallgatá a kérők
neveletlen, otromba, kicsapongó beszédeit. Egyszerre azonban
fölállt, távozott és előhozta férje ívét tegzestül és szólt:

— Rajta népfőnökök! Ti itt azon ürügy alatt veszte-
geltek, mintha kezem birására vágyódnátok. Ma végének

kell szakadnia az ily illetlen dőzsöléseknek itt, szeretett férjemnek, Odysseusnak házában. Én kinyilatkoztatom ezennel ünnepélyesen, hogy közületek csak azt követendem házába, mint neje, a ki ezen ív hurját megfeszíteni bírja, s azon ajtótól e nyilat e gyűrűn, melyet ide ez ajtó fölé helyezek, keresztüllövi. Egyuttal az, ki ezt megtenni nem bírja, ezen palotából örökre távozzék.

A feltételekben mindnyájan megnyugodtak. Mindegyik első akarta megragadni az ívet, bizván erejében, hogy majd kifeszíti. Ez azonban egyiknek sem sikerült. Mindegyik megkísérté, mindegyik erőködött, de egyik sem bírta felhúzni a hűrt úgy, hogy az ív meghajlott volna.

— Ugyan adjátok nekem az ívet — szólalt meg az ősz ember, látván a dőzsölők hasztalan erőködéseit, hadd kísértsem meg egyszer én is erőmet.

De a kérők egyike nyers szitkokkal illeté, sőt Penelopéra is tőn gúnyos, sértő célzásokat.

— Illetlen, s igazságtalan volna — jegyzé meg Penelope — annyira kicsinyelni vendégünket, hogy e kísérlet ártatlan örömét is megtagadnók tőle. Vagy félsz talán, hogy majd felfeszíti az ívet és eltalálja a célpontot, s én aztán neje leendek? Ne tarts attól, hisz ez merőben lehetetlenség.

— Nem; — szólt egy másik, csak az van a dologban, hogy mindnyájunkra szégyent hozna, ha véletlenül a kísérlet neki sikerülne, s a világ aztán megtudná, hogy minket harcias tettekben egy nyomorult koldus túlhaladott.

A királyné nyájasan igyekvék őket rábeszélni, hogy engedjék át az öregnek az ívet és ígérte, hogy azon esetre, ha az öreg a célzt eltalálná, neki tisztességes ruhát és fegyvert fog ajándékozni. Telemachos azonban felszökött ülőhelyéről s mondá:

— Az ív az enyém; senkinek sincs joga hozzá rajtam kívül; én egyedül rendelkezhetem vele.

Penelope ezután odahagyta a teremtet és szobájába

vonult. Ekkor Odysseus titokban intett fiának, mire ez azonnal elvitetett minden fegyvert, bezáratott minden ajtót, s aztán az ívet átnyujtá hős atyjának. Ez hirtelen s oly könnyen fölfeszíté, mintha csak gyermekjáték volna, s aztán odaállván az ajtó küszöbére, az átellenes ajtó fölött csüggő gyűrűn keresztüllőtte a nyilat. A kérők bámulattal vegyes haraggal nézték az eseményt. Odysseus pedig nyilait a tegezből a padolatra szórta lábaihoz s egy másik nyilat illesztett a húrra és felkiáltott:

— Most már én magam választok czélt, melyet még lövés nem ért.

Ezzel a nyilat annak nyakába röpité, a ki őt első megdobta a zsámolylyal. A nyíl hegye a gégen fúródott be, s a nyakszirten hatolt ki.

A mint ez összerogyott, akkor Odysseus az asztalt mindenestől a mint volt, feldöntötte. Iszonyú rémület fogta el a kérőket, mindnyájan megzavarodva tolongni, lármázni kezdettek. Fenyegették a koldust, hogy megölik, habár azt hitték, hogy ő társukat csak ügyetlenségből s czéltévesztésből találta.

— Üssétek agyon a nyomorultat — kiabálának. — Üssétek agyon a földönfutót, a sehonnait, s dobjátok ki testét a mezőre, eledelül az éhes karvalyoknak.

Odysseus e perczen királyi hős alakjában állt előttük, mert a nemtő ismét megérinté őt láthatatlan varázsvesszejével.

— Hah, ti gaz semmirekellők — riadt reájok — azt hittétek, nemde, hogy soha sem térek többé vissza hazámba, és ezért palotámban ily garázdaságokat követtek el. Lám, itt áll előttetek királytok s ítéletet mond felettetek. Vagyonomat feldőzsöltétek, fiam élete ellen tört vetettetek, s nőmet otromba, erőszakos tolakodástok által megsértettetek. Vegyétek hát most jutalmatokat ily gaz tetteitekért!

A kérők ígérék, hogy aranyban és marhában kárpótolni fogják őt mind azért, mit házánál feldőzsöltek.

— Gonosz tetteitekért ti nem adhattok kárpótlást — menydörgé a király. Védjétek magatokat vagy meneküljetek a halál elől, mit fejetekre esküdtem. Remélem, egy sem marad életben közületek.

A nyilak egymást érték Odysseus tegzéről: minden nyíl egy-egy kérőt terített le. Telemachos ez alatt a fegyvertárba ment, s hadiöltözetet, sisakot, lándzsát hozott atyja, maga és Eumänos számára, sőt Philotias marhapásztornak is, ki miként Eumänos, hű szolgája maradt a háznak.

Melantheus a kecskepásztor azonban a kérők pártján volt, kilopódzott tehát az erkélyre, hova Telemachos a fegyvereket felvitette, s fegyvereket, hadiöltözeteket hozott le számukra. De Telemachos és Eumänos rálestek, midőn már másodszor fölment a fegyverpadlásra, s váratlanul rárohanván, lenyomták, kezeit, lábait összekötözték, s így akasztották fel egy oszlopra. Azután gyorsan a terembe törtek s Odysseussal egyetemben neki rohantak a még életben levő kérők seregének és mind leapríták őket.

Azután kitakarítván a hullákat, a termet kitisztították, megbüntetvén még a vétkes, feslett erkölcsű, hűtlen cselédekét is. Ez megtörténvén, Odysseus előhivatta nejét. Midőn az öreg nőcseléd Penelopénak megvitte szobájába az örömhirt, hogy oly régen gyászolt férje megérkezett: a királynő kezdetben nem akart hinni szavainak, sőt megpirongatta, hogy bánatos szívét ily kegyetlen próbára teszi és gyászát kigúnyolja. De miután a cseléd váltig állíthatá, s hitére hivatkozván ismétlé, hogy azon ősz ember, kivel a kérők oly galádul bántak, maga Odysseus, de nem többé az előbbi rongyos koldus, hanem valóságos hős a maga fenségében, miután elmondá továbbá, hogy a kérőket gonosz tetteikért egytől egyig mind halállal büntette, akkor örömkönyüket kezdett hullatni Penelope és lesietett a csarnokba, hol Odysseus ült.

Vele szemközt leült Penelope, s ámuló tekintetet vetett reá. Gyakran úgy rémlett neki, mintha felismerné arczvonásait, gyakran azonban kétely támadt szívében; mert elvénuúltnek nem látszott, sőt ellenkezőleg inkább megifjultnak lehetett mondani. Telemachos kérdé, miért nem siet férje karjai közé. Penelope őszintén bevallotta kételyét, hozzátévén, hogy ő addig nem ismerheti el a vendéget férjéül, a míg ez kétségtelen jeleit nem adja annak, a mikről ő aztán biztosan ráismerend. Odysseusnak szíve repesett örömében ezen óvatosság miatt, s azonnal fölemlíte neki néhány titkot korábbi házasesetükből, mik csak előtte és neje előtt lehettek tudva. Ezek tökéletesen meggyőzték Penelopét, hogy férje áll előtte; örömkönyűinek zápora közt azonnal férje karjaiba dőlt, üdvözlé, simogatá, összevissza ölelte, csókokkal halmozta a régen megsiratott, gyászolt kedves férjet.

Még sokáig éltek azután; az ég bőven kipótolta elvesztett éveiket; agg napjaikban pedig boldogságukat fiaik és unokáik szerencséje tetézte.

Gyakran kénytelen volt azután Odysseus, családja és barátai körében viszontagságos útját és kalandjait elbeszélni. — Korának dalnokai és költői dalokban és költeményekben terjesztették s örökíték meg hírét s dicsőségét. — Halhatatlan énekeik fiuról fiura, nemzedékről nemzedékre szálltak; ezuton több évezreden át korunkig fennmaradtak, s még ezentul is több évezreden keresztül el fognak azok eljutni a legkésőbb nemzedékig. Homer „Odysseája“ czim alatt e költemények eléggé ismereteseek.

OSZK

Original Collection

